

ס פ ר

ויאמר עזרא

זה הספר דרשות ורמזים אשר חרשתי
בעניי בחמלת ה' עלי ודרשתי אותם בס'ד
בקה"ר פה העיר הזאת נעמי דמשק יע"א.

אנכי הדל באלפי

הצעיר עזרא הכהן מראב ס"ט.

בן לא"א ה"ה

כמוהר"ר אליהו הכהן מראב ס"ט.

נ ד פ ס

פעה"ק ירושלם תובב"א.

שנת תרע"ד לפ"ק.

בדפוס לעווי ושותפיו הי"ו.

פרשת שמות

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְלוּ וַיִּעֲלְמוּ בַּמֶּלֶךְ מֶלֶךְ הָאָרֶץ אֹתָם. יל"פ כה"פ במ"ש האר"ז"ל זכו' פסוק הקטון יהי' לאלף והלעיר ל"ע אני ה' בעתה אחישנה במשרו"ל אין ו' דוד זא עד שיכלו כל הגשמות שצגוף שאולר יש למעלה שנק' גוף שיש בו כל גשמות ז"נ וכשיהיו רשעים הרבה בעולם א"א שיכלו הגשמות שצגוף דלריכים גשמות הרשעים לחזור צלגול כדי להתקן כי לא יודח ממנו נדח. וכשעושים ישר' תשו' אז הגשמה עולה ואינה יורדת ולהגולדים מהדש יצואו להם גשמות מהאולר שלמעלה ועושה ה' חדשה צארץ במדה"ר שירצה אותם שלא צדרך עצע ומוריד להם גשמות מהאולר שלמעלה וכלים הגשמות אשר שם ועי"ז תצוא הגולה והיו"א בעתה ע"י הרצוי שמחצבים וזהו הקטון יהי' לאלף והלעיר ל"ע אני ה' בעתה אחישנה היינו בעתה שכבר הם כלים כל הגשמות שצגוף אחישנה דזה אני עושה ע"י הרצוי שאני מרצה אותם ממחר הגולה זת"ד ז"ל. וזה יהי' כשאנהנו שבים בתשו' ומתחזקים במע"ע ומיהדים קצה"ו הויה ואדני גי' ל"א שעולים גי' מאד מאד ע"ה כמ"ש האדר"א יל"ו זכה"פ ותיפי במאד מאד ותללחי למלוכה דע"י שכנס"י מיפה עלמה במע"ע ומיהדת קצה"ו הויה אדני גי' מאד מאד ע"ה אז ותללחי למלוכה ע"ש צס"ז. וז"ש ובג"י פרו וישרלו וירבו ויעלמו שמחצבים ומתחזקים במלות ומע"ע ליחד קצה"ו הויה אדני גי' מאד מאד ע"ה אזי הקב"ה מרצה אותם כדי שיגאלו שיצוא להם גשמות מלמעלה ויכלו כל הגשמות שצגוף שיתקיים קרא דכתיב הקטון וגו' בעתה אחישנה וזהו ותמלא הארץ אותם ועי"ז מתמחרת הגולה וזהו ויקם מלך חדש הוא מלך המשיח על מלרים על האוה"ע המלרים לישר' יה"ר שיבצ"א :

וַהֲרַב סמוכים לעד ז"ל פי' דמודע דמי שיש לו לער גידול צנים הוא תמיד הלש המוג מלמעק ורע לו הולך ודל מרוב לערו בגידול ובמחיתת. משא"כ אדם שאין לו לער גידול צנים הוא תמיד צריא וחזק כחו במחיו. וידוע דכשהיו ישר' צמל' היו הולכות הנשים אלל צעליהם לשדות ושופחות קדירה של חמין וקדירה של דגים והיו מזדקקות לצעליהן כמשה"כ אם תשכזון צין שפתיים וגו' וכשהיו רועים לילד היו יולאות מחוץ לעיר ויולדות שם ומניחים אותם שם צארץ וצא מלאך ומגדלם שם צארץ ואחר שיגדלו הם צאים לבית אביהם ואמם עדרים עדרים כמשה"כ ותצואי צעדי עדיים א"ת עדי עדיים אלא עדרי עדרים. וכפי"ז ליכא לער גידול צנים אללם וגשארים חזקים בצריאותם ובהם והם ראויים לעסוק במלאכה כצדה. וז"ש ובג"י פרו וישרלו וירבו שהיו פרים ורבים שלא כדרך עצע שהיו יולדות ו' צכרם וכו' ועכ"ז ויעלמו במאד מאד שהיו חזקים בצריאותם ובהם. וכ"ת אדרבא לער גידול צנים גורם שיהיו חלופי המוג ואיך היו גבורים וחזקים. עז"א אל תחמה על החפץ כי ותמלא הארץ אותם שלא היו הם מגדלים את צניהם אלא ותמלא הארץ אותם שהארץ היתה מגדלת אותם. ולכן

ולכן אמר פרעה הגה עם בני רב ועלום ממנו הזה נתח"ל וגו' ז"ד הז"ל :
ועפ"י ד"ק יל"פ כה"פ ויאמר פרעה הן רבים עתה עם הארץ והשבתם אותם מסבלותם.
 ובהק' עוד מ"ש מוהר"ם אלשיך ז"ל דמ"ש הקצ"ה כי גר י"ז באל"ל ועו"א
 היינו לומר שבין גרות ושעבוד יהי הכל ת"ש. והגזירה היתה באופ"ז דכ"ז שיהיו מועטין
 יהיו גרים בלבד ולא שעבוד. אבל בהגיעם לכלל רבוי אז ועו"א ודייק לה הז"ל מדכתב
 תחי' כי גר י"ז לשון יחיד וסיים בלשון רבים ועו"א. והבי"ד ה' חיי עולם דע"ד. ופי' עפי"ד
 יעו"ש. וזה ויאמר פרעה הן רבים עתה ר"ל דבתחי' כשהיו מועטים אין לי לשעבוד בהם דלא
 חלה הגזירה עדיין. אבל עתה שהן רבים וחלה הגזירה עליהם. ומה גם שהם גבורים
 וצריאים וחזקים כהם במתנם וראוים לעסוק במלאכה שאין להם לער גידול בנים יען שהם
 עץ הארץ שהארץ היא מגדלת אותם ועכ"ז והשבתם אותם מסבלותם אחמהא :

וּיֹאמֶר אל עמו הגה עם בני רב ועלום ממנו הזה נתח"ל וגו' יל"פ במ"ש המפ' דבזכות
 שלא שינו ישר' במל' לשונם ושמותם נגאלו משם. גם ע"י שהיו גדורים בעריות
 נגאלו ואחת היתה ופרסמה הכתוב וכמ"ש בזה"ק בני עלו בני נפקו. וכ' החיד"א ז"ל
 בכס"ד דיש הוכחה לזה דעשה הקצ"ה שהיו יולדות ו' זכרם אחד ומה ניכר לרקתם דלא
 עבד קוצ"ה ניסא לשקרי כי האף אומנם הבא על א"א מוליד ממזר משום עולם כמנהגו
 מהג. אך לעשות גם מוכרח דלא יש עצירה ולכן במל' היו פרים ורבים שלא כדרך טבע
 להורות דלא הי' עצירה. וזה ויאמר אל עמו הגה עם בני היינו הן עם אחד ושפה אחת
 לכולם ר"ל שלא שינו את לשונם ושמותם הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב וז"ש הגה
 עם. גם בני ר"ל בני עלו בני נפקו שהם גדורים מעריות וראיה לזה ממה שהם רב
 ועלום ממנו שהם יולדות ו' זכרם אחד דלא עבד קוצ"ה ניסא לשקרי לכן הזה נתח"ל פן
 וגו' ועלה מן הארץ. ונתחכמו וישימו עליו שמ"ס למען ענותו וכל כונתם היא לרעה כדי
 לשלוע בנשותיהם ע"ד אס בגופן שלטו בנשותיהם לא כ"ש. ועכ"ז ישר' היו גדורים מהעריות
 ויש הוכחה לזה דכאשר יענו אותו והיו אומרים אס בגופן וכו' כי"ר וכי"פ להראות דלא
 שלטו בנשותיהם דלא עבד קוצ"ה נסל"ש. אזי ויקולו מפני בני ר"ל דקלו מהם שעדין שם
 זה בני ישר' עליהם להורות שעדיין גדורים הם מהעריות והוכחה יש לזה מלד רבויים שלא
 כדרך טבע. ומה שלא קלו כ"א מטעם זה לבד יען דמידע ידעי דטע"ז הוא העיקרי
 והסיבה ליליאתם ממל' לכן קלו מהם מטע"ז ולא מאחר וזהו ויקולו מפני בני :

וַיִּקָּם מ"ח ע"מ אשר לא ידע את יוסף. יל"פ במ"ש ה' בדרך אלשיך ז"ל בפסוק יוסף ו'
 יז"ש הי' רועה את אחיו בלחן דיוסף הי' ס"ל דא"י אינה מוחזקת מאבותינו ולכן
 הי' רועה את אחיו בלחן כדי שלא ירעו הלאן בשדות אחרים ועפ"י סברה זו הביא את דבתם
 רעה אל אביהם שהיו אוכלים מפרכסת דלכ"ג אסירא ע"ש. ונודע מ"ש המפ' דמה שילאו ישר'
 ממל' ברד"ו שנה הוא משום דמשולד ילחן מינין. וז"ד אי אמרי' דא"י אינה מוחזקת מאבותינו
 כס' יוסף יען דבאל"ל כתיב. משא"כ אי אמרי' דא"י מוחזקת מאבותינו זה הטעם הלך לו
 דבאל"ל כתיב ומוכר"ל כחירון האחר דכהבו המפ' דרבו האוכלוסין השלים הזמן. ובזי"ז ויקס
 מ"ח

מ"ח ע"מ אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל כס"י דא"י אינה מוחזקת אלא ס"ל דא"י מוחזקת היא ועדין לא נשלם הזמן דלא מל"ל דמשולד ילחק מינין דבאל"ל כתיב. ופחד פן יאמרו לו דיש טעם אחר להשלים הזמן והוא רבוי האוכלוסין לזה ויאמר אל עמו הנה עכ כג"י רב ועלם ממנו הנה נתחב"ל פן ירבה וגו' ועלה מן הארץ היינו נתחב"ל שלא ירבו לבטל גם טעם השני של רבוי האוכלוסין :

וְהָרַב דברי מרדכי גאלנטי ז"ל וה' יוש"א ז"ל פי' אשר לא ידע את יוסף על מרן ב"י ז"ל דהנה צדין שני יוסף ו' שמעון ואביו של אחד מהם הוא מת ויאל שטר שכחצו צו יצ"ש נר"ו לזה מפ' סך פ' דלהרשב"א ז"ל תיבת נר"ו לא מל"י קאי אלא אחיצת שמעון שלפניו. ומצ"י ז"ל פליג וס"ל דתיבת נר"ו אפשר דקאי אלפני פניו על יוסף ולכן אין להוציא ממון מיד המוחזק. וכבר כתבנו מ"ש המפ' דינאחס ממל' צרד"י שנה ה"ע דמשולד ילחק מינין וא"כ קרא דתיבת ת"ש קאי אלפני פניו על כי גר י"ז ולא קאי אלפניו דוקא על ועו"א והיינו כס' מצ"י ז"ל ולא כהרשב"א ז"ל. ופרעה הרשע רוצה לתפוס השי' דתיבת ת"ש קאי אלפניו דוקא על ועו"א ועדין לא הושלם הזמן ורוצה לשעבד בהם וזהו אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל כס' מצ"י ז"ל דקאי אלפני פניו על כי גר י"ז ושכבר הושלם הזמן זת"ד ז"ל יעו"ע :

וְלִדְיָדִי אנכי הפעוט בדרך זו אלך לפרש אשר לא ידע את יוסף על יוסף הצדיק בעלמו. דידוע מ"ש צמד' תחומא צפ' מקץ אמר"י צר סימון אף יוסף ידע הי' שאליו יורדין למל' לשביר אוכל מה עשה הושיב שומרים ע"כ הפתחים ואמ"ל ראו כל מי שיכנס לשביר אוכל כתבו שמו ושם אביו ולערב הביאו לי פתקם. עשו כן כיון שצאו בני יעקב כל או"א נכנס בשער א' וכתבו שמותם ושמות אביהם לערב הביאו פתקם לפני יוסף זה קורא ראובן בן יעקב ואחד קורא שמעון בן יעקב ואחד לוי וכן השוערים כאו"א את שלו מיד אמ"ל יוסף כתמו את האולרות ופתחו אולר אחד וכו' ע"ש. ומסתמא כשהיו כותבים את שמותם כותבים תיבת נר"ו כי כן הדרך צכ"מ והוא מהלך ומהד' קילר צדצר הפשוט. ועיין צפ' מקץ מ"ש צסס הרב חג"א זלה"ה ומ"ש אני הדל ע"ד והארכתי בזה ע"ש. והנה כשחזרו השבטים למל' והורידו עמהם את בנימין כתיב ויאמר השלום אביכם הזקן אשר אמרתם העודנו חי ולכאו' קשה מדוע הולך יוסף לשאול על אביהם העודנו חי היל"ל לידע זה שהוא חי ממ"ש ראובן בן יעקב נר"ו דגר' שהוא הי' דתיבת נר"ו קאי אלפניו על יעקב. א"ו גר' ממה שהולך לשאול על אביהם העודנו חי היינו משום דס"ל דתיבת נר"ו קאי אלפני פניו על ראובן ושמעון. ולפי סברתו גם צפ' כי גר י"ז וגו' תיבת ת"ש קאי אלפני פניו על כי גר י"ז ולא על ועו"א וכבר הושלם הזמן. ופרעה הרשע לא רצה ללכת צס' יוסף ה' אלא ס"ל דקאי אלפניו דוקא ולא הושלם הזמן עדיין וז"ש ויקם מ"ח ע"מ אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל כסברתו :

וְעַפִּי"ה לעיל יובן כו' המד' היס ראה וינים מה ראה ראה ארונו של יוסף ע"כ. היינו דבתחילה לא ראה ליקרע לפני צג"י בעונה דעדיין לא הושלם הזמן דאזל צס' פר"ה

פר"ה דתיבת ת"ש קאי אלפניו דוקא על ועוע"א ולא על כי גר י"ז. אבל כשראה ארזו של יוסף שם"ל דקאי אלפני פניו אזי נקרע הים לפניהם :

ובז"ז כו' המד' הוצא צם' אברהם אנכי צם"ז וז"ל אשר לא ידע את יוסף היום אמר שלא ידע את יוסף ולמחר יאמר לא ידעתי את ה' ע"כ. כלו' דהיום לא ידע את יוסף ולא ראה צם' יוסף דס"ל דתיבת ת"ש קאי אלפני פניו על כי גר י"ז ולא על ועוע"א כ"א ס"ל דקאי אלפניו דוקא על ועוע"א ולא הושלם הזמן עדיין דין גרמא דכשלה הקב"ה להוליאם ממל' בטענה דכבר הושלם אמר לא ידעתי את ה' :

עוד יל"פ צמס"ל דהשצמים ויוסף פליגי חי ילאו מכב"ן או לא דיוסף ס"ל דעדיין דין צ"נ י"ל ול"ק חאע"ה את הארץ ושפיר מניין מלידת ילחק. והשצמים ס"ל דילאו מכב"ן ודין ישר' י"ל וקנה חאע"ה את הארץ ותו לא מלי"ל דמשולד ילחק מניין דבאל"ל כתיב. ופר"ה היום אמר שלא ידע את יוסף שלא צחר צם' יוסף דס"ל דדין צ"נ י"ל כ"א צחר צם' השצמים דס"ל דדין ישר' י"ל ודין גרמא דלמחר כשלה הקב"ה להוליאם ממל' בטענה דכבר הושלם הזמן דמשולד ילחק מניין יאמר לא ידעתי את ה' :

או יל"פ צדרך תמיהא צמ"ש המפ' צכה"פ וישנאו אותו עוד על חלומותיו וע"ד דשנאו השצמים ליוסף יען דהיו אומרים דרעיוניה על משכציה סליקו ואי לאו דמהרהר ציוס בדברים אלו של גאווה לא הי' חולס כזה צלילה וראוי הוא ליענש על המחשבה שהוא חושב דהמחשבה היא עיקר. ויוסף ס"ל דהמחשבה לאו כלום היא. וידוע מ"ש צג' מליעא דקי"ח אמר רבה הצעה צהפקר תנאי היא וכו' וא"ד הצעה צהפקר כ"ע ס"ל דקני ופירש"י ז"ל הואיל ודעתו לכך. וצם' יוש"א צפ' צשלה כתב דלס"ז דקני הוא משום דע"י מחשבתו שמתכוין לקנותה מהני ומחשבה חשיבא כמעשה. וחאע"ה קנה הארץ צהצעה כדין הפקר והיינו דכתיב כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו' ע"ש. אשר כפי"ז יולא דקנה חאע"ה את הארץ תו לא מלי"ל משולד ילחק מניין דבאל"ל כתיב. ותו אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל כס' יוסף דהמחשבה לאו כלום היא. גם נודע מ"ש המפ' עטס ליניאח ישר' ממל' צרד"ו שנה הוא משום דע"י המחשבה שהיו המלכים מהשצים צלילה צמה לשעצדם ציוס מחשבת לשעצוד וגשלם הזמן וז"ש הלילות השלימו הזמן. ותו היום אמר אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל כס' יוסף דהמחשבה לאו כלום היא אלא ס"ל כס' השצמים דהמחשבה עיקר וחשיבה כמעשה וקנה אברהם את הארץ צהצעה. וא"כ אתמאה דכפי"ז יולא דהת"ש נשלמו צהמחשבה שהיו מהשצים עליהם צלילה מה לעשות צהס ציוס. ואיך למחר כשלה הקב"ה להוליא ישר' ממל' בטענה זו דהמחשבה של הלילות השלימו הזמן אמר לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלה :

ג יל"פ צמ"ש ה' דרכי איש ד"ל שהמפ' תי' ליניאח ישר' צתוה"ז דדינא הוי עבד שאמר לעלות לא"י כופין את רבו ועושה אותו צ"ת. וה"ג שצורחים ישר' לא"י כופין להמל' להוליאם לחירות. וכתב שם דיש למשידי ציה נרגא ממ"ש צש"ס ערכין ד"י אר"י ל"א הלל צפורים לפי שא"א שירה על נס שצח"ל ופריך והרי יל"מ נס שצח"ל הוא ואמר' שירה ותי'

וְחִי' כְּדַתִּינִי עַד שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ לְהֶרֶץ הַבְּכָשָׁרוֹ כָּל הָאֲרָצוֹת לֹמֵר שִׁירָה. וְאִ"כ הֵךְ דִּינֵה דַעֲבָד שְׁאוֹמֵר לַעֲלוֹת לֹא"י הֵייוּ בְּזֵה"ז דִּנְתַּקְדְּשָׁה הָאֶרֶץ. אֲמַנְס קוֹדֵם לִכְן הַבְּכָשָׁרוֹ כָּל הָאֶרֶץ וְאִין חִילוּק בֵּין אִ"י לְחוּ"ל. וַיֵּשׁ לְלֹדֵד דֵּהָא דְאִמְרִי הַבְּכָשָׁרוֹ כָּל הָאֶרֶץ וְאִ"י וְחוּ"ל שׁוֹיִם הֵם הֵייוּ לַמִּדְּ אִ"י חֵינָה מוֹהֲזָקָת בִּידֵינוּ מֵאֲבֹתֵינוּ. אֲבָל לַמִּדְּ אִ"י מוֹהֲזָקָת הִיא מֵאֲבֹתֵינוּ קְדוּשַׁת הָאֶרֶץ מִתַּחֲלַת מִשְׁקֵנָה אֲרַע"ה אֶת הָאֶרֶץ. וּבְזֵה פִי' שֶׁס כו' מִדְּרַשׁ אֲמֹר הִרִי אֲתָם בִּז"ח וְכו' ע"ש. וּבְזִי"ו דֵּהֵיּוֹם אֲמַר אֲשֶׁר לִי אֶת יוֹסֵף דֵּלָא ס"ל כֶּס' יוֹסֵף דִּדִּין בִּז"ח י"ל אֲלֵא כֶּס' הַשְּׁבָעִים דִּילָאוּ מִכְּבָ"נ וּמִמִּילָא יוֹלָא דִּקְנָה אֲרַע"ה אֶת הָאֶרֶץ וּלְפִי"ז קְדוּשַׁת הָאֶרֶץ הִתְחִילָה מִשְׁקֵנָה אֶת הָאֶרֶץ וַיֵּשׁ דִּינֵה דַעֲבָד הַאוֹמֵר לַעֲלוֹת לֹא"י שְׂכּוּפִין אֶת רַבּוּ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בִּז"ח. וְאִ"כ אֲתַמָּהּ אֵיךְ לִמְהֵר כְּשֶׁלַּח הַקֶּבֶץ"ה לְהוֹלִיֵּא־ם מִמֶּלֶךְ מַה"ע יֹאמֵר לֹא יִדְעִי אֶת ה' וְגַם אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח דִּינֵהּ הִי דְכּוּפִין אִ"ר וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בִּז"ח :

בְּאוֹ"א יל"פ כה"פ אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף. בַּמִּשְׁ"ש הַשֵּׁנִי ז"ל עה"ת דַּעֲבָד הַשְּׁבָעִים בְּמִכְרֵת יוֹסֵף בְּקֶרֶת דְּכִתִּיב וְהִתְעַמַּר בּוֹ וּמִכְרוּ דָס"ל דֵּהוּא"ו לְהוֹסִיף וְצִי' עַד שִׁתְעַמַּר בּוֹ וּיִמְכְּרוּ וְהֵם לֹא נִשְׁתַּמְשׁוּ בּוֹ וּמִכְרוּהוּ. וְלֹא יָדְעוּ דֵּהִילִכְתָּא הִיא דֵּהוּא"ו לְחֵלֶק עַד שִׁפְרוּעַ הַכְּהוֹז יִהְיֶה ע"כ. וְעִיִּין בִּסְ' זְכוֹת הַרְצִים בְּדִרוֹשׁ ב' לִפְסָה דְפִי' בְּזֵה כה"פ לְכוּ וּנְמַכְרוּ לִישְׁמַעְאֵלִים וַיִּדְּנוּ אֵל תְּהִי בּוֹ ע"ש. וְעו"כ שֶׁס דַּעֲבָד מִכְ"י גְלוּ יִשְׂרָאֵל לַמֶּלֶךְ ע"ש. וַיּוֹלָא לָנוּ מִזֶּה דֹא"י אֲמַרִי הוּא"ו הִיא לְהוֹסִיף גַּם בְּמַשָּׁה"פ וְעוֹט"א ת"ש הוּא"ו הִיא לְהוֹסִיף וְצִי' תִּרְחִי עֲבָדוֹת וְעִינִי וְאִי אֲמַרִי הוּא"ו הִיא לְחֵלֶק בְּחֵדָא כְּגִי אוֹ עֲבָדוֹת אוֹ עִינִי. וְכִלְפִי מ"ש דְּגִלוֹת מֶלֶךְ הִיֵּה בַעֲוֹן מִכְ"י אִ"כ מִשְׁמַע דִּינֵהּ הִי דֵּהוּא"ו הִיא לְחֵלֶק וְגַם בְּעֲבָדוֹת וְעִינִי בְּחֵדָא מִיֵּיחוּ כְּגִי. וּפְרַע"ה ס"ל דֵּהוּא"ו הִיא לְהוֹסִיף וְהַשְּׁבָעִים לֹא הִטְאוּ בְּמִכְ"י וְגִלוֹת יִשְׂרָאֵל לַמֶּלֶךְ חֵינָה בְּשִׁבְלִי מִכְ"י כְּדִי שְׂיוֹנָן מִזֶּה דֵּהוּא"ו הִיא לְחֵלֶק וּמִמִּילָא גַם בַּעֲוִין עֲבָדוֹת וְעִינִי הוּא"ו לְחֵלֶק וּבְחֵדָא כְּגִי כ"א דָס"ל דַּעֲבָד יִרְדָּתָם לַמֶּלֶךְ מַעֲטָם שְׁאֲמַר אֲרַע"ה בְּמֵה אֲדַע וְגו' אוֹ מַעֲטָמִים אַחֲרֵיכֶם וְלַעֲלוֹם דֵּהוּא"ו הִיא לְהוֹסִיף וְלִרְיֵךְ לְהַתְקִיִּים בָּהֶם תִּרְחִי לְרִיעוּתָא עֲבָדוֹת וְעִינִי. וּז"ש וַיִּקֶּם מ"ה ע"מ אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף דַּעֲבָד עֲלָמוּ אִישׁ בְּעַר לֹא יָדַע דַּעֲבָד יִרְדָּתָם לַמֶּלֶךְ הוּא בְּשִׁבְלִי עוֹן מִכְ"י לְשִׂינָן מִזֶּה דֵּהוּא"ו הִיא לְחֵלֶק כ"א הִיא מַעֲטָמִים אַחֲרֵיכֶם וְהוּא"ו הִיא לְהוֹסִיף וְגַם לְגַבִּי גִזִּירַת וְעוֹט"א צִי' תִּרְחִי עֲבָדוֹת וְעִינִי וְהֵם דָּהֵם הִיוּ מִקִּיִּימִים בָּהֶם הַעֲבָדוֹת עוֹד בָּה רָלָה לְקִיִּים בָּהֶם עִינִי ג"כ תִּרְחִי צִי' וּלְכֵן וַיֹּאמֶר אֵל עֲמֹ וְגו' וַיִּשְׁימוּ עָלָיו שְׂרֵי מָסִים לְמַעַן עֲנוּתוֹ דִּיִּיקָא הֵם דֵּהִיו מִקִּיִּימִים בָּהֶם עֲבָדוֹת:

עוֹד יֵשׁ לְאֵלֹהִים מִיָּלִים לְפָרֶשׁ כָּל הַזֶּלֶל צִהוּ"א וְגַם פְּסוּק וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי לֹאֲמֹר פְּקוּד יִפְקוּד אֲלֵדִים אֲחֵכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת עֲלָמוֹתֵי מִזֶּה אֲחֵכֶם. גַּם פְּסוּק מִי אֲנִכִי כִי אֲלֵךְ אֵל פְּרַעְיָה וְכִי אֲוִלִּיָא אֶת בְּנֵי מִמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר כִּי אֵהִיָּה עִמָּךְ וְגו'. בְּהֵךְ מִשְׁרוּ"ל וְהִבִּיד רַשִׁי ז"ל ע"פ וַיִּרְא מִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נֹדַע הַדָּבָר דְּדָאָג עַל שְׂרָאָה בִּישְׂרָאֵל רַשְׁעִים דַּלְעוּרִין אֲמַר מַעֲתָה שְׁמָא אֵינִן רָאוּיִן לִיגָאֵל וְכו'. ע"ש. וַיֵּשׁ לְדַעַת מֵה תְּלִוי זִבְ"ז דֹּאָס יֵשׁ בִּימֵיהֶם דַּלְעוּרִין מִסְפְּרִי לִה"ר שֶׁלֹּא יִהְיוּ רָאוּיִם לִיגָאֵל. בְּרַם אֲפִשְׁ"ל דֵּהִנָּה נֹדַע מֵה שְׁאֲמַלִּי אֲהֵל ית' לִיעֲ"א אֲנִכִי אֲרַד עִמָּךְ מֶלֶךְ וְאֲנִכִי אֲעֵלְךָ גַּם עִלָּה. וַיֵּשׁ בְּזֵה ב' פִי' הֵא' כַּפְשׁוֹנוּ

שְׁהוּא

שהוא יורד עמו לשם ומוציאו משם ולא יירא ולא יחת משום אדם. והב' מ"ש המפ' דלא יירא צירידתו לשם מגזירת שטבודר הת"ש ושיהיו נטמעים בנש"ע ולא יזכר שם ישר' עוד דלא יירא מזה שהשכי' יורדת לשם עמהם והיא משלמת הזמן ויוצאים בתורה"ז של הת"ש. גם נודע מ"ש בג' סוטה ד"ה כל מי שיש בו גסוה"ר אמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם שנא' מלשני בסתר רעוהו אותו אלמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל א"ת אותו אלא אותו. ואיכא דמתני לה אמספרי לה"ר שנא' מלשני בס"ר אותו אלמית ע"כ דבזה פי' המפ' כו' תרגום יב"ע בפ' שלח לך כד חמא משה ענותותיה דיהושוע אמ"ל יה יושיעך מעלת המרגלים. כל' יהושוע שהיה עמו דורש הפ' של מלשני בס"ר וכו' ע"ס המקרא גבה עינים ורחב לבב על הגאווה ואינו דורשו על מספרי לה"ר ויש חשש שיהא ניסת בספור לה"ר לזה הולך להתפלל עליו ואמ"ל יה יושיעך מעלת המרגלים אם מספרים לה"ר ועיין בפ' שלח לך שהצאתי דבריהם. נמלא דהפסוק אותו לא אוכל או קאי על גסוה"ר או אלה"ר. ומש"ר ס"ל כמ"ד שהוא אלה"ר ולכן דחזא דיש בהם דלטורין מלה"ר והשכי' אינה שרויה עמהם וכיון שכן הו' ליכא למימר דהשכי' השלימה הזמן אמר מעתה אינם ראויין ליגאל. ולכן כשאמ"ל ה' לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ממצ' והוא יודע דעדיין לא נשלם זמן הת"ש והשכי' אינה עמהם כדי לומר שהשכי' השלימה הזמן אמ"ל להקב"ה מי אנכי כי אלק וגו' ר"ל תיבת אנכי שאמרת ליע"א אנכי ארד עמך מל' וגו' מהו פירושה עד שאלך אל פרעה וכי אוליא את ישר' ממצ'. שאני סובר שפי' הוא שהשכי' יורדת עמהם בגלות להשלים הזמן ועי"כ הם יוצאים משם והן עכשיו דאית בהו דלטורין בעלי לה"ר ושכי' אינה שרויה עמהם ועדיין לא נשלם הזמן וא"כ מהו פי' אנכי ארד וגו'. אזי השיב לו האל ית' דפי' הוא כפי' הב' שהיא לומר שהשכי' היא שרויה עמו ומשלמת הזמן וז"ש כי ארד עמך. והפסוק שאמר אותו לא אוכל הוא קאי על מי שיש בו גסוה"ר ומאחר שהם עמים שכי' שרוי' עמהם ומשלמת הזמן וראי' לזה שהם עמים מנתינת התורה להם כדכתיב לא מרובכם וגו' כי אתם המעט כמ"ש המפ'. וז"ש וזה לך האות וגו' בהוציאת את העם ממצ' תעבדון את האלד'ים על הה"ז שיקבלו התו' בשביל שהם עמים וכיון שכן דלית בהו גסוה"ר שכי' שרוי' עמהם והיא משלמת הזמן דפי' הפסוק אותו לא אוכל הוא קאי על מי שיש בו גסוה"ר ולא אלה"ר. או י"ל דתשובת ה' שאמר כי אהיה עמך היינו לומר דפי' אנכי ארד וגו' היא כפשוטו שהוא יורד עמו לשם ולא יירא ולא יחת צירידתו לשם כפי' הראשון ופי' הפסוק אותו לא אוכל הוא קאי על לה"ר ומסכים בזה עם מש"ר וב"ת מאחר דאית בהו לה"ר ושכי' אינה שרוי' עמהם ועדיין לא נשלם הזמן א"כ באיזה זכות הם יוצאים בתורה"ז. עז"א שהם יוצאים בזכות שעתידין הם לקבל את התורה כמ"ש המפ' ז"ל וז"ש וזה לך האות וגו' תעבדון את האלד'ים על הה"ז :

ורגה יוסף דסיפר לה"ר על אחיו לאביו מוכר"ל דכ"ל דפי' הפ' אותו לא אוכל קאי על גסוה"ר ולא על לה"ר. ועיין בס' ענפי יוסף דכתב דמשו"ה הולך מש"ר להתפלל על יאושע יותר משאר המרגלים הוא משום דעבירה גוררת עבירה וגברא מלאך מהעבירה וגורר

וַיֹּדֶר עֲבִירָה כִּי־לֹא־זֶה־עוֹ. וַנִּמְלֹא בְּאֵזִי שֶׁבַע יוֹסֵף חֲלֹמֶת דִּבְרָה רַעָה פָּחַד מִשֵּׁר פֶּן־תְּהִי זֹאת גִּרְמָא לִי־אִשּׁוּעַ לְהַצִּיָּא דְּזֶה עַל הָאָרֶץ לִכְן הַחֲפֹלָל עֲלֵיו ע"ש בַּס' שֶׁלָּח לָךְ. וּלְפִי ס' יוֹסֵף גַּם שֶׁהִי בִּצְנִי בְּמֹל' דְּלַעֲוִירִין בְּעַלִּי לַה"ר הַשְּׂכִי' הִיא שְׂרױ' עִמָּהֶם וּרְאִיִּים הֵם לִיגָחַל שֶׁהִיא מִשְׁלֹמֶת הַזֶּמֶן דִּקְרָא דְּאוֹתוֹ לֹא אוֹכֵל קָאִי עַל גִּסְה"ר וְלֹא עַל לַה"ר. וּבִזְי"ו וִיקָס מ"ה ע"מ אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֵת יוֹסֵף דִּלָּא ס"ל כֶּס' יוֹסֵף הֵל' דִּקְרָא קָאִי עַל גִּסְה"ר וְלֹא אֱלֹהִי"ר וְהַשְּׂכִי' הִיא שְׂרױ' עִמָּהֶם וּמִשְׁלֹמֶת הַזֶּמֶן. אֲלֵא ס"ל דִּקְרָא קָאִי אֱלֹהִי"ר וְהַשְּׂכִי' אִינִי שְׂרױ' עִמָּהֶם לְהַשְׁלִים הַזֶּמֶן וְעִדְיִין לֹא נִשְׁלַם הַזֶּמֶן לִכְן וַיֹּאמֶר אֵל עֲמױ הִבֵּה נַחֲח"ל וְכו' לְשַׁעֲבֹד בָּהֶם: וַזִּהְיוּ כו' הַמֶּד' הַיּוֹם אָמַר אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֵת יוֹסֵף וּלְמַחֲר יֹאמַר לֹא יָדַעְתִּי אֵת ה'. כְּלו' דְּהַיּוֹם אָמַר שֶׁלֹּא יָדַע אֵת יוֹסֵף דִּלָּא רַלָּה בַּס' יוֹסֵף דִּקְרָא דְּאוֹתוֹ לֹא אוֹכֵל קָאִי עַל גִּסְה"ר וְלֹא אֱלֹהִי"ר אֲלֵא ס"ל דְּהוּא קָאִי אֱלֹהִי"ר. וְדִין גִּרְמָא דְּלְמַחֲר כְּשֶׁשִּׁלַּח הַקֶּבֶץ לְהוֹלִיֵּא יִשְׂרָאֵל מִמֶּלֶךְ בְּטַעֲנָה דְּהַשְּׂכִי' הִיא הַשְׁלִימָה הַזֶּמֶן אָמַר לֹא יָדַעְתִּי אֵת ה' דְּהַשְּׂכִי' אִינִי שְׂרױ' מֵאַחֲרֵי דְּאֵיתִי בָּהוּ דְּלַעֲוִירִין וְלֹא נִשְׁלַם הַזֶּמֶן עֲדִיין וּלִכְן גַּם אֵת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח:

וְהִנֵּה מוֹדַע דְּבִילְקוֹ"ר פ' וַיְחִי כו' דְּאֵס הִי' יַע"א נִקְבַּר בְּאַר"מ וְלֹא הִי' נִקְבַּר בְּמַע"ה בְּקִצְרוֹת אֲבֹתָיו הִי' הוֹכַחָה דִּישׁ צִידוֹ עוֹן אִיסוּר שְׁתִּי אֲחִיוֹת וּלִכְן לֹא הִי' רִאִי לִיקְבַּר עִמָּהֶם ע"ש. כֵּן אֲנוּ נוֹכ"ל לְגַבִּי יוֹסֵף דְּאֵס הִי' נִקְבַּר בְּאַר"מ הִי' מוֹכַח דִּישׁ צִידוֹ עוֹן כ"כ מֵאִי דְּהַצִּיָּא דְּזֶה לְאֲבִיו עַל אֲחִיו שֶׁלֹּא יַעֲלֵי עֲלֵמוֹתָיו לֹא"י. וְלִזֶּה הוֹנֵךְ לְנוֹת יוֹסֵף אֵל אֲחִיו לְהַעֲלִיט עֲלֵמוֹתָיו עִמָּהֶם לֹא"י. אֲשֶׁר בִּזֵּה יל"פ כַּה"פ וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֵת בְּנָיָה לְאָמַר פִּקּוּד יִפְקוּד אֲלֵד'ִים אַחֲכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֵת עֲלֵמוֹתַי מִזֶּה אַחֲכֶם. הַכו' הוּא דְּבֵא לֹמַר לָהֶם דְּכַמִּינִן פִּקּוּד שְׁנִים יַחֲסֹד מְגִזִּירַת הַת"ש וְזֶהוּ יִפְקוּד מַלְשׁוֹן וְלֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ. וְהַט' אֲלֵד'ִים אַחֲכֶם ר"ל דְּהַשְּׂכִי' הִיא תְּהִיָּה שְׂרױ' עִמָּכֶם וְהִיא מִשְׁלֹמֶת זֶמֶן הַת"ש שֶׁאִפִּי שִׁיבִי צִינִיָּהֶם דְּלַעֲוִירִין לִיכָא תַּשְׁשֵׁא דִּלָּא תְּהִיָּה הַשְּׂכִי' שְׂרױ' צִינִיָּהֶם וְלֹא יוֹשֵׁלֶם הַזֶּמֶן. יַעֲן דְּפִסּוּק אוֹתוֹ לֹא אוֹכֵל הוּא קָאִי עַל גִּסְה"ר וְלֹא קָאִי עַל לַה"ר דְּאִינוּ נַחֲשָׁב כ"כ לַעֲוֹן לְשַׁחֲרִיָּה הַשְּׂכִי' נִפְרַדַּת מִמֶּנּוּ. וּמִינֵה ג"כ גַּם אִנִּי בְּמֵאִי דְּהַצִּיָּא דְּזֶה לְאֲבִי עַל אֲחִי וְסִיפְרַתִּי לַה"ר אִינוּ נַחֲשָׁב לִי לַעֲוֹן כ"כ לְשִׁיבִיָּה גּוֹרֵם שֶׁלֹּא יַעֲלֵי עֲלֵמוֹתַי לֹא"י וּלִכְן וְהַעֲלִיתֶם אֵת עֲלֵמוֹתַי מִזֶּה אַחֲכֶם:

וּבִזְי"ו כו' הַמֶּד' הִים רִאֵה וַיְנַס מֶה רִאֵה רִאֵה אֲרוּגוֹ שֶׁל יוֹסֵף ע"כ. הִיטֵּי דְּבַחְתִּי הִים לֹא רַלָּה לִיקְרַע לְפָנַי בְּנִי בְּטַעֲנָה דְּעִדְיִין לֹא נִשְׁלַם הַזֶּמֶן דְּמֵאַחֲרֵי דְּאִיכָא דְּלַעֲוִירִין צִינִיָּהֶם בְּעַלִּי לַה"ר הַשְּׂכִי' אִינִי שְׂרױ' עִמָּהֶם בְּהַשְׁלֵם הַזֶּמֶן דִּקְרָא דְּאוֹתוֹ לֹא אוֹכֵל הוּא קָאִי אֱמִלָּה"ר. אֲבָל כְּשֶׁרִאֵה אֲרוּגוֹ שֶׁל יוֹסֵף שְׁעוּלָה עִמָּהֶם לִיקְבַּר בְּא"י דְּמִזֵּה מוֹכַח דְּאוֹתוֹ לֹא אוֹכֵל לֹא קָאִי אֱמִלָּה"ר וְא"כ הַשְּׂכִי' הִיא שְׂרױ' עִמָּהֶם וְהִיא הַשְׁלִימָה הַזֶּמֶן אִזִּי נִקְרַע לְפָנֶיהֶם:

וְהִנֵּה עַם בְּנֵי רָצ וְעַלּוֹם מִמֶּנּוּ הִבֵּה נַחֲח"ל פֶּן יִרְבֶּה וְגו'. יל"פ בְּמ"ש הַחִיד"א ז"ל צִפְכִּיד ע"פ וְכֹאשֶׁר יַעֲנֵי אוֹתוֹ כ"י וְכִי"פ בְּמ"ש הַזֶּרֶץ ח"ג עַל מַס' בְּרִכּוֹת ד"ל דִּישְׁמַעְיָאֵל וְעַשׂו הִיוּ חִיִּיצִים בְּגִלּוֹת מֶלֶךְ כִּי הֵם מִזֵּרַע אֲבֹהֵ"ה וּלְפִי שִׁינִי הִיוּ בְּגִלּוֹת לְבַד וְהֵם פִּרְעוֹ הַשְּׂעִת"ה שֶׁהִי מוֹטֵל עַל יִשְׁמַעְיָאֵל וְעַשׂו לִכְן זָכוּ בְּבִרְכַּת יִשְׁמַעְיָאֵל לְפָרוֹת וּלְרִבּוֹת הַרְבֵּה וּלְבִרְכַּת עַשׂו וְעַל הַרְבֵּךְ תַּחֲמִיָּה לְדוֹן בְּדִין ד' מִיחֻת וְדִינִי נִפְשׁוֹת וְזֹהִי שִׁינִי אַחֲרַת שֶׁלֹּא כַּמ"ש הַזֶּה"ק

צפ' בלק עש"ב. וזהו רמו הכחוז וכאשר יענו אותו דוקא ולא לישמעאל ועשו כן ירצה שזכה במחמת ישמעאל לפרות ולרבות הרבה. וכן יפרוץ לשון מלכות כמ"ש ופורץ לעשות לו דרך דהיינו שזכו בצרכת עשו שהמלך והסנהדרין ידונו דיני נפשות עכ"ל ז"ל. וזה פי' עט"ר אבא מארי זלה"ה כה"פ צהלים ויפר אה עמו מאד ויעלימהו מלריו. ר"ל שפרו ורבו הרבה מאד וגם נתחזק במלכות לדון צדיקי נפשות ושחים אלו זכה בהם ובאו לו מאת לריו שהם ישמעאל ועשו וזהו מלריו. ועי"כ הפך לבס לשטא עמו ע"כ חד"ק ז"ל. ובז"ו לע"ד כה"פ ויאמר אל עמו הנה עם צל"י רב צפריה ורביה ועלם במלכות ושחים אלה הם זכו בהם ממנו ממש מאלליו. ובסיכוי. ויש חששא עוד שמא יתרכו יותר מדאי אין קץ ואזי כי תקראנה מלחמה וטסק גם הוא ע"ש ונלחם צנו ועלה מן הארץ לכן נחמ"ל פן ירצה וגו' וישמו עליו שרי מסים וגו' ונעשה דבר בהפכו וכאשר יענו אותו דוקא כן ירצה וכן יפרוץ כמ"ש הז"ל : **ואת** רעמסם. בלאן כתיב העין בפתח ובפ' בא כתיב העין בשוא. י"ל דבא לרמו דשם הויה שהוא רחמים הי' בעזרתם להחזיקם שלא יחלו וימותו ומותן עינו עליהם בצנין הקשה ההוא שהיה ראשון ראשון מחרוסם. ונרמו זה בהפתח והשוא שהם בגמט' כ"ו כמנין שם הויה צ"ה צאות העין ע"ד משה"כ הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו להליל ממות נפשם ולחיותם :

שמעתי דיש צמד' והנה נער צוכה זה יוסף כד"א והוא נער את צני בלהה וגו' ע"כ. והוא תמוה. ואם המד' אמת לע"ד יל"פ בדרך פשוטה במ"ש המפ' ז"ל דיוסף שאמ"ל לישר' פקוד יפקוד אלד'ים אחכם והעליתם א"ע מזה צחיצת פקוד רמו על מרע"ה שהוא פה קוד שטל ידו יפקוד אלד'ים אחכם ויגאלכם וכשיהי' זה והעליתם א"ע מזה. ולכן הן עתה שהושלך מרע"ה ליאור וראה ממקומו יוסף ה"ל שנבואתו אינה מחקיימת אזי והנה נער זה יוסף צוכה יען שכיון שנבואתו שנחנצא על משה אינה מחקיימת שהרי הושלך ליאור והוא מת א"כ לגבי ידיה הוא נשאר שם ואינו עולה לכן צכה :

ויפן כה וכה וירא כי אין אים ויך את המלרי ויטמנהו בחול. יל"פ צהק' מ"ש צמד"ר וז"ל מהיכן זכו ישר' לצרכת כהנים מאברהם דכתיב צ' כה יהי' זרעך וכתיב כה תצרכו את צנ"י. ורצנן אמרי ממחן חורה שנא' כה תאמר אל צנ"י וכתיב כה תצרכו ע"כ. וכחצ ה' תנ"א ז"ל צפ"ד צדה"א דרוש צ' דפליגי בצלוגתא אס ישר' קומ"ת ילאו מכב"ן או לא דלמ"ד זכו מאלע"ה ס"ל דילאו מכב"ן מאותה שעה דאמ"ל כה יהי' זרעך ולמ"ד דלא זכו כ"א עד מתן חו' ס"ל דלא ילאו מכב"ן עד מתן חו' וע"ש שפי' כה"פ הכ"ל לפי דרכו. ולי הדל יל"פ באופ"ז והוא דכבר נודע מה שחי' המפ' ליציאת ישר' ממל' צרד"ו שנה ה"ע דמשטלד ילחק מניין. צרס הי' זה ה"ד כשנאמר דהאבות עדיין דין צ"כ י"ל ול"ק אלע"ה את הארץ בחזקה בהילוך שהלך צה דגוי אינו קונה בחזקה דקרא כתיב כי גר י"ז באל"ל ושפיר מניין מלידת ילחק וכבר הושלם הזמן. ושזב אין לורך לקושי השעבוד כדי שישלים הזמן כבר דכבר נשלם דמלידת ילחק מניין וכיון שכן המלרי שמכה את העברי ומקשה עולו עליו הוי שלא כדן וחייב בזה עליו. אבל כשנאמר דהאבות ילאו מכב"ן וקנה אלע"ה את הארץ בחזקה חו' לא מלי"ל

מִי־לֹא דַמְשָׁטוּלד יִלְחָק מִיֵּינָן מֵאַחֵר דְּקָרָא כְּחִיב צָאֵל־ל וּמוֹכֵר־ל דְּקוּה־שׁ הַשְּׁלִים הַזֶּמֶן וְהַמְלָרִי שְׁמִכָּה הַעֲבָרִי וּמִקְשָׁה עוֹלו עָלָיו כְּדִין הוּא עוֹשֶׂה וְאִין עָלָיו שׁוֹם חַיִּיב. וְהוּא וִיפֵן כֶּה וְכֶה ר־ל דְּמַרְע־ה פִּנָּה צְדָעָתוֹ לִרְאוּת מֵהֵיכָן זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְבִרְכַּת כְּהֻנִּים אִם כֶּסֶף מִי־ד מֵאַחַע־ה דְּכְחִיב בִּי כֶּה יִהְיֶה וּמִמִּילָא לְפִי־ז יֵלְאוּ מִכְּצָן וְקִנְיָה אֲחֵע־ה אֶת הָאָרֶץ וְשׁוֹב לִיכָא לְמִימַר דַּמְשָׁטוּלד יִלְחָק מִיֵּינָן דְּצָאֵל־ל כְּחִיב וְלֹא נִשְׁלַם הַזֶּמֶן עַדִּין וְלִרְכִּיבִים הֵם לְקוּה־שׁ לְהַשְׁלִים הַזֶּמֶן וְהַמְלָרִי שְׁמִכָּה אֶת הַעֲבָרִי וּמִקְשָׁה עוֹלו עָלָיו לִיכָא עָלָיו שׁוֹם חַיִּיב. אוֹ כֶּסֶף מִי־ד דִּלָּא זָכוּ לְבִרְכַּת־ה כ־א עַד מִתָּן חוֹ דְּכְחִיב כֶּה תֵּאֱמַר אֵל צִי־י וְעַדִּין לֹא יֵלְאוּ מִכְּצָן וְלִיכָא אֲחֵע־ה אֶת הָאָרֶץ וְשִׁפִּיר מִיֵּינָן מִלִּידָת יִלְחָק וְנִשְׁלַם הַזֶּמֶן וְאִי־ל לְקוּה־שׁ לְהַשְׁלִים הַזֶּמֶן וְהַמְלָרִי שְׁמִקְשָׁה עוֹלו עַל הַיִּשְׂרָאֵל וּמִכָּה אֲחֵע־ה חַיִּיב עָלָיו. וִירָא כִּי אִין אִישׁ ר־ל שְׂרָאָה צְרָאָה שְׁכֻלִית דִּהֲאֲמַת הוּא כְּרִצָּן דִּלָּא זָכוּ בֶּה כ־א עַד מִתָּן חוֹ וְלֹא יֵלְאוּ מִכְּצָן וְלִיכָא אֶת הָאָרֶץ וְכוּ' וְאִי־ל לְקוּה־שׁ וְחַיִּיב הַמְלָרִי בְּמָה שְׁמִכָּה לְהַעֲבָרִי וּמֵהֲרָאוּי הוּא שְׁלֹא יִהְיֶה הַמְלָרִי צְעוֹלָם וְהוּא כִּי אִין אִישׁ דְּכִבֵּר הוֹשֵׁלָם הַזֶּמֶן וְאִי־ל לְקוּה־שׁ לֹא וִיךְ אֶת הַמְלָרִי וְיַעֲמִמָּהוּ בְּהוֹל :

נְבוֹשֶׁטָן לְהַאֲמִיר יוֹצֵן מִי־שׁ בְּשֵׁם הָאֲרִיז־ל דְּמֵאִי דְּנִגְזַר עַל מַרְע־ה שְׁלֹא יִכְנֹס לֹא־י הוּא מִשׁוֹם שְׁהָרַג הַמְלָרִי וְנִרְמָזוּ בְּפִסּוֹק וְשִׁמְתִּי לָךְ מִקּוֹם אֲשֶׁר יִכְנֹס שְׁמִי־ה אֲחֻתִּיּוֹת מִשָּׁה. וְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה דִּהוּא נִגְזַר מִשְׁרָז־ל בְּמִדָּה דְּעַל סְסִירֵצ בְּשֵׁם־מ נִגְזַר עָלָיו שְׁלֹא יִכְנֹס לְאָרֶץ וְנִרְמָזוּ זֶה בְּמִי־שׁ עַתָּה תִּרְאֶה וְלֹא בְּמִלְחָמָה לִי־א מַלְכִּים. בְּרַם עַפִּי־ה אִי־ש דְּמִמֵּאִי דִּהָרַג הַמְלָרִי כ־ר דִּס־ל כִּמִּי־ד דְּקוּמ־ת עַדִּין לֹא יֵלְאוּ מִכְּצָן וְשִׁפִּיר נִשְׁלַם הַזֶּמֶן וְכוּ'־ל. וְכִיּוֹן שָׁכֵן שׁוֹב אִין לוֹ מִקּוֹם לְסִרְב בְּשֵׁם־מ צְעֻנָּה דְּעַדִּין לֹא נִשְׁלַם הַזֶּמֶן. וְאִם לֹא הִי־י מִקְדִּים הִרְיָגָת הַמְלָרִי דְּגִילָה דְּעָתוֹ דִּס־ל דְּקוּמ־ת עַדִּין דִּין צִי־ג יֵלֵךְ לֹא הִי־י נִחְשָׁב לוֹ לַעֲוֹן בְּמֵאִי דְּסִירְב בְּשֵׁם־מ דִּישׁ לוֹ הַתְּנַלְלוֹת לִומַר דִּאֲנָא ס־ל כִּמִּי־ד דְּקוּמ־ת יֵלְאוּ מִכְּצָן וְקִנְיָה אֲחֵע־ה אֶת הָאָרֶץ וְעַדִּין לֹא נִשְׁלַם הַזֶּמֶן. אֲכִן עַתָּה דְּעַשֶׂה מַעֲשֶׂה רַב וְעִצִּיד עוֹבְדָא צְנַפְשִׁיָּה צְהִרְיָגָת הַמְלָרִי דְּגִילָה דְּעָתוֹ דִּס־ל כִּמִּי־ד דְּקוּמ־ת עַדִּין דִּין צִי־ג יֵלֵךְ וְלִפִּי־ז יוֹלָא דְּנִשְׁלַם הַזֶּמֶן דְּמִלִּידָת יִלְחָק מִיֵּינָן. אִיךְ אֲחֵכ־ב כְּשִׁשְׁלָחוּ הַקִּצ־ה לְהוֹלִיֵא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּלִּידָת דְּכִבֵּר נִשְׁלַם הַזֶּמֶן דְּמִלִּידָת יִלְחָק מִיֵּינָן סִירְב בְּשֵׁם־מ לִימַר דְּדִין יִשְׂרָאֵל יֵלֵךְ וְקִנְיָה אֲחֵע־ה אֶת הָאָרֶץ וְלֹא נִשְׁלַם הַזֶּמֶן עַדִּין וְסִתַּר אֶת הַקּוֹדֶם בְּמֵאִי דִּהָרְגוּ לְמַלְרִי. בְּאוֹפֵן דִּהִרְיָגָת הַמְלָרִי הִיא גִרְמָא הִיתָה דְּגִלְגְּלָה עָלָיו שִׁחְשָׁב עָלָיו עוֹן ח־ו בְּמֵאִי דְּסִירְב בְּשֵׁם־מ וְנִגְזַר עָלָיו שְׁלֹא יִכְנֹס לֹא־י וְדִבְרֵי הָאֲרִיז־ל וְדִבְרֵי רִז־ל שְׁנִיָּהם יַחַד שְׁרִירִים וְקִיָּימִים :

אִו־א יֵלֵךְ בְּמִי־שׁ צִי־ג סְנֵהֲדִרִין דִּכ־ז ת־ר אִישׁ אִישׁ מִת־ל לְרִבּוֹת אֶת הַגּוֹיִם שְׁמוּזְהִרִין עַל עֲרִיּוֹת כִּי־שֶׁר. וְהוּא מֵהֲבָא נִפְקָא מֵהַחֶסֶם נִפְקָא לְאֲמַר זֶה גִי־ע הַחֶסֶם צְעִרִיּוֹת דִּידֵהוּ וְהִבָּא צְעִרִיּוֹת דִּידֵן דְּקִתְנִי סִיפָא בָּא עַל עֲרִיּוֹת יִשְׂרָאֵל נִידוֹן צְדִינִי יִשְׂרָאֵל לְמֵאִי הִלְכָתָא אֲמַר־נִי לֹא נִלְרַכָּה אֲלֵא לַעֲדָה וְעִדִּים וְהַתְּרָאָה. מִגְרַע גִּרְעֵי אֲלֵא אֲמַר־י לֹא נִלְרַכָּה אֲלֵא לַעֲרֵה הַמְּאוּרָסָה דְּלִידֵהוּ לִית לֵהוּ דְּדִיִּינִין לֵהוּ צְדִינִי דִּידֵן אֲבָל בָּא־א דִּיִּינִין לֵהוּ צְדִינִי דִּידֵהוּ. הִרִי דְּחִיצָת אִישׁ יִתִּירָה דְּכְחִיבָא גְבִי עֲרִיּוֹת דְּרִשִׁי לֵה לַעֲרֵה הַמְּאוּרָסָה. וְדוֹקָא עֲרֵה הַמְּאוּרָסָה דְּנִתְרַצְחָה מִחִיצָת אִישׁ יִתִּירָה דְּדִיִּינִין לֵהוּ צְדִינִי דִּידֵן דְּנִידוֹן בְּסִקִּילָה מִשָּׂא־כ־א אִי־א צְדִינִי דִּידֵהוּ דִּיִּינִין

דיינין להו דנהרג בסייף דתיבת איש לא קאי עלה ובכולהו לא צעי עדים והתראה. וידוע דהמלרי צא על אשת ישר' כמשרז'ל ראה מה עשה לו בבית שבא על אשתו ראה מה עשה לו בשדה. וזהו ויפן כה וכה דנסתפק באיזה מיתה ימיתו על מה שבא על א"א ד'ישר' אם בסייף כדינא דידהו או בחנק כדינא דידן כדקא ס"ד דש"ס דאיש איש הוא לרבות את הגוים דמוזהרין על עריות דידן דגידון כדיני ישר'. ושבו ראה ראה שכלית כי אין איש דתיבת איש היתירה דכתיבא גבי עריות לא דרשו אותה באוקמתא דש"ס על עריות ד'ישר' כולן כדי שגאמר דחייב המלרי חנק צביאיתו על א"א ד'ישר' כדינא דידן. אלא שדרשו אותה על גערה המאורסה אם צא הגוי עליה שיהי' יידון בסקילה כדינא דידן. אבל צא"א מיתתו בסייף כדינא דידהו וזהו כי אין איש דלא נתרצתה ציאת א"א מתיבת איש דכתיבא בקרא דלא קאי עלה לכן ויך את המלרי בסייף כדינא דידהו ויעמנהו בחול. ולפי"ד רז"ל שהרגו בשם המפורש יתפרש וירא כי אין איש הייט דאחר שנסתפק אם מיתתו בחנק כדס"ד דש"ס או בסייף כמסקנא ראה בדעתו שעכ"פ אינו מהראוי שיסאר האיש קיים בעולם וכדי להסתלק מן הספק ויך את המלרי בשם המפורש :

אִתָּא צמד' הבי"ד ה' אדר"א צבלי יל"ו וז"ל ויך את המלרי צמה הרגו באמלע ישר' וכו' ע"כ. והוא תמוה ואפש"ל צמ"ש האריז"ל הוצ"ד צס' ההעתיקה וז"ל כבר השמעתיך שפרעה נלקה צמל' יו"ד מכות אלו ע"י ג' אלפים ור"פ מלאכי חבלה הממונים המסצבים צג' רקיעים של קומאה אחד נקרא שר"ע ואחד נקרא תמו"ך ואחד נקרא צישה"א ועליהם השר הנקרא דלפק"ט ועליהם ועל כולם השר הנקרא תק"א וכו'. ופי' מוהר"ש מאיסטרפולי ז"ל דמ"ש ועליהם וע"כ השר הנקרא הק"א כונתו דר"ת של אלו עשר מכות דל"ך עד"ש באח"כ גי' תק"א כמנין השר ממש וכמנין אשר. וז"ס כונת הכתוב צפ' צא ולמען תספר באזני צנך וכן צנך את אש"ר התעללתי צמל' וכיוצא לו הרבה פסוקים אלף שמורים ע"ז לסוד אש"ר כמנין ר"ת של יו"ד מכות כמו שציארנו יעו"ש. ובזי"ז דהרגו למלרי ע"י זה השר תק"א שהוא כמנין ר"ת יו"ד מכות שהוא כמנין אש"ר הרמוז באמלע תיבת ישראל דלגבי ישראל נרמו שמו באמלע שמש לצטל כחו לגבי דידהו ועי"ז השר הרמוז באמלע שמש הרגו למלרי : **וּלְכַהֵן מדין ז"צ ותצאנה ותדלנה ותמלאנה את הרהטים להשקות לאן אציהן ויבואו הרועים ויגרשום ויקס משה וישיען וישק את לאכם.** אפש"ל בעזר משרי צמ"ש האריז"ל צע"ח ש' א"א פ"ז שיש ו' חילוקים בין א"א לזו"ן וחילוק הד' הוא כי א"א הם רחמים שאפי' צינה שדיכין מתערין מינה היינו אחר לאת זו"ן ממנה אבל בהיותה למעלה הכל היא רחמים. אבל זו"ן לפעמים הם רחמים ולפעמים הם דין. וז"ס הנו' צפ' חיי שרה ק' שנה ועשרים שנה וז' שנים. כי צכתר ק' שנה וכו' שנה צא"א וכולם הם צסוד שנה אך זו"ן שהם ז"ת ז' שנים ולא שנה משום דאית בהו דין ורחמים ע"כ. ויודע ג"כ שזו"ן הם צנים לאו"א וישר' הם צנים לזו"ן צסוד משה"כ צנים אתם לה"א. וזה ולכהן מדין שם רמוז לו"א שיש צו דינים ג"כ משא"כ צא"א שהם רחמים כולם אבל זו"ן הם לפעמים דין וזהו מדין מקלת דין יש לו ז' צטת שהוא צעל ו"ק והמלכות משלמת אותו הרי הם מחסד ולמטה ז' ואלו

ואלו הם דולים וממלאים שפע מלמעלה והאורות וממשיכים אותם להשפיע לישראל ע"י מע"ט של ישראל. וזהו ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את הרהטים הם הגמורות להשקות לאן חזיהם הם ישראל שנקראים ג"כ לאן לאו"א. וכשיהיו הרועים של ישראל הם עוזים ומנהיגים אותם בטוב אזי נמשך השפע וההארה ההוא מלמעלה לישראל על ידיהם ויהיו זון צנחי רחמים לישראל ולא דין. משא"כ אם הרועים ח"ו אינם עוזים אלא הם רעים אזי יהיו זון צנחי דין ומונעים השפע וההארות ההם מלצוא לישראל וזהו ויבואו הרעים ויגרשום וזהו דתיצת הרעים חסירה וי"ו לרמוז שהרועים הם רעים ועי"כ הם מונעים השפע וההארות ע"ד משה"כ הוי רועי ישראל וכו'. וכשיש לדיק ות"ח שיש לו צחי' משה ויטון ממנו כנודע אזי הוא מושיען ועל ידו נמשכים השפע וההארות להם וזהו ויקם משה ויושיען וישק את לאנס וא"ש הדי"צ :

ויואל משה לשבת את האיש. אמרו במכילתא דיתרו התנה עם משה הבן שיהי' לך תהילה לע"ז מכאן ואילך לשם שמים. והחיד"א ז"ל בפנ"ד כתב בשם הרדב"ז בתשו' כ"י סי' אלפים קס"ח דקשה איך מש"ר נתרנה בזה ותי' דיתרו טעה במ"ש מכאן ואילך וזה היה תנאי קודם נישואין כמבואר במכילתא שם ומכאן ואילך משמע מאותה שעה שערדין לא נשא והול"ל משם ואילך ואז לא הי' מקבל עכ"ד. ולע"ד י"ל דמה שנתרנה מש"ר בזה יען דנודע הוא דדינא הוי אין אדם מקנה דבר שלב"ל ואפי' בשצוטה לא מהני דקנין אי"כ שצוטה אי"כ כמ"ש מוהריב"ל ז"ל. לכן מש"ר נתרנה בזה דהוי כמו מקנה צו לע"ז וכיון דצנו עדיין אינו צעולס לא מהני ול"מ דאל"מ דשלב"ל ואפי' בשצוטה כנ"ל :

לכה ואשלחך אל פרעה והוא"ל את עמי כנ"י ממל'. ויאמר משה מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אולי' את כנ"י ממל' ויאמר כי אהי' עמך. יל"ד במ"ש לכה ואשלחך הי' די לומר לכה אל פרעה. גם במ"ש אל פרעה והוא"ל את כנ"י וכן בדברי מש"ר שאמר מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אולי' את כנ"י הם דברים כפולים דעיקר ההליכה היא להולי' את כנ"י ממל' וא"כ למה חלקם בתרתי אל פרעה והוא"ל את כנ"י כאילו הם שני דברים והיל"ל לכה והוא"ל את עמי כנ"י ממל' מי אנכי כי אולי' וגו'. גם יש להבין במה שהשיבו האל ית' כי אהי' עמך מהו הכונה. ויל"פ עפ"י הידוע מ"ש בשם האריז"ל דלשון הליכה היא לרעה ולשון שליחות היא לטובה. ושזהו כה"פ את מי אשלח שליחות שהיא לטובה ומי ילך לו הליכה שהיא לרעה ויאמר הגני שלחתי שליחות שהיא לטובה דוקא. והנה בכאן יש שתי פעולות אחת הליכה לרעה לפרעה ועמו לעשות בהם מכות גדולות ואותות ומופתים ושליחות לטובה לגבי ישראל להולי' ממל'. ועז"א למשה שתי לשונות ועתה לכה ואשלחך לשון הליכה שהיא לרעה ולשון שליחות שהיא לטובה. והדר מפרש על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון דמה שאמרתי לך לשון שליחות שהיא לטובה היא והוא"ל את עמי כנ"י ממל'. וכבר נודע משרז"ל דאין מלאך אחד עושה שתי שליחות לרעה ולטובה. ועז"א משה לה' מי אנכי כי אלך הליכה לרעה אל פרעה וגם כי אולי' את כנ"י ממל' והלא אפי' מלאך אינו יכול לעשות שתי שליחות יחד לרעה ולטובה וכ"ש אני שצדאי אין בי כח הזה. ע"ז השיבו ה' ויאמר כי אהי' עמך

וכיון

וכיון שאני צעלמי אהי עמך יהי כך עדיפות יותר מהמלאך וחוכל לעשות שתיבה יחד :
ועיין ב'מ' ח'ה סי' תרל"ה דכתב דאיתא ברז"ל ע"פ שלח חשך ויחשיך ולא מרו את
 דברו דצטעה שבה להביא חשך על המל' אמר הקצ"ה למה"ש ראויים הם המל'
 ללקות בחשך מיד הסכימו כולם הה"ד ולא מרו ח"ד. דהטעם שלא נמלך הקצ"ה עם מה"ש
 כ"א בחשך הוא עפ"י הידוע דמדת הקצ"ה אינה כמדת ב"ו דמדת ב"ו צטובה נמלך וברעה
 אינו נמלך. אבל הקצ"ה צטובה אינו נמלך בפמליא שמ"ע שמה לא יסכימו וברעה אינו מביא
 כ"א בהמלך ב"ד אולי יהי מלאך מליץ אחד מני אלף. וידוע דטובה אזה"ע היא רעה
 ורעתם היא טובה ופסק הרמ"א ז"ל בט"ז שלא ילמדו דברים רעים דאזה"ע. וידוע דממכת
 החשך העשירו ישראל ע"י שהיו רואים מטמוניות דמלרים. ולכן בשאר מכות לא נמלך כי
 טובה היא להגקם משומאיהם של ישראל וצטובה אינו נמלך. אבל בחשך שהיה עושר והיה
 בגרם המעלות למעשה העגל וכסף הרבה להם וזהו עשו לבטל ואין לך רעה גדולה מזו
 לכן נמלך. ובהק' זו דצטובה אינו נמלך וברעה נמלך פי' האריז"ל כו' הנביא את מי אשלח
 ומי ילך לנו ואומר הנני שלחני. דהקושי צו מבואר דלמה פתח ב' יחיד וסיים ב' רבים
 דעפ"ה נכון דה"ק את מי אשלח לטובה שא"ל להיות נמלך בפמליא שמ"ע ומי ילך לנו
 הליכה לרעה ולז"א לשון רבים שהוא נמלך בפש"מ ואומר הנני שלחני לטובה ואיני הולך
 לרעה ודפח"ח. דבזה פי' מוהר"א ז"ל כה"פ למה הרעות לעה"ז והלא אני באתי להציל וכ"ח
 המכוון שלך לשלחני כדי להרע להם א"כ למה זה שלחתי ולא נמלכת ב"ד הלקד ע"כ.
 ולע"ד דזהו שדברו מערי"צ ערבי"ם שסיים ואמר ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך בשמך
 דייקא לחודך הרע לעה"ז והלל לא הללת אתמהא :

ועפ"ה דהחשך הוא סיבה לעושר להשאלת הרכוש ועושר של הרכוש הוא הי' גרמא
 בזמקין למעשה העגל ולכן נמלך בפש"מ וכמו"ל. לזה כתיב ו' נתן את הן
 העם צעיני מל' וישאלום דמודע דכ"מ שגא' ו' הוא וב"ד דמאחר דהרכוש הוא גרמא
 לרעה למעשה העגל לכן נמלך עמהם אם יסכימו בזה :

ושמרת את הדברים צפיו ואנכי אהי עם פיך ועם פיהו וגו'. יל"ד כיון שכבר אמר
 ודבר הוא לך אל העם והי' הוא יהי' לך לפה וגו' למאי אלטריך תו למימר
 ואנכי אהי עם פיך ועם פיהו. ויל"פ במאי דקי"ל מילי לא מימסרן לשליח. ו' מוהרש"ל ז"ל
 ב' המעלות לשלמה בדרוש ב' למ"ח דע"ז חילק בהאי כלל דה"ד בשליחות שהיה כולה
 דברים דוקא וליכא בה מעשה בידים אז אפי' שליח ראשון אינו יכול לעשות עש"ב. ואנכי הדל
 עמדת ע"ז מדברי הש"ס דנדרים דע"ז ופ"ב דנזיר די"ב האומר לאפוטרופוס כל נדרים
 שחזור אחתי מכאן ועד שאבוא ממקום פ' וכו'. ועיין ב' ברית ועד סיכ"ד וב' מחנ"א
 ה' שלוחין סי"ז דכשהקשה הוא ג"כ ע"ד מוהרי"מ ע"ה סי' קכ"ז בהיה דהקדש כתב וז"ל
 וגבי הפרת הצעל צעי אי צעל משוי שליח עיין בפ"ב דנזיר ע"כ. והמעל"ש ז"ל ראה וידע
 דברי המחנ"א ז"ל ה"ל כמ"ש בד"ה ושוב מלאתי וכו' מדוע לא דקדק בהראי' שהביא מההיא
 דנזיר דמינה מוכח היפך חילוקו ה"ל. ו' שורשי הים ח"ב שורש מילי למל"ש כתב דמבואר
 מסוגית

מסוגית פ' התקבל דס"ו ופ' כל הגע דכ"ע גבי מ"ש מתנה הרי היא כגט שלא אמרו מילי למל"ש אלא כההיא דכתבו גט ומתנה או אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו שהצטל אמר דברים בעלמא ושליח זה מוסרן לשליח אחר לכתוב או להתוס. אבל כשהשליח בעלמא עושה פעולת שולחו לא חשיב מילי. ואולם מוהרי"מ ע"ז ח"א סי' קכ"ז משמע לי' דכל שטנין השליחות אין בו מעשה לכתוב או להתוס וכיוצא או אפי' השליח עלמא עושה השליחות קרינן בי' מילי למל"ש ואין בו מועיל בלוחו מעשה ושהצ"כ ז"ל שם צבי' כ"ד תמה עליו ממה שנחבאר מדברי הראשונים גבי מתנה דמהני אומר לב' אמרו לפ' ויכתוב ולפ' ופ' ויחתמו וכו' ולא פסלו אלא באומר אמרו מדעתיכם ע"ש. וכתב עליו דאי מהא לא אריא דמשמע לי' למוהרי"מ ע"ז דשאיני התם דטנין השליחות הוא לעשות מעשה שהי' מוטל על המשלח. אבל כשהמשלח עלמא לא הי' עושה מעשה כ"א דבור צבה"ג לא ממל"ש כלל אפי' דהשליח עלמא עושהו וכו' ע"ש. נמצא דחילוק של המעל"ש ז"ל אמרוהו שרים ויש ליישב ההיא סוגית נדרים ומיר. ובז"ו ושמח את הדברים צפיו וכ"ת הא מילי נינהו ולא ממל"ש אפי' שליח ראשון אינו יכול לעשות עז"א ואנכי אהי' עם פיך בדבורך עם אהרן ונמצא שאני הוא המדבר עמו ועם פיהו בדבורו אל פרעה ונמצא שאני המדבר עם פרעה וליכא חו משום מילי לא ממל"ש ודו"ק:

למה משה ואהרן תפריעו את העם. במד' אחס למה ודבריהם למה ע"כ. והוא תמוה וכבר במקו"א פי' אותו בעזר משדי ועוד יל"פ צמ"ש מוהרש"פ ז"ל הבי"ד היוש"א ז"ל צמ"ז נ"ט ליצי"מ קו"ז הת"ש דישר' עד שלא קבלו התו' דינס כעב"כ דיוצא צפן ועין לחירות והמלרים חבלו בהם והיו בהם בעלי מומין ע"כ. ועוב"ש צמ"ש העור חו"מ סי' קכ"ג דאין יכול להרשות את עבדו שאין קנין לעבד ע"י רבו שהרי גופו קנוי לו וידו כידו נמצא שאינו אלא שלוחו ויכול הנחצב לומר לו לאו צע"ד ידיי את. ומצ"י ז"ל כתב צמ"ש המרדכי דיכול להרשות א"ע וכ"כ צעה"ת צמ"ש גאון עכ"ל. ועיין בג"ת ז"ל שער י' ח"ד סק"ו שהק' ע"ד מצ"י ז"ל צמ"ש שם ע"ד העור ע"ש. ועיניך תראינה דדברי הפרישה דדברי הג"ת ז"ל הם נופלים ג"כ ע"ד הפרישה כיעו"ש וה' אורה משפט העיר על הכנה"ג שלא הביא דברי הג"ת ע"ש והי"ל לכתוב גם את זה. והגה התוס' יו"ע ז"ל פ"ד דשבוותא מי"ב פי' דברי העור צמ"ש אין יכול להרשות א"ע הוא צע"כ ע"ש דגר' מדבריו דצע"ע יכול להרשות וגם דברי מרן צמ"ע הכי מתפרשים. גם התוס"ה ותוס' רע"ק איגר והכנה"ג ז"ל צהגצ"י שם נר' שכולם מסכימים לדברי התוס' יו"ע דדברי העור ז"ל ע"ע. והוק"ל אני הדל דצמ"ש קידושין דדי"ט אמר רבא זאת אומרת ע"ע גופו קנוי וכו' ע"ש וא"כ איך יכול להרשותו הא הו"ל כע"כ דגופו קנוי לו. ומוכר"ל דמש"כ ע"ע גופו קנוי ה"ד לענין ג"ש וכיוצא אבל לא לשאר דברים דלשאר דברים לא הוי כע"כ ממש ועיין צשי' מקו' קמא על דקי"ג מ"ש צמ"ש הרא"ש ז"ל צזה. ולענינו נאמר דפרעה ס"ל דהגם שלא קבלו התו' עדיין דין ישר' י"ל ועם שחבלו בהם ונעשו בעלי מוס אינם יוצאים לחירות דע"ע אינו יוצא צש"ו ולכן הי' משעבד בהם ביותר ואינו חושש לזה. וזהו דקדוק לשונו דקאמר הנה עם צנ"י רב ועלום ממנו הנה נחמ"ל

מתח"ל דקראס עתה בשם ישראל להורות דדין ישראל יש להם וע"ע אינו יולא לחירות בשו"ע ולכן הבה נתח"ל לענותו ביותר וליכא פחדא שמא ילא לחירות מלד החבלה והעניוי ואזי וישימו עליו שרי מסים למען ענותו. ומרע"ה ואהרן באו להוויאם משם בתוה"ז בטענה דעד שלא קיבלו התו' דינס כע"כ דיולא לחירות בשו"ע כמ"ס מוהרש"פ ז"ל. ועז"א אמ"ל פרעה אחס למה ודבריקם למה כלו' דמאחר דהאל אמ"ל ליעקב אנכי ארד עמך מל' ואנכי אעלך גם עלה הי"ל לירד הוא בעלמו להוויאם ולא אחס. וכ"ת שאתם באים מאתו בכח הרשאה וחשיב כאלו הוא בעלמו ירד ואיני יכול לומר לאו בע"ד ידיי את. הלא דינא הוי שאין אדם יכול להרשות את עצדו. ומוכר"ל דז"ד בע"כ דגופו קטני לו וידו כידו אזי יכו"ל לו לאו בע"ד ידיי את משא"כ בע"ע יכול להרשותו ולא מלי"ל הנחצע לאו בע"ד ידיי את ואחס דינס כע"ע גם קודם שיתנה התורה. א"כ מה"ע גופיה ודבריקם למה שאתם באים להוויאם קוה"ז מטעם דחבלו בהם ועד שלא קיבלו התו' הוי דינס כע"כ שיולא לחירות בשו"ע :

ובזי"ו ג"כ כה"פ למה זה שלחתי ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה. כלו' למה זה שלחתי ולא אתה ירדת בעלמך להלילו כמ"ס ואנכי אעלך גם עלה דיש לו אז פתחון פה לומר לאו בע"ד ידיי את. וכ"ת ששולח אותי בכח הרשאה ושבו לא מלי"ל לאו בע"ד ידיי את. אדרבא זאת היא היתה בעוכרם לכל יחשב דינס כע"כ דיולא לחירות בשו"ע. וזהו ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך בכח ההרשאה ממך מזה הדבר בעלמו הרע לעם הזה שיתשב דינס כע"ע דאינו יולא לחירות בשו"ע והלל לא הללת את עמך. וז"ש צמד' והלל לא הללת ודאי. ר"ל דטענה אלימתא היא שטוען מכח שליחותי דהוי דינס כע"ע ואינס יולאים בשו"ע. וז"ש פרעה לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח וה"ה כמבואר :

עוד יל"פ כו' הגו"ל בדרך פשוטה צמ"ס סס חיי צפ' וארא דכ"ה שראה צהמפ' ז"ל שאם היו ישראלים צומן ממל' היתה גאולה ע"י הקצ"ה והיתה גאולה שלימה. עתה שלא ילאו צומן הוצרך להיות יליאחס ממל' ע"י מרע"ה ולא היתה גאולה שלימה כי שוב הלכו בגלות ע"כ. וזהו כמך הכתוב ישראל נוסע צה' תשועת עולמים. ובזי"ו אחס למה באים לגאולס ולא הקצ"ה ה"ע דלא ילאו צומן וגאולה אינה גאולה שלימה א"כ דבריקם למה דמאחר דלריכים הם עוד לגלות ישארו אללי בגלות מכח דינא דצ"מ. וז"ש ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה. גם זהו מ"ס והלל לא הללת ואז"ל צמד' והלל לא הללת ודאי. כלו' דטענתו שטוען להחזיק בהם מלד שליחותי מכח דינא דצ"מ היא טענה חזקה :

באו"א יל"פ כו' המד' והלל לא הללת ודאי. צמ"ס האריז"ל דגאל אותם האל בשם אהי"ה ברצוע העולה גי' ד"ס ולכן מכח הראשונה היתה דס כנגד שם אהי"ה צריבוע עיין בס' ארץ חמדה ס"ז ובס' שער הכו' בדרושי פסח שהאריך בסוד כה"פ ואומר לך צדמיי"ך חיי ע"ש. וכבר נודע דשם אהיה פשוט הוא רחמים וצריבוע הוא רמז לדין ואם היו גאולים בשם אהיה פשוט שהוא רחמים אז היו הרחמים גוזרים והיתה גאולה עולמית שאין אחריה שטעוד. אכן עכשיו שהיתה גאולתם בשם אהיה צריבוע שרומז לדין לא היתה גאולה שלימה

ויש אחריה שטבוד. וז"ש מרע"ה ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך כל' בשם אהיה צריבוע הרע לעם הזה והלל לא הלל ודא"י שלא גאלת אותם בשם אהיה פשוט שמספרו כ"א שהוא גי' ודא"י שהוא רחמים אלל צריבוע שהוא רומז לדין שהוא צגי' ד"ס שהוא רמוז שיש אחריה שטבוד. ואפס"ל דזהו דכשאל מרע"ה ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ואמ"ל הקצ"ה אהיה אשר אהיה צא לרמוז לו צמה שאמר אהיה אשר אהיה צ"פ היינו בשם אהיה צריבוע שטולה גי' דס. ויען דבזה הוא רומז לדין לומר דאינה גאולה שלימה ויש אחריה שטבוד לכן אמ"ל הקצ"ה למרע"ה כה תאמר אל צגי' אהיה שלחני אליכם שלא תגלה להם זה שהוא גואלם בשם אהיה צריבוע שרומז לדין שיש אחריו שטבוד כדי שלא ילעטרו. אלל אהיה שלחני אליכם שם אהיה פשוט שהוא רחמים :

גם יש רמוז צמ"ש הקצ"ה אהיה אשר אהיה שהם ג' תיבות אלו הס"ת שלהם גי' רד"ז היינו דרמוז לו הי"ת למש"ר שהם פגמו במכירת יוסף בשם אהיה ולירפו ג"כ השכי' עמהם עד שנטשו עשרה ולכן הם לריכים לישב צמ"ל רד"ז שנים לתקן את אשר פגמו שעשרה פעמים אהי"ה עולים רד"ז ועכשיו כבר נשלמו הרד"ז שנה לכן ועתה לכה והולל את צגי' ממל' :

ויאמר פרעה הן רבים עתה ע"ה והשבתם אותם מסבלותם. יל"פ צמ"ש מוהר"מ אלשיך ז"ל צכה"פ ויעבדו מל' את צגי' בפרך שהעבדו ע"ז צפה רך כדי שלא יחשבו כאנוסים. ועי"כ שלטו בהם וימרו את חייהם דכ"ז שלא היו עו"ז שכינה עמהם ירדו למל' שכינה עמהם וז"ל שכינה עמהם אין שום אומה ולשון יכולה לשלע צהם. וכיון שטע"ז הסתיר הקצ"ה פניו מהם כדכתיב ואנכי הסתר אסתיר וגו' כי פנה אל אלד'ים אחרים. גם ועוצני והפך את בריתי וגו' גם הקצ"ה אמר ועוצתים והסתרת פני מהם. ועפ"ד ז"ל פי' ה' עינות מים כה"פ ויאמרו צגי' מן העבודה שהכירו וידעו שכ"ז צא להם מן העבודה ר"ל שטע"ז וצמיצת עון זה גרם להם כל הצער הזה ולכן ויאמרו צגי' מן העבודה שהיא הע"ז ותעל שועתם אל האלד'ים מן העבודה ע"י שצבו בתשו' ע"כ. ומודע דתמיד אוה"ע הם טוענים על ישר' כתיב בתורתכם אח"ר להטות ואמרו הרבים מדוע אינכם משוים עמנו לעע"ז. וזהו דכשאל מש"ר צש"מ להוליל את ישר' ממל' ואמ"ל כה אמר ה' בני צבורי ישר' שקראם בשם ישראל ר"ל ישר אל שלח את בני. ע"ז אמ"ל פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו מאחר שטע"ז והלכו אחרי רבים וז"ל ויאמר פרעה הן רבים עתה. ר"ל שהלכו אחרי רבים לעע"ז והם עתה נעשו עם הארץ כשאר עמא דארעא ועבדו ע"ז והשבתם אותם מסבלותם לכו וגו'. ועיין עוד לעיל מה שפי' ג"כ צכה"פ הג"ל :

אתם לכו קחו לכם הבן מאשר תמלאו כי אין גרע מעבודתכם דבר. יל"פ צרמו מוסר צמה שידוע דעיקר שנות האדם ציראף ועבודת ה' הם כ"ז שנה דימי שנותיו בהם ע"כ והמה יעלו ה' פעמים י"ד והי"ד שנה הראשונים שהם חלק החמישית שבהם הם חלק הי"ה"ר והשאר לריך שיהיו חלק הי"ה"ע דבזה פי' המפ' ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידו"ת יהיה לכם ע"ע. וז"ר הפ' לכו צנים שמעו לי כל' כמנין לכ"ז שהם מספר כ"ז שנים

צנים שמעו לי. גם נודע דע"י מדת הענוה כמה מעלות טובות עלמו מספר נמשך לאדם ממנה ואחיה מכלל משרז"ל כאלו הקריב כל הקרבות כולם שגא' זכאי אלד"ס רוח נשברה. גם אז"ל כל מי שדעתו שפלה עליו כאלו הקריב כל הקרבות כולם ולא עו"א שאין תפלתו נמאסת. וגם ע"י הענוה הוא מסתפק צמועט ואינו רודף אחרי המותרות לישא וליתן ולהסתחר להרויח להתעשר כ"א לקיום הגפש דוקא מאשר תמלא ידו בהיתר יען דחושב עלמו שאין לו קיום בעולם וז"ר ויזכור כי בשר המה רוח הולך. ואנו למדים מדת הענוה מג' עמודי עולם הלא המה אברהם שאמר ואנכי עפר ואפר ומש"ר שאמר וגחנו מה ודוד שאמר ואנכי תולעת ולא איש שר"ת שלהם את"ס 'אפר' תולעת 'מה' שכן דרשו בעלי רשומות ע"ע. וז"ר את"ס לכ"ו קחו לכם ר"ל שתקנו מדת הענוה ותלמדו אותה מג' המה מטיבי אברהם משה דוד שאמרו על עצמם כל אחד מהם לשון ענוה 'אפר' תולעת 'מה' ר"ת את"ס מהם תלמדו מוסר ותקחו המדה הזאת בעיקר מספר שמוטיבם שהם כ"ו שנים כמספר לכ"ו שהיה מדה טובה הזאת קנויה אלליכם וז"ש את"ס לכ"ו קחו לכם. ומזה נמשך שתמיד חושבים עצמכם שאין לכם קיום בעולם שהיום כאן ולמחר בקבר ורוח קמעא עוכרתו כמו התבן דבמעט הרוח ששולט בו הוא הולך ועף ואין לו קיום. וזהו 'מאשר' תמלאו ר"ת מת שתמיד חושבים עצמם שהם מעותדים ועומדים למות ואין להם קיום בעולם כלל. ועי"ז אתם מסתפקים צמועט ואין רודפים אחר המותרות להסתחר וללצור הון ועושר כ"א מאשר תמלא ידכם לקיום הגפש בלבד וזהו מאשר תמלאו. וזהו יהי לכם ריוח גדול כי אין נגרע מעבודתכ"ס דבר שהעבודה שהיא הקרבות כאלו הקרבתם אותם כולם כדכתיב זכאי אלד"ס רוח נשברה. וגם העבודה היא רמוזה לתפלה כדכתיב ולעבדו בכל לצבכם איזו היא עבודה שכלב זו תפלה היינו שתפלתכם אינה נמשכת אלא היא מתקבלת ברצון וז"ש אין נגרע מעבודתכ"ס דבר היא רמוז על הקרבות והתפלה :

במסרה מדוע לא צ'. מדוע לא כליתם חקכם ללצון כתמול שלשום גם תמול גם היום. מדוע לא צא צן ישי גם תמול גם היום. יל"פ בדרך פשוטה דבא לרמוז משרז"ל דכל הקלין כלו ואין הדבר תלוי אלא בתש' ומע"ט. וז"ש אל תתמה על החפץ על אורך הגלות מדוע לא צא צן ישי הוא משיח צן דוד. דזה הדבר הוא תלוי צנו שלא תזרנו בתש' ולא עשינו מע"ט וזהו מדוע לא כליתם חקכם ללצון היינו לצון העומות בתש' ומע"ט דחקף שנחזור בתש' ומע"ט איזי במהרה יצא ויגאלנו יה"ר שיצב"א :

למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתי ומאז צאתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והלל לא הללת. יוצן במ"ש הרמז"ס ז"ל צפ"ג מהס"כ הי"צ ים לאדם לעשות דין לעלמו אם יש בידו כח הואיל וכדת וכהלכה הוא עושה אינו חייב לטרוח ולצא לב"ד אעפ"י שלא הי' שם הפסד בנכסיו אילו נתאחר וצא לב"ד וכו'. וכ' מכ"מ ז"ל דפלוגתא היא צפ"ק דב"ק ר"י ור"ן וסבר ר"ן דעביד איגיש דינ"ל אפי' במקום דליכא פסידא וכו'. והכנה"ג חו"מ סי"ד הגה"ע או"א הביא בשם הת"ד ז"ל סיר"מ דדוקא הוא עלמו עביד דינ"ל אצל אסור לעשות ע"י אחר ע"ש. והנש"ר ז"ל צפ"י ההגדה בפסקת עבדים היינו כתב דכל עיקר יליאת

יֵלִיֹאֵת יִשְׂרָאֵל מִמֶּלֶךְ הַיּוֹם מִטַּעַם דִּהְקָבָה עֲבֹד דִּינִי לְדָאֵס הָיוּ שׁוֹהִים עוֹד רָגַע אֶחָד צִמְלִי הָיוּ נִשְׁקָעִים בְּנֶשֶׁ"ע וְאִין פִּסִּידָא גְדוּלָה מִזֹּו וְעִ"ז עֲבִיד דִּינִי לְוֹהֲלִיֹאֵס מִשָּׁס דְּבִמְקוֹס פִּסִּידָא כִּ"ע מוֹדוֹ דְּעֲבִיד אִינִישׁ דִּינִי לְעִ"ש. וְהִ' קוֹל שְׁמוּאֵל זִ"ל בָּס' וְאַרְבָּא כְּתִב נִמְלָא דְכַדִּי שְׂיוֹכֵל הִקְבָּה לְוֹהֲלִיֹאֵת אֶת יִשְׂרָאֵל מִמֶּלֶךְ מִטַּעַם עֲבִיד אִינִישׁ דִּינִי לְרִיךְ ז' דְּבָרִים הָא' שִׁיְהִי לוֹ פִּסִּידָא וְהִב' שִׁיְהִי עַל יְדוֹ דּוֹקָא וְלֹא עִ"י אַחֲרִים דִּלְזוֹ יְהִי אֲלִיבָא דְכִ"ע. וְכֹה פִי' שָׁס כְּהִ"פ וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי אֲנִי בְנִי אֲשֶׁר מֶלֶךְ מַעֲבִידִים אֹתָם. וְהוּא דְכִינֵת בְּנִי בְּלַעֲקָס אֵל ה' הִיחָה דְהָיוּ מִתִּירָאִים פֶּן חִ"ו יִהְיוּ נִעֲמָעִים בְּנֶשֶׁ"ע אֵילוֹ הָיוּ שׁוֹהִים עוֹד שָׁס וְלֹא יִזְכֵּר שָׁס יִשְׂרָאֵל עוֹד יַעֲנִן שָׁהִם עֲבָדִים צִמְלִי שְׁהוּא מְקוֹס עוֹמָאָה יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם לִכְן הִם לְעוֹקִים שְׂיִגְאֵל אֹתָם הִקְבָּה בְּכַבּוּדוֹ וּבְעִלְמוֹ דְּעֲבִיד אִינִישׁ דִּינִי לְעִ"ש. וְעִ"ז בָּא דְבַר ה' וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי אֲנִי בְנִי תִיבָה וְגַם הָיָא בָּאָה לְרִבּוּת דְּמַלְבַּד פֶּשַׁע לְעִקְתָּם גַּם שְׁמַעְתִּי וְהַבְנִיתִי פְּרִימִיּוֹת לְעִקְתָּם עַל אֲשֶׁר מֶלֶךְ מַעֲבִידִים הָיוּ מִקְּוֹס עוֹמָאָה יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם וִירָאִים הִם שְׁלֹא יִהְיוּ שׁוֹהִים שָׁס עוֹד וִיִּהְיוּ חִ"ו נִעֲמָעִים בְּנֶשֶׁ"ע. לִכְן אֲמַר לְבְנִי בְּשִׁבְעָה אֲנִי ה' וְהִלְאֵתִי אֲתָכֶם בְּכַבּוּדִי וּבְעִלְמִי וְהִלְאֵתִי אֲתָכֶם דִּיקָא אֲנִי בְּעִלְמִי דְכָל כִּי הָאִי פִּסִּידָא עֲבִיד אִינִישׁ דִּינִי לְכֹו יַעֲוִ"ש. וְכִי"ו כְּהִ"פ לְמָה הִרְעוֹת וְגו' הֵינִי דְקָאֵמֶ"ל מִשְׁ"ר אֵל ה' לְמָה הִרְעוֹת לְעַם הַזֶּה שְׁהִבָּחָה אֹתָם לְמִקְּוֹס הַזֶּה לְהִיטֵת עֲבָדִים צִמְלִי שְׁהוּא מְקוֹס עוֹמָאָה יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם וְלֹא קִיַּיֵּמָה גְּזִירָתָךְ בְּעִיר אַחֲרַת דְּבִכְאֵן יֵשׁ חֲשֵׁשׁא הִרְבָּה שִׁיְהִי נִעֲמָעִים בְּנֶשֶׁ"ע וִיִּהִי פִּסִּידָא רַבָּה. וְחִ"כ מֵאַחַר דִּלְכָּא כִּ"כ פִּסִּידָא הִנְכַּרְתָּ לְכִ"ע עֲבִיד אִינִישׁ דִּינִי לְעוֹלָמָה זֶה שְׁלַחְתִּי דְּבִמְקוֹס דִּלְכָּא פִּסִּידָא דְּעֲבִיד אִינִישׁ דִּינִי לְרִיךְ שְׁהוּא בְּעִלְמוֹ דּוֹקָא לְעִשׂוֹת דִּינִי לְאֵבֶל עִ"י אַחֲרֵי אֲסוּר כְּמִ"ס הִתְהִ"ד זִ"ל. וְמֵאִז בָּאֵתִי אֵל פִּרְעֹה לְוֹהֲלִיֹאֵס מִשָּׁס מִטַּעַם דִּלְכָּא פִּסִּידָא וּבָאֵתִי לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרְעֵה לְעַם הַזֶּה לְרִיךְ ז' דְּבָרִים עַד שִׁיְהִי עֲבִיד דִּינִי לְהָא' שִׁיְהִי לוֹ פִּסִּידָא וְזֹאת שְׁכִית שִׁיְהִי עַל יְדוֹ דּוֹקָא וְלֹא עִ"י אַחֲרִים. וְכֵאֵן גִּ"כ לְרִיךְ שְׁתִּיְהִי הִלְלָה עַל יֶדֶךָ דּוֹקָא וְלֹא עַל יְדֵי וּמֵאַחַר שְׁלַחְתִּי לִיכָא הִלְלָה לְהֵם וְזִ"ש. וְהִלְלָה לָא הִלְלַת אֶת עַמְךָ. וְזֹהוּ שְׁאֲמַרְוּ בְּמִד' וְהִלְלָה לָא הִלְלַת וְדִלִּי עִ"כ כְּלוֹ דְּלִרִיךְ עַד שִׁיְהִי הִדִּין דְּעֲבִיד אִינִישׁ דִּינִי לְעִ"ש. שִׁיְהִי עַל יֶדֶךָ דּוֹקָא מִשְׁאֵ"כ עַל יְדֵי וְדִלִּי דְלָא מֵהִי וְלִית בָּהּ הִלְלָה. עִ"ז אֲמִ"ל ה' עֲתָה תִּרְאֶה אֲשֶׁר אֲעֲשֶׂה לְפִרְעֹה כִּי צִיד חֲזָקָה וְגו' הֵינִי דִלִּי אֲעֲשֶׂה בְּכַבּוּדִי וּבְעִלְמִי דִינִי לְעִ"ש. וְהֵינִי דְּבִמְכַת בְּכּוֹרוֹת שְׁעִיקָר הִתְהִי עַל יְדֵה יִרְדֵּה הִקְבָּה בְּכַבּוּדוֹ וּבְעִלְמוֹ לְשָׁם וְעֲשֶׂה דִינִי לְכַמְשָׁה"כ וְעֲבַרְתִּי בְּאֲרִ"מ וְהִכִּיתִי כִ"ב. וְזֹהוּ שְׁרַמְזוּ בְּעַל הַהִגְדָּה בְּאֲמַרְוּ וְעֲבַרְתִּי בְּאֲרִ"מ אֲנִי וְלֹא מִלְאָךְ וְכֹו' אֲנִי ה' אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֲרֵי שְׁעֵבֶר בְּאֲרִ"מ לְעִשׂוֹת דִּינִי לְכַבּוּדוֹ וּבְעִלְמוֹ וְלֹא עֲשֶׂה דִינִי לְעִ"ש. אַחֲרֵי. וְכִי"ו גִ"כ כֹו' הַמִּד' אֲתָם לְמָה וְדְּבָרִיכֶם לְמָה :

פרשת וארא

וַיְדַבֵּר אֱלֹדִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ אֲנִי ה'. וּפִירֶשׁ"י זִ"ל דְּבַר אֲחֹו קָשׁוֹת עַל שְׁהִקְשָׁה לְדַבֵּר וּלְאֹמַר לְמָה הִרְעוֹת וְגו'. הַכְּנָה"ג זִ"ל פִי' בָּזָה וְהוֹבִ"ד בָּס' אֲבָרְהָם אֲנִי

בס"ז כה"פ אחת דבר אלד'ים שחיס זו שמעתי כי עוז לאלד'ים והוא דמודע דדבור הוא לשון קשה גם אלד'ים הוא דין. והקצ"ה צרוב רחמיו אינו מלרף דבור שהוא קשה אלל אלד'ים שהוא דין אלל או וידבר ה' או ויאמר אלד'ים דאמירה לשון רבה. והבא אנו רואים וידבר אלד'ים ומזה שמעתי דדבר אהו משפט. וז"ש אחת דבר אלד'ים דהיינו אחת מצ' או דבר או אלד'ים הוא בכל מקום ואילו הכא שחיס זו שמעתי שאמר וידבר אלד'ים אינו אלל כי עוז לאלד'ים דדבר אהו משפט זת"ד וש"י ע"ש. ואני צרגליו אעבורה אבוא אחריו ומלחתי א"ד לסיים פי' תשלום הפ' ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. והדקדוק מצוהר דהיאך קורא אותו חסד אם משלם לאיש כמעשהו. צרם יובן צמשרז"ל מי לנו גדול מיוסף ה' שלא נתעסק בו אלל משה שכל ישר' היו עסוקים צביזה והוא עסוק צארונו של יוסף ועליו נאמר חכם לב יקח מלכות זה משה שנתעסק צארונו ש"י. ומי לנו גדול ממשה שלא נתעסק בו אלל הקצ"ה צעלמו שגא' ויקצור אותו צגי וגו'. שהוא ית' שלם לו מדה כנ"מ. והמפ' ז"ל הק' דמאחר שהקצ"ה הוא כהן כדכתיב ויקחו לי תרומה היאך נתעסק בקצורתו ש"מ וכצ"י עימא עלמו צו. ותי' דאנו דין צנים י"ל עמו ואב מטמא לצנו. ורא' ז"ל הקשו עוד דבדואי דהקצ"ה דין כה"ג י"ל וכה"ג אפי' לצנו אינו מטמא ככתוב בקרא וא"כ היאך נטמא בקצורתו ש"מ. ותי' דהא דדין כה"ג י"ל ה"ד צא"י אכל צה"ל הוא כצ"י דינו כדין כהן הדיוט וכהן הדיוט מיטמא לצנו ולכן נטמא למשה דנקצר צה"ל. וצזה פי' כה"פ גדול ה' ומהולל מאד ר"ל דהאל ית' הוא דינו ככה"ג ה"ד צעיר אלד'ינו הר קדשו דהיינו צא"י משא"כ צה"ל כצ"י הוא נוהג דינו כדין כהן הדיוט. וצז"ו כו' משרז"ל דכשהי' מרע"ה מסרב ליכנס לא"י אמ"ל כאן אני קוצרך ואם אתה נכנס לא"י אין אני קוצרך. דר"ל דצא"י הוא דינו כדין כה"ג ואם הוא נכנס לא"י שוב אינו יכול להתעסק בקצורתו לשלם לו מדה כנ"מ. וזהו כו' המד' אמ"ל הקצ"ה למשה משה חכם אתה ואתה רואה ליכנס לארץ ע"כ. והוא תמוה דאנו צעזיל שהוא חכם אינו נוח שיכנס לארץ ע"כ יאמרו המושלים יליצא צארעא וגיוורא צש"ש. והמפ' פי' צזה ע"ע ועפ"ה יובן לע"ד בדרך פשוטה דקאמ"ל הקצ"ה למשה על כי נתעסק צארונו של יוסף ולא נתעסק צביזה נקראת חכם שגא' עליך קרא דכתיב חכם לב יקח מלכות ולריך לשלם לך מדה כנ"מ שאתעסק בקצורתך אני צעלמי. ואתה רואה ליכנס לארץ שאם אתה נכנס לא"י אין אני יכול להטפל בקצורתך דאז דין כה"ג י"ל. ולכן אין מהראוי שתכנס לארץ אלל שתהא נקצר צה"ל דאז דינו כדין כהן הדיוט ואוכל להטפל בקצורתך לשלם לך מדה כנ"מ. וידוע דמרע"ה נקרא איש כדכתיב והאיש משה עניו מאד. וז"א ולך אדני חסד וגו' ר"ל דהגם דמלאנו ראינו כי עוז לאלד'ים דדבר אהו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעות וגו' ואמ"ל עתה תראה ודרז"ל עתה תראה ולא צמלחמת ל"א מלכים דמאותה שעה נגזר עליו וגילה לו צרמו שלא יכנס לא"י ודבר אהו משפט צמדה"ד צזה צשס אדנות. עכ"ז חסד גדול נמשך מזה שעשה עם משה שלא הגיחו ליכנס לא"י כדי שצזה יוכל הקצ"ה להטפל בקצורתו ולשלם לו מדה כנ"מ על שנתעסק הוא צארונו ש"י. וזהו ולך אדני חסד ר"ל דאף דהתנהג עמו צשס אדני דין דדבר אהו

משפט וגזר עליו עתה תראה ולא במלחמת ל"א מלכים שלא יכנס לארץ. עכ"ז חסד גדול עשה עמו כדי להטפל בקבורתו הוא בעלמו לשלם לו כמדתו מדה כנ"מ וזהו כי אתה תשלם לאיש זה משה כמעשהו שכתבסק בארזו ש"י :

א יאמר כה"פ אחת דבר וגו' דבמרע"ה ארז"ל דדבר אהו משפט וילא להם זה ממ"ש וידבר שהוא דב"ק וגם אלד'ים הוא דין וכו"ל בשם הכנה"ג ז"ל. וכן מלאנו גבי נח כתיב וידבר אלד'ים אל נח וארז"ל הבי"ד ה' דמשק אליעזר ז"ל שדבר אהו משפט על שלא התפלל על בני דורו ע"ש. וזהו אחת ר"ל דבאמירה אחת נאמר שתי לשונות קשים והם דבר אלד'ים וידבר שהוא דב"ק וגם אלד'ים דין. וזה הענין נמלא בשני בני אדם כשנגלה הקב"ה עליהם ודבר עמהם בנה ובמשה וזהו שנים זו שמעתי היינו בשני צ"א בנה ובמשה נאמר וידבר אלד'ים משא"כ בשאר מקומות. דזה הוראה אינו אלא כי עוז לאלד'ים דאזיל עמהם במדה"ד ולז"א רז"ל שדבר עמהם משפט :

בא"א י"ל כה"פ אחת דבר וגו'. במ"ש הזר"ב ח"ב זכו' סמיכות הפ' אדני למה הרעות לעה"ז וגו' וידבר אלד'ים אל משה ויאמר אליו אלי ה'. ודקדק דלמה בתחילה אמר וישב משה אל ה' הוי"ה ואחכ"א אדני למה הרעות וגו' באדנות. ופי' במ"ש מוהר"א גאלנטי ז"ל בפסוק היה ה' כאויב דשם אדני שתי אותיות דהיינו ד"ן הם דין ושתי אותיות א"י הם רחמים אל"ף דשם אהי"ה וי"ד דשם הוי"ה ולכן נכנסו אותיות ד"ן בין יו"ד לאל"ף למחק ד"ן שהם דין. ועתה בזמן החורבן היו ארבעתם כולם דין וזהו היה אדני כל אותיות אדני היה כאויב דין. ושמעתי דז"פ מ"ש משה להקצ"ה שלח כ"א צי"ד תשלח הכונה דשם זה של אדני גלה למלרים כמשז"ל גלו למל' שכינה עמהם ובהיותם בגלות מל' היו נפרדות איש מעל אחיו. לכן אמ"ל משה להקצ"ה שלח כ"א צי"ד ויהיו האותיות ארבעתם ביחד שישתתף דל"ת בנו"ן ויעשה ד"ן אכני וישתתף אל"ף ציו"ד שהם רחמים ויהיו ד"ן דין למל' וא"י רחמים לישראל וזהו נגף ה' את מל' נגוף ורפוא. נגוף למל' באותיות ד"ן ורפיא לישר' באותיות א"י ע"כ השמועה. וז"א שלח כ"א צי"ד וככ"ל ועז"א הקצ"ה זה שמי לעולם וזה זכרי לד"ד דהראה לו א"י דאדנות דמרמוז אל"ף על אהיה וי"ד על הויה שהם מורים רפואה לישר'. וזה זכרי לדור דור דהיינו אדני שבו אני נזכר כאז"ל דרמו לו שנשתתפו אותיות אדני וקבל שאלתו שאמר שלח כ"א צי"ד. והן עתה שראה מרע"ה קוה"ש שנתהדש על ישר'. ולא מצעיא שלא היה להם רפואה ע"י אותיות אלו אלא אדרבא לפי דעתו היה אדני כאויב כנו' לכן וישב משה אל ה' ויאמר אדני למה הרעות וגו' ר"ל אמרת לי וזה זכרי לומר שנשתתפו יהוד' אותיות אדני ויעשו רחמים לישר' ודין למל'. והרי אני רואה דאדרבא מאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעה"ז. ר"ל אני באתי בכח שם זה אל פרעה לנגוף אותו ציו"ד מכות ע"י אותיות ד"ן ולרפוא לישר' באותיות א"י להלילים. ול"מ שלא הלל אתם אלא אדרבא הרע להם שנשתתפו אותיות ד"ן לפעול דין בישר'. לז"א וידבר אלד'ים אל משה ויאמר אליו ה' פתח בשם אלד'ים המורה דין וסיים בשם הרחמים לרמוז שעדיין בהצטחה הראשונה עומד דבאותיות ד"ן יהיה דין למל' ובאותיות א"י יהיה רחמים

רחמים לישראל וזהו שהזכיר דין ורחמים שהם מכוונים לאותיות אדכ"י שיש בו דין ורחמים עכ"ל הו"ל :

ולעיד דזהו שרמז האל ית' בתחילה בגזירת בן הכתרים במ"ש וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי. ר"ל שיהי' מתנהג עמהם במדה"ד בשתי אותיות ד"ן מאדכ"י. וגם תיבת אנכ"י היא בגמט' א"ף שיחרה אפו בהם. ולכן כשאמר ה' למשה ועתה לכה ואשלחך אל פרעה הליכה לרעה כמ"ש האריז"ל היינו לעשות חרון אף בפרעה על ידו. אמ"ל משה מי אנכי כי אלך אל פרעה דמאחר שאני ב"ו לא יהי' החרון אף הרמזו בתיבת אנכ"י גמט' אף חזק כ"ב על ידי. ולריך שיהי' החרון אף על ידך כדי שיהי' חזק. גם תיבת כ"י אל"ך גמט' א"ף לרמז דמי אנכי שיהי' הא"ף על ידי. לז"א כי אהי' עמך וזהו יהי' החרון אף שנעשה בהם על ידך חזק כמו על ידי ממש :

ובז"ו כה"פ אחת דבר וגו'. הכונה בתיבת אחת דבר אלד"ים היינו תיבת אדכ"י שהיא רומזת לדין. אבל שמים זו שמעתי היינו שהיא רומזת לשני עיניים דין ורחמים אותיות ד"ן דין ואותיות א"י רחמים וזהו שסיים כי עוז לאלד"ים ולך אדכ"י חסד. כלו' דבתיבת אדכ"י כלול זה ג"כ חסד הגם שהיא אדנות והיא דין רומזת ג"כ לרחמים באותיות א"י. ולכן כתיב בקרא תיבת אדכ"י ולא תיבת הו"ה כדי שיהי' כלול זה דין ורחמים נגוף ורפוא נגוף למל' ורפוא לישראל. וזהו שסיים כי אחת תשלם לאיש כמעשהו ר"ל הע' דקאמר תיבת אדכ"י כדי לתת לכל אחד ואחד כדרכיו וכמעלליו דין למל' עפ"י מעשיהם ורחמים לישראל :

באו"א פי' הקול יאודה ישראל ז"ל כה"פ אחת דבר אלד"ים וגו' בהק' מ"ש הש"ך ז"ל עה"ת כה"פ לכן אמור לבני ישראל אני ה'. והוא כי אלד"ים גמט' פ"ו הוסיף אחד יותר על מספר אלד"ים כדי לכבז את הדין ונעשה אג"י ה' גמט' פ"ז ועי"ז הו"אנו ממל'. וזהו לכן אמור לבני ישראל אני ה' כי אלד"ים אני עושה אותו תיבות שנים אג"י ה' ע"י שהוסיף מספר אחד ועי"ז והולאתי אתכם מתחת כבלות מל'. והחיד"א ז"ל בס"ה חומ"א פי' בזה כה"פ וזה לך האו"ת בהולאתך את העם ממל' תעבדון את האלד"ים שזכות שהם עתידים לקבל התו' הוסיף אות אחד על תיבת אלד"ים ונעשה אני ה'. וזהו ג"כ כה"פ וידבר אלד"ים אל משה ויאמר אליו אג"י ה'. וזכ"ה מי יתן עה"ר מעמל לא אחד ר"ל שע"י האחד שהוסיף על מספר אלד"ים ונעשה אג"י ה' הגביר הרחמים ומיתק הדינים והולאת עה"ר שהם ישראל מעמל שהם המלכיים. וזהו כה"פ אחת דבר אלד"ים וגו' ר"ל אחת דבר והוסיף על מילת אלד"ים עי"ז שמים זו שמעתי כלו' נעשו שתי תיבות אני ה'. וכ"ת למאי נ"מ לעשות מאלד"ים שתי תיבות אני ה' דהכל אחד הוא ה' הוא האלד"ים והאלד"ים הוא ה' אין עוד מלכדו. עז"א כי עוז לאלד"ים ר"ל דאלד"ים הוא מדה"ד שהוא עוז וקשה וא"א לרחם במדה"ד ולזה הוכרח להוסיף אות א' על תיבת אלד"ים ולעשות ממנו אני ה' כדי להפוך מדה"ד למדה"ר וז"ש ולך ה' חסד ר"ל כשהוא נקרא בשם ה' יכול הוא לעשות חסד ולשלם לאיש כמעשהו הטוב והוא כו"פ ע"כ :

ובז"ו לע"ד כה"פ ואני תפלתי וגו' אלד"ים צרוב חסדך היינו שאני מתפלל לך ה' שיהי' עת

עת רלון שאלד'ים תרצה אותו בתוספת אחד יותר ויהי' חסדיך שנטשה אלי' ויתמתקו הדינים ויתגברו הרחמים והחסדים. וזי"ו כה"פ אלד'ים זדים קמו עלי וגו' כלו' כשתהי' מתנהג עמי בשם אלד'ים מדה"ד אזי אדע זדים קמו עלי ועדת ערילים בקשו נפשי וגו'. ואח"כ אלד'ים רחום וחנון כלו' שאפי' שם אלד'י שהוא דין לפעמים משתף עמו אל שהוא חסד כמשה"כ חסד אל ומתנהג בחסד וברח' כמו שם אלד'ים שט"י תוספת אחד ממהק הדינים ומעורר הרח' וזהו רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת. לכן אלי מחלה פניך שמתנהג עמי במדה"ר פנה אלי וחנני תנה עורך לעבדך והושיעה לבן אמתך. ויהי' זה ע"י שתוסיף אחד יתר על תיבת אלד'ים שהוא דין ויהי' שתי תיבות אל"י ה' גמט' פ"ז ויתמתקו הדינים ויתגברו הרח'. וזהו עשה עמי אות שתוסיף אות א' המועט שבאותיות תוסיף אותו יתר על תיבת אלד'ים שיהי' פ"ז בגמט' אל"י ה' וזוהי יהי' לי לעזרה ויראו שונאי ויבושו כי אח"כ ה' עזרתי ונחמתי. וז"ה כימי לאתך מאר"מ שהוספתי אחד על שם אלד'ים והמתקתי הדינים ונטשה אלי' ה' וגברו הרח' כן יהי' לעת"ל אראנו נפלאות. וזהו וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הולאתי אותם מארץ מל' לעיני הגוים להיות להם לאלד'ים אל"י ה' :

ג יובן כה"פ וידבר ה' אל משה לאמר אלי' ה' דבר אל פרעה ממ"ל את כל אשר אלי' דובר אליך. ויאמר משה לפני ה' הן אלי ערל שפתיים ואיך ישמע אלי פרעה וגו'. ויל"ד במ"ש אלי' ה' דמה צא לחדש בזה וכי לא ידע משה זה שהוא ית' המדבר עמו והלא כבר מקודם נגלה אליו בסגה ודבר עמו פנים בפנים. גם דבר אל פרעה וגו' דובר אליך קשה שטענין לא דיבר עמו כלום עד שידבר אותם לפרעה גם קשה במ"ש מרע"ה הן אלי ערל שפתיים ואיך ישמע אלי פרעה דגר' מזה דלא ישמע אליו פרעה מכה שהוא ערל שפתיים ולטו לדעת מה תלוי זצ"ו. אכן ע"ה א"ש וגקדים עוד מ"ש יוסף לאחיו פקוד יפקוד אלד'ים אתכם והעלה אתכם. דארו"ל דפסוק זה יש צו צ' פי'. הא' דרמו להם יוסף דכמנין פקוד גמט' ק"ץ שנים יפקוד יהסר מן גזירת הת"ש שגזר עליהם שעבוד ולא יהיו בגלות אלא רד"ו שנה. ופי' הצ' דרמו להם דהגואל שיצוא לגאול אותם יהי' ערל שפתיים וזהו פ"ה קו"ד ולפי' הצ' ליכא חסור מהגלות של הת"ש כ"א שיהיו בגלות ת"ש שלמים ודוקא רמו להם שהגואל יהי' פ"ה קו"ד. וזי"ו וידבר ה' אל משה לאמר אלי' ה' היינו שבא לאמר לו שאני מוסיף אחד על שם אלד'ים כדי לכבש הדין ויהיו אל"י ה' גמט' פ"ז ויגברו הרח' ועי"כ אולי' את צנ"י ממל'. ואמ"ל ה' למשה דבר אל פרעה ממ"ל א"כ אשר אלי' דובר אליך ר"ל שידבר לו אלו הדברים שהוא רוצה להוסיף א' יתר על תיבת אלד'ים ויתמתקו הדינים ונטשה אלי' ה' ועי"כ מתנהג עמהם במדה"ר ואולי' צתוה"ז של הת"ש. ע"ז אמ"ל משה וצא טעון הן אלי ערל שפתיים ר"ל ממה שאתה שולח אותי לגואלם שאני ערל שפתיים נראה דפי' פקוד יפקוד היינו פ"ה קו"ד וא"כ אין מהראוי שתחסר מהת"ש כלל ואיך ישמע אלי פרעה להולי' צתוה"ז ולחסר מהת"ש. ועיין צב' ראש דוד שפי' בזה מאמר רז"ל אתם למה ודצריכם למה ע"ש :

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. יל"ד דלמה לא כתיב ואל יצחק צו"ו כמו

כמו ציעקב. ויל"פ צמ"ש מוהר"ם אלשיך ז"ל צפ' זכור לאברהם לילחק לישר' עבדיך אשר
 נשבעת להם בך דהטעם דלא אמר וליחק כמ"ש ולישר'. דהוא ע"ד משה"כ אשר כרת את
 אברהם ושבועתו לילחק דהכו' היא עמ"ש ה' לילחק והקימותי את השבועה אשר נשבעתי
 לאברהם אביך דלא נשבע ה' לילחק שבועה מיוחדת כמו ליעקב שנשבע ליעקב שבועה מיוחדת.
 והט' אילו הי' נשבע לילחק הי' עפ"י מידתו דדין דוקא דהיינו אם הם ראויים דדין
 בהיותם לדיקים גמורים. לכן מה עשה הוא ית' לא נשבע לילחק צפ"ע רק אמ"ל והקימותי
 את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך שבחי' אברהם היא בחי' מדת החסד. וז"ש אשר
 כרת את אברהם ושבועתו לילחק הכו' ושבועתו של אברהם כרת לילחק. וזהו זכור לאברהם
 לילחק ולישר' חיצר לילחק עם אברהם דכוננו שהקצ"ה הוא מתנהג עם ישר' בחסד וברחמים
 דוקא ואילו הי' מתנהג עמהם דדין לא היו ראויים ללכת ממל'. עיין צמ' חולדות יוסף צפי'
 שה"ש ע"פ חתי מלכנון כלה שהבי"ד והאריך ופי' בזה ובהק' אחרת כה"פ לא הביע און
 ציעקב וגו' וזת"ד דעיקר יליאחס ממל' הי' בכח יעקב עש"ב. דלפי"ד מוהרמ"א ז"ל יש צמ"ט
 לכמה פסוקים דבעת שנגלה הקצ"ה למרע"ה בסגה כדי לשולחו לגאול את ישר' ממל' בזוכרו
 את ילחק לא כתיב וי"ו. וזת"ד ויאמר אנכי אלד' אביך אלד' אברהם אלד' ילחק ואלד' יעקב.
 כה תאמר אל בני' אלד' אבותיכם אלד' אברהם אלד' ילחק ואלד' יעקב שלהני אליכם
 וגו'. ה' אלד' אבותיכם נראה אלי אלד' אברהם ילחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם.
 למען יאמינו כי נראה אליך וגו' אלד' אברהם אלד' ילחק ואלד' יעקב. ויזכור אלד' את
 בריתו את אברהם את ילחק ואת יעקב וגו' דבכולו לא קאמר וי"ו צילחק כמ"ש גבי יעקב
 הט' דכשרלה הוא ית' לגאול את ישר' ממל' והם לא היו ראויים דדין לגאול כמ"ש גוי
 מק"ג מה אלו עו"ז אף אלו עו"ז רמו למרע"ה דאפי' שאינם ראויים מלד הדין ליגאל
 עכ"ז מלד החסד שהיא מדת אברהם ומלד הרחמים שהיא מדת יעקב דבאה השבועה להם
 והברית ביחוד ולא באו לילחק ביחוד והוא כדי שאפי' שלא יהיו ראויים מלד הדין ליגאל שאינם
 לדיקים עכ"ז אני גואלם מלד אברהם ויעקב מדת החסד והרח' דבאה השבועה והברית
 ביחוד להם ולא לילחק ולכן בכל הפ' הג"ל לא כתיב וי"ו צילחק לרמוז אל הג"ל ואע"ג
 דמלאנו כמה מקראות שכן דה"כ לכתוב כן הדרשה חדרש. וזהו ג"כ דכאן צפ' וארא אל
 אברהם וגו' לא כתיב וי"ו צילחק כמו ציעקב לרמוז אל הג"ל דלא מלאנו דנגלה ה' לילחק
 באל שדי כ"א באברהם ויעקב כמו שמבאר בפרשיות הקודמות והיינו כדי שנאמר דהבטחת
 וברכת ילחק היא כלולה עם אברהם דאילו היתה ביחוד אליו הי' לריך עש"י מדתו שהיו
 ל"ג וזהו דצפ' עקב כתיב אל תאמר בלבבך בהדף ה"א אותם מלפניך לאמר בלדקתי
 הביאתי וגו' וברשעת הגוים וגו' לא בלדקתי וגו' כי ברשעת הגוים וגו' ולמען הקים את
 הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם לילחק וליעקב היינו דנכלל שבועת ילחק עם אברהם
 כדי שאפי' שלא יהיו ל"ג מתנהג במדת החסד וזהו הרמוז וארא אל אברהם אל ילחק ואל
 יעקב באל שדי היינו לומר שאפי' אינם ראויים ליגאל אני גואלם מלד אברהם ויעקב מדת
 החסד והרח'. וזהו שסיים וגם אני שמעתי א"ג בני' אשר מל' מעבדים אותם ר"ל שמעבדים
 אותם

אוחס ע"ז ועכ"ז אני גואלם והט' ואזכור את בריתי ר"ל הצרית והשבוטה שהיו לאברהם ויעקב שאתנהג עמהם כמדתם מדת החסד והרח'. לכן אמור לבנ"י אני ה' הוי"ה רחמים בחינת יעקב שהוא העיקר לי"י"מ והולאתי אהבם מתחת סבלות מל' וגו' והבאתי אהבם אל הארץ אשר נשאתי את ידי להם אוחס לאברהם לינחק וליעקב דהשבוטה היא היתה לאברהם וליעקב ביחוד ולא לינחק לומר דאפי' שלא יהיו ראויים ליגאל אני גואלם, וזהו שסיים וידבר משה כן אל בנ"י ולא שמעו אל משה מקול"ר ומע"ק. ויל"ד חיצת כן היא שפת יתר, גם מ"ש מקול"ר ומע"ק מה נחינת טעם היא דאדרבא איפכא מסתברא. אכן ע"ה יובן דבא לומר דמאי דרמו לו האל ית' דהגם שלא יהיו ראויים מלד מדה"ד ליגאל עכ"ז הוא גואלם מלד החסד והרח' דהשבוטה היא היתה לאברהם וליעקב ביחוד ולא לינחק לרמוז הכ"ל. כל זה דיבר מרע"ה אל בנ"י בכיוון וזהו חיצת כן לרמוז אל הכ"ל. והם לא שמעו אל משה שלא האמינו בזה יען שהמה רואים שהוא מתנהג עמהם במדה"ד בקוה"ש וזהו מקול"ר ומע"ק דסיבה לזה שמעבירים אוחס ע"ז :

וַיֹּאמֶר כה"פ ה' אֵלֵינוּ אֲבֹתֵינוּ יִנְחָק ויִשְׂרָאֵל אֲבֹתֵינוּ שְׁמֵרָה זֶה לְעוֹלָם לִיָּד מִחֲשָׁבוֹת לְבָב עֹמֵךְ וְהָבֵן לְבָבִים אֵלֶיךָ. דַּלְכָּא' אֵין לוֹ מוֹצֵן מ"ש שְׁמֵרָה זֶה לְעוֹלָם מִהוּ זֶה. גַּם מ"ש לִיָּד מִחֲשָׁבוֹת לְבָב עֹמֵךְ מִהוּ הַכּוֹנֵה. וְע"ה יוֹבֵן דְּקָאֵמַר ה' אֵלֵינוּ אֲבֹתֵינוּ יִנְחָק ויִשְׂרָאֵל אֲבֹתֵינוּ דְּבָא הֶרְמוּ בְּדַרְיוֹ אֵלוֹ שְׁחַפֵּס לָשׁוֹן זֶה הֵייוֹ לִמֹּר דְּמַתְחִילָה בְּכִרְיַת צִרְיָה וּשְׁבוּטָה כְּשֶׁנִּלְיָה עַל אֲבֹתֵינוּ לֹא הִיָּתָה בִּיחּוּד עִם יִנְחָק כ"א עַל אֲבֹתֵינוּ ויעקב דְּכוֹנֶתֶךָ הִיא הִיָּתָה לְהַתְנַהֵג עִם צִנְיָהִם בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַח' הַגָּם שְׁאִינִם רְאוּיִם. וְלָכֵן אֲנַחְנוּ מִבְּקָשִׁים וְאוֹמְרִים שְׁמֵרָה זֶה לְעוֹלָם דְּזֶה הַדָּבָר תִּשְׁמֹר אֹתוֹ תָּמִיד לְהַתְנַהֵג עִמָּהֶם בְּחֶסֶד וּבְרַח' לִיָּד מִחֲשָׁבוֹת לְבָב עֹמֵךְ ר"ל כְּשִׁיָּה' הֵיָּלֵךְ גּוֹבֵר עֲלֵיהֶם וְחוֹשֵׁי מִחֲשָׁבוֹת לְחַטּוֹת מַחֲמַת הֵיָּלֵךְ שְׁגוֹבֵר עֲלֵיהֶם לְהַתְנַהֵג. אֵתָה תֵּלֵךְ עִמָּהֶם בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַח' שְׁחַמּוֹר זֶה לָהֶם מִהֵיָּתָה מִקֹּדֶם שֶׁלֹּא הִיָּתָה כִּרְיַת הַצִּרְיָה וְהַשְׁבוּטָה כ"א לְאַבְרָהָם ויעקב כְּדִי שְׁחַי' תָּמִיד מִתְנַהֵג עִם צִנְיָהִם בְּחֶסֶד וּבְרַח'. וְעוֹד ג"כ וְהָבֵן לְבָבִים אֵלֶיךָ וְגו'. וְזֶה פ' חָתָן אֵתָה לִיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַת לְאַבְרָהָם מִיָּמֵי קֹדֶם. דֵּהָא דִּלָּא הַזְכִּיר לִינְחָק ג"כ יַעֲן דְּהַשְׁבוּטָה לֹא הִיָּתָה עִמּוֹ בִּיחּוּד וְהַט' כְּדִי שְׁאִפִּי שֶׁלֹּא יִהְיוּ רְאוּיִם יִשְׂרָאֵל עכ"ז שִׁתְנַהֵג עִמָּהֶם בְּחֶסֶד וּבְרַח' וְלָכֵן לֹא הִיָּתָה עִם יִנְחָק כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְעַרֵּךְ לִילֵךְ עַפ"י מִדָּתוֹ. וְעוֹ"א יִשׁוּב יִרְחַמּוּ יִכְבּוֹשׁ עוֹנוֹתֵינוּ וְגו' חָתָן אֵתָה לִיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַת לְאַבְרָהָם מִיָּמֵי קֹדֶם כְּלו' שְׁאֲנַחְנוּ מִבְּקָשִׁים מֵאֲחֵינוּ ית' שִׁתְנַהֵג עִמָּנוּ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַח' וְזֶה חָתָן אֵתָה לִיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַת לְאַבְרָהָם מִיָּמֵי קֹדֶם לְאַבְי"ע וְלֹא לִינְחָק וְהַט' כְּדִי שִׁתְנַהֵג עִם צִנְיָהִם בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַח' וְלֹא בְּמִדַּה"ד הַגָּם שֶׁלֹּא יִהְיוּ רְאוּיִם. לָכֵן אֲנַחְנוּ מִבְּקָשִׁים מִמֶּנּוּ ית' כִּי חִפְזָה חֶסֶד הוּא יִשׁוּב יִרְחַמּוּ יִכְבּוֹשׁ עוֹנוֹתֵינוּ וְגו'. וְזֶה מִשְׁחָכ"כ וְאַרְשָׁתִּיךָ לִי בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים הֵייוֹ דְּאֵיִקְרָא הַקִּידוּשִׁין שֶׁקִּדְשְׁתִּיךָ הֵן הֵמָּה הֵיוּ ע"ז הָאוֹפֵן שִׁתְנַהֵג עִמָּךְ בְּחֶסֶד וּבְרַח' כְּמִדַּת אֲבִי"ע :

וַיֹּאמֶר כה"פ וגם אני שמעתי את נאקת צפ"י וגו' דמהו חיצת גם דקאמר דלכא' אין

לֹה קֶשֶׁר עִם מִ"שׁ לַמַּעֲלָה. בָּרַם יוֹבֵן בַּמִּשָּׁה הַמִּפְּ' דַּעַס שִׁילָאוּ יִבְר' מַמְל' קוֹה"ז בִּרְד"ו שָׁנָה
הוּא מִשּׁוֹם דַּמְשִׁטְלָד יִלְחָק הַתַּחֲלִיל הַגִּרּוּת. הַאֲמַנֶּס עַז"ל לֹא יִתֵּן לִיאֲמַר כ"א כַּשֵּׁנֶאמַר דַּא"י
אִינֶה מוֹחֲזָקָה הִיא בִּידֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ. אֵךְ אִי אֲמַר' דַּא"י מוֹחֲזָקָה הִיא בִּידֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ דַּכַּשְׁלֵךְ
זֶה אֲחַע"ה קִנְהָה אֲחֵה זֶהִילּוֹךְ לֹא אֲהִי לֵן עַז"ל יַעֲן דַּבְּחָל"ל כְּחִיב וְלִרְיִכִין אֲנוּ לַעֲמֵמִים
אֲחֵרִים אִו שְׂרָצִי הַאֲוֹכְלוֹסִין הַשְּׁלִים הַמִּנִּין אִו לַעֲמֵמִים אֲחֵרִים שְׂכַחְצוּ הַמִּפְ' ז"ל. וְזֶהוּ מַשְׁה"כ
וַיאֲמַר ה' אֵל אֲבָרָם לֵךְ לֵךְ וְגו' אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאךְ הִיטוּ שִׁילְךְ זֶה וַיהוִיקָן זֶה. וְכ"ת דַּא"כ
נִפְל פִּיתָא בְּבִירָא דַּכְפִּי"ז הֵן נִסְתַּר מֵהֶמְתּוּ עַס דַּמְשִׁטְלָד יִלְחָק מִנִּין דַּאֲן בְּעִי' בַּחֲלָל
וְלִיכָא. עַז"א לֹא תִירָא וְל"ת וְאֲעַשֶּׂךְ לְגוֹי גָּדוֹל דַּע"י רָצִי הַאֲוֹכְלוֹסִין יִלָּאוּ בַּחוּה"ז. וְז"ש וְגַם
הַקִּימוֹתִי אֵת בְּרִיתִי אִתְּךָ לֵחַם לֶחֶם אֵת אֲר"כ וְגו' וְכ"ת כִּיּוֹן שְׂנֵאתִי לֶחֶם אֵת אֲר"כ אֲכ"כ
מוֹחֲזָקָה הִיא בִּידֵם מֵאֲבוֹתֵיהֶם וְאִוִּי הֵם מַחְוִי"צִים לַהֲשִׁלִּים גִּזִּירַת שְׁעִזוֹד הַת"ש וּמֵהֶרָאוּ הוּא
שָׁלָא אֲשַׁמַּע לַעֲקָתָם לְהוֹלִיֵּאס עַכְשִׁיו בַּחוּה"ז עַז"א וְגַם אִנִּי שְׂמַעְתִּי אֵת גִּלְקָתָהּ בְּנִי' שְׂאֲעַפִּי"כ
אִנִּי שׁוֹמַע לַעֲקָתָם וְהוֹלִיֵּאס מַשֶּׁם כִּי יֵשׁ לֶחֶם עַסֶּם אַחֵר וְהוּא כִּי רָצִי הַאֲוֹכְלוֹסִין הַשְּׁלִים
הַמִּנִּין אִו מַעֲמֵמִים אֲחֵרִים כַּמִּשָּׁה הַמִּפְ' ז"ל :

וְבִזְי"ו ג"כ מִשְׁרָז"ל ע"פ וְהוֹלֵאֲתִי אֲחֵכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מַל' וְהִלְלֵתִי אֲחֵכֶם מֵעֲבֹדָתְכֶם
וְגִלְלֵתִי אֲחֵכֶם וְגו' וְלִקְחֵתִי אֲחֵכֶם וְגו' שֶׁד' לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גִּלְלוֹתָהּ הֵלְלוּ הֵם רִוְמוֹסִים לִד'
גִּלְלוֹתָהּ ע"כ. וַיֵּשׁ לַדַּעַת לִפְי"ז מֵהוּ הַסְּמִיכוֹת זֹכֶה לַמִּשָּׁה אֲח"כ וְהַבְּחָתִי אֲחֵכֶם אֵל הָאָרֶץ
וְגו' וְנִתְּתִי אֲחֵה לְכֶם מוֹרֶשֶׁה וְגו'. בָּרַם ע"ה א"ש וְכִהֵן עוֹד מִ"שׁ הַמִּפְ' דַּעַס ד' גִּלְלוֹת
הוּא כְּדִי לַהֲשִׁלִּים זִמֵּן גִּלּוֹת מַל'. וְבִזְי"ו הַסְּמִיכוֹת דִּרְמוֹ בַּמִּשָּׁה וְהוֹלֵאֲתִי וְהִלְלֵתִי וְגִלְלֵתִי וְלִקְחֵתִי
דַּעֲתִידִין לִהְיוֹת בְּגִלּוֹת ד"פ שֶׁל שְׁעִזוֹד מַלְכִּיּוֹת וְהִיטוּ כְּדִי לַהֲשִׁלִּים זִמֵּן גִּלּוֹת מַל'. וְכ"ת דַּלְמָה
הֵם לִרְיִכִים לִזֶּה מֵאֲחֵר דִּישׁ לִנִּי תִי' דַּמְשִׁטְלָד יִלְחָק מִנִּין. עַז"א וְהַבְּחָתִי אֲחֵכֶם אֵל הָאָרֶץ
וְגו' וְנִתְּתִי אֲחֵה לְכֶם מוֹרֶשֶׁה שֶׁהִיא יְרוּשָׁה לְכֶם מֵאֲבוֹתֵיכֶם וְהִתִּי' דַּמְשִׁטְלָד יִלְחָק מִנִּין מִגֵּן
שׁוּיָא וּמוֹכְרֵהִי לִהְיוֹת בְּגִלְלוֹת אֲחֵרִים לַהֲשִׁלִּים הַזִּמֵּן וְלִכֵּן בָּאוּ ד' לְשׁוֹנוֹת גִּלְלוֹתָהּ כַּנֶּגֶד ד' גִּלְלוֹת :
וְהִרְבֵּה מוֹהֲרָא"ל ז"ל בַּע"ה פִּי' לְדַקְדּוֹק תִּיבַת וְגַם אִנִּי שְׂמַעְתִּי בַּמִּשָּׁה פ"ג דַּתְעִינִי שְׂמוּאֵל
גִּזֵּר תְּעִינִתָּא וּמִקּוֹדֶם אֲחָא מַטְרָא אֲמ"ל מַשֶּׁל לַעֲבָד שְׂאֲמ"ל רָצוּ תַּנּוּ לוֹ וְאֵל אֲרָא
פִּנְיוֹ. פ"א גִּזֵּר תְּעִינִתָּא וְלֹא אֲחָא מַטְרָא אֲמ"ל מַשֶּׁל לַעֲבָד שְׂאֲמ"ל רָצוּ תַּנּוּ לוֹ עַד שִׁתְּמַקְמַק.
וְאֲמַרְוּ ה"ד שֶׁזֶה לְבֹר אֲמַר מִשִּׁיב הַרוּחַ אֲחָא זִיקָא מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם וְאֲחָא מַטְרָא. ז"א וְגַם עֲשִׂיתִי
לֶחֶם כְּבוֹד שְׂמַעְתִּי אֲכ"כ בְּנִי' וְלֹא גִלְלֵתִים מִקּוֹדֶם שֶׁהִיא נֶר' שְׁאִינִי רוֹלָה לִרְאוֹת פִּינֵיהֶם. וְעַז"ל
פִּי' מוֹהֲרָא"ל ז"ל פִּסּוֹק אֵל תִּסְתַּר שִׁיךְ מִמֶּנִּי בְּיוֹם נֶר' לִי הֵטָה אֵלִי אֲזִיכָּא בְּיוֹם אֲקָרָא
מֵהֶר עֲנִי תִיבַת אֲזִיכָּא הַלּוֹקָא אֲחֵה תִיבַת מֵהֶר עֲנִי הוּיָא הַלּוֹקָא שְׁנִית שֶׁלָּא יִיחָהוּ
עַד שִׁתְּמַקְמַק שֶׁאֵם לֹא תְעַנִּי מִיד כִּי כֻלּוֹ בַּעֲשֵׁן יָמִי וְעִלְמוֹתִי כְּמוֹקֵד יִחָרּוּ. וְז"א פ"ק
דַּר"ה אֲהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע ה' אִימִתִּי אִנִּי אֲהַבְּהָה בְּזִמֵּן שֶׁאֲחָה שׁוֹמַע קוֹל תַּחְנוּנִי וְלֹא כְּמִי שְׁאִינוּ
רוֹלָה לִרְאוֹת פִּנְיוֹ. וְז"א יִקְרָאִי וְאֲעִנְהוּ עִמּוֹ אֲנִי בִלְרָה אֲחַלְלֵהוּ וְאֲכַבְדֵּהוּ בְּשִׁבְלִי כְּבוֹדוֹ
מִמֶּהִין אִנִּי עַד שִׁיקְרָאִי עַכ"ד. וְנִלְע"ד דְּזֶהוּ מֵה שְׂאֲמֵרִים בְּנוֹכַח עֲנִי אֲבִינוּ וְכו' אֵל תִּפֵּן
לְרַשְׁעוֹ שֶׁהִיא כְּמִי שְׁאִינוּ רוֹלָה לִרְאוֹת פִּנְיוֹ וְאֲמַר תַּנּוּ לוֹ וְאֵל אֲרָא פִּנְיוֹ. וְגַם אֵל תְּחַעֲלֵס
מַלְכֵנוּ

מלכנו מבקשתנו שלא תיחגנו עד שנתמקמק אלא היה נא קרוב לשועתנו שגיה כשצח לצור
 דאמר משיב הרוח ואחא זיקא מוריד הגשם ואחא מטרא. ומה שמסיימים ערס נקרא אליך
 אחא תענה נדבר ואחא תשמע היא פי' ע"ד שפי' אחד מקדושים וכעת איני זוכר מי צע"ד
 כה"פ והי' ערס יקראו ואני תענה עוד הם מדברים ואני תשמע שהכונה היא שאומר האל
 ית' שמרוב חיצתם לפני דמקודם שיקראו לפני אני רואה בלחתם ועולה צדעתי שאענה אותם
 ואליהם מלחם אבל כדי שלא יחשבו שהם מסוג חנו לו ואל אראה פניו לכן אני ממתיין
 מלהלילם עד שיתפללו ויתחגנו ותכף שידברו עוד הם מדברים ואני תשמע דבזה יהי' ניכר
 שצחא דלצורא. וכן הוא פי' מ"ש ערס נקרא אליך אחא תענה כל' שאנחנו יודעים האמת
 הוא דמרוצ רחמין ואהבתך עמנו דרךך הוא שערס שנקרא אליך אחא תענה שרואה הלאה
 ורואה שתענה אותנו אבל כדי שלא נהיה מסוג חנו לו וכו' לכן אחא ממתיין עד שנדבר.
 ואנחנו מבקשים ממך שלא תהי' ההמתנה גדולה כדי שלא נהי' צסוג הניחו לו עד
 שיתמקמק אלא תכף ומיד שנדבר ואחא תשמע ותענונו דבזה יהי' שבה לנו וזהו שמציא
 רחיה מפסוק והיה ערס יקראו וכו' וכו"ל :

באו"א יל"פ כה"פ ואחא וגו' וגם אני שמעתי וגו'. דהנה שמעתי שפי' המפ' כה"פ הג"ל
 בזה"ל דאמרו בצרכות משמי' דריו"ח אלו ואלו יסורין ש"א הן שגא' את אשר יאהב
 ה' יוכיח אלא מת"ל ומתורתך תלמדנו א"ת תלמדנו אלא תלמדנו. דצ"ל מתורתך תלמדנו
 ק"ו מש"ו ומה ש"ו שהן אחד מאבריו ש"א עבד יולא בהן לחירות יסורין שממרקין כל גופו
 ש"א עאכ"כ. והיינו דאמר רש"ל נאמר ברית צמלה ונאמר ברית ציבורין נאמר ברית צמלח
 ולא תשצית מלה ברית אלד"ך וגו' ונאמר ברית ציבורין דכתיב אלה דברי הצרית וגו' מה
 ברית האמורה צמלח מלה ממחקה את הצער אף ברית האמור ציבורין יסורין ממרקין
 עונותיו ש"א ע"כ. ויל"ד דמה הפרש יש בין מי שלמד אותה מק"ו מש"ו למי שלמד אותה
 מג"ש דברית ברית. ופי' דלדעת מי שלמד אותה מק"ו דש"ו א"כ דיו לבא מן הדין להיות
 כגדון דצעי' דומיא דאדון עד שיעשה מעשה צידים ה"ג ציבורין לאפוקי אם היסורין באו
 מאליהם שלא ע"י הקצ"ה כגון שאכל מאכל המזיק לו או הלך בדרך שיש בו למס פחים
 בזה לא אמרי' דיסורין כאלו הם מכפרין. וצא רש"ל ולמדה מג"ש דברית ברית ללמדך דאפי'
 באו לו יסורין מאליהם עכ"ל מכפרין דומיא דמלה דאפי' אם נפל מאליו על הצער הוא
 ממחקו ה"ג ציבורין. והנה ישראל היו סבורין דכיון שהמלכים הם מאליהם הכבדו עולם
 עליהם לא יועיל להם להוציאם קוה"ז כס' ריו"ח. לזה בא הקצ"ה וחדית להו כס' רש"ל
 וזהו וגם אני שמעתי א"ג צנ"י אשר מל' מעבידים אותם ולא אני. ועכ"ל ואזכור את בריתי
 הג"ש של ברית ברית ע"כ שמעתי. ואני אומר דהא דמ"ד דיליך מג"ש דברית ברית לא ניח"ל
 למיקף מק"ו דש"ו הוא משום דק"ו הג"ל אית ליה פירכא דש"ו הם שייכים דוקא בעצד כנעני
 משא"כ צע"ע אינם שייכים וא"כ דיו לבא מן הדין להיות כגדון דמה ש"ו שיולא בהם לחירות
 הם צע"כ גס יסורין שממרקין הם דוקא צע"כ וכמו שכן הקשו המפז"ל. לכן הולך למילף
 מג"ש דברית ברית דגס צע"ע היסורין ממרקין. וכבר הקדמנו לעיל דגזירת בין הצתרים של

כִּי גַר יִזְזֶה בְּחַלְלֵי דָאֵס אִי מוֹחֲזָקָה הִיא מֵאֲבֹתֵינוּ אִינוּ מוֹעִיל הֵתִי דְמִשְׁנֹלֵד יִלְחָק מִיֵּינָן יַעֲנֵן דְּבִחְלָל כְּחִיב. וּמוֹכַר לְדֵיסוּרִין וְקוֹה"ש שֶׁהִכְזִידוּ הַמַּלְרִיִּים עוֹלָם עַל יִשְׂרָאֵל זֶה הוֹעִיל לֵהֶם לִמְרַק עֲוֹנוֹתֵיהֶם וְלִהְיוֹתָם בְּתוֹה"ז. וְזוֹי"ו כֹּה"פ וְאַרְאֵה אֵל אֲבֵרָהִם וְגו' וְגַם הַקִּימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לֵתֵת לֵהֶם אֶת אֶרֶץ כְּרִ"ל שְׁנַתִּי לֵהֶם אִי וְקִנְיָה אֶתֶּה אֲבֵרָהִם ע"י שְׁהִלֵּךְ בָּהֶם. וְהִגֵּם דְּכִפִּי"ז שֶׁקִּנְיָה אֶת הָאָרֶץ בְּחֻזְקָה כְּדִין יִשְׂרָאֵל יוֹלֵא דְעֵדִיִּין לֹא כִשְׁלֵם זִמְנָן הֵת"ש דְּשׁוּב לֹא מִזִּיל דְּמִשְׁנֹלֵד יִלְחָק מִיֵּינָן דְּבִחְלָל כְּחִיב. עַכ"ז וְגַם אִי שְׁמַעְתִּי אֶת נִאֲקָת בְּנֵי לִהְיוֹתָם קוֹה"ז וְזֵהוּ דִּיּוֹק תִּצִּית וְגַם. וְהִינֵנוּ שְׁאֻלִּיָּאִם מַעֲטָם אֲשֶׁר מֵל' מַעֲבִידִים אֶתֶּם שְׁהִיסוּרִין שֶׁל הַכְּבֻדָּה עוֹל הַשְּׁעִבּוֹד מִמֶּרְקִין גּוֹפֵס וּמֵהִי לִהְיוֹתָם קוֹה"ז לְחִירוֹת. וְכ"ת דְּלֵס' רִיו"ח דִּילִיק דְּהִיסוּרִין מִמֶּרְקִין מִקִּי"ו דִּשׁוּב זֶה לֹא שִׁיךְ כִּי"א בְּעַכ"ל מִשְׁא"כ בְּע"ע לֹא מֵהִי דְדִיו לְבֹא מִן הַדִּין לְהִיט כְּמִדּוֹן. וְהֵם דִּין יִשְׂרָאֵל י"ל מִכַּח מֵאִי דְקִנְיָה אֲבֵרָהִם אִי בְּחֻזְקָה אִי"כ אִינוּ מוֹעִיל לֵהֶם מִדִּיּוֹק יִסּוּרֵי שְׁעִבּוֹד הַמַּלְרִיִּים לִהְיוֹתָם קוֹה"ז לְחִירוֹת. עו"א וְאַזְכוּר אֶת בְּרִיתִי דְאִיתָ לָן כֹּס' רַשְׁבָּל דִּילִיק בְּג"ש דְּבְרִית בְּרִית דְּהִיסוּרִין מִמֶּרְקִין וְאִי"כ גַּם שֶׁהֵם דִּין יִשְׂרָאֵל י"ל וְקִנְיָה אֲבֵרָהִם אֶת הָאָרֶץ בְּחֻזְקָה מוֹעִיל לֵהֶם יִסּוּרֵי הַשְּׁעִבּוֹד שֶׁל מֵל' לִהְיוֹתָם לְחִירוֹת בְּתוֹה"ז :

וְהִבְאֵתִי אֶתְּכֶם אֵל הָאָרֶץ וְגו' קִשָּׁה דִּיּוֹלֵאִי מֵל' לֹא נִכְבְּדוּ לִאֲרָץ. וְאַפְשָׁר שְׁלֵכְךָ אֲמַר וְיִדְעַתֶּם כִּי אִי ה' שְׁזֵה תִנְאִי לְכַנִּיסְתְּכֶם לִאֲרָץ וְאִם לֹא תִדְעוּ וְלֹא תוֹדוּ בְּאַלְהוּתִי

יְהִי מֵה שִׁיחֵי ה' אֲוֹר הַחַיִּים הַבִּי"ד פִּנִּים לְחֹרֶה. וְעַד דְּזֵהוּ ג"כ שְׁרַמְזוּ בְּתַחֲמֵי הַפ' וְיֹאמַר אֲלוֹי אִי ה' דְּכִשְׁהוּא אֲמֹר אֲלֵל עֹנֵשׁ כְּגוֹן וְחִלְלַת אֶת שֵׁם אֱלֹדִיךָ אִי ה' פִּי אִי נִאֲמָן לִיפְרַע וּבְשִׁאֲמֹר אֲלֵל קִיּוֹם מֵלֵת פִּי אִי נִאֲמָן לִיתֵן שְׂכָר כִּמ"ש רַשִּׁי ז"ל. וְלִכְּן בְּמַרְגְּלִים כְּחִיב עַד מֵתִי לַעֲדָה וְגו' אִי ה' דְּבְרִיתִי הִינֵנוּ כְּשֶׁהוֹלֵאֲתִי אֶתֶּם מִמֵּל' לִהְיוֹתָם לִאֲרָץ הוֹדַעְתִּי וְדְבַרְתִּי לֵהֶם בְּזֶה הַלִּשׁוֹן אִי ה' שְׁהוּא תִנְאִי לְכַנִּיסְתְּכֶם לִאֲרָץ שֶׁאִם לֹא יוֹדוּ יְהִי מֵה שִׁיחֵי נִאֲמָן לִיפְרַע לִכְּן עֲתָה זֹאת אַעֲשֶׂה לְכָל הַעוֹה"ר הַזֹּאת בְּמִדְבָּר הַזֶּה יִתְמוּ וְגו' :

נִמְשָׁךְ אֵל הַאֲמוֹל עוֹד יל"פ כֹּה"פ וְגַם אִי שְׁמַעְתִּי וְגו' וְאַזְכוּר אֶת בְּרִיתִי. עֲפִי"ה וְזִבְהָק' עוֹד מֵאִי דְקִי"ל לְדִינָא דְאִין אֲדָם מִקְנֵה לְמִי שְׁלַב"ל וְהִנֵּה בְּגִזְרֵת צִין

הַבְּתָרִים שֶׁאֲמַר כִּי גַר יִזְזֶה בְּחַלְלֵי וְעוֹה"א ת"ש צוּ בְּפֶרֶק כְּחִיב צִיּוֹם הֵהוּא כְּרַת ה' בְּרִית אִי"א לְאֲמַר לְזִרְעֶךָ נִתְּתִי אֶת הָאָרֶץ מִנְהַר מֵל' עַד הַנָּהָר הַג' כֹּה"פ וְהוֹ"ל כְּמִקְנֵה לְמִי שְׁלַב"ל דְּל"ק וְכִפִּי"ז טוֹכַל לֹמַר שְׁפִיר מֵאִי דִילָאוּ יִשְׂרָאֵל מִמֵּל' צִרְדָּו שְׁנֵה הַע' דְּמִשְׁנֹלֵד יִלְחָק מִיֵּינָן מִשְׁא"כ אִי אִי מוֹחֲזָקָה הִיא בִּידָם לֹא מִזִּיל זֶה הֵתִי יַעֲנֵן דְּבִחְלָל כְּחִיב. וְזוֹי"ו וְגַם אִי שְׁמַעְתִּי אִי"כ אֲשֶׁר מֵל' מַעֲבִידִים אֶתֶּם וְכ"ת מֵה טִיבָה שֶׁל שְׁמוּעָה זוּ מֵאַחֵר דְּעֵדִיִּין לֹא כִשְׁלֵם הַזִּמְנָן הֵת"ש דְּבַעִי בְּחַלְלֵי וְאִי מוֹחֲזָקָה הִיא בִּידָם. עו"א וְאַזְכוּר אֶת בְּרִיתִי ר"ל שְׁזַכְרֵתִי הַבְּרִית שֶׁל צִין הַבְּתָרִים שֶׁנִּשְׁעַת הַגִּזְרָה שְׁכ"כ בֶּה צִיּוֹם הֵהוּא כְּרַת ה' בְּרִית אִי"א לְאֲמַר לְזִרְעֶךָ נִתְּתִי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וְגו' דְּהוּי כְּמִי שְׁמִקְנֵה לְמִי שְׁלַב"ל דְּל"ק וְאִי אִינֵה מוֹחֲזָקָה בִּידָם וְשְׁפִיר מִיֵּינָן מִשְׁנֹלֵד יִלְחָק וּבְכַר כִּשְׁלֵם הַזִּמְנָן לִכְּן אֲמֹר לְבִנֵּי אִי ה' וְהוֹלֵאֲתִי אֶתְּכֶם וְגו' :

עוֹד יל"פ כֹּה"פ הַג"ל בְּמֵה שִׁדּוּעַ הַמַּחְלֻקָּת אִי מוֹקֵדָה בְּצ"ע אִו מֵאַחֵר בְּצ"ע. וּמוֹהַר"ר הַעֲשֵׁל

העש' ז"ל כתב דזה תלוי בפלוגתא אחרת צפי' פסוק אני אל שדי פ' אני שאמרתי לעולמי די או פ' אני שאמרתי לאלד'ו'תי די. דאס מוקדס צ"ע א"כ א"י נצרת תחילה באמצע העולם והיתה העולם מתרחצת והולכת עד שאמר ה' לעולמו די וליכא הוכחה דע"ז אסירא. ואי מאחר צ"ע א"כ העולם נצרא מהקלות תחילה ונסתיים צביצור העולם שהיא א"י ואז מוכר"ל שפי' אני אל שדי אני שאמרתי לאלד'ו'תי די שאל"ל לעולמו די והע"ז אסירא. ואיתא במפ' ז"ל דמילוי שס שדי עולה ת"ק שהם אותיות י"ן ל"ת ו"ד לרמוז שאמר לעולמו די דמזרח למערב ת"ק שנה כמו מהארץ לרקיע שהוא ת"ק שנה. ולפי"ד אלו דמילוי שס שדי ת"ק לרמוז שאמר לעולמו די ליכא הוכחה לע"ז דאסירא. ונדע משרז"ל דהמלרים היו מעבדים לישר' ע"ז בעל כרחם דהם המל' סוצרים דפי' אני אל שדי אני שאמרתי לעולמי די וליכא הוכחה לע"ז דאסירא וכנ"ל ולכן היו מעבדים אותם ע"ז וישראל לא סל"ה וצ"כ היו מעבדים אותם ולכן ויאנחו צנ"י מן העבודה היינו ע"ז ויזעקו ותעל שועתם אל האלד'ים מן העבוד"ה דיקא. והיינו דצפ' לך כשנגלה ה' על ארע"ה צסס אל שדי והקים עמו שס ברית ואמ"ל אני הנה בריתי איתך וגו' והקימותי את בריתי ציני ובינך וגו' שס נאמר להיות לך לאלד'ים ולזרעך אחרך. לומר דמאחר דנגלה עליו צסס שדי ומילוי עולה ת"ק לרמוז על העולם שהוא ת"ק שנה ואמר לעולמו די כדי שלא יעלה על הדעת לומר כיון שכן ליכא הוכחה לע"ז דאסירא והיא שרייא. לזה הולך לסיים שס ולומר צפי' להיות לך לאלד'ים ולזרעך אחרך להזהיר על הע"ז דאסירא. ותו ליכא שום נד סמך להמלרים להעבדים לישר' ע"ז מלד המילוי של שס שדי שעולה ת"ק שהוא רמוז לעולמו די מאחר דשס בא הדבר מפורש באותה הצרית דע"ז אסירא צמ"ס להיות לך לאלד'ים ולזרעך אחרך. וצז"ו וארא צאל שדי וגו' ומכח שנגלתי צסס זה שמילוי עולה ת"ק לרמוז שאמרתי לעולמי די מזה ינ"א להמל' דהע"ז שרייא ולכן היו מעבדים לישר' ע"ז צע"כ והגם דלכאורה יש נד סמך להמל' דליכא עליהם עון אשר חטא ואינו מהראוי שאשמע ללעקת ואנחת ישר' מאחר שנגלתי צסס זה וכנ"ל. עכ"ז וגם אני שמעתי א"נ צנ"י שהיו מלעערים ממה שהיו המל' מעבדים אותם ע"ז צע"כ. וזהו וגם אני שמעתי א"נ צנ"י אשר מלרים מעבדים אותם ע"ז צע"כ. וכ"ת דליכא על המלרים עון הא ליתא יען דואזכור את צריתי דשס צעת שנגלתי עליו צסס שדי והקימותי צרית עמו כדי שלא יעלה על הדעת לומר דמילוי שס שדי עולה ת"ק לרמוז לעולם די וליכא הוכחה דע"ז אסירא והיא שריא לזה הולכתי שס ולפרש ולסיים להיות לך לאלד'ים ולזרעך אחרך דהע"ז אסירא והם שמעבדים אותם ע"ז הוא שלא כדן וראויס לעוגש לכן אמור לצנ"י אני ה' והללתי אתכם מעבודת'ם דייקא שהיא הע"ז ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלד'ים וגו' :

ובני קרה אסיר ואלקנה ואציאסף אלה משכחות הקרחי. יל"פ צדרך רמוז מוסר דנדע דהמחלוקת כמה שנוי ומתועב ונריך לברוח ממנו כצורת מהאש כי אש הוא עד אצדון יאכל מנפש ועד צער יכלה. דמלצד דצעל המחלוקת הגה הוא מלד סע"א והוא כפוף תחת ידה וגורם רעה לעלמו כמה רעות המתרגשות לצוא עליו אלא שגם מונע ממנו השפיע והפרנסה

והפרנסה כמש"ל מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות. וזהו הרמז וזני קרח אנשים שהם צעלי מחלוקת כמו שהיה קרח בעל מחלוקת כמשה"כ ויקח קרח ותרגמו ואחפליג קרח אזי אנשים באלו יהיו אסירי אסורים תחת יד הסט"א וכפופים תחת ידה וגורמים חלקניה אל קנא ונוקם מהם ולא די זה אלא גם ואביאסף היינו חבי שבשמים אסף השפע והפרנסה מהם שמחלוקת א' דוחה ק' פרנסות כל אלה הם גורמים משפחות הקרחי צעלי המחלוקת כמו קרח שהי' בעל המחלוקת. ואלעזר בן אהרן לכן כדי שיהי' אל צעזרו יהי' בן אהרן שיקנה לו מדת אהרן הכהן איהב שלום ורודף שלום שיפסע צילרו ויכניע אותו וזהו לקח לו מצנות פוטיאל :

דוא משה ואהרן. כ' החיד"א ז"ל בחומ"א בשם ליקוטי ר' אפרים ז"ל משה ואהרן גמט' תרי"ג דעל ידס נלעוו ישר' תרי"ג מלות ע"כ. וכ"ע דההשגח אינו מכון ואפשר דחושב אהרן מלא וי"ו דומיין מארי דחושבנא באלו חשבון וי"ו כשיש חולס ע"ד שכתב רז"ל לפונ"ה גי' רל"ב וכתב חסר עכ"ד. ולי אני הדל נר' דכונת ר' אפרים ז"ל דתיבות הו"א משה ואהרן גמט' תרי"ג והוי"ו של ואהרן היא שמושית וגשמטה תיבת הוא וק"ל :

לך אל פרעה צבקר וגו' ונלצת לקראתו על שפת היאור והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך. יל"ד צמ"ש על שפת היאור מה כוונתו בזה. גם מה לורך ללקיחת המטה אשר נהפך לנחש. היל"ל צבקר לך אל פרעה ואמרת אליו כה אמר ה' שלא את עמי וגו'. ואפש"ל בדרך רמז צמ"ש ס' אהלי יאודה צפ' מקץ צמינו הדברים צסיפור חלום פרעה דלחכמיו אמ"ל הגני עומד על היאור וליוסף אמר על שפת היאור. יען דפרעה הי' מחשיב עצמו אלוה והוא צרא היאור לכן צסיפור הלומד לחכמיו אמר עומד על היאור דרך גדולה שהוא צרא אותו. ע"ד משה"כ אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני. משא"כ כשראה ליוסף שהוא הכס יותר ממנו שידע לה"ק פחד שלא יגלה קלוטו אמר על שפת היאור ע"כ. עו"כ מ"ש ירך יעקב מ"ש המפ' צפ' מזה בידך ויאמר משה ויאמר השליכוהו ארצה ויהי לנחש דבא הרמז דתיבת מזה ר"ל מ' שנה ז"ה גמט' י"ב השבטים יהיו בידך. ויאמר משה ר"ל דרואה מ' שנה וע"ה ג"כ גמט' י"ד שנה שכבשו וחלקו ויאמר השליכוהו ארצה לדבר זה דלא שייך לו אלא מ' שנה וישליכוהו ארצה לדב"ז ויהי לנח"ש היבת לנח"ש עס ג' אותיות גמט' יהושע ואז וינס משה מפניו דאין מלכות נוגעת בחברתה וכו' ע"כ. וידוע משז"ל דיען דפרעה עושה עצמו אלוד' הי' יולא צבוקר לעשות לרכיו שלא יתגלה קלוטו. גם אמרו דצביל שסירב מרע"ה בשליחותו ש"מ דסבר דעדיין לא נשלס זמן הת"ש נגזר עליו שלא יכנס לא"י ואמ"ל עתה תראה ואז"ל ולא במלחמת ל"א מלכים. וזהו שאמ"ל ה' למשה לך אל פרעה צבוקר ר"ל דהוא עושה עצמו אלוד' ויולא המימה צבוקר לעשות לרכיו כדי שלא יהי' נגלה קלוטו. לך אלצו צבוקר עס יליאתו להגלות קלוטו ונלצת לקראתו נגד סברתו הרעה להכחיש אותו להזכירו מ"ש ליוסף הגני עומד על שפת היאור שהי' מפחד ממנו שלא יהי' מגלה קלוטו הזכירוהו דב"ז שיצטל דעתו הנפסדת. וגם מה שמסרב שלא לשלח ישראל מתח"י בטענה שעדיין לא נשלס זמן הת"ש תביא לו ראיה ממך דעל שסרבת בשליחותי בטענה זו נעשה

לך עונש בזה שלא חכנס לא"י וזהו והמט"ה ר"ל דמה שהי' ראוי שיהיו שלך המ' שנה וי"ד שנה של כיצוס וחילוק ע"י שסצרת שעדיין לא הושלם הזמן וסירצת בשליחותי נענשת שלא חכנס לא"י ונהפך לנח"ש גמט' יהושע זהו תקח צידך ראיות אלו לצעל דעתו וטענתו זאת ואמרת אליו כה אמר ה' שלא את עמי שכבר נשלם הזמן מכמה טעמים וכמ"ס המפ' ז"ל:

מאמר רז"ל ויאמרו החרטומים אלצב אלד'ים היא הה"ד ושמים צורת חכן ע"כ. והוא תמוה. ופי' רא' ז"ל צהק' משז"ל צמד' כי כאשר משפט'ך לארץ לדק למדו יושבי תצל דכוש ומלרים היו שכנים וסמיכי אהדדי והיו חולקים צבול ז"א ע"כ גבולי וז"א ע"כ גבולי וכאשר צאה מכת הכינים לדק למדו יושבי תצל הם המלריים שהיתה נפשטת צכל גבול ארץ מל' דוקא וידעו עד היכן גבולם וזהו כאשר משפט'ך לארץ היא מכת הכינים לדק למדו יושבי תצל הם המלריים לדעת עד אנה מגיע גבולם. וידוע דשיתא אלפי הוי עלמא. ולפי"ד הש"ס דעירוצין דכ"א העולם הוא הלי אמה של הקצ"ה דהיינו זרת שגא' ושמים צורת תיכן. והאמה היא ששה טפחים והזרת היא ג' טפחים והטפח ארבע צגודל וחמש צאלצב קטנה ממילא יולא דהזרת היא ט"ו אלצעות. וכשנחלק ששה אלפים פרסה ט"ו חלקים כמספר הט"ו אלצעות שצורת יעלה כל חלק מהם ת' מאות פרסה כי כל שני אלפים פרסה הוא חמש פעמים ת' פרסה. ועוד שארץ מל' היא ת' פרסה על ת' פרסה וגמלא ממש היא כמדת אלצב של הקצ"ה שהיא ג"כ ת' פרסה על ת' פרסה. ולכן צמכת הכינים שהיתה מתפשטת צדקדוק על קלה גבול מלרים אמרו החרטומים אלצב אלד'ים היא. ונתקשה צעל המאמר דלמה צמכת הכינים אמרו אלצב אלד'ים משא"כ צשאר המכות לז"א ושמים צורת תיכן עכ"ד. דצז"ו לע"ד כו' דצרי המגיד שאמר כמה לקו צאלצב עשר מכות כמ"ס ויאמרו החרטומים אל פרעה אלצב אלד'ים היא אמור מעתה צמל' לקו יו"ד מכות. והרד"א ז"ל צפי' כתב דהיא אינה ראייה גמורה אלא קצלה ואסמכתא צעלמא ע"ש. ועפי"ה יוצן דמלרים שהיא ת"פ על ת"פ כנגד אלצב אלד'ים ת"פ על ת"פ לקחה עשר מכות וכנ"ל. וז"א כמה לקו צאלצב ר"ל צמלרים שהיא ת"פ על ת"פ כנגד אלצב אלד'ים עשר מכות וכאמור:

ושבת פדות צין עמי וצין עמך. ה' שדה ילחק גוויטאע ז"ל הציא צסם ח' אשכנזי ז"ל שפי' צמ"ס צסגהדרין דל"ה אריו"ח אין צן דוד צא אלא או צדור שצ"ז או צדור שצ"ה. צדשכ"ז שגא' ועמך כולם לדיקים וגו' צדשכ"ה שגא' וירא כי איש וישחומם כי אין מפגיע וכתיב למעני למעני אעשה ע"כ. ואי' צמד' ע"פ לך רד כי שחת עמך אמ"ל מרע"ה עמי ולא עמך אמ"ל צזמן שישר' זכאים נקראים עמי וצזמן שהם חייצין נקראים עמך. וזכה"פ ושמתו פדות צין יהיו זכאין הנקראין עמי וצין עמך ר"ל שהם חייבים ואימתי יהי' זה לז"א למחר יהי' האות הזה ר"ל צגאולה העת"ל ע"כ. דצז"ו לע"ד כו' המסרה ג' חסרים ושמתו פדות צין עמי וצין עמך פדת שלח לעמו והרצה עמו פדת. וצחק' עוד מ"ס המפ' דהגאולה כשהיא ע"י ית' היא גאולה שלימה שאין אחריה שעבוד וכשהיא ע"י צ"ו יש אחריה שעבוד. וז"א פדת שלח היינו כשהיו צמל' שאינם עושים רש"מ והיו עו"ז כמ"ס גוי מקרצ גוי שהם מחכים צסם עמו לציא היתה הגאולה ע"י שליח שהוא מרע"ה וזהו פדת

פדת שלה לעמו ולכן הי' אחריה שטבוד וגאולה וזהו והרבה עמו פדת. וב"ז הן היתה בגאולה הקודמת אבל העתידה שהיא ע"י ית' והיו תהי' בין שיהיו זכאים שנקראים עמו להאל ית' ובין שיהיו חייבים ח"ו שהם נקראים עמך לנביא אזי תהי' הגאולה שלימה שאין אחריה שטבוד. וזהו ושמתי פדת ר"ל שאני הוא הפודה בין שיהיו צנחנות עמי שהם זכאים ובין עמך שהם חייבים ותהי' גאולה שלימה ואימתי יה"ז למחר יהא"ז בגאולה העת"ל. או יאמר יחל ישר' אל ה' שתמיד יהיו מיתלים ומקוים לישועתו ית' כי עס ה' החסד ועושה הרבה לדדים עד שיפדם וזהו והרבה עמו פדת. והן קדם כשהיו צמ' פדות שלח לעמו ע"י הלד שוה לעולם בריתו היינו ברית של היסורין שממרקין דיל"פ בג"ש דברית ברית וכמס"ל. והן עתה הוא גואלם או מלדם שיהיו זכאים דנקראים עמו ית' או אפי' שאינם זכאים ח"ו שהם נקראים עמו לנביא הוא גואלם מלד השב' כמ"ש למעני אעשה וזהו ושמתי פדת בין עמי ובין עמך ואימתי יה"ז למחר יהא"ז בגאולה העת"ל יה"ר שיצב"א :

עוֹד יל"פ כו' המסרה עפ"י הידוע מאי דק"ל דאם האשה נשצית חייב הצעל מן הדין לפדויה וה"ד צפ"א אבל אח"כ מפ"א ואילך אינו חייב מן הדין כ"א בתורת חסד. וידוע דאנחנו יש לנו עס הקצ"ה דין אשה עס צעלה ועיין צס' מער"ל ח"א דק"ל ותהלה לדוד דקב"ז. וזהו פדות שלח לעמו היינו כשהיו ישר' צמ' או יאמר על גלות צבל אחר קבלת התו' שנעשו צחי' אשה עס צעלה פדות שלח לעמו וזהו חיוצ מן הדין וז"ש לזה לעולם ברית"ו היינו ברית התו'. והגם דשוב אח"כ לא נשאר עוד חיוצ מן הדין עכ"ז ושמתי פדות בין עמי ובין עמך רמז על הגאולה הזאת וזהו למחר יהי' האות הזה. וזהו אינו מן הדין אלא מלד החסד וז"ש יחל ישר' אל ה' כי עס ה' החסד דצרוצ חסדיו יגאלנו עוד והרבה עמו פדות הגם שגאלנו כבר צפ"א והוא פטור מן הדין מלפדות עוד שנעשו הרבה פדיות עכ"ז מלד החסד והוא יפדה את ישר' מכ"ל לרותיו כ"ל דיקא :

ומע' ר"צ אחא משצחא הרב הכולל כמוהר"ע יל"ז פי' כו' המסרה צמס"ל צסס ה' שדה ילחק ז"ל ובהק' עוד מ"ש ה' למח דוד ז"ל דקל"ה צכה"פ ולקחתי אתכם לי לעם וגו' והצחתי אתכם אל הארץ וגו' דצפ' חלק דקי"א אמרו תהי' ר' סימאי אומר נאמר ולקחתי אתכם לי לעם ונאמר והצחתי אתכם אל הארץ מקיש יליאתם ממל' לכניסתם לארץ מה צליאתם לארץ צ' מס"ר אף צליאתם ממל' צ' מס"ר. אמר רבא וכן לימות המשיח שגא' וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארמ"ל ופירש"י וענתה שמה עניים ושפלים יהיו וגו' ויל"ד דהול"ל מעטים יהיו מאי עניים ושפלים. וגראה דכיון דכל השאר מתים אוחס צ' מס"ר שישארו הם אוננים ודואגים על קרוביהם שמתו דא"א שלא מת לאחד מהם כמה קרובים. וצו"ו הכתוב ופדויי ה' ישובון וצאו ליון צרנה ושמתח עולם על ראשם שו"ש ישיגו ונסו יגון ואנחה. דקשה כיון שאמר וצאו ליון צרנה ושמ"ע ע"ר מה לל"ע ונסו יגון ואנחה הא פשיטא כיון שיש כ"כ שמהם שאין שם יגון ואנחה. אך יל"פ דהנה מ"ש וכן לימות המשיח ישארו צ' מס"ר ה"ד אם לא עשו תשובה אבל אם יעשו תשו' ודאי כולם גאולים אחד מהם לא נעדר. כי כן צליאתם ממל' מה שילאו צ' מס"ר הוא מפני שלא עשו תשו' כמשה"כ

אִישׁ שְׁקוּלִי עֵינָיו לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֵת גִּילּוּלֵי מַלְאָכִים לֹא עֲזָבוּ וְגו' וְכֵן צִבִּיחָתָם לְאַרְצָה שְׁאִילוֹ הָיוּ עוֹשִׂים
 תְּשׁוּבָה הָיוּ כֹּלָם יוֹלָאִים מִמֶּלֶךְ וְנִכְנָסִים לְאַרְצָה. וְזוֹ שׁוּבָתוֹ ה' יִשׁוּבֹן רָל אִישׁ פְּדוּיֵי ה' יִשׁוּבֹן
 שִׁיחֲזָרוּ בְּתִשְׁבֹּת אֲזִי וְצָחוּ לִיּוֹן בְּרִנָּה וְגו' וְכֵן יִגּוֹן וְאִנְחָה לְפִי דְבַשְׁעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה כֹּלָם יִהְיוּ גְּאֻלִּים
 וְלֹא יָמוּת אֶחָד מֵהֶם וְאִזְּזוּ אֶת הָאֵל לְהִסְתָּר. לְאַפְּקִי אִישׁ לֹא יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה יָמוּתוֹ כֹּלָם וְלֹא
 יִשְׁאָרוּ רֶק צ' מִסֵּר וְאִזְּזוּ אֶת הַב' מִסֵּר שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָגִם שִׁ"ל שְׂמֵחָה צְהֻלָּה מִ"מ הַשְׂמֵחָה
 הָיָה מְעֻרְבָּת עִם יִגּוֹן וְאִנְחָה עַל קְרוֹצִיָּה שְׂמֵחָה. מִשְׁאֵל כְּשִׁיעֵשׂוּ תְּשׁוּבָה אִזְּזוּ הָיָה שְׂמֵחָה צִלִּי
 יִגּוֹן וְאִנְחָה כִּי כֹּלָם יִהְיוּ חַיִּים וְקִיּוּמִים וְגְּאֻלִּים עַכ"ל. וְזוֹ שׁוּבָתוֹ וְשְׂמֵחָתוֹ פְּדוּת צִין עַמִּי וְצִין עַמֶּךָ
 שִׁיגְאֻלָּם צְהֻלָּה הַעֲתִידָה לְצִבְ"א צִין שִׁיחֲזָרוּ וְכֵן הָיָה וְהֵם צִבְ"א עַמִּי וְצִין שְׂאִינִים וְכֵן הָיָה וְהֵם
 צִבְ"א עַמֶּךָ. אֲכֵן תִּדְעַה מֶה שֶׁהַפֶּרֶשׁ צִין שְׂחִי הַצִּבְ"א שְׂחֵם הֵם וְכֵן הָיָה וְהֵם נִקְרָאִים עַמִּי
 וְהֵם גְּאֻלִּים וְזוֹ שׁוּבָתוֹ פְּדוּת שְׂחֵם לְעַמּוֹ אִזְּזוּ וְהִרְבֵּה עַמִּי פְּדוּת שְׂחֵם מִהֶם לֹא נִעְדָּר וְהִיפִיךְ
 לְהִיפִיךְ חִ"ו עַכ"ל יל"ו. וְלִעֲדָה דִּישׁ לְרִמּוֹן זֶה צִבְ"א דְּקִיָּא מִהֶם וְהִרְבֵּה עַמִּי פְּדוּת רָל
 שְׂחֵם מִהֶם לֹא נִעְדָּר אִימָתִי יִהְיֶה זֶה צִבְ"א דְּהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עוֹנוֹתָיו דְּהִינּוּ
 שִׁיחֲזָרוּ בְּתִשְׁבֹּת. וְכֵן פְּדֵה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל לְרִמּוֹן דְּבִפְדִּיּוֹם לֹא יִהְיֶה לְהֵם שׁוֹם לָרֶה
 מִלֵּד מִיִּתְחַבֵּר קְרוֹצִיָּה שְׂחֵם מִהֶם לֹא יִהְיֶה נִעְדָּר. וְזֶה יִהְיֶה שְׂמֵחָה שְׂלִימָה וְכֵן יִגּוֹן וְאִנְחָה
 כְּשִׁיעֵשׂוּ תְּשׁוּבָה וְהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עוֹנוֹתָיו. וְכֵן רִמּוֹן צִבְ"א וְהוּא שְׂחֵם וְזֶה וְהוּא
 הַחֲסִידִים מִשֵּׁם הוּ"ה וְהַכֹּסֶף כְּטוֹדַע יִתְקַנּוּ ע"י שִׁיעֵשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל :

עוֹד יל"פ כו' הַמִּסְרָה הַגָּל צִבְ"א שְׂמֵחָתוֹ צִבְ"א הַמִּפְ"צ צִבְ"א וְשְׂמֵחָתוֹ פְּדוּת צִין עַמִּי
 וְצִין עַמֶּךָ הִינּוּ דְּחִיבָה יִשְׂרָאֵל גִּי תִקְמָ"א וְחִיבָה מִלְרִ"ס גִּי שִׁ"ף שְׂחֵם צִבְ"א
 גִּי קִס"א כְּנֶגֶד שֵׁם אֱלֹהֵי דִּיּוּדִין שְׂחֵם קִס"א דְּבִשְׁם אֱלֹהֵי תִהְיֶה גְּאֻלָּה מִמֶּלֶךְ כְּמִשְׁכָּל
 וְאִמְרוּ לִי מֶה שְׂמֵחָתוֹ מִהֶם אֱלֹהֵי רָל צִבְ"א שֵׁם מִשְׁמֹתָיו יִתְ"ה הֵם גְּאֻלִּים וְאִמְ"ל כֶּה
 תִּאמְרָה אֱלֹהֵי שְׂחֵם אֱלֹהֵי רָל צִבְ"א אֱלֹהֵי תִהְיֶה גְּאֻלָּה מִמֶּלֶךְ הִינּוּ דִּיּוּדִין שְׂחֵם גִּי קִס"א
 וְהוּא הַפֶּרֶשׁ שֶׁהוּא צִבְ"א יִשְׂרָאֵל לְחִיבָה מִלְרִ"ס. וְזֶה וְשְׂמֵחָתוֹ פְּדוּת דְּהַגְאֻלָּה תִּהְיֶה צִבְ"א
 אֱלֹהֵי דִּיּוּדִין גִּי קִס"א שְׂחֵם הַפֶּרֶשׁ שֶׁהוּא צִבְ"א יִשְׂרָאֵל לְצִין עַמִּי הִינּוּ דְּחִיבָה מִלְרִ"ס
 גִּי קִס"א רִמּוֹן לְהַשֵּׁם אֱלֹהֵי הַגָּל ע"כ שְׂמֵחָתוֹ. וְלִפְי"ז אֲפֶשֶׁר דָּגִם צְהֻלָּה אֲחֵר תִּהְיֶה
 גְּאֻלָּה מִמֶּלֶךְ דִּיּוּדִין שְׂחֵם אֱלֹהֵי רָל צִבְ"א אֱלֹהֵי תִהְיֶה גְּאֻלָּה מִמֶּלֶךְ הִינּוּ דִּיּוּדִין שְׂחֵם גִּי קִס"א
 אֱלֹהֵי וְאִזְּזוּ אֶת הַב' עַמִּי וְהוּא אֱלֹהֵי עַמִּי צִבְ"א וְהוּא מִלְרִ"ס דִּיה לָרֶה צִבְ"א וְאִמְ"ל ה'
 כֶּה תִּאמְרָה אֱלֹהֵי שְׂחֵם אֱלֹהֵי. וְכֵן כְּתִיב כִּימִי לְאַחַךְ מִלְרִ"ס אֲרָאִי נִפְלְאוֹת. וְצִבְ"א פְּדוּת שְׂחֵם
 לְעַמּוֹ כְּשִׁהְיוּ צִבְ"א פְּדֵה אֶת מִשְׁכָּתוֹ. וְכֵן צִבְ"א שֵׁם מִשְׁמֹתָיו יִתְ"ה פְּדֵה אֶת צִבְ"א וְשְׂמֵחָתוֹ
 פְּדוּת צִין עַמִּי וְצִין עַמֶּךָ צִבְ"א אֱלֹהֵי דִּיּוּדִין גִּי קִס"א מִהֶם שְׂחֵם הַפֶּרֶשׁ צִבְ"א יִשְׂרָאֵל
 לְחִיבָה מִלְרִ"ס. וְלֹא לְבַד צְהֻלָּה מִלְרִ"ס הִי כֵן אֲלֵא גַם לְמִתְרָה רִמּוֹן לְגְּאֻלָּה הַעֲתִידָה יִהְיֶה הָאֵת
 הַזֶּה יִהְיוּ גְּאֻלִּים צִבְ"א זֶה דְּהוּא רִמּוֹן לְצִינָה דְּבִשְׁם חִירוֹ דְּכֹלָל וְזֶה וְהִרְבֵּה עַמִּי פְּדוּת דְּבִשְׁם זֶה
 הִרְבֵּה פְּדוּת יִהְיֶה צו :

פרשת בא

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותותי אלה בקרבן. יל"פ
 זמ"ש כי אני הכבדתי דלכא' תיבת אני היא יחירה. ויוצן זמ"ש הדרו"ש ז"ל בשם
 ש"כ ז"ל דפי' זכה"פ ה' הנדיק ואני ועמי הרשעים דכו' פר"ה ה' להנדיק עלמו ולומר
 שהכל ה' מעמו שהיו רשעים. וז"ל ה' הנדיק ואני ג"כ נדיק ועמי הרשעים א"ד ז"ל. וז"ש
 דבסיבת תיבת אני שאמר פר"ה והנדיק עלמו זמ"ש ה' הנדיק ואני הכבדתי את לבו למען
 שיתי אותותי היינו המכות אלה בקרבן. ועיין זמ"ש תהלה לדוד ח"צ דקכ"ה דפי' בזה כה"פ
 עד מתי יהי זה לנו למוקש וגו' ע"ש. ושור' לכמוהרי"א ז"ל זכ' יתרו שפי' ככל הכו"ל ע"ש.
 ובתיבות אותותי אלה בקרבן שם רמז לג' מכות הנשאים מהעשר שהם חשך חרבה
 זכורות שטולים זגי' אלף וק"ע כמנין ג' תיבות אותותי אלה בקרבן שהם עם הכולל זגי'
 אלף וק"ע דרמז לו באלו הג' תיבות בתיבות ובמספר על ג' מכות הנשאים שהם אח"כ
 שיביאם עליו. עוד יש לרמז זכה"פ דמ"ש זא אל פרעה ולא אמר לך שם רמז דג' תיבות
 אלו הם זגי' שפ"ט אותיות טפ"ט דע"י שלבו טפ"ט כמשה"כ טפ"ט כחלצ לבס אני שפ"ט אותו
 זא"ף ר"ת זא אל פרעה גם כ"ת אלה שם רמז למ"ש המפ' דעשר מכות יש בהם
 ל"ו אותיות כל' דנשפטי אותו זא"ף ובהימה זאלה עשר מכות שבהם ל"ו אותיות. כי אנ"י
 רמז למלכות דיגאל קשיא עשיתי זאת סבבתי את הסיבות והכבדתי את לבו ואת לב עבדיו
 לרמזו לאותיות האמלעיות שבתיבות פרעה ומלרים שהם כדמיון הלב שהוא עומד באמלע
 הגוף דהיינו דבתיבת פרעה הם אותיות ר"ע והבחירה היא בידו להפכו לעובה להיות לבו
 ע"ר. כאיש אשר יעור משנת"ו והוא לא כן עשה אלא נטה לבו לר"ע גם אותיות האמלעיות
 דבתיבת מלרים הם אותיות לר"י לשון רפואה והם הפכו ועזרו אותם לרעה שעשו אותם
 אותיות י"לר גי' הלר"ה ואזי נתחברו יחד ונעשו יל"ר ר"ע ונתגברו הגבורות והדינים עליהם
 שאותיות מנלפ"ך הם גי' ר"פ והם כפולות ר"פ שנית עס יו"ד אותיותיהם גי' תק"ע והם
 שורש הדינין והגבורות כגודע בכתבי הארז"ל. ואותיות האמלעיות של תיבות פרעה
 ומלרים שעשו אותם יל"ר ר"ע עולים זגי' תק"ע חושבנא דדין כחושבנא דדין לרמזו על
 התגברות הגבורות והדינין עליהם. והיתה זאת מאתי שהכבדתי את לבו ואת לב עבדיו
 כנ"ל למען שיתי אותותי אל"ה ל"ו אותיות של עשר מכות כמנין אל"ה בקרבן. גם בתיבת
 קרב"ו יש רמז דכשהיא מליאה אותיות האמלעיות של המילוי הם ו' ושלש יודי"ן גי' ל"ו
 גי' אל"ה לרמז שאביא עליו יו"ד מכות כמנין אל"ה הרמוזים בתיבת קרבן וכנ"ל :
 יד"י כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם וא"ע ראו כי רעה נגד פניכם וארו"ל כוכב אחד
 יש ששמו רעה נגד פניכם רמז לעון העגל. ולנו לדעת מה כוונתו בזה. האומנם יל"פ
 זמ"ש ה' כף זכות בהקדמת אי אמר' יש אם למקרא דאי אמר' הכי א"כ גם קרא
 דכתי'

דכתיב בכל לרחם לו לר פי' דהקב"ה משחחף בלרחם של ישראל וממילא השכי' השלימה הזמן ע"ש. וה' דרכי איש בקו' איש לעיר דכ"ו כתב דמדברי הש"ס בפסחים דק"ו שאמרו אמר כהגא משם ר"י וידי אדם פרושות וגו' ידו כתיב מלמד שידו של הקב"ה פשוטה לקבל שבים ע"כ. יולא דאי אמרי' יש אס למסורת תשו' מועילה וא"א יש אס למקרא תשו' אינה מועילה עש"ב. בז"ו דכשבא מרע"ה להוליא ישראל בטענה דהשכי' השלימה הזמן ויש אס למקרא דלפי"ז יולא דהתשו' אינה מועילה לאדם מאחר דיש אס למקרא. עז"א פרעה יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ותתפשו הש' דיש אס למקרא דעו וראו דיולא לכם פסידא גדולה מזל אחר ר"ל לגבי התשו' דאינה מועילה ושוב עון העגל אינו נמחק בתשו'. והו' כו' מאמר רז"ל בספרי כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ע"מ כן פדית אותם שאם יחטאו שתמחול להם ע"כ. ר"ל אפי' שמיא"מ מוכח דיש אס למקרא ואין התשו' מועילה עכ"ז ע"מ כן פדית אותם שאם יחטאו ויעשו תשו' שתמחול להם :

ראו כי רעה נגד פניכם. ארז"ל והצ"ד רש"י ז"ל כוכב של דם הי' נגד ישראל במדבר. וה' יערו"ד ז"ל בח"ב דרו"ב דקדק דאיך ראו כוכב ש"ד במל' שיהי' עומד במדבר מול ישראל אולי כשילאו לא יראו עוד הכוכב ההוא וכי ידע מה שיהי' אח"כ. גם היאך ידע שהוא על ישראל וכי נרשם בכוכב שהוא על ישראל. ופי' במ"ש אי במזל מאדים נולד או אושיד דמא או טבחא או מוהלל והיינו דעצב מאדים לשפיכת דמים ולכן אמרו דמאדים כוכבו של עשו שייחד לו עשו על חרבץ תחיה. אמנם במלות מילה או שחיטה מצטלח כחו של מאדים ואין לו כח נגד ישראל. ולז"א הכתוב וזבח השור מכה איש ופירושו דמתרעם הגביא על שרלה ושפך דם רב אולי הוא במזל מאדים וגרם לו זאת ולאזור חיל ללחם כח הכוכב ומזל מאדים לריך אימוץ רב. ולאו כל אדם מסוגל לכך וא"כ יש לו התגלות. ולכך אמר הנביא וזבח השור שהוא טבחא א"כ כבר נתן יד לכתו של מאדים ואי"ל לאושיד דמא וא"כ למה מכה איש. והנה במדבר לא מלו וגם לא קיימו מלות שחיטה כי אכלו בשר נחירה וא"כ אין מפגיע למאדים שהוא נגד ישראל וכחולקו של עשו. וז"ש פרעה כי מאדים כוכב של דם נגד ישראל שהוא כוכבו של עשו עד שיאשושע מל את ישראל הפגיע למאדים ואמר גלותי חרפת וגו' עכ"ד ז"ל. ולע"ד י"ל לפי"ד ז"ל דהע' דבעגלה ערופה כתיב ונגשו הכהנים בני לוי וגו' וכל זקני העיר ההיא הקרובים וגו' וענו ואמרו ידינו לא שפכה וגו' כפר לעמך ישראל וגו'. ואמרו במשנה דזקני העיר אומרים ידינו לא שפכה וגו' והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל. ויל"ד דמי הוליאם להכהנים מן הכלל עד שהזקנים אומרים ידינו ל"ש וגו' והכהנים מתפללים עליהם ואומרים כפר וגו'. ובש"ס אמרו ידינו ל"ש שלא ראינוהו ופערנוהו בלא מזומות ובלא לוויה. ובדרך דרש כפי הפשט הפסוק לפי"ד הז"ל יל"פ דהכהנים מאחר שהם זוכי הזבח שהם המיוחדים לעבודה א"כ אף שהם נולדו במאדים שמורה על ש"ד ע"י שהם מקיימים מלות שחיטה כבר הם נותנים יד לכתו של מאדים ובס' נחר ה' לשרתו וכו' על הרוב חו' ליכא לספק בהם שפכו את הדם. משא"כ זקני העיר ההיא שאינם שוחטים ויתכן שהם נולדו במאדים שמורה על ש"ד ויש לספק בהם

שמה

שָׁמָּה הֵם שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם לִזְמֶה הַזֶּה וְהִלְכְּתֶם הַזִּקְנִים לֵאמֹר יָדֵינוּ לֹ"שׁ וְגו' וְהִכְהִינִם שְׁעַל הָרֹכֶץ הֵם נִקְיִים וְנִיטָלוּ מִחֲשָׁדָא זֹאת הֵם מִתְפַּלְלִים עַל יִשְׂרָאֵל וְאֹמְרִים כִּפֹּר לַעֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל וְגו' :

דְּבַר נָא בָּחֲזִי הָעַם וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְיוֹ וְגו'. וְאַרְזִ"ל אֵין נָא אֵלָּא לְשׁוֹן בִּקְשָׁה בִּבְקָשָׁה מִמֶּךָ לָךְ וְאַמּו"ל לִישְׂרָאֵל וַיִּשְׁאַלּוּ וְגו' כְּדִי שְׁלֹא יֵאמָר אֲחֻתוֹ לְדִיק וְעוֹע"א קִיִּים זֶהֱם וְאַח"כּ יֵלְאוּ בִּרְכ"ג לֹא קִיִּים זֶהֱם. וְהַמֶּפֶ' ז"ל דִּקְדָּקוֹ מֵהוּ זֶה דִּקְאָמַר כְּדִי שְׁלֹא יֵאמָר אֲחֻתוֹ לְדִיק דְּרַעְיוֹ לְדִידִיהָ מִי יִחַח וּמֵהוּ הֵלֵךְ דִּישׁ לוֹ בּוֹ מִקּוֹם פִּיטוֹר עַד דְּחִלָּה הַדְּבַר בְּאֲחֻתוֹ לְדִיק. גַּם מ"ש קִיִּים זֶהֱם זֹלָא קִיִּים זֶהֱם תִּיבַת זֶהֱם יִתִּירָה. גַּם יל"ד בִּקְרָא דְכְּתִיב בָּחֲזִי הִיא יִתִּירָה. וְהוּא לְמַה בִּבְחָן קִרְאָם הָעַם וְלֹא אָמַר בָּחֲזִי יִשְׂרָאֵל. בְּרַם יל"פ זֶהֱם מ"ש הַמֶּפֶ' דְּהִרְכ"ז הוּא חֲלָף עֲבוּדָתָם שְׁקִימוּ זֶהֱם וְכֻמוּ שְׁכֵן מוֹכַח זֶהֱם בְּעוֹבְדָא דְבִן פְּסִיסָא. וְמוֹדַע דְּתִיבַת הָעַם הִיא רִוּמוּת לַע"ר כִּמ"ש הַזֹּה"ק. וְאִ"כּ אִם הִי הַקְּבָ"ה מִקִּיִּים מ"ש וְאַח"כּ יֵלְאוּ בִּרְכ"ג הַבְּעַתְחוֹ ית' בְּצִיּוֹת הֵים שְׁהִיא עַל חַד עֶשֶׂר מִבְּצִיּוֹת מַל' כִּמ"ש רַז"ל גְּדוּלָּה בְּצִיּוֹת הֵים וְכו'. הֵן אֲמַת שְׁהִיתָה מִתְקִיִּימָת הַבְּעַתְחוֹ ית' בְּזֶה אֲבָל מֵאַחֵר שְׁהַבְּצִיָּה הִהִיא הִי תִּהִי בִּין לִישְׂרָאֵל בִּין לַהֲע"ר שִׁיֵּלְאוּ עִמָּהֶם בִּיחָד לְגַבִּי אֲלֵע"ה אֵינוּ יִכָּר אֲלָלוּ שְׁהִרְכ"ג שְׁלֹקְחִים אֲחֻתוֹ יִשְׂרָאֵל הוּא חֲלָף עֲבוּדָתָם זֶהֱם מֵאַחֵר שְׁהוּא רִוּמוּת שְׁנִיתָן הִרְכ"ג לִישְׂרָאֵל וְלַהֲע"ר בִּיחָד הוּא אֲמַר שְׁהִיא מִתְנָה לְכוֹלֵם בִּיחָד. וְיִהִי לוֹ עַדִּין תִּרְעוּמָת דְּבָרִים לֹאמַר זְעוּע"א קִיִּים זֶהֱם בִּישְׂרָאֵל וְאַח"כּ יֵלְאוּ בִּרְכ"ג לֹא קִיִּים זֶהֱם בִּישְׂרָאֵל לְבָדֵם כ"א שְׁנָתָן הִרְכ"ג לִישְׂרָאֵל וְלַהֲע"ר בִּיחָד וְאִ"כּ אֵינוּ שָׂכַר עֲבוּדָתָם כ"א מִתְנָה הִיא מֵאַחֵר לְכָל בִּיחָד וְהִיא רִוּמוּת שָׂכַר הַע"ר שְׁאֵין לָהֶם שָׂכַר עֲבוּדָה לְקַחוּ ג"כ זֶה. וְזֹמָה הָעַם גַּם זֶהֱם אִם יִהִי יִתָּן הִרְכּוּשׁ לִישְׂרָאֵל וְלַהֲע"ר בִּיחָד לֹא יִהִי יִכָּר לְאַלְע"ה שְׁהוּא שָׂכַר עֲבוּדָה וְיִהִי לוֹ תִּרְעוּמָת דְּבָרִים וְכו'. וְלִכֵּן הוֹלֵךְ הָאֵל ית' לְלוּת עַל בְּצִיּוֹת מַל' שִׁיקְחוּ אֲחֻתָּה יִשְׂרָאֵל דּוֹקָא וְלֹא הַע"ר כְּדִי שִׁיֵּהֵא לְאַלְע"ה הִיכָר שְׁהִיא שָׂכַר עֲבוּדָה אֲבָל לְגַבִּי דִּידִי ית' כִּבֵּר הוּא מִקִּיִּים דְּבָרוֹ הֵיטֵב בְּצִיּוֹת הֵים. וְכִדִּי שְׁלֹא יִהִי לָהֶם לַהֲע"ר עֲגֻמָּת נֶפֶשׁ בְּזֶה שְׁלֹא זָכוּ בְּצִיּוֹת מַל' לִזְמֶה אֲמַל הַקְּבָ"ה לְמַשְׁרֵי דְבַר נָא בָּחֲזִי הָעַם רַז"ל שְׁחַדְדֵר בָּחֲזִי הָעַם שְׁהֵם הַע"ר וְתִסְבִּיר לָהֶם הַדְּבָרִים בָּחֲזִימָם בִּיקָךְ וְכִינֵם שְׁהֵן הַיּוֹם בְּצִיּוֹת מַל' וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵהַמַּעֲלָה הוּא הַיִּשְׂרָאֵלִי מֵאֵת רַעְיוֹ וְגו' שְׁהֵם יִשְׂרָאֵל דּוֹקָא שִׁיעֲשׂוּ זֹאת שִׁיזְכוּ בְּצִיּוֹת מַל' וְלֹא הַע"ר כְּדִי שִׁיֵּהִי יִכָּר שְׁהוּא שָׂכַר הַעֲבוּדָה. וְזֹא רַז"ל לֹאמַר דְּמֵאִי דְכְּתִיב בִּקְרָא תִיבַת נָא הוּא לְרִמּוֹ לְדְבַר אַחֵר דְּאֵין נָא אֵלָּא לְשׁוֹן בִּקְשָׁה שְׁאֲמַל הַקְּבָ"ה לְמַשָּׁה בִּבְקָשָׁה מִמֶּךָ לָךְ וְאַמּו"ל לִישְׂרָאֵל בִּבְקָשָׁה מִכֵּם וַיִּשְׁאַלּוּ וְגו' רַז"ל לִישְׂרָאֵל דּוֹקָא וְלֹא לַהֲע"ר וְתַע' שְׁאֵין אֲמַר לָךְ שְׁתֵּאמַר לִישְׂרָאֵל וְלֹא לַהֲע"ר מִשּׁוֹם שְׁאֵם יִשְׁאַלּוּ הַכֹּל יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל וְהַע"ר לֹא יִהִי יִכָּר לְאַלְע"ה שְׁהוּא לִישְׂרָאֵל שָׂכַר עֲבוּדָתָם וְיִהִי לוֹ פ"פ לֹאמַר וְעוֹע"א קִיִּים זֶהֱם בִּישְׂרָאֵל דּוֹקָא וְאַח"כּ יֵלְאוּ בִּרְכ"ג לֹא קִיִּים זֶהֱם בִּישְׂרָאֵל לְבָדֵם כ"א שְׁנָתָן אֲחֻתוֹ גַּם לַהֲע"ר וְאִ"כּ אֵינוּ שָׂכַר עֲבוּדָה לְכָן לָךְ וְאַמּו"ל לִישְׂרָאֵל דּוֹקָא בִּבְקָשָׁה מִכֵּם וַיִּשְׁאַלּוּ וְגו'. וְעִיִּין בְּדִרְשׁוֹת מ"ש עוֹד בְּזֶה זֶס"ד :

וַיִּקְרָא לְמַשָּׁה וּלְאַהֲרֹן לֵילָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ לָאוּ וְגו'. יל"ד תִּיבַת לֵילָה הִיא יִתִּירָה דְּהֵא כִבֵּר מִקּוֹדֵם אָמַר וַיִּקָּם פִּרְעֹה לֵילָה וְגו'. וְכִבֵּר בְּדִרְשׁוֹסֵים פ'י בּוֹ בְּעֶזֶר מַשְׁדֵּי וְהֵן עֲתָה

י"פ זמ"ש ה' מוצח אדמה בד' ע' בשם המפ' ז"ל זכה"פ ליל שמורים הוא לה' וגו' דזמ"ש הפ' ליל שמורים הוא לה' נפל הספק אם תיבת לה' היא חוזרת על החילת הדברים שהיא תיבת ליל או היא חוזרת על תיבת שמורים הסמוכה לה. לכך בא הפסוק לבאר ולומר הוא הלילה הזה לה' דתיבת לה' היא חוזרת על תחילת דבר שהיא תיבת ליל. ומ"ש שמורים היא פירושה לכל בני ישראל לדורותם זת"ד ז"ל ע"ש. ולי הדל יומחק יותר במשה"פ תיבות להוליאס מאר"מ דבא להוכיח ולהביא ראיה מעיין יליאחס מאר"מ דתיבת לה' היא חוזרת על תחילת דבר שהיא תיבת ליל. דהנה נודע משה"ק המפ' דמאחר דגזירת בין הבתרים היא היחה כי גר י"ז באל"ל ועו"א ת"ש איך ילאו ישר' ממל' ברד"ו שנה צתו"ז. ותירצו דמשטלד ילחק מניין דהתחיל הגירות מאו"ז וכבר נשלב הזמן. וא"כ לפי"ז מוכר"ל דתיבת ת"ש דכתיבא בקרא היא חוזרת לתחילת המקרא למאי דקאמר כי גר י"ז באל"ל דוקא לא על תיבות ועו"א הסמוכה לה. יען דאם נאמר דתיבת ת"ש היא חוזרת על ועו"א הסמוכה לה הי' מהראוי דבכל משך הת"ש יהי' זהם עו"ע ולא מהגי הגירות לחודה לשנאמר דמשטלד ילחק התחיל הגירות ומהראוי הי' שלא ילאו משם דעד"ן לא נשלב הזמן. א"ו ממה שילאו ישר' ממל' ברד"ו שנה מזה נר' דתיבת ת"ש היא חוזרת על תחילת דברי ה' שאמר כי גר י"ז באל"ל דוקא והעו"ע יתקיים באיזה שנים מהם וכבר נשלב הזמן דמשטלד ילחק התחיל הגירות. וז"א ליל שמורים הוא לה' נפל הספק בתיבת לה' אם חוזרת על תחילת הפסוק שהיא תיבת ליל או על תיבת שמורים הסמוכה לה. וכדי לפשט ספיקון עז"א להוליאס מאר"מ כל' מעיין ילי"מ שילאו ברד"ו שנה והט' דמשטלד ילחק התחיל הגירות דמזה נר' דתיבת ת"ש היא חוזרת על תחילת המקרא שאמר כי גר י"ז דוקא. א"כ ג"כ כאן תיבת לה' היא חוזרת על תיבת ליל שבתחילת המקרא וז"ש הוא הלילה הזה לה'. ומ"ש שמורים היא לכל בני לדורותם. ובז"ו כה"פ ויקרא למשה ולאהרן לילה היינו דבתחילה כשבאו משה ואהרן להוליא ישר' בטענה זו דתיבת ת"ש היא חוזרת על תחילת דבר על כי גר י"ז וראיה לזה יש מפסוק הוא הלילה הזה לה' וכבר נשלב הזמן לא הי' מסכים פרעה בזה דס"ל בפסוק ליל שמורים לה' תיבת לה' חוזרת על שמורים הסמוכה לה וגם תיבת ת"ש היא חוזרת על ועו"א הסמוכה לה. עכשיו שנעשית מכת בכורות כי אין בית אשר אין שם מת אזי הודה לדבריהם דתיבת לה' אינה חוזרת על שמורים אלא על הלילה. ומזה נר' ג"כ דתיבת ת"ש היא על כי גר י"ז וכבר נשלב הזמן והיו שהיה לו"ע לילה קומו לאו וגו' :

עוד יל"פ מ"ש תיבת לילה יתירה. בזמ"ש ה' מאורי אש ז"ל זכו' פסוק ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיך לך וגו' ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי אין כה"א. דכל חב"ל יתפלא מה ראה פרעה לשיעות הלזו לומר למחר ולא ביום ההוא לפטור עצמו מעונש המכה מיד. ועו"ק בזמ"ש מרע"ה למען תדע כי אין כה"א דמשמע דאינו ניכר זה כ"א כשיעשה למחר. ופי' דהגה במכה ראשונה שהיא הדם כתיב ויחזק לב פרעה ופירש"י ז"ל לומר ע"י מכשפות אחת עושים בן וכו'. ואיחא בזה"ק דע"ר שעשו את העגל ע"י כשפים הי' לאחר שש כשגטו כללי ערב דהכשפים אינה שולטים רק בעת שיגטו כללי

ערב ולא מקודם. וזה הי' כו' פרעה דבמכה ראשונה חשד אותם דע"י כשפים הם עושים ובמכת האפרדעים ביקש העתירו אל ה' ויסר הנפר' ואמ"ל משה התפאר עלי למתי אעתיך לך ויאמר למחר שפרעה הי' חושש שהם עובדי ע"י כשפים וכשפים שולטים לעת ערב לכך אמר למחר שבאותו זמן אינם שולטים כשפים. ולכך השיב לו משה כדברך אעשה שלמחר בהשכמה אתפלל בעוד שאין הכשפים שולטים ובזה למען תדע כי אין כה"א שיד ה' פגעו בך ולא ע"י כשפים. וזהו דבג' ברכות אמרו ויהי בעלות המנחה וגו' ענני ה' ענני ענני שתרד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם שבאשר נביאי הבעל התנבאו עד אחר הנזרים ובעת המנחה שהתחיל אליהו להתפלל באותה עת כשפים שולטים לכך התפלל אליהו ענני שתרד אש וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם באשר שכשפים שולטים בעת מנחת ערב. וז"ש בנ"ס שם ד"ע כשנאלו ישראל ממל' לא נגאלו אלא בלילה שגא' המולידך ה"א ממל' לילה. דלכא' יל"ד למה באמת הולידם בלילה. אלא הקב"ה הראנו ידו הנפלאה אף שבליה זמן כשפים ולא הי' עזר יכול ללאת משם מחמת כשפיהם אעפ"י הולידם בכחו הגדול בלילה ולא יוכלו לשלוט בכשפיהם ע"כ. ולע"ד דז"ס ויקרא פרעה למשה ולאחרן לילה ויאמר קומו לאו. הכונה הוא דפר"ה גם שהי' רואה כי אין בית אשר אין שם מת עכ"ז הי' מקשה לבו ע"ד משז"ל רשעים אפי' על פתחה ש"ג אינם חוזרין והוא עדיין מחזיק בסברתו לומר מעשה כשפים הם ולכך קרא להם בלילה זמן שליטת הכשפים ואמ"ל אם יכולים אחס ללאת עכשיו בלילה זמן שליטת הכשפים קומו לאו. והאל ית' הראנו ידו הנפלאה והולידנו משם אפי' בלילה. או אפשר דמאחר שראה פר"ה כי אין בית אשר אין שם מת אזי נהפך לבו והי' נועק לילה קומו לאו ר"ל שאעפ"י שהוא זמן כשפים ויש מן החשש שע"י כשפים אחס עושים כן עכ"ז קומו לאו וגו' :

ותחזק מל' על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו כולנו מתים. יל"פ בנ"ס ה"ה כמוהר"ח אלפנדארי ז"ל בכו' מאמר רז"ל צפ"ק דברכות דבר נא באזני העם וישאלו וגו' אמרי דבי ר' ינאי אין נא אלא לשון צקשה אמ"ל הקב"ה למשה בצקשה ממך לך ואמו"ל לישר' בצקשה מכס שאלו ממל' כבוב"ז כדי שלא יאמר אותו לדיק ועו"א קיים בהם ואח"כ ילאו ברכ"ג ל"ק בהם. וקשה דנר' דאם לא בשביל אותו לדיק לא הי' מקיים בהם ואח"כ ילאו ברכ"ג והלא גזירת בין הצתרים היא היתה כך ועו"א וגו' ואח"כ ילאו ברכ"ג. ופי' הז"ל במחלוקת ריו"ג ורי"א בפסוק אביו ואמו קלל דמיו בו דלרי"א וא"ו מוסיף ע"ע ראשון ואינו חייב עד שיקלל ב' כאחד ורי"כ ס"ל שהוא"ו לחלק אביו או אמו ואפי' קלל א' מהם חייב. ומצ"י ז"ל בחיו"ד סירכ"ה הביא בשם תשו' הרשב"א ז"ל דאין קי"ל כריו"ג דהוא"ו היא לחלק יעו"ש. וזהו שאמ"ל הקב"ה למשה לך ואמו"ל לישר' וישאלו וגו' כדי שלא יאמר אותו לדיק ועו"א אף דכתיב וא"ו קיים בהם תרתי עו"ע ודריש לי' וא"ו להוסיף ע"ע ראשון. ובקרא דכתיב וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואח"כ ילאו ברכ"ג דריש לי' וא"ו לחלק ובני פטר נפשי' צמה שהביא עליהם המכות שלא להולידם ברכ"ג. אבל הקב"ה לפי מאי דקי"ל כריו"ג דהוא"ו לחלק הי' פטור מלד הדין שלא יאמר או"ל זת"ד ז"ל.

דבזה פי' השמ"י ז"ל כה"פ ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהי' זה לנו למוקש שלח את האנשים וגו' הערס חדע כי אצדה מל'. דהנה מ"ד דקוה"ש השלים הזמן מוכרח דס"ל כריו"ג דהוא"ו לחלק ומ"ש ועוה"א הוא או זה א"ז והם שעשו שתייהן עו"ע השלים הזמן. וז"א ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהי' זה ר"ל הסבירא שאנו תופסים לומר דהוא"ו היא להוסיף וא"כ לא נשלם הזמן לנו למוקש ר"ל זאת תהי' לנו למוקש וזה אנו נלכדים בשאר דשטרא של דן אנכי ואח"כ ילאו ברכ"ג דיעשה לנו את שתייהם כמשפטיך אתה חרלת דהוא"ו היא להוסיף. הערס כל' אס תחזיק בם"ז שהוא ערס זמנס ממילא חדע באתם כי אצדה מל'. וזה יהי' לנו למוקש לשפוט אותנו בשתייהן ואצדה מל' מכל וכל. הנה כי כן שלח את האנשים ותפוס השיטה דהוא"ו לחלק וקוה"ש השלים הזמן דבזה יהי' לנו הללה פורחא בגתינת הרכוש ולא אצדן בכליון חרוץ ע"כ. ובז"ו כה"פ ותחזק מל' על העם למהר לשלחם מ"ה ולתפוס השיטה דהוא"ו היא לחלק וקוה"ש השלים הזמן. יען דאס רוצים לתפוס השי' דהוא"ו היא להוסיף א"כ בהכרח לשיטתייהו דמלבד הרכ"ג שלקחו ישר' מהם גם נריכים הם לידון צדינים קשים אצדן וכיולא בכליון וחרץ כדי שיתקיימו שתייהם דן אנכי ואח"כ ילאו ברכ"ג. ולכן תפסו השי' דהוא"ו היא לחלק ונשלם הזמן ולמהר לשלחם אחר לקיחת הרכוש. וז"ש ותחזק מל' על העם למהר לשלחם כי אמרו דאס נתפוס השי' דהוא"ו היא להוסיף א"כ בהכרח שיתקיים בהם שתייהם שיהיו מתים ג"כ בעונשים קשים בכליון וחרץ מלבד הרכ"ג שלקחו מהם ולכן תפסו השי' דבחדא סגי :

והיה לאות ע"י ולטעפות צי"ע כי בחזק יד הוליאך ה' ממל'. יל"ד מהו זה נתינת הטעם לחייב במלות הנחת התפילין. ויוצן במ"ש בג' ברכות מנין שהקב"ה מניח תפי' שגא' נשבע ה' בימיו ובזרוע עוזו ואין עוז אלא תפי' וכו'. וכיון שכן מלאה ההקירה מקום לנו דהתפי' הו"ל שרביטו של הקב"ה ואין קי"ל המשתמש בשרביטו ש"מ ח"מ והיאך הותר לנו להניח תפי' ואחנה לן דאין י"ל דין צנים עם הקב"ה וצן משתמש בשרביטו של אציו. גם נודע מה שחקרו הראשונים ז"ל דמאחר דהקב"ה הוא כהן דכתיב ויקחו לי תרומה היאך ירד למל' ארץ מלאה גילולים להליל את ישראל משם ועימא ענמו כצ"י. ותי' דישר' דין צנים יש להם עם הקב"ה ואצ מיטמא לבנו. והגם דהקב"ה דין כ"ג י"ל וכ"ג אפי' לבנו אינו מיטמא בחו"ל מתנהג ענמו כצ"י כדן כהן הדיוט ודוקא צא"י דין כ"ג י"ל ובז"פ כה"פ גדול ה' ומהולל מאוד בעיר אלד'ינו ה"ק. ובז"ו כה"פ והיה לאות ע"י ולטעפות צי"ע וכ"ת היאך אני יכול להניח תפי' ולהשתמש בשש"מ. לז"א אל תתמה על החפץ כי בחזק יד הוליאך ה' ממל' והתם טעמא מאי ירד הקב"ה בכבודו ובענמו לשם ארץ מלאה גילולים ועימא ענמו כצ"י והט' דדן צנים י"ל ואצ מיטמא לבנו. א"כ גם לגבי תפי' מאחר דדן צנים י"ל עמו ית' צן משתמש בשרביטו ש"א :

פרשת בשלח

סמיכות הפ' והי' לאות ע"י ולטעפות צי"ע וגו' ויהי בשלח פרעה. ואז"ל מי אמר וי ישראל אמרו וי. והוא חומה דאדרבה נהפוך הוא דהי"ל לשמוח ביותר שילאו משעבוד לגאולה ולא ללעוק וי. ויוצן בפלוגתא אי יש אם למקרא וקרינן בצגדו בחיריק מלשון צגד צפ' לא ימשול למכרה בצגדו זה דאי אמרי' יש אם למקרא וקרינן בצגדו בחיריק מלשון צגד כמו ותחפשהו בצגדו אזי נדרש שכיון ספירש עליהו עליה שוב אינו יכול לצגוד זה למוכרה עוד. ואי אמרי' דיש אם למסורת אזי נדרש כיון דצגד זה היינו שמכר אותה פעם אחת שוב אינו יכול למוכרה פ"ב. וכחצו המפ' ז"ל דאכן עם הקצ"ה ג"כ נגררין בפלוגתא הנ"ל דאי יש אם למסורת יולא דכיון שצגד צו שהגלו לגלות מל' וכיוצא שוב אי' לצגוד צו להגלותיו פ"ב. ואי יש אם למקרא אזי יוכל להגלותיו לכמה גליות יען דהכל תלוי בפרישת הצגד ועדיין לא פירש עליהו עליה כ"א לעת"ל. עו"כ דממלאת התפילין דכתיב זה לטעפת לטעפת לטעפות וכן דרשינן להו מוכח דלא אזלינן בחר הקריאה דכולם קרינן צו לטעפות אלא יש אם למסורת. וא"כ לגבי דידן עם הקצ"ה מאחר דהגלה אותנו בגלות מל' שוב אי' להגלותיו עוד. עו"כ מ"ש במד"ר דלא נכנס מרע"ה לא"י כדי שיציא עמו דוה"מ לעת"ל שנא' כי שם חלקת מחוקק בפון מה טעם משום ויתא ראשי עם. וה' תג"א ז"ל צפ"ד פי' מאמ"ז צהק' משז"ל צפ' אשר נשבעתי באפי אם יצואון א"מ דלמנוחה זו אינם באים אצל באים הם למנוחה אחרת. ובמד"ר אלמלא נכנס משה לארץ לא הי' נחרצ ביהמ"ק ולא היחה אומה ולשון שולטת בהם שאם הי' נכנס הי' מצטל ילרא דע"ז דבסיבתו נחרצ הבית. וא"כ בהצטל ילרא דע"ז לא הי' נחרצ הבית ונשארה השבועה אם יצואון אל מנוחתו קיימת ע"ש. גס ארז"ל שאם הי' מרע"ה נכנס לא"י הוא הי' לריך לבנות ביהמ"ק ושוב אין האויב שולט צו ונשאר קיים לעד וראיה מדוד הע"ה שצנה כותל מערבי ועדיין הוא קיים. דצוה פי' המפ' מ"ש הקצ"ה למשה חכם אחר ורואה ליכנס לארץ. ובזי"ז הסמיכות דישר' מקודם הו' ס"ל דיש אם למקרא וקרא דכתיב ל"י למוכרה בצגדו זה הוא מלשון צגד והיינו דכיון דפירש עליהו עליה שוב אי' למוכרה. ולגבי ישר' יוכל הקצ"ה להגלותם כמה פעמים כ"ז שלא פירש צגדו עליהם ופרישת צגדו עליהו היא לעת"ל ואף אחר שיכנסו לא"י יהיו גולים עוד ע"י שיחרצ הבית. וממילא יולא דמרע"ה אינו נכנס לארץ ואזי אינו צונה הוא לביהמ"ק ויהי' נחרצ בעונותיהם של ישר' ויגלו עוד וכששוב יהי' נצנה עוד יהי' ריוח והללה לדוה"מ יולאי מל' שיצאו למנוחה עם מרע"ה. אכן הם עתה שראו שגלגלו על מל"ת וכתיב זה לטעפת לטעפת לטעפות דמינה מוכח דיש אם למסורת. וא"כ גס צפ' ל"י למוכרה בצגדו זה הוא נדרש כיון שצגד זה פ"א שוב אי' לצגוד זה פ"ב דמזה נמשך דנכנס מרע"ה לא"י ובהכרח שהוא הצונה אותו ואינו נחרצ עוד כלל ועי"כ לא יהי' להם תקומה ליולאי מל' הם דוה"מ

דו"מ דשבעת הקב"ה שנשבע עליהם אם יצואון אל מנוחתי תהי' קיימת לעד לכן לעקו וי' וזהו ויהי' לאות ע"י ולטוטפות זי"ע וגו' דמינה מוכח דיש' אם למסורת ולא יהי' ליוצאי מל' הם דו"מ תקומה. אזי ויהי' בשלח שלעקו ישר' הם דו"מ וי' על זה מה שעתיד יתקיים בהם :

עוד בכחצי חר"י רומאנו ז"ל פי' כו' סמיכות הפ' במשז"ל במוטב תלחא כחדא ששמרו בכ"י במל' חדש מילה שבת זהו ללחא קוה"ז משם וגרמו זה בפסוק וחמש את ארמ"ל דע"י ג"ד הללו שהם ר"ת המש' חדש מילה שבת ילאו ממל' קוה"ז. וגם ארז"ל בשכר שטעדין לקבל החו' ילאו ממל' וכמ"ש רש"י ז"ל בפ' זהו לך האות וגו' תעבדון וגו'. וזהו הרמז הוליאנו ה' ממל' מסיבת ויהי' בשל"ח ר"ת ברית שבת למוד חדש עכ"ד. וה' אהבת ליון ז"ל רמז זה של קבלת החו' שזכות זה ילאו ישר' ממל' בפסוק וחמשים עלו בני ישר' ממל' דהיינו בזכות החו' שטעדין לקבל אחר חמשים יום עלו בכ"י ממל' ע"כ. ועפ"ה לדידי יש לרמוז הכל בחיבת וחמשים עלו בכ"י מאר"מ היינו אותיות חמ"ש ר"ת 'חדש' מילה 'שבת' ואותיות י"ם הגשאריה הם רמז לזכות החו' שטעדין לקבלה אחר י' יום כמ"ל :

עוד יל"פ סמיכות הפ' בלוא"ה במ"ש המפ' פלוגתא אי קומ"ת ילאו האבות מכב"ן ודין ישר' י"ל או עדיין י"ל דין ב"ן ואם ילאו מכב"ן ודין ישר' י"ל ילאו דכשאל"ל הקב"ה לאלע"ה קום התהלך בארץ וגו' והלך זה אלע"ה קנה אותה בחזקה כדן ישר' שקונה בחזקה. ואי לא ילאו מכב"ן ועדיין דין ב"ן י"ל לא קנה אלע"ה את הארץ דגוי אינו קונה בחזקה. עו"ג מאי דחי' המפ' להא דילאו ישר' ממל' בתוה"ז ברד"ו שנה הט' דמשנולד ילחק התחיל הגירות ומאותה העת מניין וכבר נשלם הזמן. וזה החי' לא יכון כ"א כשנאמר דלא ילאו האבות מכב"ן ול"ק אלע"ה את הארץ דעדיין דין ב"ן י"ל וא"ש קרא דכתיב כי גר י"ז באל"ל. משא"כ דילאו האבות מכב"ן וקנה אלע"ה את הארץ דדין ישר' י"ל שוב לא יכון חי' זה דמשנולד ילחק מניין דהא קרא כתיב כי גר י"ז באל"ל וכבר קנה אותה בהילוך והויא ארץ שלהם. עו"ג מאי דקי"ל עבד המניח חפי' לפני רבו ילאו לחירות. ופשוט הוא דזהו נאמר בעצ"כ משא"כ עבד עברי ה"ה כישראל גמור לכל מילי וחייב בתפיל. והנה כשצאו משה ואהרן להוליא ישר' ממל' בעטנה דנשלם הזמן דמשנולד ילחק מניין ול"ק אלע"ה את הארץ דעדיין דין ב"ן י"ל ושפיר הוי באל"ל לא הי"ל לפרעה הוכחה וטענה חזקה לומר היפך דצריהם דכבר ילאו מכב"ן וקנה אלע"ה את הארץ ועדיין לא נשלם הזמן דבאל"ל בעינן. לכן הסכים לדצריהם ושלח את ישר' ממל'. וכן כהיום דראה דעס יליאחס נלעוו על החפי' דנר' מזה דדין ישר' י"ל והגם דעדיין לא ניתנה חו' להם הם חייבים בתפיל דנר' מזה דדין ישר' י"ל אזי לווה וי' על שילוחם דמאחר דלמפרע קנה אלע"ה את הארץ וחו' לא מלי"ל דמשנולד ילחק מניין דבאל"ל בעי' ועדיין לא נשלם זמן הת"ש. וז"א ויהי' לאות ע"י וגו' כי בחזק יד הוליאנו ה' ממל' היינו דהוליאנו בתוה"ז בחזק יד דילאו האבות מכב"ן ודין ישר' י"ל וקנה אלע"ה את הארץ ולא נשלם הזמן עדיין וראה לזה ממאי דנלעוו על הנחת חפי' אזי ויהי' בשלח פרעה דלעק פרעה וי' על שילוחם דהסכים על טענתם

בתחילה

בתחילה דמשנולד ילחק מניין דהן עתה ראה היפך טענתם מהנחת החפ' :
והרב כסג"א ז"ל פי' כו' משז"ל פרעה אמר וי' צהק' מאי דק"ל הי"ל צהמת קדשים
 ויכול להוליכה בדרך קלרה והוליכה בדרך ארוכה מעל. וכ"מ שגא' העם הם ע"ר
 וכחצו המפ' דהולך פרעה לשלוח ע"ר עם ישר' משום ששעבדו בישר' הנקראים קדש וכחצו
 ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו. ובהקדמות אלו פי' מ"ש פרעה אמר וי' ע"ש.
 ואני אומר לפי דרכו דיתפרש באופ"ז והוא דק"ל דצהמת קדשים שהוליכה בדרך ארוכה
 מעל ה"ד שהוא יוכל להוליכה בקלרה ובלתי סיבה המעכבת הוליכה בארוכה אזי מעל. אבל
 כשיש סיבה המונעת להוליכה בקלרה והוליכה בארוכה לא מעל. וא"כ בכאן לגבי ישר' הגם
 שנקראו קדש והי"ל להוליכם בקלרה אכן מאחר דיש סיבה המונעת דרך הליכתם משם
 וכמשה"כ ולא נחס אלדים דרך אר"פ כי קרוב הוא וגו' פן ינחס העם צראותם מלחמה
 ושבו מל' לכן הוליכם בארוכה ויסב אלדים את העם דרך המדבר י"ס. ומה שהולך הכחצו
 לתת טעם לשלא הוליכם בקלרה נר' דדין קדש י"ל ואית בהו מעילה ופרעה ששעבדו בהם
 חייב להוסיף חומש עליהם כדכתיב ויסף חמישיתו עליו ומה"ט הוסיף חומש עליהם הם
 הע"ר כדכתיב וחמושים עלו בג"י מאר"מ. ובתחילה הי' סבור פרעה דאין לישר' דין קדש
 וליכא חיוב עליו להוסיף חומש ע"מ ששעבדו בהם ומאי דשלח הע"ר עמהם הוא כדי
 לעשות להם לוייה דוקא ולחזור למל'. והן עתה דראה דדין קדש י"ל והא ראייה מדוולך
 לתת טעם וסיבה למניעת הליכתם בדרך קלרה וכנ"ל אזי לוח פרעה וי' בשביל הע"ר שהלכו
 מאיתו מכל וכל הליכה בלתי חזרה יען שנתחייב בחוספת החומש וזהו ויהי בשלח פרעה את
 הע"ם וזהו ג"כ ויגד למלך מל' כי צרה הע"ם הם הע"ר ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל
 הע"ם הם הע"ר ויאמרו מה זאת עשיתו כי שלחנו את ישראל ויצאת איתם לרבות הע"ר
 ששלחנו אותם עם ישר' וזה הי' סיבה שנשלחו מכל וכל מעבדיו מסיבת ששעבדו בישר'
 שנק' קדש ועי"כ נתחייבו בחומש שהם הע"ר. ובזי"ו כה"פ ויסעו מהר ההר דרך ים סוף
 לסבוב את ארץ אדום ותקלר נפש העם בדרך וידבר העם באלדים ובמשה למה העליתנו
 ממל' וכו'. ולל"ד דלמה עכשיו כשהוליכם לסבוב את- ארץ אדום נתרעמו העם שהם הע"ר
 ואמרו למה העליתנו ממל' ולא נתרעמו בתחילת יליאתם ממל' כשלח נחס אלדים דרך
 ארץ פלשתים הקרוב והסיבם דרך י"ס הרחוק ואדרבה שם הי"ל להתרעם יותר שהוליכם
 בדרך הארוך ובתוך הים. אכן ע"ה א"ש דהא דבתהי' לא נתרעמו יען דהן אמת דישר' דין
 קדש י"ל והי"ל להוליכם בדרך קלרה אבל מאחר דאיכא סיבה המונעת מלהוליכם בקלרה
 וכמ"ש פן ינחס העם צראותם מלחמה ושבו מל' לכן לא הוליכם בקלרה וליכא מעילה
 בהליכתם בארוכה והע"ר הם עם ישר' מדין חוספת חומש על ששעבדו המל' בישר' שהם
 קדש וכתיב ויסף חמישיתו וגו' ולכן לא הי"ל כההון פה הע"ר להתרעם על יליאתם ממל'.
 משא"כ עכשיו דליכא סיבה המונעת הליכתם בדרך קלרה וראו שהוליכם בארוכה כדכתיב
 ויסעו מהר ההר דרך י"ס לסבוב את ארץ אדום מזה דנו שאין לישר' דין קדש אזי וידבר
 העם שהם הע"ר למה העליתנו ממל' שאינם מהווייבים המל' בחוס' חומש על ששעבדו
 בישר'

בישר' והא רחיה דלא יס"ל דין קדש שהוא מוליכס בדרך ארוכה בלתי סיבה המונעת הליכתם בקצרה וא"כ למה העליחנו ממל':

פקוד יפקוד אלד'ים אחכס והעליחס את עלמוחי מזה אחכס. יל"ד דנר' דעליחס ממל' ועליית עלמוחי הם שייכים זל"ז ועטס אחד להם ולל"ד מה תלוי זכ"ז. ויוצן במה שהק' בזה"ק דאיך יע"א ליוה להעלותו ממל' ולקוצרו בל"י במע"ה ולא חשש לקרא דכתיב ותצואו ותטמאו את ארצי וע"ס מה שתי' לזה. ורא' זל"ל תי' דלא נאמר ותצואו וגו' כ"א אחר שהחזקה ח"י בידינו ובימי יע"א עדיין לא היטה הארץ מוחזקת בידינו דל"ק חלע"ה את הארץ בהילוך דעדיין לא ילאו האצות מכב"ץ וגוי חינו קונה הארץ בחזקה. ומה"ע נמי גם יוסף ליוה להעלות עלמוחי ממל' ולא חשש להא דותצואו וגו' וזהו דכשליה יע"א ליוסף להעלותו ממל' ולקוצרו בל"י ולא חשש להא דותצואו וגו' יען דס"ל דעדיין חניה מוחזקת הארץ בידינו חמ"ל יוסף חככי חעשה כדצריך רמו לו דגס הוא ילוה ע"ז דחזיל בסצרתו דל"ק חלע"ה את הארץ ועדיין חניה מוחזקת וליכא חשש משום ותצואו וגו'. ונודע מה שתי' המפ' להא דינאו ישר' ממל' בזה"ז צרד"ו שנה הוא משום דמשולד ילחק התחיל הגירות. וזה התי' חינו לודק כ"א כשנאמר דל"ק חלע"ה את הארץ ואינה מוחזקת בידינו מאצותינו ושפיר קרינן כי גר י"ז באל"ל ומשולד ילחק מינן ולכן נחסר ק"ץ שנה מהת"ס. ובז"ו דקאמ"ל יוסף הל' פקוד יפקוד היינו דבמינן פקוד ק"ץ שנים יפקוד אלד'ים יחסר לכם מהת"ס והע' דמשולד ילחק התחיל הגירות וכפי"ז עכר"ל דא"י חניה מוחזקת בידינו. וא"כ מה"ע גופי' והעליחס חל"ע מזה אחכס דליכא חשש בזה משום ותצואו וגו' מאחר דעדיין ח"י חניה מוחזקת בידינו מאצותינו. וז"ס צמד' צפ' וזאת הצדקה וז"ל מיד עמד משה על שפת הגחל ואמר יוסף יוסף אחה ידעת היאך השבעת לישר' פקוד יפקוד אלד'ים אחכס תן כבוד לאלד'י ישר' ואל תעכב גחולתן ע"כ. והק' המפ' צמ"ס אחה ידעת היאך השבעת לישר' פקוד וגו' ואל תעכב גחולתן דמה תלוי זכ"ז. גם צס"ר פ' בשלח זל"ל התחיל משה לווח יוסף יוסף הגיע השעה שאמרת פקוד יפקוד וגו' מיד נתנדנד הארון וגו' ע"ס. יל"ד דמה כונתו צמ"ס הגיע השעה ומה היא הליחה ומה תלוי זכ"ז חכן עפי"ה ה"ה כמבואר :

וי"ז צמד' הים ראה וינס מה ראה ראה ארונו של יוסף ע"כ. היינו דבתחילה לא ראה הים ליקרע לפני צכ"י צענה דעדיין לא נשלס זמן הת"ס דס"ל דא"י היא מוחזקת בידינו מאצותיהם דקנה חלע"ה את הארץ ולא מל"ל דמשולד ילחק מינן דבאל"ל צעיין. חכן כהיום שראה ארונו של יוסף היינו סצרת יוסף דס"ל דא"י חניה מוחזקת עדיין וע"כ ליה להעלותו ממל' ודליכא חשש משום ותצואו וגו' ונעשה מעשה כס גדול דלף ע"פ המיס והעלוהו עמהם לקוצרו בל"י חזי נקרע הים לפניהם דשפיר הוי נשלס הזמן דמלידת ילחק מינן והוי באל"ל מאחר שא"י חניה מוחזקת עדיין. ובז"ו ג"כ מ"ס צילקוט בללח ישר' ממל'. ר"פ צסס ר' הושעיא אמר נטל הקצ"ה רגליו של יעקב והעמידן על הים ואמ"ל ראה נסים שאני עושה לצינך וגו' ע"כ. והוא תמוה דלמה דוקא ליעקב ולא לשאר האצות ולכא' :

ולכא' יוחר ה' שייך לאחע"ה דכין שהראה לו מעמד בין הצתרים ולער אותו בצשורת הזרע גם עתה בגאולה ה' ראוי שיראה לו הנסים ויגל וישמח תמורת הצער. ועיין בס' זכות הרבים בס"ז שהביא מה שפי' ה' חוזה דוד ז"ל. ולדרכנו יובן דהביא דוקא ליעקב להראותו דליכא עליו חשש עון במאי דלוי להעלותו ממל' לא"י לקוברו במע"ה מהא דותבואו וגו' יען דהאמת אתו דעדיין א"י אינה מוחזקת והא ראייה דהיס הוא נקרע לפני צנ"י ואם איתא דכבר היא מוחזקת לא ה' היס נקרע לפניהם וצוה ישמח יעקב יגל ישר' :

בא"ה יובן כו' המד' היס ראה וגו' במ"ש ה' ארץ חמדה בס"ז וז"ל רש"י ז"ל פי' כי השבע השביע השביעם שישביעו לבניהם ולמה לא השביע את בניו וכו'. וי"ל מדוע לא הק' כל"ז אך דה' מקום לומר פן יתירו בניו שבעתם. אבל שבעת השבעים שצוה מחל להם את אשר מכרוהו כמש"פ בזה"ח עמ"ס מזה אחכס עי"ש הוי נשבע בשביל טובה. אך בזה"ח כתב דקוה"ש ה' בשביל מכירת יוסף ובאמת דעת רבים אומרים דקוה"ש השלים מנין הת"ש. וי"ל דע"י שקיימו שבעתם מחל להם על מכירתו. ושזב קוה"ש השלים המנין ע"ש. דבז"ו לע"ד כה"פ פקוד פקוד אלד"ים אחכס ר"ל דכמנין פקוד"ד ק"ץ שנים יפקוד אלד"ים שיחסר לכם מהת"ש והע' דקוה"ש משלים המנין. אך בתנאי והעליהם א"ע מזה אחכס דלוי אני מוחל לכם על מכירתי ואי"ל קוה"ש בשביל מכירתי ושזב מהני קוה"ש להשלים מנין הת"ש. ובז"ו כו' המד' דבתחילה לא ראה היס ליקרע לפניהם בטענה דעדיין לא נשלם זמן הת"ש וקוה"ש הוא ה' בשביל מכירת יוסף. אכן כהיום דראה ארונו של יוסף שהעלוהו עמהם שקיימו שבעתו דצוה מחל להם על מכירתו ואי"ל תו לקוה"ש בשביל מכירתו ואי מהני קוה"ש להשלים מנין הת"ש אזי נקרע היס לפניהם וז"ל ראה ארונו של יוסף דראה ארונו ממש דצוה מחל להם על מכירתו ונקרע לפניהם :

התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם אמ"ל היום ל"ת לראותם עוד ע"ע ה' ילחם לכם ואחם תהרישון. שמעתי בשם ה' חתם סופר ז"ל שפי' צמה שידוע הדין דכל מי שנעשה לו כס באיזה מקום כשיגיע אח"כ למקום ההוא לריך שיצרך להודות ולהלל לה' על הגם ההוא שנעשה לו מקודם באותו המקום. והנה צגם שנעשה לישר' בי"מ מהראוי ה' שיגמר הגם עם יליאתם ממל' מכל וכל שימית המלריים באותו פרק ואי"ל שיביא אותם לים ויעביע אותם שם. האומנם מאחר ששזב אינם יכולים ישר' ללכת לשם כדכתיב לא תוסיפון לשזב בדרך הזה עוד ושזב אינו מזכר הגם שעשה עמם עוד כדי להודות ולהלל לה' לכן נעשה גמר הגם על היס בקי"ס כדי שכל איש הישראלי בהגיעו לים יזכור מעשה ה' צגם שנעשה על היס ויהי' מודה ומשבח לה' על הגם ההוא. וז"ל התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום ר"ל שהיום תהי' גמר התשועה שלכם. וכ"ת למה המתין עד עכשיו ולא עשה גמר הישועה עם ילי"מ ממש שימית אותם מכל וכל באותה הפעם. לזה בא צנ"ע ואמר כי אשר ראיתם את מלריים היום ל"ת לראותם עוד ע"ע. שלא תוכלו לחזור לשזב למל' ולזכור מהגם שנעשה לכם שם להודות ולהלל לה'

לה'. וזה אינו מהרואי שיעשה הקב"ה לכם גם ותהיו אתם שותקים מהודאה והלל לו. וז"ל
ה' ילחם לכם ואתם תחרישון בתמיהא דזה אינו מהרואי שה' ילחם לכם ואתם תחרישון
מלומר שבת והודאה לו לכן המתין בגמר הגם לעשותו על הים בקי"ס כדי שצכל פעם
שיגיעו לשם יודו לה' חסדו ע"כ שמעתי. ואפשר לרמוז זה בפי' ויושע ה' ציוס ההוא את
ישראל מיד מל' ר"ל שטיקד גמר הישועה געשית ציוס ההוא על הים בקי"ס. וכ"ת ולמה לא
עשה גמר הישועה מקודם ביציאתם ממל' והלא כבר מקודם וירא ישראל את ה'יד הג' אשר
עשה ה' במל' וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמ"ע ומהרואי ה' שצאונה העת שעשה
אותות ומופתים יעשה גמר התשועה מכל וכל שימית את המלריים כולם כאחד ולמה המתין
עד היום הזה לעשותה על הים ולא מקודם. עז"ל אל תתמה דעמא הוי משום אז ישיר
משה וצ"ל את השירה שצכל פעם בהגיעם לשם יראו ויזכרו מעשה הגם וישירו לאל. וז"ש
בילקוט פסיקתא אז ישיר משה וגו' הוא לעתיד. משא"כ אלו ה' גמר הגם צארמ"ל שוב
לא יזכר חוקק הגם ולא ישוררו לעתיד עוד :

אשר בזה מתורץ מאי דדקדק ה' ברכת אליאז ז"ל בפסוקי ויושע הנ"ל דהול"ל ויושע
ה' וגו' וירא ישראל את ה'יד הגדולה וגו' ואת"כ וירא ישראל את מל' מת על שפת
הים. ולדרכנו א"ש. ואיבו ז"ל פי' בהק' מ"ס המפ' דלפעמים כשנעשה גם לאדם משכח"ל
שיראה במפלת אויביו אפי' שלא יהי' בזכותו נעשה לו הגם. והוא כשיהי' הגם ע"י שם
המיוחד הוי"ה ב"ה שאז הוא רחמים פשוטים ואסמכוה אקרא ה' לי צעורי ואני אראה
בשוגאי. וזהו ויושע ה' ציוס ההוא שהתשועה היתה בשם ה' שהוא רחמים ואפי' שלא היו
ישראל ראויים לראות במפלת אויביהם דמה אלו אף אלו וכו' אבל מטעם שהגם ה' בשם
הוי"ה רחמים לכן וירא ישראל את מל' מת על שפת הים זת"ד :

ולע"ד דזהו משה"כ ויאמר ה' אל משה מה תלעק אלי דבר אל צ"י ויסעו וגו' וידעו
מל' כי אני ה' וגו' ויסע מלאך האלד'ים וגו' ויע' משה את ידו ויולך ה' וגו'
דהנה מרע"ה וישראל כשראו דשם אלד'ים הוא ההולך לפניהם כמ"ס בתחי' הפ' ולא נחם
אלד'ים וגו' ויסב אלד'ים וגו' פחדו לשמא יהי' להם גם בשם אלד'ים ועי"ז לא יזכו לראות
במפלת אויביהם ולזה עמדו הם מלירד ומרע"ה עמד בתפלה. לזה אמ"ל ה' בשם הוי"ה
מה תלעק אלי ר"ל לשם הוי"ה דבר אל צ"י ויסעו ואני אחזק וגו' וידעו כי אני ה' הוי"ה
בהכבדי וגו' אז ויע' משה את ידו ויולך ה' בשם הוי"ה את הים וגו' ולזה זכו לראות
במפלת אויביהם וירא ישראל את מל' מת על שפת הים :

או יל"פ במ"ס המפ' דכשתהי' התשועה ע"י צ"ו אינה גאולה עולמית ויש אחריה שטבוד
דכשם שהוא עוזר כך גאולתו עוברת. משא"כ כשהגאולה תהי' ע"י הקב"ה אין
אחריה שטבוד דכמו שהוא ית' חי וקיים לעד כך גאולתו לעל"ע ובמשה"כ ישראל נושע בה'
תשועת עולמים. והנה צבאן מלאנו ראינו שהקב"ה צבדו ובעלמו הלילס מיד שרו של מל'
וכמ"ס צמד' אצביר ע"פ ויושע ה' דעמד עוזא שרו ש"מ וטען לפני הקב"ה וכו' והקב"ה
השיב לו וכו' ע"ש. וא"כ שוב אין פחד לישראל לשוב למל' להשתטבד תחת ידם מאחר
דהתשועה

דהתשועה היתה ע"י ית' היא תשועה מתחת ידם עולמית והשר שלהם חלק והלך ובעל לו. וזה ויושע ה' ר"ל דהוא ית' הושיעם בעלמו ציוס ההוא מיד מל' ולכן וירא ישר' את מל' דהיינו שרו שמ"ץ מת על שפת הים :

ועפ"ה יובן כו'. מדרש ויושע וז"ל ויושע ה' מאי ויושע משום ציוס ההוא ע"כ. והביאו בס' חברהם אנכי בס"ז. ונקדים עוד מ"ש המפ' תי' למאי דינאו ממל' צרד'ו שנה דתשלום הת"ש של הגזירה הם נשלמים בשאר גליות ע"ד משה"כ אהי' אשר אהי' אהי' עמם בגלות זה ואהי' עמם בגליות אחרות. וזה דהוק"ל לבעל המד' ויושע ה' מאי ויושע ה' דהיאך מכנה התשועה לו ית' מאחר דאיכא עוד גליות אחרות אין לכנות התשועה לו ית' עז"א משום ציוס ההוא דמאי דמכנה התשועה לו ית' הוא על מה שנעשה ציוס ההוא שנטבעו המגריים ציוס וגם השר שוב אין לו שליטה עליהם ולא יוסיפו לראותם עוד ע"ע ע"ז דוקא הוא שמכנה התשועה לו ית' :

אן יל"פ כו' מדרש ויושע הכ"ל צמ"ש רבינו מוהר"ח ז"ל בס' ע"ה טוב צפ' ויהי בשלה וגו' וז"ל יל"ד למה לא הזכיר כלל כאן שם הויה כי הוא העיקרי צ"ל"מ כה אמר ה' שלח את עמי וגו' ולמה צמ"ש פסוקים אלו לא הזכיר אלא אלד'ים ולא נחם אלד'ים ויסב אלד'ים. אבל ראה לרמוז משז"ל תגאי התנה הקצ"ה עם שר הים שיקרע לפני צמ"י צק"ם וכל מעשה בראשית לא הי' אלא צמ"ש אלד'ים מן בראשית ע"ס ויכולו. נמלא דשם אלד'ים שהתנה התגאי עם ש"ה לכן שם אלד'ים עלמו אשר לא נחם דרך אר"פ אלא דרך המדבר וביאר העטם צאומרו י"ס דהסיצה לא היתה אלא כדי להולכס לי"ס כדי לקיים התגאי הנז' ע"כ. וכבר הקדמנו לעיל צמ"ש ה' ברכת אליהו ז"ל דלפעמים כשנעשה נם לאדם צמ"ש הויה זוכה לראות צמפלת שונאיו אף שלא יהי' הנם בזכותו ואסמכוהו אקרא ה' לי בעוזרי ואני אראה צמפלת ישראל צאותה העת לא היו ראויים שיהי' הנם בזכותם כמ"ש מה אלו אף אלו וכו' ואינם זוכים לראות צמפלת שונאיהם לכן נעשה הנם צמ"ש הויה כדי לראות צמפלת שונאיהם. וצו"ו ויושע ה' מאי ויושע ה' משום ציוס ההוא. ר"ל דלמה עכשיו צק"ם הזכיר שם הויה ולא שם אלד'ים שהוא הי' שהתנה התגאי עם ש"ה וזהו מאי ויושע ה' צמ"ש הויה"ה ולא שם אלד'ים. ע"ז מתרץ משום ציוס ההוא הכו' דנעשה הנם צמ"ש הויה"ה משום כדי שיראו צמפלת איזיהם טציעת המל' הנעשה ציוס ההוא. ואילו הי' נעשה צמ"ש אלד'ים לא היו זוכים לראות צמפלתם יען כי לא היו ראויים דמה אלו וכו' ולא נעשה הנם אלא בזכות ההצטחה שהצטחו הקצ"ה ליעקב אע"ה שאפי' שיר' אינם ראויים יקרע הים לפניהם. וז"ש הקצ"ה ליע"א והי' זרעך כעפר הארץ ופרחת ימה דידוע דכשישראל הם לדיקים נמשלים ככוכבי השמים ואם ח"ו אין עושים רש"מ נמשלים כעפר הארץ. וז"א והי' זרעך כעפר הארץ ר"ל אעפ"י שאין זרעך עורש"מ אעפ"י כ ופרחת ימה שיקרע הים לפניהם. וזוהי פי' ה' חו"ד ז"ל הוצ"ד בס' זכר"ר כו' הילקוט בלאת ישר' וכו' נעל הקצ"ה רגליו של יעקב אע"ה והעמידן על הים ואמ"ל ראה נסים שאני עושה לצנך. היינו להזכיר את הים ההצטחה שהצטח ליעקב ויקרע לפניהם ע"ש :

ובזיו' ג"כ כו' מ"ש במכילתא ה' ימלוך לע"ז למה כי בא סוס פרעה וגו' ע"כ. והוא תמוה. ועפי"ה יובן הכו' דמאחר דשם אלד"ים שהתנה במ"צ עם שר הים שיקרע הים לפני בני' ולכן בתחי' הפ' הזכיר שם אלד"ים לרמוז לזה א"כ למה עכשיו בשירת הים הזכיר שם הוי"ה ה' ימלוך ולא שם אלד"ים שהוא ה' העיקר בתנאי קי"ס. ע"ז תי' כי בא סוס פרעה וגו' ובני' הלכו ביבשה וגו' ר"ל דנעשה הנס בשם הוי"ה ולא בשם אלד"ים יען כי לא היו ראויים ולא היו זוכים לראות במפלת שונאיהם. ולכן נעשה בשם הוי"ה כדי לראות במפלת שונאיהם. וזהו כי בא סוס פרעה וגו' ובני' הלכו ביבשה בתוך הים וראו במפלתם של מל' :

ומיהרש"א ז"ל בת"א במס' חולין פי' כו' הפ' הפך ים ליבשה וגו' במ"ש שם בר' פנחס ו' יאיר דהוה קא חזיל לפדיון שבויים פגע ביה בגינאי נהרא אמ"ל גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך. אמ"ל אתה הולך לעשות רלון קונך ואני הולך לעשו"ר קוני אתה ספק עושה ספק אינך עושה אני ודאי עושה. אמ"ל אם אי אתה חולק גוזרי שלא יעבור בך מים לעולם חלק לי'. הוה ההוא גברא דהוה דרי חיטי לפיכחא אמ"ל חלוק לי' להאי נמי דבמלוה קא עסיק חלק לי'. הוה ההוא טייעא דלוי' בהדיהו אמ"ל חלוק לי' נמי דלא נימא כך עושים בני לוייה חלק לי'. אמר ר' יוסף כמה נפיש האי גברא ממשא וס"ד דאלו התם חד זימנא והבא תלת זימני ודילמא ה"נ חדא זימנא אלא כמשה וס"ד ע"כ. וזהו הפך ים ליבשה היינו קי"ס. בנהר יעברו צרגל היינו האי נהרא דגינאי שעברו צו ר"פ ו' יאיר וההוא דדרי חיטי והיינו צרגל שם נשמחה לשמחה יו"ט דפכחא. ואמר מושל בגבורתו לשנות הטבעים עיניו בגוים תלפינה. היינו לההוא טייעא שיעבור שם משום דהסוררים שהוא טייעא אל ירומו פיהם לגבי שמיא כמ"ש כך עושים בני לוייה עכ"ד. ולע"ד דאות הראשונה ש"פ 'בנהר יעברו צרגל' שם 'נשמחה' צו 'מושל' בגבורתו 'עולם' 'עיניו' 'בגוים' 'תלפינה' 'הסוררים' 'אל ירומו' 'למו' 'סלה'. הם עולים בגי' אלף וכו' כמנין לרבי פינחס צ"ן יאיר בגינאי נהר"א עם הכולל. גם האותיות הראשונות של הפ' הנ"ל שעולים אלף כ"ו הם בגי' פינחס צ"ן יאיר ודר"י חיטי דפסח"א ג"ס טייע"א יח"ד. ר"ל ששלשם עברו בגינאי נהרא כהד זמנא :

איתא במד' וז"ל אמ"ל הקב"ה למשה אתמול אמרת הרע לעם הזה ועכשיו אתה עומד בתפי' ובתחנה לפני מה תלעק אלי דצר אל בני' ויסעו ע"כ. ושמעתי שהוצא זה בס' חדש והוא תמוה. ולע"ד יל"פ במאי שתי' המפ' להא דילאו ישר' ממל' צרד"ו שנה הוא מפני שקוה"ש השלים הזמן. גם נודע דהים לא רלה ליקרע דעטן שרו של ים דעדיין לא נשלמה הגזירה של הת"ש שנה. ובזיו' דכשטען שרו ש"י דעדיין לא נשלם הזמן עמד מרע"ה בתפי' ובתחינה שיעשה ה' לפנים משוה"ד צדק חגיגה שאף שלא הגיע הזמן שיקרע הים לפניהם. ע"ז אמ"ל הקב"ה אתמול אמרת הרע לעם הזה היינו דנעשה להם קושה"ש וא"כ הושלם הזמן מה"ט ועכשיו אתה עומד בתפי' ותחינה לפני ר"ל שאעשה עמהם לפנים משוה"ד ואי"ל לזה דמדינא לריך הוא ליקרע לפניהם מאחר דכבר הושלם הזמן ע"י קוה"ש ואם

ואם כן מה תלעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו :
אירא במד' וישגלו אותו אחיו למה כדי שיקרע הם לפניהם ע"כ. והוא תמוה. ויל"פ
 במה שטוע מ"ש המפ' דהים לא רלה בתחי' ליקרע בטענה שהוא קדש בצריאה
 שגזר ציוס הג' ומרע"ה נברא צו' ומה ששוב אח"כ נקרע הוא משום דישר' עלו במחשבה
 להבראות תחי' ומחשבה חשיבא כמעשה. עו"כ דמה שהשצטים שגלו ליוסף על חלומותיו הוא
 משום דשפטו בדעת דאי לאו דהי' חושב ומהרהר ציוס לא הי' צא לחלום כלילה ע"ד משה"כ
 אנת מלכא רעיוןך על משכנך סליקו ודנו אותו על המחשבה דס"ל דהמחשבה חשיבא כמעשה.
 עו"כ מ"ש ה' אספה"מ ז"ל דטעם שילאו צרד"ו שנה משום שהיו המל' חושבים כלילה
 באיזה אופן לשעבד בישר' וציוס היו מוליחין מחשבתם לפועל והיו כאלו שטעזו
 אותם יומם ולילה והיו אז צ"פ צרד"ו דמחשבה חשיבא כמעשה. ובז"ו וישגלו
 אותו אחיו דדנו אותו על המחשבה דס"ל דהמחשבה חשיבא כמעשה ותדע למה
 אזלי צס"ז ולא ס"ל דהמחשבה לא חשיבא כמעשה ולא הי' מהראוי לשגאלו הט' כדי שיקרע
 הם לפניהם דאילו אזלי צס' מ"ד דהמחשבה לא חשיבא כמעשה לא הי' הם נקרע
 לפניהם הן מטעם שהוא קדש בצריאה וכנ"ל והן מטענה דעדיין לא נשלם הזמן דמחשבת
 המל' כלילה שהיו חושבים לשעבד בישר' לא חשיבא כמעשה ועדיין לא שטעזו בהם בפועל
 כ"א צרד"ו שנה ועיין צס' יוש"א צס"ה דכתב דזאת היא היתה טענת עוזא שרו שם"ל על
 הים ע"ש. ולכן אזלי השצטים צס"ז דהמחשבה חשיבא כמעשה ושגלו אותו כדי שיקרע
 הם לפניהם :

לא תוסיפו לראותם עוד' עוד' עולם. כתב החיד"א ז"ל בחומ"א שס"ח מוד"ד היינו
 דישר' נתייראו משר שם"ל שראו שטדיין הוא קיים כמשה"כ והנה מל' נוסע אחריהם
 ויראו מאד והשצטם הקצ"ה דרולה למדוד מדה כנ"מ דצים גמר הפרעון על שגזרו היאורה
 תשליכוהו ולזה הביאם לים שיאצדו השר והאומה. וזהו אשר ראייהם את מל' והשר לא תוסיפו
 לראותם שיאצדו צים מלרים והשר שהוא הפרעון וכ"ז רמוז צס"ח מודד שהוא מודד מדה
 כנ"מ זת"ד ע"ש. ולע"ד דתיצות המלרי"ם והשר שלה"ם יעלו בגמט' ל"א תוסיפו לראותם
 עם הכולל שיאצדו השר והאומה צים :

במד' ילקוט צס"ז צסס מדרש אבכיר וז"ל והמים להם חומה בשעה שירדו ישר' את הים
 ירד גבריאל עמהם והקיפן ושמרם להם כחומה והי' מכריז צין מים למים הזהרו
 בישראל שהם עתידים לקבל את החר' מימיו של הקצ"ה. ומשמאלס הי' אומר הזהרו צאלו
 שהם עתידין להגיע תפילין בשמאלס. ולמים שלפניהם הי' אומר הזהרו צאלו שעתידין שיהיו
 חתומין לפניהם בצרית. ושל לאחריהם שעתידין להראות קשר של תפי' ושני ליליותיהן ע"כ.
 וגודע דגמר יליאת ישר' ממל' הי' על הים וכמ"ש במד' אבכיר ע"פ ויושע ה' ציוס ההוא
 את ישר' מיד מל' וכי ציוס ההוא ילאו ממל' אלא מלמד שירד עוזא וכו'. ואפשר דז"ר
 משה"כ צפ' צא ושמרתם את המלות כי בעלס היום הזה הולאתי את לצאותיכם מאר"מ.
 דתיצת המלות נרמז צה 'מילה' לילית 'ותפילין' 'תורה' צר"ת שעי' ילולו ישר' צים מטענת
 עוזא

עזרא והיתה גמר יל"מ שם. וזהו ושמרתם את המלו"ת כי בעלם היום הזה הולאחי ח"ל מאר"מ. וה' דרכי הים דפ"ד כתב דמה שה' באלו המלות. לפי שטיקר בריאת העולם היתה בשביל החו' ובשבילה מתקיים. ובתפילין כאז"ל אמר הקב"ה לישר' קיימו מלות תפי' ומא"ע כאלו אחס יגעין בתו' יומם ולילה. ומלות מילה כאז"ל חס מקיימין בניך את המילה הם מקבלים אלדו'תי ואם לאו אין מקבלין אלדו'תי חס מקבלין בניך אהמ"י אהי' להם לאלוה ופערון. וליית כאז"ל כל המקיים מלות ליית מעה"כ כאלו קיים כל המלות כולם. לכן יען שהתו' ותפילין וקבלת אלדו'תו היא עיקר בריאת העולם לכך היה מכריז גבריאל באלו המלות שהם עתידין לקבל עליהם שהם עיקר בריאת העו' וקיימו יעו"ש :

עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה. יובן במשז"ל דכשעלה מרע"ה לקבל החו' טענו המלאכים שהם רוצים לקבלה מדינא דב"מ ואמרו מה לנו כי תזכרנו חנה הודך עה"ש וע"י הטענות שטען מרע"ה כנגדם זכו ישר' זה וניתנה להם. גם נודע דבקי"ם רטו ישר' לומר שירה על הים והמלאכים רטו לקדם ולומר הם שירה תחילה עד שרצ השלום עשה שלום ביניהם והנית לישר' לומר שירה קודם להמלאכים. ולא די שהאנשים קדמו להם אלא גם הגשים שוררו תחילה. וזה פי' המפ' כה"פ מלכי לבאות ידודון וכו' ע"ע. והוא חרתי לטיבותא ביד ישר' שזכו לומר שירה על הים קודם להמלאכים וזכותה נמחלו עונותיהם. וגם קבלת החו' שזכו זה ישר' ולא המלאכים אשר כתיב זה חרות על הלוחות א"ת חרות אלא חירות וכו'. וז"א עזי היינו החורה שנקראת עז כדכתיב ה' עז לעמו יתן שאני זכיתי זה ולא המלאכים וזהו עזי וזמרת יה שהיא השירה שזכיתי זה לשורר קודם להמלאכים. שמים זו המה היו לי לישועה :

זר אלי ואננה וגו' ה' איש מלחמה וגו'. יל"פ במ"ש שש"ס ההוא דנחית וכו' ואמר האמין העזו וכו' ואמ"ל סיימתינהו לשבחי דמאריך. וב' המפ' דכשם שאומרים מקלת שצחו ש"א צפניו וכולו שלא צפניו כך אומרים מקלת שצחו של הקב"ה צפניו וצפניו מותר להרבות בשבחיו וליכא השעת סיימתינהו דכל מה שמרצה הוי צפניו. ושזהו כה"פ אודה ה' מאד צפי וכו' דיש חשש סיימתינהו וכו' לז"א ובתוך רצים אהללנו ר"ל צפני עשרה וכל צי עשרה שכינתא שריא והוי צפניו וכל מה שאני משבח נקרא מקלת. וידוע משז"ל ראה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכו' והקב"ה גר' על הים אפי' לעוללים ויונקים. וצז"ו זה אלי ר"ל מכת שזה אלי שראו אותו ית' עין צעין והוי צפניו ודינא הוי דמותר להרבות בשבחיו וליכא השעת סיימתינהו דכל מה שמרצה נקרא מקלת לכן ואננה וגו' ה' איש מלחמה וגו' והרבו שבח רב בשירה הזאת :

כי זה סוס פרעה וגו'. יובן במ"ש ה' אדרת אליאו צבלי יצ"ו ששכ עמק המלך ז"ל דאותיות אלה משם אלד"ים עולים ויורדים בגשמת היאודי ושאר אותיות י"מ עולים ויורדים בגוף. ובאזה"ע יש שם זה של י"מ חקוק בגופם ובגשמתם אמנם הוא באותיות להפך כי תחת י"מ יש להם מ"י ע"כ. והנה פרעה הרשע במ"ש מי ה' אשר אשמע בקולו פגם באותיות מ"י החקוק בגופו ובגשמתו ולכן הציא אותם הקב"ה לים סוף וטבע אותם שם

שהפך להם אותיות מ"י לאותיות י"מ. וטבע אותם צי"ס משא"כ ישראל נשאלו אותיות י"מ כסדרן ולכן הלכו בתוך הי"ס ציבשה. וזהו כי בא כוס פרעה וגו' וישב עליהם את מ"י היינו שהפך להם את אותיות מ"י ונעשו י"ס וזהו את מ"י הי"ס וטבע אותם צי"ס. אבל ובני ישראל שנשאלו אותיות י"מ של אלד"ס כסדרן הלכו ציבשה בתוך הי"ס. ונשרז"ל דפרעה הרשע כשנטבע צי"ס וטלו המים בגרונו אמר מי כמוכה צאליס ה' מי כמוכה נאדר בקדש היינו דרלה לתקן מה שפגם בתחילה בשני מ"י שבו באומרו מי ה' אשר אשמע בקולו הן עתה בא לתקן זה באומרו מ"י כמוכה צאליס ה' מ"י כמוכה נאצ"ק ולכן נשאר קי"ס ומלך צנינוה כאח"ל וכו'. והאדר"א יל"ו שם פי' כה"פ מי ומי ההולכים רמו לאותיות מ"י צ"פ האחד כנגד הגוף והאחד כנגד הגשמה השש פרעה פן בהליכתם ימשכו ממנו ומטמו אותיות הגז' ואז יהיו פגרים מתים כי אלו הם חיותם ולז"א מ"י ומי ההולכים בלשון חימה ר"ל הם הולכים מגופם ומגשמתם או לא ע"כ. ולע"ד דזהו הרמו דצמכת הדם אח"ל נטה ידך על מימ"י מלרים וגם כתיב כי לא יכלו לשחות ממימי היאור. וכן צמכת הלפרדעים כתיב ויע אהרן את ידו על מימי מלרים. דלכאורה יל"ד דהי' די לומר בהם מי ולמה כתיב מימי. האומנם דבא לרמוז דהם פגמו בשני מ"י שיש בגופם ובגשמתם לכן נלקו בשתי מכות הללו דם ולפרדע שהם שייכים צמים וכתיב זהו מימי צ"פ מ"י אולי יחזרו בהם והם לא חזרו בהם וע"כ טבע אותם צי"ס. גם עמ"ש מוהר"ש מאלטרפולי ז"ל שהם פגמו ג"כ באותיות מ"ה וצוה פי' כה"פ וישונו המי"ס ע"ש בדבריו ז"ל. יל"פ ג"כ ז"ר משה"כ ע"כ מקוה מימיה"ם שהוא רומז לצי"פ מ"י ולאותיות מ"ה שפגמו בהם :

והנה כשחטאו ישראל בעגל פגמו באותיות י"מ שצגופם והפכו אותיות י"מ לאותיות מ"י ונעשו ככל הגוים. גם כתבו חכמי האמת והצי"ד ה' שם שמואל דבהטא אדה"ר באכילתו מעץ הדעת עו"ר פגם בשני שמות הק' אדנ"י ואנכ"י הדל"ת בשם אדנ"י ונשאר אותיות אנ"י והכ"ף בשם אנכ"י ונשאר אנ"י ושני שמות הגז' הם רומזים למדה"ד כי אדנ"י אותיות דינ"א ואנכ"י הוא גמט'. א"ף ע"ש. ושני שמות הגז' הם צגי' קמ"ו וע"י הטא אדה"ר גברו הדינים בעולם ונעשה מיתה בעולם. וע"י זכות מרע"ה וקבלתו החורה נחמתקו הדינים ונחקקו ההטא ונעשה חירות ממלאך המות וכו' ובעלה המיתה. ואח"כ כשחטאו ישראל בעגל ואמרו אלה אלד"ך וגו' חזרו והגבירו הדינים ופגמו בשני שמות הגז' וחזרה מיתה בעולם ונחתיצו מיתה. וכשעמד מרע"ה בתפלה עליהם ומסר ענמו למיתה בעבורם ואמר אם תשא חטאתם ואם אין מהני נא מספרך השיב לו הקצ"ה מי אשר הטא לי אמתנו מספרי רמו לו בזה שהם אשר חטאו והפכו אותיות י"מ למ"י ונעשו ככל הגוים וכו"ל. וגם אשר חטא ל"י אמהנ"ו שתי תיבות אלו ל"י אמהנ"ו עולים צגי' ע"ה קמ"ו צגי' שני שמות אנכ"י ואדנ"י קמ"ו לרמוז בהטאם בעגל הגבירו הדינים שהם השני שמות הגז' והחזירו המיתה בעולם ולהם הוא ראוי. וגאות למחות אותם ולא אתה. וע"י רוב ההפלות והטענות שהפליז וטען מרע"ה בתפלתו עליהם אזי וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו. ובעת שהגיע פטירת מרע"ה אח"ל הקצ"ה הנך שוכב עם אבותיך וק"ס העם הזה וזה אחרי אלד"י נכר הארץ

רמוז

רמו לו בתיבת וקס שהיא בגי' קמ"ו לרמוז שיעבדו ע"ז ועי"כ יגבירו הדינים הגרמזים בתיבות הדג"י ואנכ"י שהם בגי' קמ"ו וזהו וק"ס וגו' ואנכ"י הסתר הסתר פני וגו'. וז"ר מי אלה בעצ תעופינה כלו' החושים וגורמים לאותיות י"מ של אלד"ים שבגופם שגפרדים מאלד"ים ונהפכים ונעשו אותיות מ"י אלה ככל הגוים הם נאבדים. וזהו מ"י אלה בעצ תעופינה שנאבדים :

נמ"ר כפי האמו"ל דכשהטאו ישראל הגבירו הדינים של ג' שמות אלד"ים ואנכ"י ואנכ"י ששלשתם עולים בגי' רל"ז מלד מדה"ד שהם כנגד שם הוי"ה שהוא רחמים שבארבע מלויים שלו עסמ"ב שעולים בגי' רל"ז מלד מדה"ר. וזהו שאמ"ל פרעה יהי כן ה' עמכם כאשר אשלה אתכם ראו כי רעה נגד פניכם ואז"ל שאמ"ל אני רואה באמצעניות שלי כוכב אחד ששמו רעה שמורה דם והריגה נגד פניכם היינו צעון העגל שחוטאים והופכים אותיות י"מ דאלד"ים לאותיות מ"י. וגם רמוז להם על מה שחוטאים צעון המרגלים ומהפכים אותיות י"מ לאותיות מ"י וגורמים שימותו צמדצר ולא יכנסו לארץ. וזהו שארז"ל שאמ"ל פרעה למשה מה אתה מצקשים ללכת וכי אתה סבורים ליכנס לארץ הלא אתה עתידים לחטוא בעגל ומגבירים הדינים ומהפכים אותיות י"מ לאותיות מ"י וגם חוטאים במרגלים ומהפכים אותיות י"מ לאותיות מ"י וזהו מ"י ומ"י שמגבירים הדינים בשני פעמים ועי"כ ההולכים שמחים צמדצר ואינם נכנסים לארץ. ע"ז השיב לו מרע"ה צנערינו וצוקינו לך שלא נגזרה גזירה מלד המרגלים לא על פחות מבן כ' שנה ולא על יותר מבן ס' כמ"ס ההיד"א ז"ל בשם ה' צעה"ע ז"ל. וז"ר ג"כ מה שרמוז עשו ליעקב אע"ה צמ"ס מי אלה לך היינו דעתידים לחטוא במרגלים ולהגביר הדינים ולעשות אותיות י"מ דאלד"ים לאותיות מ"י אלה ועי"כ לא יכנסו לארץ. ע"ז השיבו יע"א הילדים אשר חנן אלד"ים דלא נגזרה גזירה על פחות מבן כ' :

איתא צמדצר הים ראה ויטם מה ראה ראה צרייתא דר' ישמעאל ויטם ע"כ. והוא תמוה. ואפש"ל צמ"ס המפ' ז"ל דמאחר דהאל ית' גזר ועבדום ועינו אותה ת"ש איך הוליאם ממל' צרד"ו שנה ותירלו דהגזירה היא היתה או עבדות או עינוי ת"ש דהוא"ז היא לחלק והם שקיימו בהם תרתי עבדות ועינוי לכן יאלו צרד"ו שנה. והנה בשעה שרלה הקצ"ה לקרוע את הים לפני צמ"ס לא ראה הים ליקרע צענה דעדיין לא נשלם זמן גזירת הה"ס והיינו דס"ל צמ"ס ועו"א ת"ש הוא"ז היא להוסיף ולריך עבדות ועינוי ת"ש ועדיין לא נשלם הזמן. אבל כיון דראה צרייתא דרי"ש דס"ל דהוא"ז היא לחלק אזי נקרע. והוא דבג' כחצות דל"ג ע"צ אמרו ור"מ לוקה ומשלם אית לי' מת ומשלם לית לי' ולא והתניא גבז ועבד צענה גבז ועבד לע"ז גבז שור הסקל ועבדו משלם תשלומי דו"ה דצרי ר"מ והבמים פוטרם. והי' הא איתמר עלה משמ"י דריו"ה בעובד ע"י אחר. והקשו וכי זה חוטא וזה מתחייב אמר רבא אמר רחמנא ועבדו או מכרו מה מכירה ע"י אחר אף עבידה ע"י אחר דבי ר' ישמעאל הנה או לרבות את השלית. והיינו דהול"ל ועבדו ומכרו ופירושה הוא או"ז או"ז דהוא"ז היא לחלק וכתב או לרבות את השלית. וזהו א"ש דכיון דראה דרי"ש ס"ל בעלמא דהוא"ז

דהוא"ו היא לחלק וא"כ ג"כ בכאן מ"ש ועו"א ת"ש או"ו או"ו דהוא"ו היא לחלק והם שקיימו בהם תרתי עצדות ועיניו זוה נשלם הזמן ולכן ילאו ברד"ו שנה אזי ראה הים ויגוס דנקרע לפניהם :

ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אליהם הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאוכלה. שמעתי שפי' המפ' שנחפיקו ישר' מה יצרכו על המן אם מזונות או המוליא או שהכל. והו' מ"ן ר"ת 'מה יצרך כי לא ידעו מ"ה הוא ר"ת 'מזונות' המוליא או שהכל ויאמר משה אליהם הוא הלחם וגו' הכונה שהוא פת ולריכים לצרך המוליא ע"כ שמעתי. ועיין בס' נפש חיים לכמהר"פ ז"ל אות מ' מער' מן דכתב בשם רב מרדכי אשכנזי ז"ל שעל המן היו מצרכים המוליא לחם מן השמים והיו פת גמור ע"ש. ולי הדל יל"פ דאפשר דבתחי' נחפיקו ישר' בצרכתו כמ"ש המפ' אכ מזונות או המוליא או שהכל והשיב להם דיצרכו המוליא וכנ"ל. והן עוד היום נחפיקו בצרכת המוליא בעלמה כילד יצרכו אותה אם המוליא לחם מן הארץ או מן השמים והו' מ"ן 'מה יצרך כי לא ידעו מ"ה הוא ר"ת 'מן השמים או 'מן הארץ. ישיב להם משה הוא הלחם אשר נתן ה' לכם שזה משאמ"ל הגני ממיר לכם לחם מן השמים ולריכים לחם לצרך מן השמים וכן צרכו את ה' המוליא לחם מן השמים :

ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור. יל"פ במ"ש בס' הדר זקנים תוס' הרא"ש ז"ל וז"ל כי מחה אמהה א"ז עמלק. כחוב אחד אומר אמהה דמשמע דהוא בכבודו ימחה. וכחוב אחד אומר תמחה דמשמע דמטה לישר' למחוחו. ל"ק כאן קודם שפשע ידו בזול כאן לאחר שפשע ידו בזול כל' קודם שיפשוט ידו להחריב ביה"מ מטה הקב"ה שימחו הם א"ז עמלק. אבל לאחר שפשע ידו בביה"מ הוא בכבודו ימחה. וז"ש כי מחה אמהה וכחוב כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור ד ויעשה מלחמה עמו בעד ישר' למען שמו ע"כ. דיש לע"ד להמתיק הדברים ולהרחיב דידוע משז"ל דאחר החורבן חסרו אותיות ו"ה משם הו"ה וגשאריו אותיות י"ה. ואמרו ג"כ שאמר הקב"ה דיו לעולם שישתמש באותיות י"ה. וגם אז"ל דגהסר מאותיות כסא האל"ף ונעשה כס ואינס חוזרים למקומם וגשלות השמות הנו' עד שימחה זש"ע. וז"ש כי יד על כס י"ה מלחמה לה'. היינו לאחר החורבן כשיהיו הכסא ושם הו"ה הסרים ויעשו כ"ס י"ה אזי יהי' מלחמה לה' בעמלק מדור דור שהוא הקב"ה יעשה מלחמה בעמלק בעד ישראל :

וידוע משאז"ל דחורבן הבית נעשה ע"י שנא"ה שהיתה ביניהם ובודאי שלא תהי' הגאולה ויצנה ביהמ"ק כ"א עד שתצטל השנא"ה ויהיו באחדות אחד. ועיין בס' שבע מוסר פ' י"ט דהקשה בפסוק והוא באחד וכו' דהול"ל והוא אחד מאי באחד ופי' דהוא ית' אינו שורה כ"א לישר' ביחוד לב אחד בלי קנאה דוגמת מלכ"ש דכתיב זהו כולם אהובים וכו' ע"ש. גם נודע דגאולה העתידה היא תהי' מבחי' בינה הנק' מ"י חמשים ש"ב. דבזו"ו כה"פ והוא באחד ומי ישיבו הכונה והוא היינו הג' אותיות הו"א החסרים מהשם ומהכסא יהיו נחקקים וחוזרים למקומם באחד היינו באחדות שיהיו ישר' בלב אחד בלי קנאה ושנאה. ואזי

ואז ומ"י ישיבנו היינו ע"י הצינה הם חס הצנים תהי' הגאולה ויהיו שנים ישר' אל ארלם
ואל נחלת אבותם יה"ר שיצב"א :

פרשת יתרו

וישמע יתרו כה"מ הותן משה את כל אשר עשה אלד"ים למשה ולישר' עמו כי הוליא ה' את ישר' ממל'. יל"ד דלמה פרע משה משאר ישראל. גם חיצת אלד"ים הוא דין וא"כ מדקאמר אלד"ים למשה ולישר' נר' שעשה דין עם שניהם ומזה לקה יתרו ראי' ובא להחגייר. ולל"ד מהו הדין שעשה לשניהם ומהו הראי' ממנו לגירות. גם חיצות את את נראה שהם יתרים. ויוצן צמ"ד צמ"ש צמ"ס נהמי' העמסוני הי' דורש כל אחים שצחו' כיון שהגיע לאת ה"א תירא פי' וכו' עד שצא ר"ע ודרש את ה"א תירא לרבות ת"ח דשזה כבודם לכבוד המקום. והיינו מאי דפי' נחה"ע משום דחיצת את היא לרבות אחר כמוהו וצכאן יש פתח לטעות ולדרוש שהוא לרבות שתי רשויות ה"ו ומוחר לעע"ז צשיחוף שאין אפשר להשוות כבוד צ"ו לכבוד המקום ולכן פירש. עד שצא ר"ע ולימד שהוא לרבות ת"ח דשזה כבודם לכבוד המקום. ושם אין לטעות לדרוש לרבות ש"ר. אבל אוה"ע עוע"ז ס"ל שהוא לרבות ש"ר ומוחר לעע"ז. וכבר פי' אני הדל בזה כה"פ ירא את ה' צני ומלך ועם שונים אל תתערב היינו שיירא מת"ח שנקראו מלכים כמ"ס צי מלכים ימלוכו מאן מלכי רצון שידרוש את ה"א תירא לרבות ת"ח וז"ש ירא את ה' צני ומלך. ועם שונים הם אוה"ע שדורשים את ה"א תירא לשתי רשויות וזהו עם שוגי"ס דייקא אל תתערב. והנה מרע"ה סירב צשליחותו ש"מ ואמר מי אנכי כי אלך וגו' דטענחו היא דמאחר דהצטחך לעקב היא היתה אנכי ארד עמך מל' ואנכי אעלך גם עלה א"כ מי אנכי וגו' צהמיהא דזהו שאמרת אנכי אעלך. ולפי האמת כיון דהשוו כבוד הת"ח לכבוד המקום ושלוחו כמוהו שפיר מתקיים מאמרו ית' שאמר ואנכי אעלך. והא דהשוו כבודם לכבוד המקום הוא מפסוק את ה"א תירא שהוא נדרש לרבות ת"ח ולא לדרשה אחרת. ועל שסירב מרע"ה צשליחותו ש"מ נענש ופגעה צו מדה"ד שניטלה כהונה ממנו וגם נגזר עליו שלא יכנס לא"י יען דממה שסירב נר' דלא דריש קרא דאת ה"א תירא לרבות ת"ח. גם ידוע מ"ס צג' דעל שעשה אה"ע"ה אנגריא צת"ח כדכתיב וירק את חניכיו ילידי ציתו נשתעבדו צניו וירדו למל'. והיינו מה"ע גופי' דלא דרש את ה"א תירא לרבות ת"ח דשזה כבוד המקום. אשר בזה פי' המפ' כה"פ אכן מאכו הצונים וגו' שהיו המל' טחנים צני ישר' צצנין הלצנים והאצנים וזה השעבוד הקשה נעשה צסיבת שאלע"ה עשה אנגריא צת"ח ולא דרש את ה"א תירא לרבות ת"ח וזהו מאת ה' היתה זאת. והנה יתרו צתחילה הי' עוע"ז דכ"ל דאת ה"א תירא הוא לצ' רשויות כס' אוה"ע דמוחר לעע"ז. אכן עכשיו כשראה דפגעה מדה"ד צמשה על שלא דרש את

אַתָּה הֵ"א תִירָא לְרַבּוֹת ת"ח וְסִירַב בְּשֵׁשׁ"מ וְנִעַנֵּשׁ עַל זֶה. וּמִזֶּה יֵלֵךְ לוֹ ג"כ דַּעֲיָקָר מֵהַ
 שְׁנֵשְׁתַּעֲבָדוּ בְּמֵל' הוּא מֵה"ע גּוֹפִי' שְׁעֵשָׂה אֲחֵע"ה אֲנִגְרִיָא בַת"ח וְלֹא דִרֵּשׁ אַתָּה הֵ"א
 תִירָא לְרַבּוֹת ת"ח. וְגַם מִיֵּלִי"מ שֶׁהִיָּתָה ע"י מִרְע"ה וְנִחְשַׁבְתָּ כֹּאֲלוֹ הוּא ית' בְּעֵלְמוֹ הוֹלִיָאֵם
 כְּדִכְתִּיב וַיְהִי בַעֲלָם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹלִיָא ה' אַתָּה בְּנִי מִמֵּל' עַל לְבָאוֹתָם וְה"ע דְּהוֹשִׁיעַ כְּבוֹדָם
 לְכַבּוֹד הַמָּקוֹם מִקְרָא דְאַתָּה הֵ"א תִירָא לְרַבּוֹת ת"ח וְשִׁלְחוּ כְמוֹתוֹ. אִזִּי מִכָּל אֱלִין : דְּהוּ
 נִתְאַמְתָּ לוֹ דְּאִין קִרָא דְאַתָּה הֵ"א תִירָא פִירוּשׁוֹ לְרַבּוֹת שְׁתֵּי רִשְׁוִיּוֹת וְע"ז שְׂרִיָא כְּאֶשֶׁר הוּא
 הו"י סוֹבֵר כ"א פִּי' הוּא לְרַבּוֹת ת"ח וְע"ז אֲסִירָא לִכְן בָּא לְהַתְּגַיֵּיר. וְז"ש וַיִּשְׁמַע יְהוָה שְׁמִיעָה
 לְשׁוֹן הַצִּנֹּה דְּהַצִּין אַתָּה כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹדִים לְמַשָּׁה ר"ל דְּבִסְיַת תִּיבַת אַתָּה שֶׁל קִרָא אַתָּה
 הֵ"א תִירָא שֶׁהִיא לְרַבּוֹת ת"ח שֶׁלֹּא דִרֵּשָׁה מִרְע"ה עָשָׂה אֱלֹדִים לְמַשָּׁה דְּפָגַעָה בּוֹ מִדֵּה"ד דַּעֲל
 מֵהַ שְׁסִירַב בְּשֵׁשׁ"מ נִעַנֵּשׁ. גַּם וְלִישֵׁר' עֲמוֹ ר"ל דְּמִזֶּה יֵלֵךְ לוֹ ג"כ דַּעֲיָקָרָא מֵהַ שְׁפָגַעָה מִדֵּה"ד
 בִּישֵׁר' וְנִשְׁתַּעֲבָדוּ בְּמֵל' הוּא מֵה"ע גּוֹפִי' עַל שְׁעֵשָׂה אֲחֵע"ה אֲנִגְרִיָא בַת"ח וְלֹא דִרֵּשׁ אַתָּה
 הֵ"א תִירָא לְרַבּוֹת ת"ח. גַּם כִּי הוֹלִיָא ה' ר"ל דְּהִגֵּס דִּילִיָּא יִשְׂר' מִמֵּל' הִיא הִיָּתָה ע"י
 מִרְע"ה ע"ז נִחְשַׁבְתָּ כֹּאֲלוֹ הִיא הִיָּתָה ע"י ית' וְהַמ"ע דְּהוֹשִׁיעַ כְּבוֹד הַת"ח לְכַבּוֹד הַמָּקוֹם
 בְּפִסּוֹק אַתָּה הֵ"א תִירָא וְזֶהוּ כִּי הוֹלִיָא ה' אַתָּה יִשְׂר' מִמֵּל'. דְּמִכָּל זֶה יֵלֵךְ לוֹ רִאִיָּה דְּפִי'
 אַתָּה הֵ"א תִירָא הוּא לְרַבּוֹת ת"ח וְע"ז הִיא אֲסִירָה נֶתָן דַּעֲתוֹ וְהַצִּין לְכָל הָאֲמֹר וְכֹא לְהַתְּגַיֵּיר :
עוֹד יל"פ בְּאוֹ"א מֵהַ שְׁדִימָה קִרָא מֵהַ שְׁעֵשָׂה אֱלֹדִים לְמַשָּׁה וּמֵהַ שְׁעֵשָׂה לִישֵׁר' עֲמוֹ
 בִּילִיָּאֵם מִמֵּל' דְּנֵר' דְּשׁוּיִם הֵם יַחַד וְלֹל"ד הַשּׁוֹאֲתִים יַחַד בְּאִיָּה דְּמִיּוֹן הִיא. וַיּוֹצֵן בְּמ"ש
 הַמֶּפ' דְּמֵאִי דְּסִירַב מִרְע"ה בְּשֵׁשׁ"מ וְאֲמַר שְׁלַח נָא צִיד תִּשְׁלַח הֵימֶנוּ מִשּׁוֹם דְּרוֹלָה לִלְכַת בְּתַר
 מִעֲשָׂה דְּמֵאֲחֵר דְּאֲחִיו אֲהֵרֵן הוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּצִירִיָּה רַלָּה לְחֻלּוֹק לוֹ כְּבוֹד לִכְן אֲמַר שְׁלַח נָא
 צִיד תִּשְׁלַח דְּכּוֹנְתוֹ הִיא שִׁשְׁלַח אֲהֵרֵן אֲחִיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ. וְהַקְּב"ה אִזִּיל בְּתַר מִחֲשַׁבָּה דְּמֵאֲחֵר
 דְּקוֹדֵם ב"ע עֲלֵה בְּמִחְשַׁבְתּוֹ ית' לְבָרוּךְ נִשְׁמַת מִרְע"ה עֵיין בְּלֻקָּט' עֵרֶךְ מִשָּׁה. א"כ הו"ל
 מִלֵּד הַמִּחְשַׁבָּה גָּדוֹל מִשָּׁה מֵאֲהֵרֵן וְהַמִּחְשַׁבָּה עֵיָקָר. וּמִרְע"ה ס"ל דְּהַמִּעֲשָׂה עֵיָקָר וְלִכְן סִירַב
 בְּשֵׁשׁ"מ וְנִעַנֵּשׁ ע"ז דְּנִיעֵלָה הַכְּהוֹנֵה מִמֶּנּוּ וְנִתְּנָה לְאֲהֵרֵן. גַּם יְדוּעַ מ"ש הַמֶּפ' דְּהֵא דִּילֵאוּ יִשְׂר'
 מִמֵּל' בְּתוֹ"ז הַת"ש ה"ע דְּמֵאֲחֵר דְּהַמִּלְרִיִּים הִיוּ מִחֲשָׁבִים בְּלִילוֹת מִחְשַׁבּוֹת רַעוּת עַל יִשְׂר'
 בְּמֵה לְשַׁעֲבָדָם צִוִּים בְּעוֹל קָשָׁה וּמוֹלִיָּאִים מִחֲשַׁבָּתָם לְפֻעֵל צִוִּים א"כ מִחֲשַׁבָּתָם שֶׁל הַלִּילוֹת
 נִלְטַרְפָּה לְמַעֲשָׂה וְהו"ל כֹּאֲלוֹ שְׁעָבָדוּ בִּישֵׁר' יָמִים וְלִילוֹת וְהוֹשִׁלָם הַזֶּמֶן בִּזֶּה. וְתִיבַת אֱלֹדִים
 הִיא דִּין. וְצוּ"ו אַתָּה אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹדִים שֶׁהִיא מִדֵּה"ד שְׁפָגַעָה בְּמִרְע"ה עַל שְׁסִירַב בְּשֵׁשׁ"מ
 שְׁנִיעֵלָה מִמֶּנּוּ הַכְּהוֹנֵה דְּהַאֲמַת הוּא דְּאִזְלִינָן בְּתַר הַמִּחְשַׁבָּה וּמֵאֲחֵר דְּנִשְׁמַת מִשָּׁה עֲלֵהָ
 בְּמִחְשַׁבָּה תְּחִי לִכְן אִין לוֹ לְסַרְבַּ שִׁשְׁלַח לְאֲחִיו אֲהֵרֵן דְּאִיָּהוּ גָּדוֹל מֵאֲחִיו אֲהֵרֵן וְע"ז נִעַנֵּשׁ.
 מִזֶּה הַטַּעַם דְּאִזְלִינָן בְּתַר הַמִּחְשַׁבָּה הִיָּתָה יֵלֵאֵת יִשְׂר' מִמֵּל' ג"כ בְּתוֹ"ז דְּמֵאֲחֵר דְּהַמֵּל' הִיוּ
 מִחֲשָׁבִים בְּלִילָה מֵהַ לַעֲשׂוֹת לִישְׂרָאֵל צִוִּים הו"ל כֹּאֲלוֹ שְׁעָבָדוּ בְּהֵם יָמִים וְלִילוֹת וְכֹזֶה הוֹשִׁלָם
 הַזֶּמֶן. וְז"ש וְלִישֵׁר' עֲמוֹ כִּי הוֹלִיָא ה' אַתָּה יִשְׂר' מִמֵּל' דְּמֵה שְׁפָגַעָה מִדֵּה"ד בְּמַשָּׁה עַל
 שְׁסִירַב בְּשֵׁשׁ"מ וּמֵה שֶׁהוֹלִיָא אַתָּה יִשְׂר' מִמֵּל' בְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן שְׁנִיעֵס יַחַד דְּמִיּוֹנָם שׁוֹה דְּטַעַם אֶחָד
 הוּא לֵהֵם :

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ. תִּיבַת וַיִּשְׁמַע יֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי גִרְשֵׁינִי. הִיא רָמָז לְמֵאִי דְּפִרְעָה הָרַשָּׁע קוֹדֵם מִכַּת בְּכוֹרוֹת אִמִּ"ל לְמַרְע"ה אֵל תּוֹסֵף רָאוּת פִּנִּי וְגו' וּבְעוֹמְדוֹ שֶׁסְּ נִתְיָיֵחַד הַדְּבוּר אֵלָיו וְאִמִּ"ל ה' עוֹד נָגַע אֶחָד אֲבִיָּא עַל פִּרְעָה וְגו' כְּשִׁלְחוּ כָּלֵה גֶרֶשׁ יֶגְרֵשׁ אֶחָדֵם מִזֶּה בָּא הַכֹּפֶל גֶּרֶשׁ יֶגְרֵשׁ לֹמֵר שִׁיְהִיו ב' גִּירוֹשִׁין דְּמַלְבָּד הַגִּירוֹשִׁין שִׁיעֶשֶׂה לְמַשָּׁה וְאַהֲרֹן כְּדִכְחִיב וַיֶּגְרֵשׁ אֶחָד מֵאֵת פִּנִּי פִּרְעָה כְּדִי שְׁלֹא יִטְעוֹן טַעֲמָה אֹנוֹם וְהוּא מַשְׁטָה בָּהֶם עוֹד יִבִּיא עֲלֵיהֶם נֶגַע אֶחָד וַיְהִי בֹ כְּלִיָּה וַיִּשְׁלַח וַיֶּגְרֵשׁ אֶחָדֵם בְּאוֹתָהּ הָעַת בְּשַׁעַת מִיתָהּ וְשׁוֹב לִיכָא טַעֲמָה הַשְּׁטָמָה שְׁאִין אִדָּם מַשְׁטָה בְּשַׁעַת מִיתָהּ וְהוּא שִׁלּוּחַ גְּמוּרָה. וְזֶהוּ כְּשִׁלְחוּ כָּלֵה שִׁיְהִי בָּהֶם כְּלִיָּהּ וּמַלְבָּד גְּרוֹשׁ הָרָאשֹׁן כְּדִכְחִיב וַיֶּגְרֵשׁ אֶחָדֵם וְגו' כְּדִי שְׁלֹא יְהִי טַעֲמָה הַשְּׁטָמָה עוֹד בָּהּ בְּשַׁעַת מִיתָהּ יֶגְרֵשׁ אֶחָדֵם דְּלִיכָא תוֹ טַעֲמָה הַשְּׁטָמָה דְּאִין אִדָּם מַשְׁטָה בְּשַׁע"מ וְזֶהוּ הַכֹּפֶל גֶּרֶשׁ יֶגְרֵשׁ. וְזֶהוּ כַּה"פ וְתַחזֹק מִל' עַל הָעַם לְמַהֵר לְשַׁלַּח־ם מִן הָאָרֶץ וּלִיכָא טַעֲמָה אֹנוֹם וְהַשְּׁטָמָה כִּי אֲמָרוּ כּוֹלֵנוּ מַחִים וְאִין אִדָּם מַשְׁטָה בְּשַׁע"מ. וְזֶהוּ ג"כ וַיִּקְרָא לְמַשָּׁה וּלְאַהֲרֹן לֵילָה עַל מֵה שֶׁנִּעֲשֶׂה בָּהֶם בְּלִילָה. הֵיִינוּ מִכַּת בְּכוֹרוֹת וַיֵּאמֶר קוֹמוּ לָלוּ גַם אֶחָד גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּיבַת גַּם יִתִּירָה הִיא בָּאָה לְרִמּוֹז דְּמַלְבָּד הַגִּירוֹשִׁין הָרָאשׁוֹנִים שֶׁעֲשִׂיתִי לָכֶם אֶחָד מַשָּׁה וְאַהֲרֹן עֲכָשְׁיוּ גַם לַעֲם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֵי מִגְרֵשֶׁם וְזֶהוּ קוֹמוּ לָלוּ גַם אֶחָד גַּם בְּנֵי"שׁ וּלִיכָא טַעֲמָה הַשְּׁטָמָה כָּלֵל וְהוּא שִׁלּוּחִין גְּמוּרִים. וְזֶהוּ דְּתִיבַת וַיִּשְׁמַע בָּאָה בְּשֵׁנִי גִרְשֵׁינִי הֵיִינוּ דְּשָׁמַע וְהַבִּין בְּהַשְׁנֵי גִירוֹשִׁין דְּהוּא ית' סִיבַב הַסִּיבּוֹת שִׁיְהִי כֵן וְזֶהוּ אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹדִים לְמַשָּׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עֲמוֹ דְּבַחְחִי נַעֲשֶׂה לְמַשָּׁה הַגְּרוֹשִׁין וְכְּדִי שְׁלֹא יְהִי טַעֲמָה הַשְּׁטָמָה בְּדָבָר שׁוֹב עָשָׂה גִירוֹשִׁין שְׁנִיִּים בְּשַׁעַת מִיתָהּ לְיִשְׂרָאֵל עֲמוֹ אִזִּי נִתְאַמַּת לוֹ דְּלִיכָא תוֹ טַעֲמָה הַשְּׁטָמָה וַיִּלְיָחֶס מִמֶּלֶךְ הִיא יִלְיָחֶה גְּמוּרָה וְזֶהוּ כִּי הוֹלִיָא ה' אֵת יִשְׂרָאֵל מִמֶּלֶךְ הֵיִינוּ שֶׁהִיא יִלְיָחֶה גְּמוּרָה וְזֶהוּ לְהַתְגַּיֵּר :

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ. רַז"ל בְּש"ס אֲמָרוּ מֵה שְׁמוּעָה שָׁמַע וְזֶהוּ קוֹ"ם שָׁמַע וְזֶהוּ לְהַתְגַּיֵּר. בְּדֶרֶךְ פְּשׁוּטָה יל"פ דְּנוֹדַע דְּכַת הַכּוֹפְרִים ס"ל שֶׁהָעוֹלָם הוּא קְדָמוֹן וְלֹא שֶׁהוּא ית' בְּרָא הָעוֹלָם וּמַשְׁגִּיָּה וּמַנְהִיג אֵת הָעוֹלָם כֹּל אֶחָד עַל מִקְוָמוֹ יִצּוֹל בְּש' כ"א עוֹלָם כְּמַנְהִיגוֹ נוֹהֵג. וּמוֹפֵת חוֹתֵךְ שְׁדַעְתָּה כּוֹזֵב וְהַבֵּל יִפְלֶה פִּיהֶם כְּאֶשֶׁר יְהִי מַעֲשִׂים שֶׁהֶם בְּדֶרֶךְ נֶס שְׁלֹא כְּמַנְהִיג הָעוֹלָם וּבְפִרְעָה כְּשֶׁהוּא נֶס גָּדוֹל. אִזִּי מוֹכֵר"ל שֶׁהָאֵמֶת הוּא שֶׁהָאֵל ית' בְּרָא הָעוֹלָם וּמַנְהִיגוֹ לַעֲשׂוֹת בֹּ כִרְאוֹתָ לְפִי הָעַת וְהַזְמָן. וְהִנֵּה קוֹ"ם הִיא נֶס גָּדוֹל שְׁלֹא בְּדֶרֶךְ טַבַּע שִׁיקְרָע הִים וַיַּעֲבִרוּ בְּתוֹכָהּ בְּחֶרֶב וַיּוֹטְעוּ הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נֶס גָּדוֹל כֹּזֵה הוּא מַכְרִיָּה בּוֹדֵאֵי הַגְּמוּרָה לֹמֵר שֶׁהוּא ית' בְּרָא הָעוֹלָם וּמַשְׁגִּיָּה עֲלֵיו לַעֲשׂוֹת בֹּ כִרְאוֹתָ וּכְמַשְׁרָז"ל דְּבַשְׁעַת בְּרִיאת הִים תִּגְאִי הַתִּנָּה עֲמוֹ שִׁיקְרָע לְפָנֵי בְּנֵי"שׁ כְּשִׁילְאוּ מִמֶּלֶךְ. וְזֶהוּ יֵשׁ רִאיוֹה גְּדוֹלָה הִיפֵךְ דַּעוֹת הַכּוֹזִצִים שֶׁאֲמָרִים הָעוֹלָם קְדָמוֹן וְעוֹלָם כְּמַנְהִיג נוֹהֵג. וְזֶהוּ וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ קוֹ"ם שָׁמַע הֵנֶס הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁנִּעֲשֶׂה שֶׁהוּא שְׁלֹא בְּדֶרֶךְ טַבַּע הָעוֹלָם דְּלִיכָא תוֹ לֹמֵר שֶׁהָעוֹלָם קְדָמוֹן וְכו' כְּדַעַת הַכּוֹזִצִים כ"א דְּמִקְ"ס יֵשׁ הוֹכָחָה גְּמוּרָה שֶׁהוּא ית' בְּרָא הָעוֹלָם וּמַשְׁגִּיָּה עֲלֵיו לַעֲשׂוֹת בֹּ כִרְאוֹתָ וְזֶהוּ לְהַתְגַּיֵּר :

אַחֲרָיִם. שִׁלּוּחִיָּה. בְּמַכִּילֵתָהּ ר' יֵאֻשׁוּעַ אֹמֵר שֶׁנִּפְטָרָה מִמֶּנּוּ בְּגַט ר' אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר שֶׁנִּפְטָרָה מִמֶּנּוּ בְּמֵאֵמֶר ע"כ וְהַבִּי"ד הַחִיד"א ז"ל בְּנִתְקָן. וַיִּלְדֵּי בְּמֵאִי פְּלִיגִי וְאֶפְשָׁל פְּלִגְחִיָּהּ בְּפִלּוּגְחָהּ

בפלוגתא שבין הרדב"ז ז"ל ומוהרימ"ט והט"ז ז"ל בתיבת אשתו דהרדב"ז ז"ל ס"ל דהכו' היא כ"ז שהיא עמו ואם גירשה שוב אינה נקראת אשתו ולא אמרי' דמ"ש אשתו שהיתה עמו כבר דומיא מ"ש בעבד עברי שהי' כבר. והט"ז ומוהרימ"ט ז"ל ס"ל דאמרי' בלשון ב"א קורין אשתו דהיתה כבר דומיא דעבד דילא לב"ח וקורין עבדי והיינו שהי' כבר. עיין בס' משר"א די עולידו ז"ל בזה"א סי' י"ב דהביא דבריהם וכתב ז"ל שם דכבר חכמי דורו של הט"ז ז"ל חלקו עליו בנדונו וס"ל דלא נחתיב אלא כ"ז שהיתה כלתו יעוש"ב. ואני בעיני כבר הארכתי בזה במקום אחר וכתבתי דיש ללמד בדברי מוהראנ"ח ז"ל בזה"א סי' כ"ט דס"ל כהט"ז ז"ל. באופן דתיבת אשתו בפלוגתא מתניא אי מתפרשת שהיתה כבר או לא שאינה נקראת אשתו כ"א כשהיא עדיין אינה מגורשת ממנו. דלכ' הרדב"ז ז"ל דס"ל דאחר גירושין אינה קרוי' עוד אשתו ולא אמרי' דפי' היא שהיתה עמו כבר א"כ מוכר"ל דמ"ש קרא אשת משה וגם מ"ש ובינו ואשתו אל משה היינו משום דעדיין לא פטרה ממנו בגט אלא במאמר ובאלו לא נהגרשה דמי וספיר קרי לה אשתו והיא ס' ר' אליעזר שאמר שנפטרה ממנו במאמר דס"ל דאם נפטרה ממנו בגט לא שייך שוב לקרואה אשתו. ולכ' הט"ז ז"ל דס"ל דגם אחר הגירושין נקראת אשתו ופי' שהיתה כבר א"כ גם הכא נוכל לומר דגירשה ממנו בגט ומאי דקאמר אשתו שהיתה כבר דומיא דעבד דאמרי' עבדי שהי' כבר והיא ס' ריא"ז שאמר שנפטרה ממנו בגט ומאי דקרי לה אשתו פי' היא שהיתה כבר. דזה נוכל ליתם מחלוקת התנאים ז"ל דפליגי אי פטרה בגט או במאמר בפלוגתא זו :

א"נ 'חתך' יתרו' ב"א. ר"ת גי' כ"א גי' אהי"ה יל"פ דבא לרמוז למ"ש ה"ה כמוהר"א כהן ז"ל בס' מת"ל ענף יאושוע דמלא בפי' ויאושוע בן נון מלא רוח חכמה יאושוע מלא בשני ווי"ן עולה בגי' בן משה. ופי' הו"ל דכתב בליחות הבדית דשם אהי"ה מסוגל לאדם שלא יבעוס ושם אהי"ה גי' כ"א כן ג"כ עולה מאות א' עד הוי"ו והוי"ו בכלל גי' כ"א לכן מרע"ה הוסיף וי"ו בשמו של יאושוע שרמוז הוי"ו למספר שם אהי"ה לרמוז שיסיר כעס מלבו ואל יבעוס על ישר' שבעבור שכעס משה בענין וקראן המורים והכה הסלע בכעסו נענש מליכנס לא"י ע"ש. ונדע מ"ש בתיקונים וישם ה' לקין אות ו' מסר לו. ולל"ד מהו הכונה בזה. ויוצן עפי"ה דקין בזה"י בכעסו הרגו להבל אחיו בשביל שנתקנא בתאומה יחירה או בשביל חלוקת העולמות שהבל לקח המט' וכשבא לעבור בארץ אמ"ל קין פרח באוירא. וכשניחם ע"מ שעשה וחזר בתשו' וקיבל הקב"ה תשובה אזי נתן לו אות הוי"ו שעולה כ"א גי' שם אהי"ה שסגולתו לבטל הכעס שלא ישוב עוד לכסלה למדת הכעס. גם נודע מ"ש האריז"ל דר"ת 'אני' 'חתך' יתרו אחי' דיתרו הי' גלגול קין ע"ד וחבר הקני נפרד מקין ומשה הי' גלגול הבל אחיו. גם במת"ל ענף יתרו כתב בשם האריז"ל דיתרו הוא קין וכו' ונקרא יתרו לרמוז יתר ו' שניתנה לקין כמ"ש בתי' וכו' ע"ש :

ובז"ו ויאמר אל משה אני חתך יתרו ב"א. דנרמוז ב"ח אחי לומר דאנשים אחים אנחנו בגלגול הראשון וגם נרמוז ב"ח כמנין שם אהי"ה לומר דעשה באתי לתקן את אשר קלקלתי בראשונה. דע"י שחזרתי בתשו' וניתן לי אות וי"ו שהוא רמוז בשם יתרו יתר ו' שעולה

שְׁעוּלָה כ"א בְּגִי' אֵהִי"ה שְׁסֻגְלָתוֹ שֶׁלֹּא יִכְעֹס הָאָדָם שׁוֹב אֵין לִי כַעַס וְשִׁנְאָה עִמָּךְ כֻּלָּל וְעַתָּה הִנֵּה בָּאתִי אֵלֶיךָ לַחֲקֹן מִה שֶׁקִּלְקַלְתִּי לָכֵן קָח נָא אֶת אֲשֶׁתְךָ וְשְׂנֵי בָנֶיהָ עִמָּה לְשֹׁלֵם לוֹ בְּשִׁבְלֵי תַּאֲוָמָה יִתִּירָה נָתַן לוֹ אֶת בָּתּוֹ וּבְשִׁבְלֵי שֶׁהֲרֹגוּ וְדָם זִרְעֵי יוֹתָיו אִמ"ל וְשְׂנֵי בָנֶיהָ עִמָּה. אֲזִי בְּשׁוֹמְעוֹ מִרַע"ה אֶת דְּבָרָיו וַיֵּלֶךְ מִשָּׁה לִקְרֹאת חֹתָנִי וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיִּשָּׁלֵל וַיִּשְׁאַלֵּנוּ אֵיךְ לִרְעוּהוּ לְשֹׁלֵם לְשֹׁלֵם דִּיִּיקָא מִה שֶׁלֹּא הִי' בֵּן מִקּוֹדֵם בְּגִלְגּוֹל הָרָאשׁוֹן שֶׁהִיָּתָה מְרִיבָה בִּיְהִיָּהּ וְעַכְשָׁיו הֵם לְשֹׁלֵם :

בַּחֲדָשׁ הַג' וְגו' בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מ"ס. ה' זר"ב ח"א ז"ל פ'י בַּמ"ש בַּס' נוֹה שְׁלֹם שֵׁשׁ לְאָדָם הַשֹּׁלֵם ג' מַלְּאִיּוֹת בְּשִׁלְמוֹת נִפְשׁוֹ כֹּל אֶחָד מֵהֶם קָרָיו יוֹם אֶחָד הָא' בְּרִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּגוֹף זֶה הָעוֹלָם וּע"ז נֹאמַר הַיּוֹם הַזֶּה ה"א מֵאֵךְ לַעֲשׂוֹת. הַב' בְּזִמְנָן פִּירּוֹד הַנֶּפֶשׁ מִהַגּוֹף וְזֶה רִמּוֹ וַיֵּלֶכְנוּ ה' לַעֲשׂוֹת א"כ הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְטוֹב לָנוּ כֹּל הַיָּמִים. הַג' הוּא תְּכֵלֶת הָאֲחֵרֹן בְּזִמְנָן הַתַּחֲיָה בְּגוֹף וּנֶפֶשׁ וְזֶה רִמּוֹ לִפְנֵי בֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַעֲרָא ע"כ. וְזֶה שֶׁהִיָּתָה הַכּוֹנֶה בְּהַגְבֵּלֶת הָעַם קוּמ"ת ג' יָמִים לְהוֹרוֹת דַּע"י קִבְּלַת הָתוֹ יִמְלֹא שֹׁלֵם בְּכָל ג' עוֹלָמוֹת הַגו' שְׁכָל א' מִשְׁלֶשֶׁתָּם נִקְרָא יוֹם דַּע"י הָתוֹ יֵהִי שֹׁלֵם בֵּין בַּעֲוֵה"ז וּבֵין בַּעֲוֵה"ב לְאַחַה"מ וּבְזִמְנָן הַתַּחֲיָה. וְאַפְשָׁר שֶׁגַם מִרַע"ה כִּיּוֹן לֹא בָּאוּמְרוּ דֶּרֶךְ ג' יָמִים נֶלֶךְ בְּמַדְבָּר. דְּלִכְאוּ' ק' הַיֹּאךְ הוֹלִיֵא דְּבַר שֶׁקָר ח"ו מִפְּיוֹ הִשְׁתָּא בְּתִיבַת בְּחַיִּית אִמֶּר כְּחַלּוֹת כְּדִי שֶׁלֹּא יִמְלֹא בְּדָאִי וְלִמָּה בְּכָאֵן לֹא הִקְפִּיד. אֲכֵן לְהַג"ל הִי' מִשָּׁה יִכּוֹל לַחֲרֹךְ דְּבָרָיו דִּהְיוּ ע"י יֵלִיָּהוּ זוֹ יִקְבְּלוּ הָתוֹ וַיִּשְׁלִימוּ עֲלֵמָם עַל ג' יָמִים הַג"ל דִּהִיּוֹנוֹ ג' עוֹלָמוֹת הַג"ל שְׁכָל אֶחָד נִקְרָא יוֹם. וְאַפְשָׁר דִּזֶּה"ע ג' סְעוּדוֹת בְּשִׁבְתָּ שֶׁהוֹלִיָּהוּ אֹתָם רַז"ל כ"א מְתִיבַת יוֹם שְׁנָא' אֲכֹלְהוּ הַיּוֹם וְגו' לְהוֹרוֹת דְּבַמְלֹת שִׁבְתָּ שְׁנִיתָנָה לְלִמּוּד תּוֹרָה זֶה יִמְלֹא שֹׁלֵם בְּכָל הַג' מַלְּאִיּוֹת הַג"ל הֵם הַג' עוֹלָמוֹת הַג"ל הַגֵּרָמְזִים בְּג' יוֹם כְּאֲמֹר. דַּלְפִּי"ז אִמֶּר בְּכָאֵן בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מַדְבָּרָם שֶׁהוּא מִכּוּוֹן לַמ"ש הַיּוֹם הַזֶּה ה"א מֵאֵךְ לַעֲשׂוֹת דִּנְאִמֶּר עַל שְׁלִימוֹת הַעוֹה"ז מִכַּח הָתוֹ שֶׁקִּבְּלוּ. וְזֶה בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מַדְבָּרָם כְּדִי לְהַשְׁלִים מַלְּאִיּוֹת הַיּוֹם הַזֶּה ע"י מַדְבָּרָם עַכ"ד ז"ל. וְלַע"ד אִפְשָׁר דִּה"ע מ"ס בְּג' שִׁבְתָּ דַּלְפִּי"ה דִּרְשָׁה הוּא גִּלְגָּלָה עֲלֵי' דִּרְשָׁה בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דִּיהִב אֲוִרִיאָן תְּלִיתָאִי לַעַם תְּלִיתָאִי ע"י תְּלִיתָאִי בַּיּוֹם תְּלִיתָאִי צִירְהָא תְּלִיתָאִי דַּעֲשֶׂה כֹּל הַשְׁלִישִׁיּוֹת הֵלְלוּ לְרַמּוֹן לִג' עוֹלָמוֹת הַגו' שֶׁהֵם נִקְרָים לְאָדָם וַיֵּהִי שֹׁלֵם בֵּהֶם ע"י קִבְּלַת הָתוֹ. וְזֶה ג"כ כַּה"פ יֵהִיּוּ מִיּוֹמִים וּבַיּוֹם הַג' יִקִּימוּ הִיּוֹנוֹ מִיּוֹמִים שְׁנֵי יָמִים רִמּוֹ לִב' עוֹלָמוֹת בְּזִמְנָן הַיּוֹדֵר גּוֹף וּנֶפֶשׁ זֶה הָעוֹלָם וּבְזִמְנָן פִּרְיִדָתָהּ הַנֶּפֶשׁ מִהַגּוֹף שֶׁבְּשְׁנֵי זְמָנִים אֵלּוּ שֶׁהֵם רֹמְזִים לִב' עוֹלָמוֹת שְׁכָל אֶחָד מֵהֶם נִקְרָא יוֹם יֵהִיָּה אֹתָנִי בִּהֶם שְׁנִקְרָה שְׁלִימוֹת ע"י עֶסֶק הָתוֹ וְקִיּוּמָה. וְאֲזִי עִי"ז בְּתֵכֶלֶת הָאֲחֵרֹן שֶׁהוּא בְּזִמְנָן הַתַּחֲיָה שֶׁהוּא מְכֻנֶּה לַיּוֹם הַג' כַּנֶּגֶד עוֹלָם הַג' יִקִּימוּ בְּתַחַה"מ. וּבִזְיוֹ ג"כ כַּה"פ אֵךְ אֵם יוֹם אִו יוֹמִים יַעֲמֹד לֹא יוֹקֵם כִּי כִסְפוֹ הוּא. דִּהִנֵּה מַלְּאִיּוֹת שְׁלִימוֹת הַב' יָמִים הָאֲחֵרֹנִים שֶׁהֵם מְכֻנִּים לִב' עוֹלָמוֹת עוֹה"ב וּבְזִמְנָן הַתַּחֲיָה הֵם תְּלִישִׁים בַּיּוֹם הָא' שֶׁהוּא הַעוֹה"ז שֶׁאֵם עֶסֶק בָּתוֹ וּמִלֹּת בַּעֲוֵה"ז אֲזִי זֹכֶה לִב' עוֹה"ב וְלַתַּחֲיָה ע"ד מִשְׁזָל כִּי עַל אֲוִרוֹת עֲלִיךְ כֹּל מִי שֵׁשׁ בּוֹ עַל הוֹ' ע"ת מַחֲיִיָּהוּ וְכו'. אֲכֵן אֵם עוֹב הָתוֹ וּמִלֹּת בַּעֲוֵה"ז שׁוֹב לֹא יִזְכֶּה לִב' הָאֲחֵרֹנִים. וְעוֹדֵעַ דֹּאכֵין וְרַקִּין מִיַּעֲוִטִין הֵם. וְזֶה אֵךְ אֵם יוֹם שְׁמַמְעַט יוֹם הָא'

הא' שהוא כנגד עוה"ז שאינו עוסק בו בחו' ובמלות אז יומים יעמוד לא יוקם שלא יהי' לו התקוממות בב' ימים האחרונים שהם ז"ע עוה"ז והתחיה. כי כספו הוא שיש לו כוסף ובושה לזכות בב' ימים האח' מאחר שמייעט ממנו יום הראשון. ועפי"ה פי' בן דודי מע' הח' השלם והכולל כמוהר"ר יעקב יוסף הכהן טראצ הי"ו כה"פ חס יום תעזבי יומים לעזבך. ר"ל חס תעזוב החו' ומלות ביום הא' שהוא העוה"ז אזי יומים לעזבך שהם כימי לב"ע עוה"ז והתחיה שלא יזכה להם עכ"ד יל"ו. ומע' רב אחא משבחא הרב הכולל כמוהר"ר בכור יעקב הי"ו פי' כה"פ אך חס יום וגו' באו"ח דהכונה הוא דאם ביום הא' שהוא העוה"ז מכתח עלמו על ד"ת והוא ממעט בהנאות עוה"ז וזהו א"ך חס יום שהוא העוה"ז אז יומים שהם עוה"ז והתחיה יעמוד יהי' לו עמידה בהם לא יוקם בהם כי כספו הוא מל' כספה וגם כלתה בפשי ר"ל שכל כספו ותאותו להשלים עלמו ביום הא' כדי לזכות לב' ימים האח' שהם ז"ע הג"ל עכ"ד יל"ו :

והבפ' ז"ל פי' כה"פ חס יום תעזבי וגו' במה שלמדו רז"ל ג' סעודות בשבת מג' תצות היום ויאמר משה אכלוהו היום וגו'. גם אז"ל דמכל סעודה בשבת על ידה נמשך שפע וזכרה לשני ימים מימי החול דכולהו שיתא יומין דחול מיום השבת מתזכראן. וזהו חס יום תעזבי ר"ל שאינו מקיים סעודה אחת הרמוזה בהיצת יום אזי יומים לעזבך שכנגד זה יפסיד שוב"ר בשני ימים מהחול. וזהו ג"כ ירמוז בפ' אך חס יום אזי יומים יעמוד והוא מוזן. וה"ה כמוהר"ח פ' ז"ל פי' שאם לא קיים מלות סעודה שלישיית אזי אין נותנים לו שכר גם על השתי סעודות או"ב שקיים דגראש שאלם כונתו כדי למלאה בעטו והנחתו ולא לשום מלוא. וזהו חס יום תעזבי יומים לעזבך. גם זהו כה"פ אך חס יום אזי יומים יעמוד וגו'. ולי הדל יל"פ דהנה נודע דהאדם לריך להתמיד בחו' ובמלות ומע"ט בכל יום ויום כמשה"כ ואותי יום יום ידרושון. אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום. ואזי זוכה דמתקיים בו קרא דכתיב ברוך ה' יום יום יעמוס לנו האל ישוע"ל מדה כח"מ. וגם יש בו רמז דטוע דשם יצ"ק הוא רומז לרחמים גי' הוי"ה אלד"ים דמתחתיים הדינים וגעשים רחמים והוא יולא מפ' 'ענק ה' 'ציוס 'לרה והוא ר"ת 'עננו 'ציוס 'קראנו. וב"פ יו"ם הם צגי' יצ"ק וכלו' דאם האדם מתמיד בעבודת ה' בכל יום ויום אזי מתקיים בו יום יום יעמוס לנו וגו' דהיינו ז"פ גי' יו"ם שהם צגי' שם יצ"ק שהוא רחמים וכשאינו מתמיד בעבודת ה' בכל יום אזי מפסיד שאין מתקיים בו שם זה. וזהו חס תעזבי יום אזי יומים לעזבך ר"ל ז"פ יום שהם צגי' יצ"ק שהוא רחמים לעזבך שלא להתהג עמך בשם זה. וזהו ג"כ א"ך חס יום אזי יומים יעמוד וה"ה כמבואר :

עוד יל"פ צהני קראי חס תעזבי יום יומים לעזבך. אך חס יום אזי יומים יעמוד וגו'. במ"ש ה' בני יששכר בד' א' ע"ג סק"י וז"ל שבת זרז"ר עור"ב צגי' סב"ת בקדושתו ארז"ל אלמלא שמרו ישר' שבת ראשונה אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם. יובן במ"ש המג"ע ז"ל במ"ש בארע"ה ויקח לו את כל אל"ה ויבחר אותם בחור להיות ע' אומות הם אל"ה מול אל"ה כי ל"ה שרים הם אחוים בלד ימין דקדושה וישמעאל על גביהם הרי אל"ה ול"ה

ול"ה שרים מלד שמאל ועשו הוא אדום על גביהם הרי הם אל"ה מול אל"ה. וישראל הם פמיים שרשם בקדש. ע"כ קליפת ישמעאל יום אידם הוא צע"ש מימין הקדש וקליפת עשו יום אידם הוא יום א' משמאל הקדש וישראל צחוך להם ניתן למורשה יום שב"ק. והנה קליפת עשו נק' עורב עיין צס' הקריים בתחילתו וקליפת ישמעאל נק' זרזיר (וזה רמזו רז"ל בפסוק וילך עשו אל ישמעאל לא לחנם הלך הזרזיר אלל עורב' אלא מפני שהוא מינו) והנה כשמסמרים ישר' השבת מצטלן את הב' קליפות עורב' וזרזיר' אשר הם ראשים לכל האומות ממילא אין שום אומה ולשון יכולה לשלוט בהם. ע"כ תמלא שבת בקדושה בגי' זרזיר' עורב' צ' בקלי' שטי' שבת מצטלן אותם ע"כ אלמלא שמרו צנ"י שבת ראשונה לא היתה אומה ולשון יכולה לשלוט בהם כי לא היו נותנים להם מקום לשלוט עכ"ל. ובזה פי' אהובינו מנ' הרב כמוהר"מ פרץ הי"ו כו' מ"ש בתפלה בנוסח השכיבו והסר שטן מלפנינו ומאחרינו וצ"ל כנפיד תסתירו היינו שאנו מצקשים ממנו ית' שיסיר שטן מלפנינו רמז על קלי' ישמעאל שהוא לפי יום השבת ומאחרינו רמז על קלי' עשו שהוא מאחרי יום השבת ע"י שצ"ל כנפיד תסתירו עכ"ד יל"ו. ויש להמחיק הדברים יותר שר"ת צ"לל 'כנפיד' תסתירו הוא תו"ך רמז ליום השבת שהוא באמצע הב' קלי' הנו' שניתן לנו לישראל למורשה ע"י שאנו ד" משמרים את השבת מתצטלים אותם הב' קלי' ואין להם מקום לשלוט בו וזהו ר"ת צ"לל 'כנפיד' תסתירו תו"ך לרמזו אל הג"ל. דעפי"ה דכשישראל שומרים יום השבת שוב אין הב' קלי' זרזיר' ועורב' ששלטתם ביום ו' וציוס א' שולטים בישראל וכשאין ישר' שומרים השבת אזי הב' קלי' הנו' יש להם שליטה על ישר' ציוס ו' וציוס א'. יובן כו' מ"ש אם תעזבי יום יומים אעזבך ר"ל אם תעזבי יום שהוא יום השבת שאיך שומר יום השבת כראוי אזי יומים אעזבך רמז לשני הימים יום ו' ויום א' שבהם שליטת צ' הקלי' ישמעאל ועשו הנק' זרזיר' ועורב' שהיו שולטים בו מאהר שאינו שומר שצ"ת שהוא בגי' זרזיר' ועורב' צ' לבטל כחם ולהכניעם לכן יש להם מקום לשלוט בו. וצו"ו ג"כ כה"פ אך אם יום או יומים יעמוד וגו'. דאכין ורקין מיעוטין הם וזהו אך מיעוט ר"ל דאם ממעט יום אחד שהוא יום השבת משמירתו אזי צ' הימים שהם יום א' ויום ו' שהם רמוזים בתיבת א"ו שהם יומים תרין יומין יעמוד לא יוקם לא יהי' לו התקוממות בהם כי כספ' הוא שיהי' לו כוסף ובושה על שלא שמר יום השבת כדי להכניעם. או יש לרמזו באו"א כי הנה מה שנקרא יעקב אע"ה בשני שמות אלו יעקב וישראל שהם עולים בגי' זרזיר' ועורב' ועוד נוסף עליהם כ"א כנגד שם אהי"ה לרמזו ששם אהי"ה העונה צעת לרה כמ"ש אהי' אשר אהי' אהי' עמם בלרה זו וכו' הוא יהי' עם זרע יעקב וישראל להכניע הב' קלי' זרזיר' ועורב' צ'. ולכן לריכים ישר' לשמור את יום השבת שהוא בגי' זרזיר' ועורב' צ' כדי שיתגלה שם אהי' ויהי' עמם בעזרתם להכניע את הב' קלי' ולבטל כחם. וז"ר א"ך גי' אהי"ה אם יום שהוא יום השבת שומר אותו כראוי ועי"כ מתגלה שם אהי"ה להכניע הב' קלי' הנו' אזי תרין יומין יום א' ויום ו' הרמוזים בתיבת א"ו יומים יעמוד יהי' לו לאדם עמידה צ' הימים יום א' ויום ו' כנגד הב' קלי' הנו' שלא יוכלו לשלוט בו. לא יוקם כתרוממו לא יתדן שלא ישלטו בו הדינין כי כספו הוא שזהו חשקו ותאותו

ותאחזו מלשון נכספה וגם כלתה נפשי בשמירת יום השבת. וז"ר הפ' יתיינו מיומים וזים הג' יקימנו ר"ל שיתינו מיומים הם שני הימים יום א' ויום ו' שלא יבית לב' הקלי' ישמעאל ועשו שטיקור שליטתם בב' הימים לשלום בנו ושלל יתאחזו בנו. וזהו ע"י שביום הג' שהוא יום השבת אגחנו שומרים אותו ע"כ יקימנו שיהי' לנו התקוממות בשם אהי"ה כנ"ל: **ובז"ו** כה"פ למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלד' משפטי יעבור. היינו דמקשה למה תאמר יעקב ר"ל למה אגחנו קוראים בשם יעקב מהראוי הוא ותדבר ישראל דוקא כמו שאמר הכתוב לא יאמר עוד שמך יעקב כ"א ישראל יהי' שמך. ע"ז תירץ נסתרה דרכי מה' כלו' שמאלנו שהקב"ה אחר שקראו ישר' ואמר לא יעקב וגו' חזר הוא ית' וקראו ג"כ בשם יעקב. וכ"ת קשיא לאלד'ינו למה חזר וקראו בשם יעקב ג"כ וזה ומאלד' ר"ל שקשה לאלד'ינו. לזה תירץ שעשה ה' בן זכונה מכוונת משום משפטי יעבור דע"י ז' השמות יעקב וישראל שהם עולים בגי' זרז"ר ועור"ז וגם נוסף עליהם כ"א גי' אהי"ה שיתגלה שם אהי"ה עלי ויהי' בעזרתי שיכנעו ראשי הקלי' שהם זרז"ר ועור"ז ויתבטלו הדינים ויעברו מעלי וז"ל משפטי הם המשפטים והדינים יעבור יעברו מעלי ואל ישלטו בי. גם תיבת משפטי בגי' תל"ט רמז לקללה כמ"ס הבנה"ג או"ה בזה ר"ה. וז"ר מ"ש דהע"ה מלפניך משפטי ילא :

ועם האמול' יבין כה"פ צרוך אדני יום יום יעמום לנו האל ישועתנו סלה. ויל"ד זכפל יום יום שאמר גם מ"ש האל ישועתנו דלמה שינה ממ"ש בתחילה וקאמר האל. אכן ע"ה יל"פ ובהק' עוד מ"ש ה' בינת יששכר ד"ג במאמר ז' סק"ג כמה שתקנו אנשי כנה"ג לומר בשבת נוסח לאל אשר שבת מכל המעשים דלמה נקטו בשמירת השבת שם אל לאל אשר שבת וכו' ובפרט דלא מלינו בתורה שם אל לזה רק שם אלד'ים ויכל אלד'ים ביום הז' או שם הוי"ה כי ששת ימים עשה ה' וגו'. האומנם הגה כתיב ואתם עדי נאום ה' ואני אל. ויל"פ עפ"י הידוע שהדכו"ן שבקלי' פ' ופלונית שמספרם תרי"א והתורה בגי' תרי"א בקדושה מצטלת אותם. וזהו פי' מוהרמ"ם ז"ל בתוס' נוסף רמז המשנה כופין את הס"ל לפני האפרוחים ס"ל ר"ת דבר וטוב' שבקלי' ומבואר בתקונים תיקון' אפרוחים נקראים העוסקים בתורה ע"ד הפשט משא"כ העוסקין ע"פ דרך הקדש נק' צנים. ואמרה המשנה כופין הס"ל היינו דכו"ן שבקלי' שר"ת שלהם ס"ל אפי' לפני האפרוחין העוסקים בתו' ע"פ הפשט. (ולדידי אפש"ל סיוה המשנה שאמרה כדי שיעלו וירדו במ"ש האריז"ל דאין רלון האל ית' צביעול הקלי' מהעולם מכל וכל כ"א יש בהם לורך לקיום העולם כ"א רלונ' ית' בהכנעתם ובהכשת כחם דוקא ע"י מעשה וקיום המלות של ישראל ועסקם בתו'. ואם ה"ו יתבטלו ישר' מהתו' ומהמלות יהי' להקלי' חזק ועליה. וז"ש כופין את הס"ל ר"ל דכו"ן שבקלי' לפני האפרוחים הם העוסקים בתו' אפי' ע"ד הפשט. וג"ע למ"ש כופין לשון כפיה ולא לשון ציפול מכו"כ יען כי אין רלונ' ית' צביעולס מכו"כ אלא בהכנעה דוקא והיינו כדי שיעלו וירדו ע"י מע"ט של התחתונים) וה' פני יאושוע ז"ל על מאמרים ז"ל כל העוסק בתו' יסורין גדלין ממנו שנא' וצני רשף יגביהו עוף אין רשף אלא יסורין וכו' כתב רש"ף יסורין הוא משום

משום שהיסורין באים מן קטרוג פ' ופלונית דבהחסיר מהם הגיטות"ק המחיה אותם היינו שם אל נשאר צגי' רש"ף וזהו אין רשף אלא מזיקין שהם המה המזיקין דעלמא. והעוסק בתורה תור"ה גי' שמוות עם שם אל המח' אותם הנה יסורין גדלין ממנו וכו'. והנה השבת אות ועדות שמעדין עליו ית' שצרא כל הנמלאים מאין ליש בשבת ימים ושבת מכל מלאכתו ציוס ה' ויקדש ויבדק אותו ונתנו צמתנה לישר'. ושבת איהו יומא דאורייתא ולכ"ע בשבת ניתנה תורה ומאן דנער שבתא כאלו נער אורייתא כולה והוי כאילו קיים ועסק בתו' וכל העוסק בתו' יסורין גדלין ממנו. והיסורין הן באים מקטרוג הקלי' הג"ל הגנ' רש"ף צגי' שמוותם בתהרון שם אל מהם והוא בהחסיר תויתם וכחם. ותור"ה גי' שמוותם הג"ל עם שם אל ע"כ התורה מצטלת כחם. והשבת שהוא ככל התו' הוא ג"כ מצטל כל הקלי' הג"ל. ע"כ ציוס השבת הקלי' צורחין לטוק' דתה"ר. ע"כ בשבת אומרים אל' אדון ע"כ המעשים לא"ל אשר שבת מכל המעשים שם אל' דייקא. וזהו משרז"ל צפסוק ואתם עדי נאום ה' ואני אל כשאתם עדי בשמירת שבת שהוא עדות עלי אז ואני אל היינו כאילו מקיימים כל התו' שיש זה מספר שם אל' נובף על רש"ף שמוותם של הקלי' והקלי' הם צורחים לטוק' דתה"ר ולית שולטנא אחרא בכולהו עלמין וגשגז ה' לבדו עכ"ד. וזהו צרוך אדני יוס יוס יעמוס לנו ר"ל שני הימים של שליטת ראשי הקלי' ישמעאל ועשו זרז"ר ועור"צ ששליטתם ציוס אל' וציוס ו' שהוא ית' יעמוס לנו ויבמרתו ויעורנו מהם בשני הימים הג"ל שלא ישלטו בנו ע"י שמירת שבת השקול ככל התו' הרמוז בו שם אל' כמ"ש אל אדון ע"כ המעשים לאל אשר שבת וכו' וזהו הא"ל ישועתנו סלה דע"י השבת תהי' ישועתנו וכנ"ל:

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל. יל"ד דתיבות אלו הם יתרים דהא פשיטא דהליווי הוא כדי שיאמר להם ובזכר מקודם אמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל ואמאי אלצריך תו לומר אלה הדברים אשר תדבר אל בני"ש. ותו בתיבת אלה הדברים וגו' נר' דהוא בא למעוטי ולל"ד מאי אחא למעוטי בזה. ויוצן במאי דקי"ל דכל תנאים שבין אדם להצירו לריך להיות כתנאי בגוב"ר תנאי קודם למעשה וכו' וכל שאינו בגוב"ר לא הוי תנאי והמעשה קיים והתנאי בטל. ועיין צב' ערבי נחל סוף דרוש אל' לשה"ג דהציא דהא דבעינן משפטי התנאים בגוב"ר ה"ד בישראל משא"כ צב"ג לא צעי' משפטי התנאים דבכל אופן התנאי קיים. וצו"ו דהנה צכאן הקדים התנאי דקאמר אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את צריתי להמעשה דהיינו והייתם לי סגולה וגו' ואתם תהיו לי ממ"כ ר"ל שיקראו עמו ונהלתו וממ"כ. ועז"א אלה הדברים אשר תדבר אל בני"ש כלו' אלה הדברים שיהי' תנאי קודם למעשה אשר תדבר אל בני"ש דלהם דוקא הוא דלריך התנאי קודם למעשה בגוב"ר משא"כ לב"ג אי"ל משפטי התנאים ובכל אופן התנאי קיים :

ובקרא דכתיב כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני. כ' ה' ברכ"ט ז"ל דלדברי כל המפ' הוי בית יעקב פחותים מבני"י ולמה מקדימם הכתוב. אל' להורות מדתו ית' שרלונו במי שדעתם שפלה עליהם. ולזה כיוון הכתוב וזאת התורה אשר שם משה וכו' למי זכה משה דוקא ולא שאר האבות ע"ז קי' לפני בני"י ר"ל עיניך לנוכח יציעו מ"ש בקרא לפני בני"י דכרישא

דְּבָרֵי שֶׁאֵל כְּתִיב כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְהָדָר וְתִגְדַּל לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַע מִיָּדָה שְׂרָלוֹנוּ יִתְ' בְּנִמּוּכִים וְשִׁפְלִים וְעַ"ז זָכָה מִשֶּׁה ג"כ מִשּׁוֹם שֶׁהִ' עָנִי ע"כ. וְלֵעֲד' יל"פ כֹּה"פ וְזֹאת הָיוּ וְגו' דִּיעֵן דִּישְׁדָּאֵל הֵם מִמַּעֲשֵׂים עֲלָמָם וְעָנִים כְּדִכְתִּיב כִּי אִחַם הַמַּעַל מִכָּל הָעָמִים וּמִרַע"ה עָנִי לִכֵּן רָאִי לִמִּרַע"ה שֶׁהוּא עָנִי שֶׁתִּתֵּן הָיוּ ע"י לִישָׁר' שֶׁהֵם עָנִים. וְז"ש וְזֹאת הָיוּ אֲשֶׁר שָׁם מִשֶּׁה וְכ"ת לִמָּה דּוּקָא מִשֶּׁה וְלֹא ע"י אֲחֵר ע"ז תִּי' לִפְנֵי בָנֵי שֶׁהֵם עָנִים ע"כ רָאִי הָיוּ שֶׁתִּתֵּן מִמֶּיךָ לִמֵּינוּ מַעֲנֵנוּ לְעָנִים:

בְּנֵי שֶׁנֶּת דַּפ"ח בַּשָּׁעָה שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה לְנַשְׁמַת אֲמֵר הַקִּב"ה מִי הוּא זֶה שֶׁגִּלָּה רָז זֶה לְבָנֵי לִשְׁוֹן שְׁמֵה"ש מִשְׁתַּמְשֵׁין בּוֹ ע"כ. וְה' אֶרֶץ חֲמֻדָּה בַּפ' יִתְרוֹ הַקֶּסֶה דֹּאֵךְ מִה"ש מִשְׁתַּמְשֵׁין בַּל"ז אֲחֵר שֶׁלֹּא יִתֵּן לֵהֵם הָיוּ. וְתִי' דִּישָׁר' הִקְדִּימוּ נַעֲשֶׂה לְנַשְׁמַת דִּסְבָּרִי גְדוֹל מִי שֶׁאִינוּ מַלְוִה וְעוֹשֶׂה מִהַמְלֻוּה וְעוֹשֶׂה לִז"ל נַעֲשֶׂה עֲרֵם שֶׁנַּשְׁמַע וַיְצֹא לִנוּ הַלְוִי. וְצַע"ז ד"צ אֲמָרוּ ע"פ רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם דְּוִיתֵר לֵהֵם ז"מ וּפְרִיךְ אֲתִגְוִרִי אֲתִגְוֹר וּמִשְׁנֵי דֹאֵם יִקְיִימוּ אֲחֵם לֹא יִקְבְּלוּ שָׁכָר כְּמַלְוִה וְעוֹשֶׂה דְּגִדּוֹל הַמְלֻוּ"ע. וְפִי' הָחוּס' מִשּׁוֹם דְּמִגְרִי בִי' הִיֵּלֶה"ר ע"ש. וְא"כ בְּמֵה"ש דְּלִית גְּבִיּוֹהוּ יֵלֶה"ר וְדֹאֵי אִינוּ מַלְוִה עֲדִיף. וְז"ש לִשְׁוֹן שְׁמֵה"ש מִשְׁתַּמְשֵׁין בּוֹ. דְּלִגְבִיּוֹהוּ וְדֹאֵי רָאִי לְהַקְדִּים עֲשִׂיהַּ לְשִׁמְיעָה דְּשִׁאִינוּ מַלְוִה עֲדִיף ע"ש. וְלִי עֲדִיין קֶסֶה דְּכִיּוֹן דִּישָׁר' אִיכָא גְבִיּוֹהוּ יֵלֶה"ר וּמַלְוֵ"ע אֵיךְ נַשְׁתַּמְשׁוּ בַּלִּשְׁוֹן שְׁמֵה"ש מִשְׁתַּמְשֵׁין בּוֹ דְּלִיכָא גְבִיּוֹהוּ יֵלֶה"ר וְאִי"מ עֲדִיף. וְבִמ"ש מִי הוּא זֶה שֶׁגִּלָּה רָז לְבָנֵי נִרְאָה דְּשִׁפִּיר קֶאֱמָרִי וְאֲדַרְבֵּה לְגַבִּי הַבְּנִי דְּאִיכָא גְבִיּוֹהוּ יֵלֶה"ר מַלְוֵ"ע מִמִּי שֶׁאִי"מ וְעוֹשֶׂה. וְלֵעֲד' יל' בְּמִשְׁרָז"ל בַּשָּׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַה"ס פֶּסֶקָה זֹהֲמִתָּן וְנַעֲקָר יֵלֶה"ר מִלְכָּה. וְכֵן אֲמָרוּ ע"פ חֲרוֹת עַל הַלְוִיִּת אֵת חֲרוֹת אֵלֹא חֲרוֹת מִמֶּלֶךְ"מ וְיִדְעַת דְּמִלֶּכְ"מ אִיכָא וְהִינֵנוּ דְּלִיכָא חֹו לְגְבִיּוֹהוּ יֵלֶה"ר וְלֹא מִיִּתָּה. וְנַעֲשׂוּ כְּמֵה"ש מִמֶּשׁ וְשִׁפִּיר יִלְדָּק בָּהוּ אִינוּ מַלְוֵ"ע. וְרָאוּיִם הֵם לְהַקְדִּים עֲשִׂיהַּ לְשִׁמְיעָה. וְלִכֵּן כְּשֶׁעָמְדוּ עַה"ס וְהַנֶּשְׁמָה הַקְדוּשָׁה שֶׁלֵּהֵם הִרְגִּישָׁה בָּזֶה דְּנַעֲקָר יֵלֶה"ר מִלְכָּה וְלִיכָא גְבִיּוֹהוּ יֵלֶה"ר נַשְׁתַּמְשׁוּ בַּלִּשְׁוֹן וְהִקְדִּימוּ נַעֲשֶׂה לְנַשְׁמַת דְּאִי"מ וְעוֹשֶׂה עֲדִיף. עַז"ל הַקִּב"ה מִי הוּא זֶה שֶׁגִּלָּה רָז לְבָנֵי שְׂרָאוּיִם הֵם לֹאֵר כֵּן לִשְׁוֹן שְׁמֵה"ש מִשְׁתַּמְשֵׁין בּוֹ מֵאַחֵר דְּלִיכָא גְבִיּוֹהוּ יֵלֶה"ר וְשִׁפִּיר הוּא אִי"מ ע :

בְּנֵי כְּשֶׁעָלָה מִרַע"ה לְמִרוֹם לְקַבֵּל הָיוּ אֲמָרוּ מ"ה מֵה לִילּוֹד אֲשֶׁה צִינֵנוּ אֲמ"ל לְקַבֵּל הָיוּ בָּא אֲמָרוּ חֲמֻדָּה גְּנוּזָה יֵשׁ לָךְ מִתְתַּקַּע"ד דּוֹרוֹת וְאַתָּה מְבַקֵּשׁ לִיתְנָה לִישָׁר' מֵה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְגו' אֲמ"ל הַקִּב"ה לְמִשֶּׁה הַחֹזֵר לֵהֵם תְּשׁוּ וְכו' הִשִּׁיב לֵהֵם מֵה כְּתִיב בֶּה אֲנִי ה' אֲשֶׁר הוֹלֵאֲתִיךָ מֵאֶרֶץ מִלּוֹכָה לְמֹל' יִרְדָּתָם ע"ז יֵשׁ צִינִיכָם וְכו' ע"כ. וְה' יַעֲרֹו"ד ח"א דְּרוּע"ז דְּקִדָּק דֹּאֵיךְ נַעֲלָם מֵהֶם דְּבָרֵי מִשֶּׁה דְּמֵה שִׁיכָה לֵהֵם קִיּוֹם הָיוּ הַגְּשָׁמִית. וְמֵה שֶׁאֵלֶם מִתְחִילָה מֵה לִילּוֹד וְכו' וְכִי לֹא יִדְעוּ שֶׁבָּא לְקַבֵּל תּוֹ. וְמֵה דִּיִּיקוּ אֵם הִיא חֲמֻדָּה גְּנוּזָה אִוּ לֹא. וְפִי' כִּי בְּאֵמַת הָיוּ שֶׁהִיא עֲבֻדָּת ה' אִיכָּה שִׁיכָה אֵל מִלֵּאֲה"ש רַק עֲבֻדָּתָם לְשִׁלּוּחַת הַמִּקּוֹם וַיִּדְעוּ שֶׁהָיוּ שִׁיכָה לְבָנִי"ל אֵלֶם הֵם דּוּקָא שִׁיכָה לְשִׁלּוּחַת לְכָךְ לִיתְנָה לְבָנִי"ל שֶׁזֶה חֵלֶק עֲבֻדָּתָם לְהִיּוֹתָם לְשִׁלּוּחַת לְמִקּוֹם. וְבִרְאִיוֹתָם שֶׁמִּשֶּׁה עָלָה וְחִשְׁבּוּ שֶׁהוּא יֵהִי שְׁלִיחַ לְהוֹלִיךְ הָיוּ מֵהַקִּב"ה לִישָׁר' טַעֲנוּ דְּמִשֶּׁה נֹגַע בְּשִׁלְהֵם וְלֵהֵם שִׁיךְ הַשְּׁלִיחוֹת וְלִמִּשֶּׁה קִיּוֹם הָיוּ הִיּוֹתוּ

היוֹתוּ בִּ"א זַעַל בַּחִירָה וְזֹה יִקְנֶה הַשְּׁלִימוֹת וְהֵם יִקְנוּ שְׁלִימוֹתָם בְּשְׁלִיחוֹתָם. וְלֹא הָשִׁיב לָהֶם ה' לִקְבֹּל תוֹ' בֹּא לֹא הוּא הַשְּׁלִיחַ רַק הוּא מִקְבֵּלָה בְּעֲלָמוֹ וּמִיָּדִי לִידוֹ נִתְּנָה לְשׁוֹמְרָה שֶׁהוּא עֵיקַר הַמִּקְבָּלוֹ כִּמִּשְׁכָּן בִּג' לֹא נִתְּנָה תוֹ' אֲלֵא לַמֶּשֶׁה וְאֵין כֹּהֵן שְׁלִיחוֹת כָּלָל. ע"ז חֲזָרוּ לְטַעֲוֵן דְּנוּדַע דְּמֶלֶךְ שְׁמוֹתָן מִתְּנָה לַעֲבָדוֹ מִתְּנָה פְּחוּתָה לַמֶּעַן תְּהִי נִחְשָׁבַת לִיקָר וּמַעֲלָה נִתְּנָה ע"י בְּעֲלָמוֹ שֶׁאֵפ"י שֶׁהַדָּבָר הַנִּיתָן בְּעֲלָמוֹתָו אֵין כ"כ מַעֲוֹלָה מ"מ לְרַב מַעֲלָתוֹ שֶׁהִגִּיעַ לוֹ מִיַּד הַמֶּלֶךְ בְּעֲלָמוֹ לִיקְרַת הַנּוֹתָן דָּבָר קָטָן לְדָבָר גָּדוֹל יִחְשַׁב שֶׁהַמֶּלֶךְ הִפֵּךְ בִּיקְרוֹ. אֲבָל אִם נִוֹתָן דָּבָר יָקָר וְנִחְמַד אֵין הַמֶּלֶךְ מִקְפִּיד לִיתֵּנוּ מִיָּדוֹ מִמֶּשֶׁ שֶׁהַדָּבָר בְּעֲלָמוֹ יָקָר וְחֲשׁוֹב. וְזֶה שֶׁטַּעַנוּ מ"ה אֱלֹהֵי הַתּוֹ' בְּעֲלָמוֹתָה אֵינָה יִקְרָה וְנִחְמַדָּה רָחוּי לֵךְ לִיתְּנָה בְּעֲלָמָךְ וְלֹא ע"י שְׁלִיחַ לְהַגְדִּיל יָקָר הַתּוֹ'. אֲבָל לְהִיְחָדָה חֲמִידָה גְּנוּזָה וְכו' א"כ אֵי"ל לִפְאֹר הַזֶּה לְהִיְחָדָה נִתְּנָה עַל יָדֶךָ מִמֶּשֶׁ דְּבִלָּא"ה הִיא בְּעֲלָמָה כְּלִי חֲמִידָה וְלִמָּה אֲתָה נִתְּנָה לְבִ"ו מִה אֲנוֹשׁ וְגו' אֵין זֶה כְּצוּדֶךָ כ"א תְּנָה הוֹדֵךְ עַל הַשָּׁמַיִם לְהַמְלָאכִים שֶׁהֵם יֵהִיוּ שְׁלוּחִים לְהַצִּיָּאָה לְבִנֵּי"א וְאִמ"ל ה' לַמֶּשֶׁה לְהַשִּׁיבָם וְכו' וְאִמ"ל מֶשֶׁה אֲמַת הַטַּעֲנָה הַזֹּאת הִיא הִתְּנָה חֲזָקָה אִם אֲתָם הַשּׁוֹבִים מִבְּנֵי"א א"כ לֹא נִאֲוֹת לַמֶּמ"ה לַחַת תִּכְרָק מִיָּדוֹ לִידָם וְרָחוּי שֶׁאֲתָם תְּהִיוּ אֲמַנְעִי צִינּוּתִינוּ. אֲבָל בְּאֲמַת יִשְׂרָאֵל יִקְרִים מִכֶּסֶם וְרָחוּי לֹא מַעֲנִין יִי"מ דְּנוּדַע מ"ש בְּזֹה"ק דְּבִמְל' לֹא הִתְּנָה הַגְּאוּלָּה ע"י שְׁלִיחַ מִלֵּאךְ וְשִׁרָף כ"א ע"י הַקֶּבֶץ"ה בְּעֲלָמוֹ דְּכ"כ הִי' הַטּוֹמָאָה בְּמִל' וְכַע"א דִּלּוֹ הִי' בֹּא שֶׁם מִלֵּאךְ הִי' נִשְׁתַּקַּע טּוֹמָאָה חִ"ו וְהִי' מוֹגֵשֶׁם בְּגֵשֶׁם הַעֲבוּרִי וְלִכְךָ לֹא שָׁלַח שֶׁם מִלֵּאךְ. וְכַע"ז יֵשֵׁבוּ שֶׁם יִשְׂרָאֵל יָמִים רַבִּים וְיֵלְאוּ בְּמַעֲלָתָם לֹא נִעְמָאוּ וְלֹא נִתְּנָעֲלוּ בְּחַטּוֹתָם וְא"כ הִי' אֲוֹת וּמוֹפֶת כִּי נִשְׁבַּע מַעֲלָתָם מִמ"ה. וְזֶה טַעֲנַת מִרְע"ה כְּלוֹם לִמְל' יִרְדָּתָם הֵלֵא לֹא הִי' אִפְשָׁר לָכֵס לִירֹד. וְכֵן כָּל הַמִּצְוֹת אֱלֹהֵי שִׁיךְ בָּכֶם כְּבָר עֲבַרְתֶּם עֲלֵיהֶם אֱלֹהֵי בָכֶם יִלְהִי"ר וְהִיָּיתֶם זַעֲלֵי בַּחִירָה כֹּאשֶׁר קָרָה לְבָנֵי אֱלֹדִים שֶׁנִּפְּלוּ לַפְּנֵי הַמִּצְוֹל. מִשָּׁא"כ עַם ה' יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים כּוֹזְשִׁים חֹמֶר הַמִּכְאוֹז וְכוֹתֵרִים צָטוֹב וְא"כ נִבְחָרוּ יִשְׂרָאֵל מִמֶּה"ש וְלִכֵּן רָחוּי לָנוּ לִקְבֹּל הַתּוֹ' מִיַּד הַקֶּבֶץ"ה וְחִצִּיבֵין יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הוֹלְכֵנוּ לְשִׁלִּיחַ כָּלָל עַכ"ד ז"ל. וְצוּ"ו מ"ש בְּמִס' אֲבוֹת פ"ג חִצִּיבֵין יִשְׂרָאֵל שְׁנִיתָן לָהֶם כָּל"ח חִיבָה יִתִּירָה נוֹד"ל שְׁנִיתָן לָהֶם כָּל"ח שְׁנֵי"א כִּי לִקְחַ טוֹב נִתְּנִי לָכֵס תּוֹרָתִי אֵל תַּעֲזוּבוּ. וִיל"ד בְּמָה שֶׁכִּפְּלָה הַדְּבָרִים. בָּרַם עַפִּי"ד יוֹצֵן דְּקָאֲמַר חִצִּיבֵין יִשְׂרָאֵל שְׁנִיתָן לָהֶם כָּל"ח דְּנִיתָן לָהֶם מִמֶּשֶׁ ע"י הַקֶּבֶץ"ה וְלֹא ע"י הַמְּלָאכִים שִׁיְהִיוּ הֵם שְׁלוּחִים בְּדָבָר וְכ"ת אֲדַרְבָּא מֵאַחֵר דְּקָאֲמַרְתָּ דִּהְיוּרָה הִיא כ"ה וִיקְרַת הָעֵרֶךְ מֵהֶרָחוּי הוּא כְּדִי שִׁיֹּכֵר מַעֲלָתָה בְּיוֹתֵר שֶׁתִּנָּתֵן ע"י שְׁלִיחַ שֶׁהֵם הַמְּלָאכִים וְלֹא ע"י הַקֶּבֶץ"ה בְּעֲלָמוֹ לָהֶם עו"א דִּהֵן אֲמַת דְּמֵהֶרָחוּי הוּא שִׁיְהִי כֵךְ לְגוֹדֵל מַעֲלָתָה. אֲבָל כְּדִי לְהוֹדִיעַ חִיבָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַפְּנֵי הַמֶּקוֹם שֶׁהֵם חִצִּיבֵין יוֹתֵר מִמֶּה"ש נִתְּנָה לָהֶם מִיָּדוֹ וְלֹא ע"י הַמְּלָאכִים וְכַעֲנַת מִרְע"ה. וְז"ל חִיבָה יִתִּירָה נוֹד"ל הֵיטֵנוּ יוֹתֵר מֵהַמְּלָאכִים שְׁנִיתָן לָהֶם מִמֶּשֶׁ ע"י הַקֶּבֶץ"ה בְּעֲלָמוֹ וְלֹא ע"י שְׁלִיחַ הַמָּה הַמְּלָאכִים. וּמִצִּיָּא רָחִיב לֹא מֵהַפְּסוֹק דְּקָאֲמַר כִּי לִקְ"ט נִתְּנִי לָכֵס תּוֹרָתִי אֵל תַּעֲזוּבוּ ר"ל שֶׁלֹּא תִסְבְּרוּ שֶׁהִיא מִתְּנָה פְּחוּתָה וְאֵינָה יִקְרַת הָעֵרֶךְ וְלִכֵּן נִתְּנִי אֲוֹתָה לָכֵס מִיָּדִי וְלֹא ע"י הַמְּלָאכִים. וְעו"כ יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּכֶם לַעֲזוֹב אֲוֹתָה. לֹא כֵן הוּא הָאֲמַת כ"א לִקְ"ט הוּא שְׁנִיתָן לָכֵס וְלֹא תַעֲזוּבוּ. וְהֶרָחוּי שֶׁהִי מִה"ש נִתְּנָה לָהּ לְהִיְחָדָה הֵם שְׁלוּחִים בְּדָבָר לְרֹב מַעֲלָתָה וִיקְרַתָּה וְלֹא נִתְּנִי לָהֶם

להם כ"א מידי לידכם כדי להודיע היבצתכם ומע' לפני יוחר ממה"ש ולכן תורתי אל תעזבו. ועיין בס' שמ"י שפי' כה"פ כי לק"ע וגו' צמאי דקי"ל המוכר שדהו מפר"ע ועייל ונפיק אזור קנה ואין הלוקח יכו"ל צו אבל המוכר שדה יפה ועייל ונפיק אזורי ל"ק וכו'. ובמכירת התו' הקב"ה עומד אחר כותלינו כל היום עייל ונפיק אזורי לשאל מישר' קיום המלכות כמאמר התנא ובעה"ב דוהק וא"כ יכולין ישראל לחזור ועז"א אחל' יכונו דאף כי לק"ע נח"ל ומן הדין אהם יכולין לחזור עכ"ז תורתי אל תעזבו. וכעו"ש די"ל דזה הי' הטעם שחטאו ישראל בעגל על דבר אשר ראו כי האל ית' תדיר נגיד ולא פסיק ומלוא על קיום המלכות דבעלמא כל דעייל ונפיק אזורי הדר זבינא וכרמוז בדבריו ית' שאמר סרו מהר מן הדרך אשר לוייתים עש"ב צפ' עקב. ועפ"י דרכו של הז"ל לדרכנו הנ"ל ידוייקו הדברים יע"ן והיינו דטבל לומר דזה הי' טעמם של ישראל שחטאו בעגל על דבר אשר ראו כי מתנה להם התו' ע"י הקב"ה בעלמא ולא ע"י המלאכים ומזה סברו שהיא מתנה פחותה ואינה יקרת הערך ולכן עזבו אותה והטאו בעגל. וזהו הרמז בדבריו ית' שאמר סרו מהר מן הדרך אשר לוייתים ר"ל שראו שאלי לוייתים על ידי ולא ע"י שליח עי"כ עזבו אותה וסרו מהר. וגז"כ שאמר מרע"ה וארא והנה העלאתם לה"א ברתם מהר מן הדרך והסיבה לזה היא אשר לוי' ה' אהכם על ידו ולא ע"י המלאכים שיהיו הם שלוחים בדבר :

פרשת משפטים

ואלה המשפטים אשר תשים לשפיהם. ס"ת ה"ס רמ"ס לרמז שאם הדיינים דנים דין אמת אזי עי"ז יהי' להם עילוי והתרוממות ויהיו האותיות ה"ס רמ"ס לשון התרוממו' כמ"ס כל דיין שדן דין אמת לאמתו נעשה שותף להקב"ה צמ"ב. ואם לאו שמעוטים הדין אזי יהיו ה"ס ממ"ר לשון מרידות שעי"ז יהי' להם מרידות כמ"ס לעולם יראה הדיין עלמא כאלו הרב מונחת לו על לוארו וגהיגס מתוהה לו מתחתיו. גם ה"ס ממ"ר לישר' כמ"ס אם רחית דור שגרות רבות באות עליו לא ודדוק בדייני ישראל. עוד רמז שס"ת המלות הג"ל הם בגי' שכ"ה לומר שאם העם הם עומדים לפני דייני ישראל כדי לפסוק הדין לפניהם ולא לפני דייני אזה"ע אזי עי"ז נכנעים השכ"ה דינים שיש בעולם. משא"כ אם עומדים לפני דייני אזה"ע כדי לפסוק הדין בפניהם אזי הם מגזירים השכ"ה דינים שיש בעולם. עוד יש לרמז זה על הדיינים בעלמאם אם דנים דין אמת או לא ה"ו וכנ"ל :

מסרה לא תלא כלאת העבדים. והיה כלאת משה אל האהל. כלאת השמש בגזרתו. שמעתי צסס המפ' דהכו' צמ"ס צג' ת"ה אל ילא צמנעלים המעולאים והג"מ צימות החמה אבל צימות הגשמים ל"ל צה. והת"ה נחנה צסס משה כמ"ס משה שפיר קאמרת וז"ש והי'

והי' כללאת משה הוא הת"ח לא תללאת העבדים שהם סתמם יולאים צמנעלים המטולאים. והי' כללאת השמש וגו' דהיינו צימות החמה. ועט"ר אדוני חצי זלוק"ל פי' צמשז"ל ת"ח אל ילא יחידי כלילה דלא ליתי לידי חשדא. ונודע דהעבדים סתמם הם חשודים על העריות וז"ש והי' כללאת משה שהוא כינוי להת"ח אל האוהל אהלה ש"ת לא תללאת העבדים היינו יחידי כלילה אלא כשיואל יחידי הוא כללאת השמש צגבורתו היינו ציוס ע"כ. ולע"ד יל"פ צמשז"ל דע"י עסק התו' ישר' נגאלים כמשה"כ גם כי יתנו צגוים עתה אקצלם. גם מרע"ה איהו גואל ראשון והוא גואל אחרון 'מה' שהיה 'הוא' שיהי' ר"ת משה והוא בעלה דמטרוניתא ותצטע עלצון התו'. והן חמת דאז"ל ד'ישר' הם נגאלים או צדור שכולו זכאי או צדור שכל"ה והגאולה הכרחית. מ"מ יש הפרש דאם הם נגאלים צדור שכל"ה אזי יהי' להם צושה וכלימה ליהנות מזיו השכי' כי הם צמדת החסד נגאלו ע"ד מ"ש מאן דאכיל דלאו דילי' צהיל לאסתכולי צאפי מרי'. משא"כ צדור שכולו זכאי אזי הם צגילוי הראש כלל צושה. וז"ר והי' כללאת משה שיצוא לגאול לישר' אל האוהל צסיצת האוהל היא אהלה ש"ת ר"ל ע"י זכות עסק התו' וכשיהי' כן אזי לא תללאת העבדים שלא תהי' כ"י יליאתה צחרפה וצושה כדרך יליאת העבדים כ"א כללאת השמש צגבורתו מאירים ומוהירים כשמש יה"ר שיצצ"א :

כי יפתח איש צור או כי יכרה איש צור וגו'. תיבת צור או"ג מלאים ו' ותיבת צר הב' חסירה ו' יל"פ דשם רמו למשז"ל צש"ס דאם על הפתיחה חייב על הכרייה לא כ"ש אלא להציא כורה אחר כורה ר"ל דאם אחד כרה צור עמוק ט' טפחים וצא השני והשלימו לעשרה השני חייב עיין צפירש"י ז"ל. והו' כי יפתח איש צור שהוא שלם שיש בו שיפור ופתחו או כי יכרה איש צר ר"ל שהוא חסר מהשיפור שלא יש בו כ"א ט' וצא השני והשלימו ליו"ד השני חייב כיון שע"י נעשה צור שלם והו' צעל הצור ישלם. אחז"ר אמ"ל שכן פי' צס' עבודת ישראל אשכנזי ק"ק. וגם ראיתי צפנים לתורה שכבר הציא צסס ריב"ה ז"ל שפי' כן ע"ע :

אם כסף תלוה את עמי את העמי עמך. יל"פ צמשז"ל דממונו של העמי הראוי שיצוא לו שלח אותו הקצ"ה להעשיר כדי שיצוה שיתנו להעמי והו"ל כאלו הוא פקדון ציד העשיר. והנה מילוי של תיבת העמי כזה ה"י עי"ן טו"ן יו"ד עולה קל"ו גמט' ממו"ן והו' את העמי הרצוי המלוי הטפל למלת הענ"י שהוא גי' ממו"ן ר"ל ממון העמי הוא עמך צתורת פקדון. וצס' צית פרץ דס"ה פי' עזה"ד פסוק וכי יריבון אנשים והבה איש את רעהו"ו שעולה מילוי רעהו גי' לשון שהוא רומז על לה"ר ע"ש. גם רמו תיבת ענ"י היא גי' ק"ל צגי' תיבת עמ"ך לרמוז אל הנ"ל שהממון שהוא ראוי להיות אלל העמי הוא עמך שחשבון אחד להם והו' צתורת פקדון אללך כדי שתתנו לו :

עוד יל"פ צמשז"ל הרונה לעשות לזקה יעשה עם עמלי תורה. והת"ח נתרצו מקרא את ה"א תירא. והם נקראים עמי כמו שאז"ל ע"פ הגד לעמי פשעם אלו ת"ה ששגגות נעשות להם כזדונות ולצית יעקב הטאתם אלו ע"ה שזדונות נעשות להם כשגגות. גם נודע משז"ל דהלזקה המעולה היא כשיודע צו שאינו רונה לקבל לזקה שיתן לו צתחילה צתורת הלואה ולצסוף ימחול לו. ונודע דתמיד השכי' היא שרויה עם העמי כדכתיב אני את דבא. וה' שדה הארץ

ז"ל דקדק דלמה נקט קרא כסף והיל"ל אס ממון. ופי' במ"ש המפ' ע"פ אס תצקשנה ככסף וגו' ללא אמר זהב שהוא מעולה מהכסף אלא הכו' הוא דאחיות זה"ב הם הולכים ומתמעטים ז' ה' ב' אצל אחיות כס"ף הם הולכים ומתרבים כך האדם לריך לרבות וליך צחו' משו"ה נקט כסף וז"ל אס כסף וגו' ע"ש. ובזו"ז אס כסף ר"ל אס אתה רואה שיתרבו נכסין כאחיות כסף שהולכים ורבים תעשה לדקה מעולה היינו בתחילה תתן לו צחורת הלואה וזהו תלוה. ולמי אתה עושה זאת להת"ח שנתרבו מתיבת את ה"א תירא והם נקראים עמי וז"ל את עמי. ובזה תזכה את העמי עמך ר"ל שהשכי' שהיא שריו' תמיד עם העמי תהי' עמך :

אם חבול תחבול שלמת רעך עד בוא השמש תשיבנו לו וגו'. יל"פ בדרך רמז מוסר והכפל של חבול תחבול. במ"ש רז"ל לעולם יראה אדם א"ע ואח כל העולם כאלו חליו זכאי וחליו חייב עשה מלוא אחת אשריו שהכריע א"ע ואח כל העו' לבק זכות עשה עבירה אחת אי לו שהכריע א"ע וא"כ העו' לבק חובה. וע"י העון שעושה האדם גורם שמלבוש העליון שהוא נקרא תלוקא דרצון מתלכלך צעונו צין שלו וצין של אחרים והוי גרמא בזקין ובגד צוגדים לבשו עיין במ' דב"ש ז"ל צדורש אשר שם מ"ש צפי' הסוגיא שיירא שעמד עליה גיים וערפה וכו' עש"ב. ולכן לריך שצעוד האדם קיים צעוה"ז וכבר גבר עליו היסור"ר והתנאיו ימהר יחשה מעשיהו לעשות תשו' מעולה לתקן את אשר עיית להתחזיר המלבוש נקי כצחתי להתכסות בו וללבושו צעוה"ב. וזהו הרמז אס חבול ר"ל אה עשית איזה עבירה והיצלת לעמך במלבוש העליון הנקרא ח"ד שלכלכחו צעוין לא די לך זה אלא גם תחבול שלמת רעך שגורם נזק גם לאחרים עמך במלבושיהם. לכן אני מזהירך שאתה צעודך קיים וחי צעוה"ז קודם הליכתך לב"ע תעשה תשו' מעולה שעי"ז תתקן את אשר עיית שיתחזר המלבוש לרעך נקי כצחילת. וזהו עד בוא השמש ר"ל קודם הערצת שמשך תעשה אופן צתשו' צצכי ואמחה ולעקה והרעה כדי שתשיבנו לו שיהי' נקי. כי היא כסותו לצדו שזהו לבוש הרוחני שלו שהוא רואה להתכסות בו צעוה"ב היא שמלתו לעורו ואס תניחנו מלובלך ומטונף צעומתיך צמה ישכב. והי' כי ילעק אלי על ההמש והנזק שהגיע אליו צסיכתך ושמעתי כי הוין אני ויהי' לך עונש גדול גם על גרמת הנזק הזה. או יל"פ מ"ש והי' כי ילעק וגו' כמ"ש ה' נועם אלימלך צמ"ז וז"ל ואס יאמר איך אפשר שיהי' לי תקנה על עומתי ע"י התשו' הזאת ואמר והי' כי ילעק אלי צצכי וזעקה ושמעתי כי הוין אני ע"כ. שלפי דרכנו יוצן ג"כ על דרך זה. ובמ' הכ"ל פי' פי' הפ' בדרך מוסר נאות ע"ש :

וד' לא תהדר צריצו. פי' ה' מוהר"ה נ' עטאר ז"ל רמז היצת צריצו ע"ד חז"ל שהעמי עושה מריצה עם קונו למה זן לכל והוא צרעצ וצעירוס וצחוסר כל וכל הנותן פרוטה לעמי ומפרנסו ה"ז משצית ריב עמי מעל השמים ובזמן שאין חוקן דליס טענת עמי היא טענה נשמעת ומהודרת. ולזה ילו ה' שלא יסובצו הידור לריב העמי עם קונו אלא יחוננוהו כמשפט חוקן דליס עכ"ל. ולי הדל יל"פ באופ"ז דכיון שאתה יודע שהעמי עושה מריצה עם קוני לא תהדר לא תחלוק לו כבוד לזכותו בדין ולומר דל הוא אזכנו ואכבדנו כפו שפירש"י ז"ל כדי להשקיט המריצה שלו שיש לו עם קונו אלא הוי דן דין אמת לאמיתו ושבו תחוננוהו מאתך כמשפט חוקן דליס :

ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלד'ים אהרים לא תזכירו לא ישמע על פיך. יצן
 במשרז"ל דלריך האדם להתרחק מהגאווה עד קלה האחרון דמאי דכתיב תועבת ה'
 כל גבה לב פי' כל דהו משמע. וכפי"ז גם משה"כ גבי עריות אל תעמאו בכל אלה ופסוק
 כל אשר יעשה מכל התועבות האלם היינו פי' אפי' באהת מאלה מהעריות הנו' מקודם אל
 יעמא דפי' כל כל דהו משמע. וזהו למי שתופס מדת הענוה מפרש בשני הפסוק תועבת ה'
 כל גב"ל ואל תעמאו בכל אלה דתיבת כל כד"מ. משא"כ מי שנאחז בסרך הגאווה הוא משום
 דס"ל דפי' תועבת ה' כל גב"ל הוא כל הגאווה אסירה אצל מיעוט ממנה שריא ולפי דעתו
 המשובש יולא גם מאי דכתיב אל תעמאו בכל אלה גבי עריות פי' הוא דעד דעבד לכולהו
 איכא איסורא אצל צהדא מינייהו ליכא איסורא. וזהו משרז"ל כל המתייבש נכשל בא"א. דהא
 צהא תליא ותפסו בלשוגם א"א דהיא חמירא מכולהו. ועיין בס' ברית אבות צפ' קרה שהביא
 מחלוקת ריו"ס ורבנן בפסוק ואיש כי יכה כל נפש אדם דח"א כד"ג וה"א עד דאיכא כ"ג
 ולכן הכוונה יו"ד צ"א כולם פטורים. וזהו פי' כה"פ נוהף אשה חסר לב משהית נפשו הוא
 יעשה. היינו דלפי סברתו דפי' מכל התועבות הוא כולם בכללות א"כ לפי"ז אם הכוונה
 יו"ד צ"א ומת כולם פטורים דגם שם פי' כי יכה כ"ג אדם עד דאיכא כ"ג הא אם כל
 אחד הרג מקלל כולם פטורים. וז"א משהית נפשו הוא יעשה נפשו דייקא. וזהו שאז"ל כל
 אדם שיש בו גסה"ר כאלו עו"ז דבע"ז נמי כתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה ויפרש דכל
 תמונה דווקא הוא חסור אצל מקלל מותר לו"א כאלו עו"ז. גם זהו משה"כ וכי יזיד איש
 על רעהו להורגו בערמה להכותו הוא ואחרים עמו כדי לפטור עצמו עז"א מעם מזבחי פי'
 מהמזבח תקח ראיה להורגו להאחרון כס' ריו"ס דבקדשי מזבח נמי כתיב כל מוס לא יהי'
 זו ודרשי' אפי' מקלל מוס פסול לגבי מזבח. דון מינה דה"ג דכתיב כי יכה כ"ג אפי' מקלל
 נפש ע"ס. ולע"ד דזהו כה"פ ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו.
 היינו דלא תעלה במעלות להתגאות שפי' תועבת ה' כל גב"ל היא אפי' כ"ד וראי' לזה על
 מזבחי מהקרצנות שמתקדשים על המזבח דכתיב זהו כל מוס יהי' זו דדרשי' אפי' מקלל מוס
 פסול לגבי מזבח דון מינה דה"ג מאי דכתיב תועבת ה' כל גב"ל אפי' כ"ד חסור ולא מינה
 ולא מקללה. וזהו אהא מריות אשר לא תגלה ערותך עליו דאיך צא לגלות ערוה דאחא
 דורש ג"כ בקרא דכתיב אל תעמאו בכל אלה גבי עריות היא פי' אפי' צהדא מינייהו. משא"כ
 אם אהא מתגאה וס"ל דפי' כל גב"ל דכולה ממא חסירא אצל מקלל שריא א"כ גם גבי
 עריות דכתיב אל תעמאו בכל אלה אחי לדרוש דעד דעבד לכולהו חסור אצל צהדא מינייהו
 לא ואחי לגלות ערוה. וזו"ו משרז"ל האי מאן דיהיר אפי' אחנשי ציתיה לא מקביל. דכודע
 משז"ל כל המזנה אשתו מזנה תחתיו שנא' אם נפתה לבי על אשה תענן לאחר אשתו. ודבר
 מפורסם הוא דהאשה הנזונה עיניה צאהר לגנות עמו הוא יען דבעלה אינו מתקבל על לבה
 לכן נזונה עיניה צאהר ואוהבת אותו לגנות עמו. וז"ש האי מאן דיהיר דס"ל דקרא דכתיב
 תועבת ה' כל גב"ל כולה דוקא חסירא אצל מקלל שריא. א"כ לפי סברתו זאת הוא נפסל
 בעריות ג"כ דדריש קרא דכתיב זהו אל תעמאו בכל אלה כולה ממא דוקא חסירא. וזה האיש
 שהולך

שהולך בדעת זו הוא גורם דל"מ דאנשים אחרים הם. שונאים אותו על המדה הרעה הזאת
אלא אפי' אלגשי ביתיה לא מקביל דע"י שהוא בגרמתו זאת בא לזות גורם שאשתו מזנה
תחתיו דאיתו מתקבל על לבה ואינה אוהבת אותו וטוחנת עיניה בלחור לאהוב אותו לזות
עמו דכל המזנה אשתו מזנה תחתיו. וזהו שדייקו בלשונם לגמר אפי' אלגשי ביתיה לא מקביל.
גם נודע משרז"ל דמאי דכתיב נעשה אדם הוא כדי ללמד עמוה דהגדול יהי' נמלך בקטון
ממנו. אבל אוה"ע הם דורשין אותו לב' רשויות דאזלי לסברתייהו דס"ל דהגאון מיעוטא
שריא ונעשה אדם אינו להורות עמוה בא כ"א לב' רשויות. ובזה פי' מוהר"ר העשל ז"ל
הוב"ד בס' בית פרץ כו' הש"ס כל המתגאה כאלו עו"ז ע"ש. ולפי ס' אוה"ע גם גבי
ערויות דכתיב אל תטמאו בכל אלה כולו ממס אסירי הא בחדא מינייהו שריא. משא"כ לדין
דפי' כל כ"ד משמע וא"כ פי' נעשה אדם הוא ללמד עמוה. וז"ש ובכל אשר אמרתי אליכם
בכ"ל דייקא היינו מה שאמרתי לכם אל תטמאו בכל אלה גבי ערויות תהיו נשמרים אפילו
מחדא מינייהו דתיבת כל כ"ד משמע. וגם מאי דכתיב תועבת ה' כל גב"ל היינו ל"מ ולא
מקלטה. אשר מזה נמשך דמאי דכתיב נעשה אדם הוא להורות עמוה וממילא רוחא ושם
אלד"ם אחרים ל"ת לא ישמע על פיך שאינכם דורשים נעשה אדם כמו אוה"ע שהוא לב' רשויות ח"ו :

ועפ"ה לעיל בשם הב"א ז"ל בכה"פ נוף אשה חסר לב משהית נפשו. יל"פ כה"פ שש
הגה שגא ה' ושבע תועבת נפשו. דהביל"ע ז"ל פי' שש הגה כל אחת מדה
מגונה אך יש מדה רעה ונקראת תועבת ה' עם היותה אחת היא יש בה קיבוצ' שבע
עבירות יהו' וז' תועבת נפשו היא בעלמה ז' לפי שבאים השש על ידה וזשה"פ מה היא
האחת שיש בה שבע היא עינים רמות וממנה יבואו אלו השש לשון שקר וידיים שופכות לב
חורש רגלים ממהרות עד שקר משלח מדנים ע"כ. נמז"ל דהעינים רמות שהיא הגאון עליה
קאמר ושבע תועבת נפשו. דיוצן לפי"ה לעיל דהאדם ההולך בגאון ובזו הוא משום דסובר
דתיבת כל גב"ל דדוקא הגאון כולה אסירה אבל מועט שריא דכל כולה משמע א"כ לפי"ז
אם הכוהו יו"ד ב"א ומת כולם פטורים דקרא איש כי יבה כ"ג כולה משמע הא אס כ"א
הרג מקלע פטורים. וז"א ושבע היא מדת הגאון שכוללת כל ה' מלבד זה תועבת נפשו
נפשו דייקא :

פרשת תרומה

ויקחו לי תרומה פרש"י ז"ל לי לשמי. יל"פ בדרך פשוטה במשז"ל במד' דכל היבא דכתיב
לי היא פי' לעולם ע"ע. וא"כ בכאן דהיא נדבה לבגין המשכן דקאמר ויקחו לי
תרומה

תרומה קשה מאי תיבת לי דקאמר מאחר דהיא נדבה לשעתה ואינה לעולם. לזה בא רש"י ז"ל וקאמר לי לשמי ר"ל דתיבת לי הכתובה בכאן אין פי' לעולם כמו שאר תיבת לי הכתובה במקום אחר אלא בכאן הוא פירושה לי לשמי. עוד יל"פ בדרך שפי' ה' יד אביסלוס ז"ל דרך רמז במ"ס במס' עירובין מיום שחרב ביה"מ דיו לעולם להשתמש בשתי אותיות שגא' כל הנשמה תהלל יי'. והוא הדין עד שלא נבנה המשכן ראוי להשתמש בשתי אותיות. וזהו ויקחו לי לשמי דייקא למלאות השם דמשכן איקרי מקדש דקודם לכן אין השם שלם ע"כ. ולפי דרכו יל"פ שהוא רמז לגאולה העתידה דידוע דשם הוי"ה עכשיו חסר אותיות ו"ה כדכתיב כי יד על כס י"ה והלדקה היא מקרבת הגאולה כדכתיב שמרו משפט ועשו נדקה כי קרובה ישועתי לבוא ואזי יהי' שמו ית' שלם. וזהו ויקחו לי תרומה כינוי לנדקה ועי"ז תהי' הגאולה ויהי' שמי הוי"ה שלם וזהו לי לשמי בעצור שמי שיהי' שלם :

במד' אנכי ה"א אשר הולאחיק מארץ מל' לכך ויקחו לי תרומה ע"כ. והוא תמוה דמה ענין זל"ז. ויל"פ במשז"ל דבשרלא הקב"ה ליתן החו' לישראל עטמו המלאכים ואמרו תנה הודך עה"ש כי יש להם דדב"מ ואז"ל דענחם היא בעילה יען דישר' יל"ד דין צנים עם הקב"ה ולגבי בן ליכא דדב"מ. ויש הוכחה לזה דדין צנים יש לו מהא דמלאכו דהקב"ה בכבודו ובעלמו ירד למל' ארץ מלאה גילולים וככ"י עימא עלמו והט' דיש לו דין צנים ואז מיטמא לבנו. וז"ש אנכי ה"א אשר הולאחיק מאר"מ אני בעלמי הולאחיק משם והט' דאחס לי בית ישראל צנים. לכך דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה עט' תורה מ' היינו החו' שניתנה למ' יום כדכתיב ויהי משה צהר מ"י ומ"ל דחו ליכא טענת צה"מ שטעמו אותה המלאכים. עוד יל"פ לענין הלדקה דידוע מאי דשאל עורוסרופוס את ר"ע אם אלד"כס אוהב את העניים למה אינו מפרנסם משל למלך שכעס על עצדו וכו' והשיב לו דאכן יש לו דין צנים משל לאז וכו'. וז"ש אנכי ה"א אשר הולאחיק מאר"מ בכבודי ובעלמי והט' דאז מיטמא לבנו וככ"ל. לכך ויקחו לי תרומה היא כינוי לנדקה דדין צנים יל"ד וטענת אותו המין מהבזל תמטע :

איתא במד"ר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמת מיד אמ"ל הקב"ה ויקחו לי תרומה ע"כ. והוא תמוה מה ענין זל"ז. ויוכן במשז"ל ע"פ ויתלצו בתחתית ההר אמר ר' אחא מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית ואמ"ל אם מקבלים את החו' מוטב ואם לאו שם תהא מיתתם שם תה"ק אמר רבא מכאן מודעה לאורייתא. והחוס' הק' דהא כבר אמרו נו"כ ותי' דההיא לחו' שבכתב והכפייה היא לחו' שבע"פ. נמלא דלגבי תורה שבע"פ אם לא ירלו לקיימה יש להם טענה דהם אנוסים בקבלתה אבל חו' שבכתב צרלון קבלוה מעלמם. וידוע מאמז"ל דנקרא שמו משכן לומר שהוא מתמשכן בעוונות ישראל. גם אמרו דנדבת המשכן היא היתה כדי לכפר על מעשה העגל דיבוא זה המשכן ויכפר ע"ז העגל. וזו"ו דאם לא היו ישראל מקבלים צרלון חו' שבכתב והיתה הכפייה של ההר על שתיהם על חו' שבכתב ועל חו' שבע"פ לא היו לריכים לנדבת זה המשכן כדי שיכפר ע"ז העגל ואי"ל לעשיית המשכן שיהא מתמשכן בעוונות ישראל דבלא"ה יל"ד התגלות דבאוגם קבלו צין חו' שבכתב וצין חו' שבע"פ אכן עתה דחו' שבכתב צרלון קיבלוה במ"ס נו"כ וכפיית ההר היא לחו' שבע"פ דוקא לכן הולכרו לעשיית

לעשיית המשכן כדי שיבוא זהב המשכן ויכפר ע"ז העגל וגם שיעיל לעתיד שכשיתבאר
 שיתמשכן בעוונותיהם. וז"ש בשעה שאמרו ישראל' כו"כ מיד אמ"ל ויקחו לי תרומה :
ברם עדיין יל"ד צמ"ש בשעה שהקדימו ישראל' נעשה לנשמע דמנ"מ אם הקדימו נעשה
 לנשמע או אמרו נשמע ונעשה מאחר דברטון קבלוה. ויוצן צמ"ש ה' חוזה דוד ז"ל
 במזמור קי"ט צמ"ש צמד' פ' תשא אמר רשב"ן נאה ה' לאבותינו לקבל החו' ולומר נעשה
 ונשמע שמה ה' נאה לומר אלה אלד'ך ישראל' ע"כ. וק' מי לא ידע בכל אלה דזה נאה וזה
 אינו נאה. ופי' צמ"ש הפרמ"א ז"ל סי"ז שהק' כיון שהדין הוא דאונס מיתה גמר ומקנה
 וכמ"ש גבי סקריקון א"כ איך יש מודעה על קבלת החו' הלא כפה עליהם ההר להמיתם אם
 לא יקבלו החו'. ותי' דבשלמא היכא דאונסים אותו על דבר שאינו מתחייב עולמית אלא
 פעם אחת כההיא דסקריקון ודאי גמר ומקנה. משא"כ היכא דמתחייבים אותו בעול תמיד כמו
 עול החו' והמלות שהוא מתחייב בהם לעו' לא גמר ומקנה וכו' ע"ש. וכו' הח"ד ז"ל שם
 דלדעתו גם את זה קיבלו עליהם ברטון טוב. עול זה תמיד והוא באומרם נעשה ונשמע דהיל"ל
 נשמע ונעשה. אך ידוע מש"פ רבני קוסטליא ז"ל צמ"ש צמד' ברוך אהה צבואך בפרקמטיא
 שלך וצ"א צלחתך בפרק' שלך ודוד מפרשה ה' ישמור לאתך וצואך מעו"ע ע"כ. והכוונה הוא
 שהיל"ל הייאה תחי' ואח"כ ביאה. ופי' צמ"ש צג' גבי עושין פסין לביראות מטפס ועולה
 מטפס ויורד דהיל"ל איפכא תחי' יורד ואח"כ עולה ותי' לומר שיכול לעשות כמה פעמים
 דבאומרו עולה קדמה ירידה ובאומרו יורד יש אחריה עלייה וכוה פעמים רבות. ולכן אמר
 בחו' ביאה תחי' ואח"כ ייאה לומר שב"ז שילא יהי' ברוך ודוד מפרשה שהוא אמר ייאה
 וביאה ולזה הולך לומר מעו"ע ע"כ. כן באומרם נעשה ונשמע ר"ל נעשה מה ששמענו ונשמע
 עוד וכוה קיבלו כ"ז שהם חיים לקיים עליהם מה שיאוס וא"כ כזה צעלה טענת מודעא. וז"ש
 באומרם נעשה ונשמע אינו נאה כי נאה הוא נשמע ונעשה. אמנם אם הוא נאה הוא בדרך
 אלד'ך ישראל' בטענת אונסים אונס מיתה הלא כיון שהם קבלו כל ימיהם עול תמידי אין עוד
 מודעא ואיך אמרו אלה אלד'ך ישראל' עכ"ד. ובזו"ו כו' המד"ר בשעה שהקדימו ישראל' נעשה
 לנשמע דהיל"ל נשמע ונעשה והם הקדימו נעשה לנשמע הו' כזה דכונתם הוא נעשה מה
 ששמענו כבר ונשמע עוד ונעשה וברטון טוב קיבלו כ"ז שהם חיים לקיים עליהם מה שיאוס
 וליכא טענת מודעא אזי מיד אמ"ל הקצ"ה ויקחו לי תרומה שיבוא זהב המשכן ויכפר ע"ז
 העגל וגם שיתמשכן בעוונותיהם דבעלה לה טענת מודעא :

פרשת תצוה

ויקחו אליך שמן זית זך כחית למאור להעלות נר תמיד. יש לרמוז צמ"ש החיד"א ז"ל
 בפכ"ד מפי השמועה שפי' במשז"ל הרגיל בנר ש"ש הוי"ן ליה בניס רבנן. וכל ת"ח
 אחימי

אמיתי יש בו נינון מרע"ה. וזהו ואתה תלוי את בני שיקחו אליך כל' שילידו ולד שנינון ממך יאיר בו ונמלא שלוקחים אליך ממנו. וזה ע"י שמן זית וז' ע"י שידליקו נרות ש"ש בזה יזכו לבן חכם שיתנון בו אור מנינון ונמלא שהם לוקחים אליך ע"י מלוא זו ע"כ. וזהו הרמז שמ"ן ר"ת 'מלוא' 'נרות' 'שבת' 'מלואה' 'שתי' 'נרות' כנגד זכור ושומר. זי"ת בזה זוכים 'זרע' 'יודעי' 'תורה' ז"ך זכרים כולם. להעלות נר תמיד כ"ר תמיד גמט' בשצ"ת. עוד רמז מ"ש ה' ירך יעקב ז"ל שפי' במשז"ל כל המנאף אין יולא ממנו בן ת"ת. ומדע דהזית אין מקבל הרכבה באין אחר וזה"כ בניך כשתלוי זיתים שלא יתערבו באחרים. וזהו ואתה תלוי וגו' אם ירלו שיקחו אליך נינון מרע"ה היינו ע"י שמן זית ר"ל כזית זה שאינו מקבל תערובת לאפוקי המנאף שאינו יולא ממנו בן ת"ת ע"כ. וזהו שבא הרמז בר"ת וז"א ויקחו אליך אם ירלו שיקחו אליך נינון ממך. שמ"ן 'שליך' 'מעון' 'ציון'. זי"ת 'זהירים' 'היו' 'תמיד'. בזה ז"ך זוכים 'כולם'. כתי"ת למאו"ר 'כל' 'תולדותם' 'יודעי' 'תורה' 'לרוב' 'מדרשים' 'אגדות' 'הלכות' 'רמזים' :

א אפשר כמ"ש ש"ס בעירובין דד"ן ת"ר כי"ל בדר משנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן שנה לו משה פרקו וכו' נכנסו צניו ושג"ל משה פרקו וכו' נכנסו זקנים ושג"ל משה פרקו וכו' נכנסו כל ישראל ושג"ל משה פרקו וכו'. וזוה פי' ה' זכ"ה ז"ל כו' מסרה ואתה ג' דיש פסוק ואין דבור קודם להם. ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. ואתה תדבר אל כל הכמי לב. ואתה תלוי את בני. היינו דבתחי' ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. ואח"כ ואת בניו אחו. ואח"כ ואתה תדבר אל כל הכמי לב הם ע' זקנים. ואח"כ ואתה תלוי את בני ר"ל כללות כל ישראל ע"כ. ומוהרא"ה ז"ל כתב דכולהו גמירי ממש דכיון דלמד מפי הגבורה מסתייעא מילתא. וזהו ואתה בעלמך דגמרת מינאי תלוי את בני ולא ע"י אחר שעי"ז שתלוי בעלמך את בני מסתייעא מילתא ויקחו אליך שמן וגו'. וזהו משה"פ ואתה תדבר אל"כ חכמי לב אשר מלאתיו רוח ר"ל עי"ז דאתה תדבר אל"כ חכמי לב בעלמך מסתייעא מילתא ועי"ז מלאתיו רוח חכמה ע"כ. ואיתא בש"ך ז"ל 'שמן' 'זית' 'זך' 'ר"ת' 'גי' 'שד"י'. ולב ארי' ז"ל כתב דמשה גי' אל"כ שד"י. גם מטעמו"ן גי' שד"י ונאמר עליו כי שמי בקרבן ששמו כשם רבו. והמג"ע ז"ל כתב דמרע"ה הוא מדרגת מט"ט ונקרא משה ע"ש ר"ת 'מט"ט' 'שר' 'הפנים'. ושז"א הואיל ששמן זית זך הוא ר"ת מספר שדי כשמו של משה לזה ואתה דייןקא תלוי את בני ויקחו אליך 'שמן' 'זית' 'זך' ר"ל ששמן זית זך ואין אחר יכול להעלות כ"א אתה ע"כ. ויומתקו הדברים לע"ד דקאמר ואתה תלוי את בני דאתה דייןקא תלוי את בני דכמו שאתה שגמרת ממני זכית לזכיה זאת דליכא שבהה גבך ומסתייעא מילתא. כן ג"כ הם שלומדים ממך יזכו לזכיה זאת שלא ישכחו מה שהם לומדים ומסתייעא מילתא גבם ע"י שהם לומדים ממך שאתה למדת ממני וזהו ויקחו אליך ר"ל שהזכיה שבאה אליך ע"י שלמדת ממני הם ג"כ יקחו אותה הזכיה ע"י שהם לומדים ממך. והזכיה ההיא היו תהי' ע"י מט"ט גי' שד"י דזכה משה למדרגתו דנקרא משה מט"ט שר הפנים היינו דכמה שלמד מפי הגבורה מסתייעא מילתא ולא היה שוכה ע"י מט"ט גי' שד"י שהי' בעזרתו. כן ג"כ

ג"כ הם שלומדים ממך יזכו לזה שיהי' מט"ע גי' שד"י בעזרתם שתסתייע להם מילתא ולא יהיו שוכחים. וזהו ויקחו אליך 'שמן' זית 'זך' ר"ת גי' שד"י :

וּבְרַפִּי האמו"ל יל"פ כו' המסרה הג"ל ואתה ג' ר"פ וכו' וזהק' עוד מ"ש בג' נדרים דפ"א מ"מ אין מטיין ת"ח ללאת ת"ח מצביהן מר זוטרא אמר מפני שהם מתגדרין על הלצור ופירש"י לשון גדולה ושררה רב אשי אמר משום דקרו לאינשי חמרי. ובסנה' ד"ז אמרו דמדת אהרן אה"ש ורוד"ש ומשים שלום בין אדם לחבירו שנא' תורת אמת היתה צפיהו וגו' בשלום ובמישור הלך אחי ורבים השיב מעון ופירש"י תורת אמת וגו' משתעי באהרן כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו' יע"ש. ובדאי דמאחר שהוא מתואר בתוארים הללו אינו הולך בגדולה ובשררה. וכל מי שהולך בד"ז אינו נמנע ממנו שיהיו ציני ת"ח מאחר שאינו הולך בגדולה ושררה אינו מתגדר על הלצור ולא קרי לאינשי חמרי ואזי זוכה לציני ת"ח. וזהו ואתה תלוי את בגי' ר"ל לוי אותם מלוא שיקחו בסיבתה אליך שילידו ולד שגילוף ממך יאיר זו וגמלא כאלו לוקחים אליך ממש. וזה יהי' ע"י שמן זית זך שידליקו נרות של שבת בזה יזכו לבן חכם שיגדלך זו אור ממך. וליווי זה הוא די אל בגי' היינו לשאר עמא דארעא דבהללקת שמן זית זך בשבת יזכו לזה ציני ת"ח. אבל מי שהוא ת"ח כדי שיזכה שיהיו ציני ת"ח לריך אזהרה אחרת דמלבד השמן ז"ל הדלקת נרות בשבת גם לריך לו אזהרה שלא יתנהג בגדולה ובשררה כ"א שיתנהג צמדת אהרן בשלום ובמישור וכו'. וז"ל ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאו רוח חכמה שיה"ל מדת אהרן ואתה הקרב אליך את אהרן שילכו צמדת אהרן אה"ש ורוד"ש וכו' ועיי"כ יזכו לציני ת"ח :

וְאֵתָה תלוי את בגי' ויקחו אליך וגו'. יל"פ דהפסוק בר"ת בא לרמוז למדת העטרה וזהו ואתה תלוי את בגי' ויקחו אליך שיקחו מדתך של העטרה. שמן ר"ת 'שאמרת' 'מחו' 'מה. זי"ת ז"ך זה יהיו 'תמיד' 'זריזים' 'כולם. דעי"ז יהיו זוכים כתי"ת למאו"ר כי 'תלמודם' יהי' 'תמיד' לשמה 'מעלה' 'אחרת' 'יהי' 'רבה' להעלות ר"ת לקבוע 'הלכה' 'עמם' 'לעולם' 'ועד' 'תמיד. גם ר"ת 'להיות' 'השכי' 'עמם' 'לעולם' 'ועד' 'תמיד. נר תמיד שם רמז למ"ש הארזי"ל בשעה"כ סוף דר"א של הב"ש וז"ל הנה נר הוא צחי' ג' יחודים הא' הוא יחוד הוי"ה ה'ה"ה הב' הוא יחוד הוי"ה אלד"ים הג' הוא יחוד הוי"ה אדנ"י וכל אלו השמות הם בגי' כ"ר. גם דע כי צחי' נר הם צחי' רמ"ח אברים של המל' כד אחלילת צב' דרועין דדכורא ואז נק' כ"ר כנו' צב"ה צפ' תרומה צענין צרי' דרב ספרא ע"כ. ותיבת תמיד מלאה היא בגי' חות"ם של המל' וכנגד ג' מילוי אהי"ה. ובדרוש ג' דתפא"ש כתב וז"ל והנה תיבת תמיד הוא חסר יו"ד כי כתיב תמד וקרינן תמיד וכבר ידעת מ"ש בפסוק ומדת ימי מה היא כי לאה היא הנק' מדת שהם אותיות תמד לפי שהיא לוקחת ד' אלפים מד' שמות אהיה שהם בגי' מד"ת ע"כ. וכבר כתבנו דתיבת כ"ר תמיד גי' בשב"ת. והיינו שם רמז דמה שיהיו זוכים זו שאר העם בשבת לגשמה יתירה וביחודים הג"ל ע"י הדלקת נר בשבת. האדם שיש לו מדת העטרה על ידה זוכה לחכמת התו' ולקבוע הלכה כמותו לכיון לאמיתותה ש"ת וזוכה לגשמה יתירה ויחודים הג"ל גם צימי החול וזהו להעלות נר תמיד :

במד"ר כשאמ"ל הקב"ה למשה ואהרן הקרב אליך את אהרן אחיך הרע לו אמ"ל הקב"ה תורה היתה שלי ונתתיה לך שהרי מה"ש נתאוו לה וכו'. והוא תמוה. ויוזן במ"ש הכ"ז ז"ל מלוא סיל"ה דלמה לא ניתנה התו' ע"י המלאכים ושינה העצב לעלות קרוץ מחומר בין שרפי מעלה משום שהתו' היא קידושין לישר' מהקב"ה וקי"ל דאין העבד נעשה שליח לקבל געין וקי' משום דליחיה בגו"ק לכן לא ניתנה התו' ע"י המלאכים דאינס בגו"ק דהמה עיר גבורים עיר שכולה גבורים ע"כ. ובזה פי' חיים מירושלם ז"ל צפ' יחדו מ"ש צש"ס צשעה שעלה משה למרום אמרו מה"ש מה לילוד אשה בינינו ר"ל דשאלו מה לילוד אשה קרוץ מחומר שיהי' בינינו בין שרפי מע' אי משום נתינת התו' תהי' על ידינו. והשיב להם לקבל את התו' בא דהיינו קבלת קי' לישר' וזה א"א על ידכם שאינכם צתורת גו"ק ומוכרח הוא שיהי' ע"י ילוד אשה שאינה קיימי צתורת גו"ק. וזהו ג"כ פי' שאר המאמר מה כתיב זה וכו' ר"ל כיון שאין אתם בקיום התו' אין אתם יכולים להיות שלוחים לקבלה ע"כ. גם נודע מ"ש המפ' דזמן הת"ש של בין הצתרים נשלם ע"י קוה"ש וכחצ החיד"א ז"ל דז"ד אי אמרי' שהם צבחי' צנים אז קוה"ש לכן מלך חשיב להשלים אבל אם הם צבחי' עצדים לא חשיב קוה"ש להשלים הזמן. ומכלל דברי הכ"ז ז"ל נר' דישר' חשיבי צחי' צנים דאי הם קומ"ת חשיבי צחי' עצדים היאך הי' יכול ליתן התו' להם ע"י משה רבי' שהוא צבחי' עצד מאחר דאין העבד נעשה שליח לקבל גו"ק ואין מהראוי שתתן התו' שהיא הקי' ע"י מש"ר כ"א מיד הקב"ה לידם דוקא. א"ו מוכח שהם צחי' צנים ולכן ניתנה ע"י מש"ר. וכפי"ז שפיר אמרי' דקוה"ש השלים הזמן וזהו שרמו האל ית' באומרו צני צבורי ישר' שלח את צני להורות דדין צנים י"ל ונחש צנים קוה"ש להשלים הזמן. והנה מרע"ה סירב צש"מ דסבר דעדיין הם קומ"ת י"ל צחי' עצדים ולא נשלם הזמן עדיין ונענש ע"ז דנלקחה הכהונה ממנו וניתנה לאהרן אחיו והלוייה ניתנה לו כמ"ש המפ' צכה"פ את"ה תהי' לו וה"א יהי' לך. וגם נגזר עליו שלא יכנס לא"י כמ"ש עתה תראה ודרז"ל ולא במלחמת לא"י מלכים. ובז"ו דכשאמ"ל ואהרן הקרב אליך א"א לקדשו לכהנו לי היינו דציאר לו צפי' דהכהונה נלקחה ממנו וניתנה לאהרן ולצניו והט' צמה שסירב צש"מ על מה שנכנס בדעתו דעדיין קומ"ת הם צבחי' עצדים וקוה"ש לא מהני להשלים הזמן. הרע לו למש"ר דמאן מוכח דהם צחי' צנים שעי"ז יענש צמה שסירב שתינעל הכהונה ממנו. ע"ז השיב לו הקב"ה תורה היתה שלי ונתתיה לך שהרי מה"ש נתאוו לא נתנו לה היינו שתתן על יד לישר' ולא נתתיה להם שיהיו הם שלוחים בזה יען שאינם צתו' גו"ק ולא נתתיה לישר' כ"א על ידך שאתה יסרך צתו' גו"ק. דמזה מוכח דהם צבחי' צנים וקוה"ש חשיב שפיר להשלים הזמן. ועל שכירצת בשליחותי ראוי אתה לעונש והכהונה ראוי לאהרן וע"כ אני אומר לך ואתה הקרב אליך א"א לקדשו לכהנו לי. וכפי"ה י"ל דזהו רמז הקרא דכתיב בהוליאך את העם ממל' תעבדון את האלד'ים על הה"ז :

בא"א יל"פ במאי דפליגי תנאי צש"ס אי יש אס למקרא או יש אס למסורת דפלוגתא דר"ע ור"א אס יכול למכור את צתו לשפחות אחר שפחות או לא דהד ס"ל

דאינו יכול דיש אס למסורת דמאי דכתיב לא ימשול למוכרה צבגדו זה היא לשון צגידה

צָבָגְדוּ דְכִיּוֹן שְׁצַגְדָּה פִּי"א שׁוּב אִינוּ יִכּוֹל לְמוֹכְרָהּ. וְחַד ס"ל דִּיכּוֹל לְמוֹכְרָהּ לְשַׁפְחוֹת אַח"שׁ
 דִּישׁ אִם לְמִקְרָא צָבָגְדוּ קְרִינָן בְּחִירִיק לְשׁוֹן צָגְד וְדוּקָא הֵיכָא שְׁפִירֵשׁ טְלִיתוּ עָלֶיהָ הֵיכָא נִישׁוֹאִין
 שׁוּב אִינוּ יִכּוֹל לְמוֹכְרָה עוֹד אֲבָל לְשַׁפְחוֹת אַח"שׁ יִכּוֹל לְמוֹכְרָהּ. וּבְתַצּוֹ הַמֶּלֶךְ דִּישׁר' י"ל דִּין צַח
 עִם הַקֶּבֶץ"ה כְּדִכְתִּיב וְכִי יִמְכּוֹר אִישׁ אֶת צַחוֹ לְאַמָּה וּדְרָשׁוּ צָוָה"ק אִישׁ דָּא קִיבִּצְהָ צַחוֹ דָּא
 כְּנֶס"י. וְאִי יֵשׁ אִם לְמַסּוֹרֶת אַ"כ אַחֲרֵי גִלוּת מַלְכוּת שׁוּב אִי"י כְּצ"י לְמוֹכְרִים צָגְלוֹת אַחֲרָא. וְאִי יֵשׁ אִם
 לְמִקְרָא אִי יִכּוֹל לְמַכּוֹר אוֹתָם צָגְלוֹת אַחֲרָת עַד שִׁפְרוּשׁ טְלִיתוּ עָלֶיהָ לְעַתָּה. וְהִנֵּה הַקֶּבֶץ"ה
 שְׂרָלָה לְהוֹלִיא יִשְׂרָאֵל מִמֶּלֶךְ צַחוֹ"ז הֵיכָא לְהַשְׁלִים זְמַן הַתִּשְׁבָּע צָגְלוֹת אַחֲרָת וּכְמַשָּׁה"כ אִהִי אֲשֶׁר
 אִהִי. אִהִי עַמִּם צָגְלוֹת זֶה וְאִהִי עַמִּם צָגְלוֹת אַחֲרָת דְּס"ל דִּישׁ אִם לְמִקְרָא דְּצָבָגְדוּ בְּחִירִיק
 קְרִינָן וְהַכֵּל תְּלוּי צִפְרִישֶׁת הַבִּגְד. וּמִשְׁ"ר סִירֵב צִשְׁ"מ דְּס"ל דִּישׁ אִם לְמַסּוֹרֶת צָבָגְדוּ צָחוֹלֵס
 דְּכִיּוֹן שְׁצַגְדָּה פִּי"א שׁוּב אִי"י לְמוֹכְרָהּ פֶּעַם אַחֲרָת. וְעַנְשָׁה ע"ז שְׁנִיעֵלָה מִמֶּנּוּ הַכְּהוֹנֵה וְכוּ'
 כְּנֶס"ל. וְצַמְד' אֲמָרוּ כְּשֶׁעָלָה מִרְעָה לְמָרוֹס לְקַבֵּל הַחוֹ' עֲרֵעְרוּ מִה"שׁ וְאֲמָרוּ תְּנֵה הוּדָךְ עִי"שׁ
 שְׁהִם רוֹעִים לְקַבֵּל אוֹתָהּ וְלֹא הַקֶּבֶץ"ה קִלְכַּתָּר פִּנּוּי שֶׁל אֲהַע"ה וְאֲמַל לֹא זֶה שֶׁאֲכַלְתָּם אֲכָלוּ
 הֵיכָא צָב"ח ר"ל שְׁעָבְדוּ עַל מַה שְׁטַחֲדִידָה הַחוֹ' לְאַסּוֹר וְאִין רָאוּי לְקַבֵּלָהּ. וְז"ד אִי אֲמָרִי דִּישׁ
 אִם לְמִקְרָא וְקְרִינָן ל"ת גְּדִי צַחֲלָצ אֲמָרוּ. אֲבָל אִי אֲמָרִי דִּישׁ אִם לְמַסּוֹרֶת אִין הוֹכַחָה דְּצָב"ח
 אֲסוֹר דִּהַמַּסּוֹרֶת הִיא צַחֲלָצ אֲמָרוּ. וּמִדְּהוֹיָן דְּשׁוּב נִתֵּן הַקֶּבֶץ"ה הַחוֹ' לְמַשְׁ"ר לִיתְנָה לִישְׂרָאֵל
 וְלֹא נִיתְנָה לְמַה"שׁ שְׂרָאוֹ לְקַחַת אוֹתָהּ מוֹכַח דִּישׁ אִם לְמִקְרָא וְצָב"ח אֲסוֹר וּלְכַן הִם שֶׁאֲכָלוּ
 צָב"ח לֹא נִיתְנָה הַחוֹ' לֵהֵם. וְצָו"ץ דְּכַשְׁאֲמַל הַקֶּבֶץ"ה לְמַשְׁ"ר וְאִתְּהָה הַקֶּרֶב אֲלִיךְ אֲחִי"א וְגו'
 לְקַדְשׁוֹ לְכַהֵן לִי לֹמֶר לוֹ צִפִּי דְּנִיעֵלָה הַכְּהוֹנֵה מִמֶּנּוּ וְנִיתְנָה לְאַהֲרֹן אֲהִיו עַל שְׁסִירֵב צִשְׁ"מ
 דְּסָבֵר דִּישׁ אִם לְמַסּוֹרֶת. הֲרַע לוֹ דְּמִאֵן מוֹכַח דִּישׁ אִם לְמִקְרָא וְלֹא יֵשׁ אִם לְמַסּוֹרֶת דְּדִילְמָא
 הָאֲמַת אֲחוֹ דִּישׁ אִם לְמַסּוֹרֶת וְתִיבָת צָבָגְדוּ הִיא צָחוֹלֵס וְכִיּוֹן שְׁצַגְדָּה פִּי"א שׁוּב אִי"י לְמוֹכְרָהּ
 פֶּעַם אַחֲרָת וְעִדְיִין לֹא נִשְׁלַם הַזְמַן יִשְׁפִּיר סִירֵב צִשְׁ"מ וְאִין רָאוּי לִיעֲנֵשׁ. ע"ז אֲמַל הַקֶּבֶץ"ה
 תּוֹרָה הִיתָה שְׁלִי וְנִתְתִּיב לָךְ וְלֹא נִתְתִּיב לְמַלְאָכִים שֶׁנִּתְּאוּ לֵה וְהֵט' שְׁהִם אֲכָלוּ צָב"ח דְּמִזָּה
 מוֹכַח דִּהַלְכָּהּ כְּמִד' דִּישׁ אִם לְמִקְרָא. וְאִ"כ הוּא שְׁסִירֵב צִשְׁ"מ דְּסָבֵר דִּישׁ אִם לְמַסּוֹרֶת
 רָאוּי לְעוֹנֵשׁ וְע"כ צִעֲלָה הַכְּהוֹנֵה מִמֶּנּוּ וְנִיתְנָה לְאַהֲרֹן אֲחִיו. וְכֵן זֶה הִדְרָשׁ הוּא לְפִי הַקֶּס"ד
 דְּש"ס דְּאִיכּוֹר צָב"ח הוּא תְּלוּי צָוָה אִי יֵשׁ אִם לְמִקְרָא וְכוּ' אֲבָל לְמַסְקָנָא אִינוּ תְּלוּי
 צָוָה כִּיעוּ"שׁ :

וְהָרַב שְׁמִי"י ז"ל פִּי' בַּהֲק' מִשְׁז"ל עֵינִי הַמַּהֲפֵךְ בְּהִרְרָה וְצָח אֲחֵר וְנִעֲלָה הַיָּמִינוּ נִקְרָ"שׁ. וְכו'
 מוֹהַר"מ אֲלֶשֶׁיך ז"ל בְּתַשׁוּ' סִיס"ז דְּלֹא אֲמָרוּ זֶה אֲלֵל צָמִי שְׁהוּא צָח לִיעֲלָה מִיָּדוֹ אֲבָל
 אִם צִעֵל הַחֲרָרָה עִתָּנָה לוֹ מִעֲלָמוֹ צָלִי תְּצִיעֲתוֹ לֹא שִׁיךְ צָוָה דִּינָא דְּעֵינִי הַמַּהֲפֵךְ וְכוּ'. וְהִנֵּה
 מִשְׁ"ר הֲרַע לוֹ צִשְׁבִּיל דְּסָבֵר דִּישׁ צָוָה דִּינָא דְּעֵינִי הַמַּהֲפֵךְ בְּהִרְרָה וְכוּ'. וְהַעֲנִין הוּא צִמְשׁוֹ"ל
 דְּמַלְאָךְ מִיכָאֵל הוּא כֶּה"ג לְמַעֲלָה עוֹמֵד וּמַשְׁרַת. וְעַכְשָׁיו שֶׁאֲמַר וְכֵן אֲדָם לֹא יֵהִי צָחֵל מוֹעֵד
 וְדָרְז"ל אֲפִי' מִה"שׁ דְּכִתִּיב צָח וְדָמוֹת פְּנֵיהֶם פָּנֵי אָדָם לֹא יֵהִיוּ. אִ"כ יֵשׁ צָוָה מִשּׁוֹם עֵינִי
 הַמַּהֲפֵךְ בְּהִרְרָה לְכָךְ הֲרַע לוֹ לְמַשָּׁה עַל אֲהֲרֹן אֲהִיו דְּה"ו צִשְׁבִּיל זֶה נִקְרָ"שׁ. וְלִזָּה אֲמַל
 הַקֶּבֶץ"ה הַחוֹ' הִיתָה שְׁלִי וְנִתְתִּיב לָךְ וְהִיאֵךְ הוֹתֵר לָךְ לְקַבֵּל הַחוֹ' דִּישׁ צָוָה ג"כ עֵינִי הַמַּהֲפֵךְ
 וְכוּ'

וכו' דמה"ש נתאוו לה כמ"ש תנ"ה עה"ש אלא מאי חית לך למימר שאני נתתיה לך מבלי תביעה ולא נטלת אותה מיד מה"ש ובכגו"ד לית זי' דינא דעני וכו' וכחילוק מוהרמ"א ז"ל וז"ל ונתתיה לך דייקא. וא"כ גם צענין הכהונה אינו הוא שאמרתי לך ואתה הקרב אליך אלא ואין בזה שום חשש דעני וכו' וא"כ אל ירע צעיניך עכ"ד :

וכפ"ד ז"ל לע"ד דזהו דיוק הקרא דקאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו ולא קאמר לקחתם לרמוז אל הנ"ל וה"ה כמבואר. גם זהו משו"ל בג' שבת כשעלה משה למרום לקבל התו' אמרו מה"ש מה לילוד אשה ציינו אמ"ל הקב"ה לקבל את התו' בא. כלו' דעמדתם היא דיש בזה ליחא דעני המהפך וכו' ע"ז השיב להם הקב"ה לקבל את התו' בא לקבל דייקא ולא קאמר ליקח דר"ל דאני נותנה מעלמי ומדעתי לו והוא בא לקבל אותה מידי ג"כ ולא מידכס דהו' תרתי לטיבותא וליבא בזה משום עני המהפך וכו' :

במסרה והם יקחו את הזהב. ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם. אך את הזהב. ובחגתים כבחון את הזהב. יל"פ במ"ש הכ"י ז"ל ע"פ דבר אל בני ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. דק' למה בתיב ויקחו בל' נסתר ולצסוף כתיב בל' נוכח תקחו. ופי' במה שידוע דדרך העולם שאם באו אנשים שאינם גדולים לגבות דקה אותו שאינו נדיב אינו צום מהם ואינו נותן להם גדבה. משא"כ כשגובים הם אנשים חשובים וגדולים אזי אפי' שאינו נדיב הוא צום מהם ונותן להם. וב' היא מתחלפת צו"י. וזהו דבר אל בני דהיינו הגזברים הגבוהים לילך תמיד לגבות גדבות ויקחו לי תרומה שהם יקחו מאנשים שהם רואים ליתן. אך מאת כל איש אשר ידוינו לבו שלבו דוה עליו ואינו נותן להגזברים הגבוהים לגבות ואינו צום מהם אנשים כאלו לא יגבו הגזברים רק אתם תקחו את תרומתי דהיינו משה ואהרן שהם אנשים חשובים וצושים מהם ע"כ. וזהו רמז המסרה אנשים הנדיבים ורואים לתת דקה אזי הגזברים הגבוהים יקחו מהם גדבה וזהו והם יקחו את הזהב. וכלפי אנשים שאינם נדיבים וממעטים בנתינת הדקה וזהו אך את הזהב אך מיעוט אזי אנשים כאלו ויקח משה ואלעזר הכהן שהם אנשים גדולים יקחו את הזהב מאתם. ובזה הדרך אשר ילכו בה אזי ינערפו ויתלכנו ויתצחנו ולרפתים בלרוף את הכסף ובחגתים כבחון את הזהב :

עוד יל"פ במה שנודע דבנתינת הדקה נכנעים הדיין ומתמתקים וגזברים החסדים והרח'. ועיקר נתינת ה' היא לעמלי תו' כמשו"ל הרואה לעשות דקה וכו'. והנה מילוי אותיות זהב י"כ י' י"ת ג' ת"פ בגי' לילי"ת. והמילוי הוא עפל לאותיות העיקר ותיבת את היא לרבות ועפל ותיבת אך מיעוט. וז"ר ויקח משה ואלעזר ר"ל כשיטתו דקה צפרע לעמלי תו' שהם יש להם ניטון מבחי' משה בזה מתמתקים הדיין ומגזירים הרח' וממעטים כח פלונית וזהו אך מיעוט את הזהב מילוי תיבת זהב שהיא גי' ת"פ. ברם אם ממעטים בנתינת ה' וזהו אך הזהב אך מיעוט אזי מתגברת לילי"ת הרשעה עליהם וזהו והם יקחו את הזהב דהמילוי שהוא גי' ת"פ בגי' לילי"ת יקחו אותה לעלמם לגורלם ולהגביר הדינים עליהם לעשות בהם משפט כחוב וזהו ובחגתים כבחון את הזהב :

והיה פי ראשו בחוכו שפה יהי' לפיו וגו' עיין בדרשותי דרוש ז' לחשו' שפי' אותו צט"ד
שני אופנים רמז מוסר ע"ע :

פרשת כי תשא

כי תשא צמד' אמר משה לפני הקב"ה צמה תרום קרנן של ישראל אמ"ל כזי תשא ע"כ.
והוא תמוה. יל"פ צמ"ש מוהר"ש אסטרפולי ז"ל צמד"ר ההעתקה כי ר"פ
מלא"ה הם ממונים ומסצבים ברקיע להכות את הרשעים ועליהם ועל כולם השר הנקרא תק"א
וכו' וזהו כמנין אש"ר וז"ס את אש"ר התעללתי צמל' וגו' וכאלה פסו' רבים ע"ש. והנה צסס
ישראל יש אותיות אש"ר צחמלע רמז להשר הג"ל שכשיהיו עושים רש"מ וישרים אזי יחצטל כה
השר הג"ל מעליהם ויהי' מוכנע לפניהם ויתעוררו הרח' והחסדים גמורים עליהם ורמה
קרנם. וזהו צמה תרום קרנם של ישראל כזי תשא את רא"ש שהוא כמנין השר הג"ל תק"א
שהוא בחוך ישראל שינטל הכח שלו ויחצטל ע"י מלות ומע"ע של ישראל' אזי יתרום קרנם :
או יאמר צמה שגודע דשורש פורה ראש לכל העצירות הכ ראות אסורות דהעין והלב הם
תרי סרסורי עצירה העין רואה והלב חומד. וגם ע"י אכילות ושחיות אסורות ע"ד מה
שרמזו דורשי רשומות כל עמל האדם לפיהו. וזהו צמה תרום קרנן של ישראל' ר"ל שיהיו מנוקים
מחטא ומעון ויתרום קרנם אמ"ל כזי תשא את רא"ש ר"ת 'אכילה' 'שחיה' 'ראיה שכל א' וא'
ישא ירחיק שלשה אלו ממנו שהם רא"ש ר"ת 'ראיה' 'אכילה' 'שחיה' האסורות בזה יתרום
קרנו ועיין בספרים ותמלא באורך מה שגורמים נזק שלשה רעות אלו ואין להאריך פה :
והמפ' ז"ל פי' צמשז"ל ג' מעידים זע"ז הקב"ה וישראל והשבת וזהו והייתם לי סגולה כמו
סגול. גם רמז לג' יודין של הוי"ה וישראל וירושלם שהיו מחוצרין יחד כמו סגול
בזמן שהי' צהמ"ק. ובחורבן נפרדה אות הוי"ד של ישראל מיו"ד של הוי"ה וירוש'. גם אז"ל ע"פ
גדע בחרי אף כל קרן ישראל' הכו' דבחתיו היתה אות הא' כתוצה אלק מלאה כזה ובחורבן
ע"י שלא עסקו בלימוד התו' ניטל אות הלמ"ד מהא' ונשאר אף וז"א גדע בחרי אף כל קרן
ישראל'. וזהו צמה תרום קרנן של ישראל' ר"ל אות הוי"ד והלמ"ד שהם הקרנות של תיבת ישראל' שהן
עתה אות היוד של ישראל היא פרודה מהיודין של הוי"ה וירושלים ואות הא' היא בלא למ"ד
צמה יתרום קרנן שיחזרו למקומם ויתחברו. אמ"ל כזי תשא ר"ת תש"א 'תורה' 'שבת' 'אחדות
דע"י קיום שלשה אלה בני נח יתרום קרנן של ישראל' ע"כ. ואפשר דלזה בלו אות הוי"ד בתחילת
שם ישראל ואות הלמ"ד בסוף לרמז זה שתמיד יתנו עיניהם לאותיות האלו שיהיו מחוצרים
במקומם ע"י מעשיהם הטובים. דבז"ו כה"פ לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו. כלו'
הלואי דעמי יבין אותיות לי הקבועות בשם ישראל בקרנות אות יו"ד בחתיו ואות ל' בסוף

שהם כדי לרמוז אל הנ"ל שיתנו עיניהם שג' היודין של ישר' והוי"ה וירושלם יהיו מחיצות
יחד וגם אות הא' שתהי' מלאה אל"ף וזה יהי' ע"י שיהיו עושים רש"מ שאם יהיו נותנים
דעתם ומצינים לזה אזי בדרכי יהלכו:

ונתנו איש כופר נפשו. כ' החיד"א ז"ל בפנ"ד דריב"ה ז"ל בפרפראותיו כתב ונתנו גם
למפרט ונתנו. כי מה שיתן יותן לו מאת ה' והוא ז"ל רמז בזה ע"ש. ולע"ד יש
לרמוז מ"ש ב"ש ע"פ רודף לדקה וחמד ימלא היים לדקה וכבוד משום דרודף לדקה ימלא
לדקה אלא דהקצ"ה ממליא לו מעות לעשות מהם לדקה עוד. וז"ר ונתנו כשעושים לדקה
הקצ"ה ממליא להם מעות עוד שיהיו תמיד ונתנו שיתנו לדקה וזהו ונתנו השניה :

לך רד כי שהת עמך אשר הולאת מארץ מל'. וק' דחלי תמיא בדלא תגי' דנר' דהעטס
ששחתו הוא משום שהולית ממל' הא' לא"ה לא היו חותמים וזהו אהמא. ופי' ה'
פרח לבנון ז"ל בהק' משז"ל ע"פ כי זה משה האיש אשר העלנו מאר"מ לא ידענו מה הי"ל
דבפר"א אמרו דישר' ישבו במל' רע"ו שנה והלילות השלימו זמן התש"ל דחשצין הי"ס לחוד
והלילה לחוד. וידוע דהעטס שעשו ישר' העגל לפי שטעו בדברי מרע"ה דהוא אמ"ל לסוף מ'
יום אני בא בתוך ו' שעות. וכסבורים הם שאותו יום שעלה מהמנין הוא. והוא אמ"ל מ'
יום שלימים יום ולילו עמו. באופן דממ"ג מש"ר נתפס אי השיב ליל לחוד ומטע"ז הולית
ממל' א"כ לא ידענו מה הי"ל דהי"ל לבוא לסוף מ' יום דהאי לחודי' קאי והאי לח"ק. ואי
סבר שלעולם יום ולילו עמו קשה היאך הולית ממל' קוה"ז. וז"א לך רד כי שהת עמך
והט' ששחתו הוא אשר הולאת מאר"מ כי בזה באים נגדך בממ"ג ע"כ. ולע"ד דזהו ג"כ
דיוק דברי ישר' שאמ"ל לאהרן קום עשה לנו אלד'ים וגו' כי זה משה האיש אשר העלנו
מאר"מ לא ידענו מה הי"ל. וזי"ו כו' חז"ל עמ"ש פרעה ראו כי רעה נגד פניכם כוכב
אחד ששמו רעה נגד פניכם צעשיית העגל. היינו דהם היו עושים עליו דהלילות השלימו הזמן
והוא אינו מסכים עמהם בזה דהוא ס"ל דלעולם יום ולילו עמו. וע"ז אמ"ל באש אחס עומדים
בסבתכם זאת. דהיום לחוד והלילה לחוד דעו וראו כי רעה נגד פניכם יולא לכם מזה
צענין עשיית העגל. וה' לב אר' ז"ל פי' בזה סיוס הפסוק למה ה' יחרה אפך בעמך אשר
הולאת מאר"מ ככ"ג וזי"ה וגו' ר"ל דהם אינם מוידים צעשיית העגל כ"א הם שוגגים ועושים
מכה אשר הולאת מאר"מ קוה"ז והט' דיום לחוד וליל לחוד מזה בא להם העשות עכשיו
לכן שוב מהרון אפך וגו' מיד וינחם ה' וגו' זת"ד בקיטור :

לך רד וגו' הא דנקט תיבת ר"ד יל"פ דבא רמז למ"ש הארז"ל דשם אלד'ים הוא דין
והילופו באותיות הקודמות בא"ב הוא שם אכדע"ס והוא רמז למיתוק הדין ותגבורת
הרמ'. אלל הילופו באותיות האחרונות הוא שם צמוכ"ן והוא רמז לתגבורת הדין יותר והוא
צגי' קי"ה. וא"כ יל"ד שם אלד'ים פשוט שהוא צגי' פ"ו ושם צמוכ"ן שהוא צגי' קי"ה עולים
שניהם צגי' ר"ד. וזהו רמזו לו בתיבת ר"ד שהגבירו הדינין בעולם בשם אלד'ים פשוט והילופו
באותיות האחר' שהם דינים חזקים שעולים שניהם צגי' ר"ד ע"י כי שחת עמך וגו'. גם אפש"ל
דשם רמז דמי שאינו מדקדק בתיבת אחד ואחר שהם ה"א השם אחד ולא תשתחוה לאל אחר
ומחליף

ומחליף ז'ז' דל"ת ברי"ש ורי"ש בל"ת הוי כעו"ז ומגביר שני שמות הדינים שעולים שניהם
בג' ד' ור' :

ועתה הניחה לי ויהר אפי זהם ואכלם. לכא' תיבת זהם יחירה. אפש"ל צמ"ש ה' משכנות
יעקב ז"ל ס' בא בכו' משה"פ למען שיתי אותותי אלה בקרבן. כמ"ש בזו"ח בראש"ש
והחברים שראו נחש שהולך בזעף וגער בו ראש"ש שלפה ברוה"ק שהי' שלוח להרוג יאודי
אחד ואמ"ל שכבר שב בתשו' וגשאר הנחש שם ולא הלך לקראת היאודי וגם לא שב לחורו
עד שנתן לו גוי אחר תמורתו. ושאלו החברים לראש"ש מהו הסיבה ואמ"ל שכיון ששלוהו
מהשמים להזיק לאחד לא ישוב אחר ימינו עד עשותו ועד הקימו ולריך שיתנו לו אחר
במקומו ע"ש :

וב"ב הראשונים ז"ל דאם גזר האל ית' על עיר אחת להביא נחל שועף או כיוצא בו כדי
רשעתם ואח"כ שבו בתשו' יצוא הגהר או הגזירה ההיא ולא יזיק להם וזהו למען שיתי
אותותי אלה בקרבן ע"ש. ולכן בכאן לגדל העון שעבדו ע"ז אמ"ל הקב"ה שבמעט אין התשו'
מועלת להם לכן הניחה לי ויהר אפי זהם זהם דייקא שיתקיים החרון אף זהם דוקא ולא
באחר. וגם ואכלם שהחרון אף יתקיים זהם שזיקם ויכלה אותם לא שהגזירה תהי' ולא
תזיק להם אזי ויחל משה את פני ה' א ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמ"ך וגו'. ועד"ז יתפרש
כה"פ ונתנו איש כופ"ן ולא יהיה בה"ם נגף שפי" הכופ"ן לא תתקיים הגזירה זהם :

ויחל משה וגו' למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הולאת מאר"מ בכ"ג וזי"ח. קשה אדרבא
היא הנותנת שיחרה אפו זהם שהולאת ממל' בכ"ג וזי"ח והם חטאו והפרו ברית.
ויופן צמ"ש החיד"א ז"ל ב"ס"ה רא"ד דל"ב בכו' מדרש וז"ל ישובו יושבי צללו אלו הגרים וגו'
יחיו דגן נעשו עיקר ציטר' וכו' ויפרחו כגפן המד"א גפן ממל' תסיע תגרש גוים ותטעה
ע"כ. שפי' בהק' אי נר' ונדחה אס חוזר ונר' או לא. וז"ש ישובו יושבי צללו אלו הגרים
ישובו דייקא דבתחי' נראו נשמותיהם ועמדו עה"ס ונדחו בגיוותן ועתה ישובו להתגייר יחיו דגן
וגו'. וב"ת איך אמר ישובו והלא נר' ונדחה אינו חו"ג ובע"ה נדחים לז"א ויפרחו כגפן המד"א
גפן ממל' תסיע והרי ישר' נראו צימי יעקב והשבעים כולם זרע אמת ונדחו צמל' גוי מקרב
גוי וחזרו ונראו וקבלו יתו' ומוכרה דאין בע"ה נדחין עש"ב. וזי"ו בהק' עוד דכשהטאו
ישר' בעגל אח"כ התנחמו ע"מ שעשו ועשו תשו' וכמ"ש ועת'ה אס תשא הטאתם אין ועתה
אלא תשו' כמשה"כ ועתה ישר' מה ה"א שואל מעמך כ"א ליראה. וזהו דבא מש"ר טעון
לפניו ית' דכיון דעשו תשו' לריך לקבלם בתשו' ולמחול להם עונם דנר' ונדחה חו"ג. וז"א למה
ה' יחרה אפך בעמך מאחר דעשו תשו' התשו' מהניא להם ולריך לקבלם ולסלוח עונם. וב"ת
דנר' ונדחה אינו חו"ג הא ליתא שהרי אשר הולאת מאר"מ דמינה מוכה הוכחה גמורה דנר'
ונדחה חו"ג דאין בע"ה נדחין. וזהו ג"כ כה"פ צפ' עקב ואתפלל אל ה' ואומר אל תשחת
עמך ונתלתך אשר פדית בגודלך אשר הולאת מאר"מ צי"ה דהתשו' מהניא להם ולריך לקבלם
בתשו' ואל תשחיתם דנר' ונדחה חו"ג וראי' יש מאשר הולאת ממל' פן יאמרו מבילתי
יכולת וגו'. וכן עד"ז יתפרשו הפ' שבפ' שלה לך ויאמר משה ושמעו מל' וגו' מבילתי יכולת
וגו'

וגו' ויאמר ה' סלחתי כדצריך. וזהו ג"כ כו' מ"ש בספרי כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ע"מ כן פדית אותם שאלו יחטאו שתמחול להם ע"כ. היינו דבחתיו נכנס מש"ר בטענה זאת דנר' וגדחה אינו חו"ג ולכן סירב בשליחותו ש"מ ואמר שלח נא ביד תשלח ואמ"ל הקב"ה לא כן הוא האמת אלא נר' וגדחה חו"ג בהוליאך את העם ממל' תעבדון את האלד'ים על הה"ז. וזהו כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ע"מ כן פדית וגו' דנר' וגדחה חו"ג. גם זהו כה"פ ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וגו' וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הולאתי אותם מאר"מ וגו'. וזהו ג"כ כה"פ וילכו אחרי ההבל ויהבלו ולא אמרו היה ה' המעלה אותנו מאר"מ. ר"ל דיש"ר שבחוחו הדור אחר שהטאו נכנס בלצם טעות לומר דנר' וגדחה אינו חו"ג ואינה מועילה להם התשו' ולכן לא נחנו בלצם לשו' ועדיין הם חוטאים ומוסיפים על חטאתם פשע וזהו וילכו אחרי ההבל ועוד ויהבלו. וע"ז קא מחמה עליהם ולא אמרו היה ה' המעלה אותנו מאר"מ דלא העלו על לבם ענין יל"מ דמינה מוכח דנר' וגדחה חו"ג והתשו' מועילה. ויש ג"כ כמה מקראות דהם מתפרשים בדרך הזאת :

ובז"ו ג"כ כו' המד' אם לעברה נא אתה מבקש בטל סלה נא ואם בלח נא אתה מבקש בטל לעברה נא. דהכו' דכשהיו ישראל במל' ורנה הקב"ה לשולחו למש"ר להוליאם משם סירב בשש"מ ואמר שלח נא ביד תשלח דנכנס בדעתו דנר' וגדחה אינו חו"ג ולכן סירב בשש"מ וע"ז נענש ואמ"ל עתה תראה ודרז"ל ולא במלחמת ל"א מלכים היינו שנגזר עליו שלא יכנס לא"י. ושם אח"כ כשהטאו ישראל ועשו תשו' בא טעון מש"ר בלח נא וגו' דנר' וגדחה חו"ג. והן כהיום שהגיע העת שלא יכנס לא"י כמו שנגזר עליו ואמר מש"ר לעברה נא ואראה את הארץ הטובה דמאי דסירבתי בהשליחות הוי כדין דהאמת הוא דנר' וגדחה אינו חו"ג. ע"ז אמ"ל הקב"ה משה אתה חופס החבל בשני ראשין אם לעברה נא אתה מבקש בטל בלח נא ואם בלח נא אתה מבקש בטל לעברה נא דשמייה לא יכנו יחדיו :

בא"י יל"פ כל הגו'ל צהק' מ"ש צם' איש לעיר שבס' דרכ"א צדכ"ו בשם הכסג"א דאיוז ששתק צעלח פרעה הט' דס"ל דחייבים ישראל גלות משום חטא אלה"ה שאמר צמה אדע. אך קשה דהא אלה"ה לא חטא כמ"ש המפ' ומכללס הרמב"ן ז"ל דבצר שחא יעשו הכנענים תשו' מוכר"ל דס"ל לאיוז דאין תשו' מועיל. ויש סתירה לזה מדאמר' צפסחים דק"ו אמ"ר כהנא משום ר"י וידי אדם פרושות ידו כתיב מלמד שידו של הקב"ה פשוטה לקבל שבים. נמ"ל דאי אמרי' יש אם למסורת התשו' מועילה. ואיוז מוכרח דס"ל יש אם למקרא. וזוהי פי' הכסג"א מדרש תמוה תכתב זאת לדור אחרון מכאן שהקב"ה מקבל שבים. דהיינו כי מאם למסורת בחר הכתיבה מוכח דהתשו' מהניא. והשתא אי אמרי' דיש אם למקרא ואין התשו' מועיל חטא אלה"ה צמ"ש צמה אדע דהו"ל כמסהרר אחר מדותיו ית' וזוהי ס' איוז. אמנם הקב"ה ס"ל דהתשו' מועילה ויש אם למסורת ולכך נענש איוז ציסורין. אשר בזה פירשתי במקו"א כו' במיכות הכ' והי' לאות ע"י ולעוטפות וגו' ויהי בשלח ודרז"ל מי אמר וי משה אמר וי. צמה שידוע דע"מ שסירב מש"ר בשש"מ נגזר עליו שלא יכנס לא"י ונ"ל דמאי דסירב בשש"מ ה"ט דעלה בדעתו דיש אם למקרא והשו' אינה מועילה וחטא אלה"ה צמ"ש צמה אדע

ועדיין

ועדיין לא נשלם הזמן וע"ז נענש דהאמת הוא יש אם למסורת ותשו' מועילה ולא חטא
 אהע"ה ואעיקרא הגזירה אינה הכרחית ולכן נגאלו בתוה"ז. ובג' סנהדרין ד"ד אמרו לעטפת
 לעטפת ולטוטפות הרי כאן ארבע וכו'. דנר' מזה דיש אם למסורת ולפי"ז התשו' מהמ"א ולא
 חטא אהע"ה. וזהו והי' גלות ע"י ולטוטפות וגו' דנר' מזה דיש אם למסורת ולכן ויהי בשלה
 פרעה א"ה דנגאלו בתוה"ז אזי לעק מש"ר וי דמוכה דיש בידו עון ע"מ שסירב בשש"מ
 שעי"כ נגזר עליו שלא יכנס לא"י ע"ש. והנה כשחטאו ישר' בעגל ועשו תשו' טען מרע"ה
 דלר"ך שימחול להם דהתשו' מועילה דיש אם למסורת וראי' לזה מילי"מ שהוליאם בתוה"ז וז"ש
 ויחל משה וגו' למה יחרה אפך בעמך אשר הולאת מאר"מ דמינה מוכח דיש אם למסורת
 והתשו' מועילה לכן וינחם ה' וגו'. והן כהיום שרעה ליכנס לא"י בטענה שאין עליו עון
 במאי שסירב בשש"מ אזי אמ"ל אם לעברה נא אתה מבקש וכו'. וזהו יתפרשו כל הפסוקים
 הנ"ל והמד' כפר לעמך וגו' כולם עד"ז יבואו ע"ן :

אן יאמר כו' הפכו' הנ"ל במ"ש בג' מליעא דל"ה פשיעה בצעלים פליגי זה רב אחא
 ורבינא ה"א הייב וח"א פטור מ"ד הייב קסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו הילכך אם
 צעליו עמו אש"ה לא כתיב ופשיעה נמי בש"ס ובשואל לא כתיב הילכך בש"ס ובשואל לחיוב
 אחי בק"ו מש"ה אבל צעלים לפטור אף בש"ס ובשואל לא מ"ע כי כתיבא אם צעליו עמו לא
 ישלם בשואל ואש"ס אהכך חיובי דכתיב זהו צהדיא הוא דמכתב. מ"ד פטור קסבר מקרא נדרש
 לפניו ולפני פניו וכי כתיב אם צעליו עמו לא ישלם אש"ה נמי כתיב. ופירש"י ז"ל אש"ה.
 דכתיבא צי' פשיעה ע"כ דבר פשע. לחיובא. לחיובו שלא צעלים בפשיעה. אבל לפוטרו לא
 כלו' אפי' בש"ס ושואל לא הוי פטור דכי גמרינן פשיעה צעלים בש"ס ובשואל בק"ו מש"ה
 דהייב לגמרי הוא צין צעלים צין שלא צעלים. דכי כתיב אם צעליו עמו אהכך חיובי
 דכתיב בש"ס ובשואל הוא דכתיב אבל אפשיעה דלא כתיבא זהו צהדיא ל"ש צעלים ל"ש
 שלא צעלים. מקרא נדרש בסמיכות הפרשיות ואעפ"י שאין היקש מפורש בהן ע"כ. והתוס'
 שם צד"ה איתמר כחצו דר"ח פסק דפטור מטעם דכל היכא דפליגי ר"א ורבינא הלכה
 כדברי המקל וכו' ויש להביא ראי' לדבריו דבחולין דקי"ח פליגי רב וריו"ח ובסדר ריו"ח
 דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו וקי"ל כריו"ח וכו' ע"ש. ומודע מ"ש צמד' ובמפ' ז"ל דהא
 דילאו ישר' ממל' צדד"ו שנה ה"ע דמשולד ילחק התחיל הגירות ומאי דכתיב כי גר י"ז
 באל"ל ועו"א ת"ש תיבת ת"ש קאי אכי גר י"ז והוא נדרש לפני פניו. דאי קרא נדרש לפניו
 דוקא לא מהי האי תירוצא דשוב צעי' עבדות ועינני כל ימי משך הת"ש. א"י קרא נדרש
 לפניו ולפני פניו. וממילא לפי"ז יולא דפשיעה צעלים פטור כמ"ד דמקרא נדרש לפניו
 ולפ"פ וכי כתיב אם צעליו עמו ל"י אש"ה נמי כתיב. ובזו"ז הפסוק שצפ' שלח דקאמר
 ויאמר משה אל ה' ושמעו מז' כי העלית בכחך את העם הזה מקרבנו והיינו מט' דקרא
 נדרש לפניו ולפ"פ ותיבת ת"ש קאי אכי גר י"ז ומשולד ילחק מינין. ואמרו אל יושב הארץ
 הזאת שמעו כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין צעין נר' אתה ה' וענגך עומד
 עליהם וגו' והו"ל פשיעה צעלים וכשאלו אומרים דקרא נדרש לפני פניו הוי דינא דפשיעה
 צעלים

בצעלים פטור. והמתה את העם הזה כאיש אחד שאין צעליו עמו כשתעשה זאת שהיא נגד מה שעשית בי"מ ואמרו הגוים מצלתי יכולת ה' להביא וגו' אזי ויאמר ה' סלחתי כדברך. והוא ג"כ משה"פ צפ' עקב אל תשחת עמך ונחלתך אשר פדית בגדלך אשר הולאת ממל' בי"ח פן יאמרו הארץ אשר הולאתנו משם מצלתי יכולת ה' וגו'. גם מ"ש בספרי כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' וגו'. גם משה"פ וילכו אחרי ההבל ויהצלו וגו' גם פסוק וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הולאתי אותם מאר"מ וגו'. גם פסוקי ויהל משה למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הולאת מאר"מ וגו'. כולם הם יתפרשו ע"ד הג"ל :

באו"א יל"פ. בפלוגתא דאיתא בין הר"ן והגמק"י ז"ל דצפ' אלו מליאות אמרו והתעלמת מהם פעמים שאתה מתעלם הא כיצד כהן והוא צביה"ק ופריך ל"ל קרא האי עשה והאי ל"ת ועשה ולא אחי עשה ודחי ל"ת ועשה. הק' ע"ז הר"ן ז"ל והבי"ד הג"י ז"ל ל"ל מהאי טעמא ת"ל דאפי' ליכא גבי עומאה אלא לאו גרידא לא דחי לי' עשה דאצידה דהא קי"ל דלא דחי לי' אלא כגון מילה צלרעת וסדין צליית דבעידנא דקא עקר לי' ללאו קא מקיים לי' לעשה. ותי' דלרווחא דמילתא קא מקשי לי' הכי. והרנצ"ר ז"ל תי' דה"ל בשעה שצבר ללאו קא מקיים העשה כמילה צלרעת דהא מתעסק הוא במלות השבת אצידה צשעת עקירת הלאו. ואעפ"י שלא גמרה מה צרך גם מלות מילה לא גמרה עד דפרע דקי"ל מל ול"פ את המילה כאלו לא מל. דהוא ז"ל סבר דגוף עיקר העשה משעת ראיתיה מתחיל הילכך אם הוא מכויין לגזלה או לילך לו מיד עבר העשה. אבל הר"י כתב בנימוקיו דשאר המפ' לא סברי הכי דיכולין לומר דלא דמי למילה דמילה כל מה שהוא עושה בה הוא גוף המלוא ואם לא גמרה לא נעשית אלא הני המלוא. אבל גבי השבת אצידה עיקר גוף המלוא השבה צבית הצעלים שזהו עיקר גוף כונת המלוא והשאר הוי כעין מכשירי המלוא וכו'. וה' דרכי איש ז"ל דצפ"ה כתב דה"ל התשו' עניינה הוא עיקר גוף כונת המלוא לעצור לכיבוס העונות ועיקרה הוא היסורין והמיתה. ולדעת הגמק"י לא חשיבא אלא מכשירין ולא דחי לאו דלא ישוב ולדעת הר"ן ז"ל דחי שפיר למן היום אשר נתנו צלצם ושבו בתשו' אע"ג דהוי הכנה לכפר וצדיקות ומיתות צ"ד לא הוי כפרה אלא ציסורין ומיתה. ועו"כ שם סו"ב דמי"מ היא הוראה עומה דהלכתא כהר"ן ז"ל דהכנה לגוף המלוא הוי כגוף המלוא דאמרו במד"ר כ' צא ע"פ ועברתי באר"מ אני ה' משל לכהן שהיתה תרומתו צביה"ק וכו' וכמו שהאריך השמ"י דע"ז דהיינו כשי' הר"ן וכיעוש"צ קחנו משם. וה"ל אף דהתשו' הוי הכנה לגוף המלוא שפיר דחי והוי בעידנא דקא מיעקר לאו מקיים העשה וע"כ מה שפי' בהק' זו. ובזו"י דכשהטאו ישראל צעגל ונתנחמו וחזרו בתשו' הגם דעון ע"ז הוא וחמיר טפי והתשו' הויא הכנה לגוף המלוא עכ"ז אמרי דשפיר דחי הלאו דלא ישוב והוי בעידנא וכו' דהכנה לגוף המלוא הוי כגוף המלוא ממש וראיה לזה יש מי"מ דהלכתא. ויען דבתחי' אמ"ל ה' למש"ר ועתה הניחה לי ויחר אפי' בהם ואכלם וכלו' דאפי' שעשו תשו' לעון העגל וכמו שרמזו בתיבת ועתה שהיא רמז לתשו' עכ"ז הניחה לי ויחר אפי' בהם ואכלם יען דעון ע"ז הוא דחמיר דהייצבים עליו מיתה והתשו' לא חשיבא אלא מכשירין ולא דחי לאו דלא ישוב דלא הוי בעידנא

בעידנא וכו'. ע"ז בא טעון מרע"ה לפניו ית' למה ה' יחרה אפך בעמך בעטנה הזאת הא כבר פסקת הדין כהר"ן ז"ל בהוליאך אותם ממל' דירדת אתה בעלמך לשם והולאת אותם ממש מטעמא דהכנה לגוף המלואה הוי כגוף המלואה ממש והוי שפיר בעידנא וכו'. וז"ל אשר הולאת ממל' ר"ל אתה בעלמך ירדת לשם והולאתם שכבר פסקת הדין כהר"ן ז"ל גם עתה לגבי החשו' כל"ל לכן שוב מחרון אפך וגו' וקבל הקב"ה טענתו וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו. ובדרך זה יתפרשו כה"פ אשר צפ' שלח ושמעו מל' כי העלית בכרך את העם הזה מקרבנו וגו'. גם כה"פ שצפ' עקב אל תשחז עמך וגחלתך אשר פדית בגדולך אשר הולאת ממל' וגו'. גם כה"פ וילכו אחרי ההצל ויהצלו ולא אמרו היה ה' המעלה אותנו מאר"מ. וה' דרכי איש שם פי' צוה כה"פ ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הולאתי אותם מאר"מ:

עוד לאלוד' מליס לפ' בכה"פ למה ה' וגו' במ"ש המפ' דמה שנטמא כב"י וירד למל' ארץ מלחה גלולים להוליא את ישראל ממש הט' דלהלל רבים הותרה לו העומאה דעשה דרבים חמיר עיין באורך צוה צב' משכנות יעקב על יסעי' בדק"ט. גם כתבו המפ' דהא דמקבל הקב"ה בחשו' לשבים ועובר כב"י על לאו דלא ישוב וגו' הט' משום עשה דרבים עיין צב' דברי מרדכי גאלאנטי ז"ל בדק"ד וק"ו עש"ב. וצו"ו כה"פ למה ה' יחרה אפך בעמך וגו'. גם יתפרשו כל הפסוקי הנ"ל עד"ז ואין לורך להאריך. וצו"ו ג"כ הפ' למה לנח תשכחו העזבו לאורך ימים השיצו ה' אליך וגשועה חדש ימינו כקדם ר"ל כיצאה מלרים: **עוד** יל"פ כה"פ למה ה' יחרה אפך וגו'. במ"ש ה' שמן ראש בדל"ו צב"ס ה' אשר הנחלים דממה שהולך הקב"ה להוליא ישראל ממל' צב"ג וצ"ח מוכר"ל דיאלו קוה"ז דאל"כ לא ה' לריך כ"ג כיון שגשלים הזמן שגזר עליהם ע"כ. גם כתב שם בדל"ה צב"ס שכתב צב"ס בעל עשרה מאמרות דמיל"מ שהיתה שלא בזמנה דין גרמא להיות שליטה לדומה שרו של מל' על ישראל להחטיאם ומפני זה לא נחשב עון כ"כ מעשה העגל מטעם שדומה פיתה אותם ע"ש. וצו"ו דכשחטאו ישראל בעגל ורלה הקב"ה לכלותם בא טעון מש"ר לה' למה יחרה אפך בעמך על אשר עשו את העגל מאחר דהולאתם מאר"מ צב"ג וצ"ח דמזה מוכח דיאלו קוה"ז ודין גרמא להיות שליטה לדומה שרו ש"מ עליהם להחטיאם והם אנוסים צידו ומפני זה לא נחשב עליהם עון אשר הטא ובהכרח שתמחול להם דאי לא"ה עכשיו יאמרו צרעה הוליאם שהוליאם שחור"ז היא היתה לרעה להם להרוג אותם וכו' לזה שוב מחרון אפך. אזי ראה ית"ש שטענתו טענה חזקה שט"ש שהוליאם שחור"ז הו"ל כאנוסים תח"י דומה שרו ש"מ להחטיאם ואינו נחשב להם לעון א"כ וינחם ה' על הרעה וגו' :

וישראל מידיז את הלוחות וישבר אותם תחת ההר. יל"ד דלמה הולך לומר תחת ההר ומאי אשמעינן צוה. ואפש"ל דהנה נודע דהעו"ז הם סוברים דמאי דכתיב נעשה אדם הוא יען דשתי רשויות יש ה"ו וצב"ז הם עו"ז. אבל האמת הוא דמאי דכתיב נעש"א הוא כדי ללמד ענוה לדורות שיהא הגדול נמלך בקטן. ויש ראוי גדולה לזה ממ"ת דהנה הקב"ה בל ההרים הגבוהים ולא השרה שכי' ית' אלא על ה"ם הנמוך ושפל מזה מוכח דהוא ית' בזה

בּוֹחַר בַּעֲנוּהָ. וּמִשְׁנַעֲמָא הוּא כְּדִי לְלַמַּד עֲנוּהָ שִׁיהֵא גְדוֹל נִמְלֵךְ בְּקַעֲוִין וְלֹא שֶׁהִם שְׂחִי רִשְׁוִית. וַיִּשְׁר' כִּשְׁחַטְאוֹ וַעֲשׂוֹ הַעֲגֵל וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי אֱלֹדִיךָ הוּא מַשּׁוֹס דְּנִכְנִס בְּלִבָּס סִי דְשְׂחִי רִשְׁוִית יֵשׁ הִי וְכַמִּשְׁ דְּאִיּוֹ לְאֱלוֹהוֹת הַרְבֵּה וּמִשְׁנַעֲמָא הִיּוֹ דְּב' רִשְׁוִית יֵשׁ. וַיֵּשׁ סְחִירָה גְדוֹלָה לֹא מִמָּה שְׂנִיתָה הַתּוֹ' עַל הִסְנִימֹךְ וְלֹא עַל שְׂאֵר הַהָרִים הַגְּבוּהִים וְכַנִּל. וְלֹא כִּסְרִיד מִרְעָה וְרֹאֵה אֹתָם שְׂעֵשׂוֹ הַעֲגֵל דִּסְבְּרוּ דְּב' רִשְׁוִית אִזִּי חֲרָה אִפּוֹ וְשִׁבְרֵי הַלּוֹחוֹת תַּחַת הַהָר הִיּוֹ לֹמַר דְּהִילִּי לִיקָה רִאִיָּה וְסְחִירָה לְכִי מִמִּתְּ שִׁהִיתָ עַל הִסְנִימֹךְ דּוּקָא וְלֹא עַל שְׂאֵר הַהָרִים הַגְּבוּהִים וְהַעֲ' כְּדִי לְהוֹרוֹת דְּמִשְׁנַעֲמָא הוּא כְּדִי לְלַמַּד עֲנוּהָ דּוּקָא וְלֹא שִׁישׁ ב' רִשְׁוִית. וְלִרְמֹז זֶה שִׁבְרֵי אֹתָם תַּחַת הַהָר. וְכִיּוֹ' כּוֹ' הַמִּד' עִיפִי רַבִּים אֹמְרִים לִפְשִׁי וְגוֹ' רַבָּן פְּתָרִין קִרָא בְּאוֹהִי עֲרִיבִים אֱלֹהִי אֹהִי עֲשִׂי אֹמְרִים לִיִּשְׂר' אֹמְרָה שְׂשִׁמְעָה עִהִסְ אֲנִי וְלֹא יֵהִי לָךְ וְלִסּוֹף מ' יוֹם עֲשׂוֹ אֵת הַעֲגֵל שְׂמָא יֵשׁ לְהַסְתִּיקוּמָה וַיִּשְׁר' אֹמְרִים וְאַתָּה ה' מִגֵּן בְּעִדִּי וְגוֹ' עִיפִי. וְיִלְדִּי דְמָה רִלָּה לֹא שְׂמַעִי בְּאוֹמְרוֹ בְּסִינִי דְמִאִי אִיכְפַּת לָן אִם הִיתָה הַשְׂמִיעָה בְּסִינִי אִוּ בְּמִקּוֹ' וְעִיין בִּסְ' פִּרְה לְבָנוֹן מִה שְׂפִי בְּזֵה. וְלִדְרַכְנוּ יוֹבֵן הִיעֵב וְהִיּוֹ לֹמַר דְּמִאֲחֵר שֶׁהִקְבִּי בְּכוּוּנָה מְכוּוֹנָת נֶתֶן הַתּוֹ' עִהִסְ וְלֹא עַל שְׂאֵר הַהָרִים הַגְּבוּהִים כְּדִי לְהוֹרוֹת וְלְלַמַּד עֲנוּהָ דְּמִשְׁנַעֲמָא לֹא שִׁישׁ ב' רִשְׁוִית הִי כִי כִי כְּדִי לְלַמַּד עֲנוּהָ. וְעִיפִי אֲתַמְהֵא הִיאֵךְ אַחֵר מ' יוֹם יַעֲשׂוּ אֵת הַעֲגֵל וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי אֱלֹדִיךָ לֹמַר נַעֲשֵׂא הוּא לְב' רִשְׁוִית דְּמִמָּה שְׂנִיתָה הַתּוֹ' עִהִסְ הוּיִא תְּבַרְתִּיָּהּ שְׂמָא יֵשׁ לְהַסְתִּיקוּמָה וְעִיפִי יִשְׂר' אֹמְרִים וְאַתָּה ה' מִגֵּן בְּעִדִּי וְגוֹ' שֶׁהִגִּיתָ עָלֵי בְּזִכּוֹת אֲבוֹתֵי וְכוּ' :

וְעַם הָאֱמוּנָל דְּמִאִי דְּכִתִּיב נַעֲשֵׂה אִדָּם הוּא כְּדִי לְלַמַּד עֲנוּהָ לֹא כְּסִבְרַת אֹהִי עִיפִי דִישׁ ב' רִשְׁוִית וְכוּ'. יִלְפִי כַּהִיפִי אֱלִי ה' הוּא שְׂמִי וְכַבּוּדִי לְאַחֵר לֹא אֲתָן וְתַהֲלִיתִי לְפַסְלִים. דְּהִנֵּה ה' אֶרֶץ הַחַיִּים בְּמִזְמוֹר קִי"ג כְּתִיב דְּמַשֵּׁס הוּי"ה מוֹכָה דְּכִי שְׂמַתְגַּדֵּל מִתְּמַעַט וַיֵּשׁ רַמּוֹ גְּדוֹל לַעֲנוֹתוֹתָיו יֵת מִהֶשֶׁכַּ עֲלָמוֹ דִּשְׁס הוּי"ה כִי בְּמִקְ עוֹלָה ה' בִּפְ' ה' יִי בְּמִקְ ז' גִּפְ הוּי"ה גִּפְ ה' כִי בְּמִקְ ו' דִּפְ הוּי"ה דִּפְ ה' לִבְ בְּמִקְ ה' הִפְ הוּי"ה הִפְ ה' מ' בְּמִקְ ד' וִפְ הוּי"ה וִפְ ה' מִה בְּמִקְ יִבְ בְּמִקְ ג' זִפְ ה' כִי בְּמִקְ יִא בְּמִקְ ב' חִפְ ה' סִד בְּמִקְ יוֹד בְּמִקְ א'. נִמְלָא יוֹתֵר שְׂמַתְרַבָּה שֶׁ הוּי"ה וּמִתְגַּדֵּל הוּא מִתְּמַעַט וּשְׂרָזֵל כִּי שְׂמִיִּי גְדוֹלָהּ שֶׁ מִיָּנוֹ עֲנוֹתוֹתָיו יֵת כִי עִיפִי. דְּלִפִּי מִקְרִיאֵת שְׂמוֹ יֵת הוּי"ה הוּא מוֹרָה עַל הַעֲנוּהָ וְאִכְ' מִשְׁנַעֲמָא הוּא לְהוֹרוֹת עַל הַעֲנוּהָ וְאִינוּ כִּסְ' אֹהִי עִיפִי שְׂהוּא לְב' רִשְׁוִית. וְזִשְׁנִי אֱלִי ה' הוּא שְׂמִי רִלִּי דְשְׂמִי הוּי"ה דְּמִמֶּנּוּ הוֹרָאָה דְּבּוֹחַר בַּעֲנוּהָ וְאִכְ' תִּיבַת נַעֲשֵׂא לְהוֹרוֹת עַל הַעֲנוּהָ וְאִינוּ כִּסְ' אֹהִי עִיפִי דְּב' רִשְׁוִית יֵשׁ וְזִשְׁנִי לְב' רִשְׁוִית וְתַהֲלִיתִי לְפַסְלִים כִּסְ' אֹהִי עִיפִי אֲלֵא דְנַעֲשֵׂא הִיא לְהוֹרוֹת עֲנוּהָ וְרִאִי מִשְׂמִי שְׂהוּא הוּי"ה דְּכִי שְׂמַתְגַּדֵּל הוּא מִתְּמַעַט וְכַנִּל :

אֲנִי חֲטָא הַעֵס הַזֶּה חֲטָאָה גְדוֹלָה וְגוֹ' וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתִי וְאִם אֵין מַחְיִי נָא וְגוֹ'. יוֹבֵן בְּהֵק' מִאִי דִק' לְכֹאוֹ' עַל מִרְעָה בְּמָה שְׂשִׁבְרֵי הַלּוֹחוֹת בַּעֲנוּתָה מוֹעֵב שְׂדִידוֹ כַּפְנוּיָהּ וְכוּ' וְהֵלֵא בְּפִי דְשִׁבַּת גְּבִי הַדְּבִיק פֶּת לְתַגּוֹר וְכוּ' מוֹכָה דְּאֵין אֹמְרִים לְאִדָּם חֲטָאָה כְּדִי שְׂשִׁבְרֵי חֲבִירָךְ וְהִי גְבִי מִרְעָה וְכִי אֲחֵלִיחַ כִּשְׁנִי דְּבִצִּירַת הַלּוֹחוֹת שְׂשִׁבְרֵם בְּחִרּוֹן אִפּוֹ הוּ

הוּא חָיָו כְּעוֹלָם. בָּרַם יֵשׁ לַחֲרָץ לֹא דְכִיּוֹן דְּכָל כּוֹחַוּ צִשְׁבִּירַת הַלּוֹחֹת הוּא כְּדִי שְׁעִי"ז יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל נִידוּגִים כְּפִטוֹי וְלֹא כֹא"ל וְיִהְיֶה לָהֶם הַלֵּלָה אֲכִי הַגֵּם דְּהֶאֱנָן קִי"ל דְּאֶלְל"ה כֶּש"ח מ"מ הִיכָא דְּאִיכָא פִּיקוּ"נ שְׁאִי וּמוֹתֵר שְׁאוּמְרִים לְאִדָּם חֲטוּא כְּדִי לְהִלֵּל כְּפִשׁוֹת. וְעֵינָן צִס' קוּי"ש ז"ל צִדְכ"ח צִמָּה שְׁהֶק' צִעִינָן הַחֲשׁוֹ' שְׁמַקְבֵּל הַקְּצָה חֲשׁוֹ' הַשְּׁצִים וְכִצ"י קֶעְצֵר עַל לֹא דְלֹא יוֹכֵל צִעֵלָה הֲא' וְגו' וְחִי' דְּהוֹתֵר זֶה כְּדִי שִׁקְיִימוּ יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה דְחֲשׁוֹ' דְּעִי"ז יִהְיֶה לָהֶם קִיוֹם צִעוּלָם דְּאִי לֹא"ה כָּל רֶשַׁע הוּא צִעוּת יְמוֹת חִיָּה לֹא יִחִי וְכִיּוֹן דְּאִיכָא פִּיקוּ"נ צִדְכֵר הוֹתֵר לוֹ יִת' לְעִצּוֹר עַל לֹא דְלִי"צ דְּצִמְקוֹס פִּיקוּ"נ לֹא נֹאמֵר הֲאִי דִינָא דְּאֶלְל"ה כֶּש"ח וְעֵינָן צִס' דְּרַב אֲבֵרָהָם ח"ל ס' תוֹלְדוֹת צְאוּרֶךְ מֹזֵה. וְעוֹדֵעַ דְּחִיצָה וְעַתָּה נֹאמְרַת עַל הַחֲשׁוֹ' כֶּמ"ש וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מִה' הֲא' שׁוֹאֵל מִעֲמֶךָ וְכו'. וְז"ל אֲנִי חֲטָא הֵעֵם הַזֶּה וְגו' וְעַתָּה אֵינָן וְעַתָּה אֲלֹא חֲשׁוֹ' ר"ל דְּעִשׂוֹ חֲשׁוֹ' אִם תִּשָּׂא חֲטָאָתָם הַגֵּם דְּאִיכָא הַעֲבַרְתָּ הֲלֹא דְלִי"צ וְהֵט' דְּצִמְקוֹס דְּאִיכָא פִּיקוּ"נ אֹמְרִים לְאִדָּם חֲטוּא כֶּש"ח וְתַקְבֵּלָם צִחֲשׁוֹ' וְתַסְלֵה לָהֶם עוֹגֵם מִיַּעֲבֹד. וְאִם אֵינָן דְּאֹמֵר תֹּאמֵר דְּהַגֵּם דְּאִיכָא פִּיקוּ"נ צִדְכֵר אֶלְל"ה כֶּש"ח וְלֹא תַקְבֵּל תְּשׁוּבָתָם אֲכִי מַחְיִי נֹא דָגֵם אֲנִי לְלִכְדֵּי צִפָּה מוֹקֵשׁ הַזֶּה :

בְּאוֹיָא אֲנִי חֲטָא הֵעֵם הַזֶּה. פִּי' ה' לִב אֲרִיָּה ז"ל צִמְשֵׁרִז"ל ע"פ וְכִסְף הַרְצִיתִי לָהֶם וְהֵבַע עֲשׂוֹ לְצִעֵל דְּרִצְוִי הַכֶּסֶף וְהֵבַע גֵּרָם לָהֶם לַעֲשׂוֹת הַעֲגֹל. וְזֶהוּ שְׁלִימָד בְּמִיגוּרִיא מִרְע"ה אֲנִי חֲטָא הֵעֵם הַזֶּה ר"ל הִנֵּנִי שְׁאֲמַרְתָּ דְּכֵר נִיָּא צִאֲזִי הֵעֵם גֵּרָם וְיַעֲשׂוּ לָהֶם אֲלֵדִי זֶהוּ דְּאִיתָא צִמָּד' שְׁאֲמֵר מִרְע"ה רַבִּישׁ"ע אֲתָה הַגּוֹרֵם צִדְכֵר שְׁעִשׂוֹ הַעֲגֹל הוֹאִיל וְכִסְף הַרְצִית לָהֶם וְהֵבַע עֲשׂוֹ לְצִעֵל לִכְן וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאָתָם מוֹעֵב וְאִם אֵינָן מַחְיִי נֹא דְּיִיקָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כְּתֻבָּת ר"ל שְׁכַתְּצָה צִסָּה"ק דְּכֵר נִיָּא צִאֲזִי הֵעֵם וְיִשְׁאֲלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְיוֹ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעְיוֹתָה כְּלִי כֶּסֶף וְכו' וְאֵינָן נֹא אֲלֹא לִשׁוֹן צִקְשָׁה שְׁבַקְשָׁתָה מֵהֶם שִׁישְׁאֲלוּ כ"כ וְכו' מִמְלָרִים אֲכִי אֲתָה הוּא הַגּוֹרֵם צִדְכֵר וְיֵשׁ לָהֶם חִי' מִסְפִּיק לֹא ע"כ. וְעִפִּי"ד פִּי' עַע"ר אֲבָא מֵאִרִי זִטְק"ל כֶּה"פ אִם נֹא מִלְּאֲחֵי הֵן צִעִינֶךָ יֵלֶךְ נִיָּא אֲדִנִי בְּקֶרְצִנוּ וְכִלְחַת לַעֲוִינֵנוּ וְגו' וְהוּא מוֹצֵן דְּאִם הַעֲנָה שְׁטַעֲנִי צִעֵדָם שֶׁל נִיָּא מִלְּאֲחֵי זֶה הֵן צִעִינֶךָ וְיִשְׁרָה לְפִנֶיךָ יֵלֶךְ נִיָּא אֲדִנִי בְּקֶרְצִנוּ כִּי צִעֲבֹר נִיָּא הַזֹּאת וְכִלְחַת לַעֲוִינֵנוּ. וְלִע"ד יִתְפָּרֵשׁ כֶּה"פ ע"ז הַאֲוֹפֵן דְּהִנֵּה ה' לִב אֲרִי' ז"ל כְּתֻב דְּמִרְע"ה לִימָד סְמִיגוּרִיא עֲלִיהֶם צִמ"ש לוֹ ה' דְּכֵר נִיָּא וְגו' וְזֶהוּ אֲנִי חֲטָא וְגו' וְכִנ"ל. גַּם נֹודֵעַ מִשׁוֹ"ל דִּישְׁרָאֵל יֵשׁ לָהֶם טַעֲנָה דְּאֲנוּסִים הֵם בְּקִבְלַת הַחַו' וְכִמ"ש בְּגַמ' ע"פ וְיִתְלָצוּ בְּתַחֲתִית הַהֵר אֲמ"ר אֲבִדִּימִי מִלְּמָד שְׁכַפָּה עֲלִיהֶם אֲתָה הַהֵר כְּגִיגִית וְאֲמ"ל אִם אֲתָם מְקַבְּלִים אֲתָה הַחַו' מוֹעֵב וְאִם לֹא שֶׁם תִּהְיֶה מִיתְחַכֵּם שֶׁם תִּהְיֶה קִבּוּרְתְּכֶם אֲמ"ר אֲתָה צֵר יַעֲקֹב מִכָּאֵן מוֹדֵעַא רַבָּה לְאוֹרִייתָא. וְהַמֶּפ' חֲתָרוּ לְצִעֵל מוֹדֵעַא ז' בְּכִמָּה טַעֲמִים שׁוֹכִים ה"ה צִסְפִּרְתָּם. גַּם נֹודֵעַ מִשׁוֹ"ל דְּעוֹלָל לְדִיק ה' וּמִכְפָּר עַל הַדּוֹר. אֲשֶׁר בָּזָה פִּי' מוֹהֵר"מ שְׁלֵמָן ז"ל כֶּה"פ וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאָתָם וְאִם אֵינָן מַחְיִי נֹא. ר"ל דִּישְׂרָאֵל יֵלֶע טַעֲנָה מוֹדֵעַא דְּאֲנוּסִים הֵם ע"י כְּפִיית הַהֵר שְׁאֲמַרְתָּ לָהֶם אִם אֲתָם מְקַבְּלִים אֲתָה הַחַו' וְכו' וְז"ל אִם ר"ל צִסְבִּיל הַאִם שְׁאֲמַרְתָּ לָהֶם אִם אֲתָם מְקַבְּלִים וְכו' וְעִי"כ קִבְּלוּ הַחַו' צִע"כ צִסְבִּיל זֶה לְרִיךְ שְׁהִשָּׂא חֲטָאָתָם שְׁאֲנוּסִים הֵם. וְאִת' שְׁטַעֲנָה ז' שֶׁל הַאִם הִיא צִעִילָה מִהַטַּעֲמִים שְׁכַתְּצוּ הַמֶּפ' וְז"ל וְאִם חִי ר"ל

ר"ל שטענען האס שאמרחי בעילה היא ואין א"כ מחני נא כדין שוטל ל"א ומכפר עב"ד. דעפי"ד פירשתי מ"ש במגילת אסתר אס על המלך עוב יכתב לאבדס והמפ' כתבו דתיבת לאבדס עולה לא בדם דהגזירה אינה חתומה בדם כ"א בעיט ומחצטלת היא. שפי"ה יובן והיינו שהטענה של המודעה של כפיית ההר שאמ"ל הקב"ה אס אחס מקבלים וכו' שהס אנוסים בקבלת החו' אס טענה זו של האס היא עובדה אלל מלכו ש"ע וזהו א"ס על המלך עוב דכל תיבת מלך סתם הכתובה במגילה היא רומזת למלכו ש"ע אזי חסי' הגזירה חתומה בעיט לא בדם דמחצטלת היא וז"ש יכתב ל"א בדם יען דאנוסים הס בקבלת החו'. נמלא דיש להס לישר' שתי טענות לפיטור טענת מודעה וגם טענת ריבוי כו"ז במ"ש דבר נא וגו'. ובזו"ו כה"פ ועתה א"ס נ"א דשהי הטענות שיש להס שאני עושן בעדכ טענת הא"ס של המודעה וטענת הג"א כנ"ל אס הס עובים ונכוהים ומלחתי הן בזה וישרו בעיניך אזי וסלחת לעוניה וגו' :

בזי אשר הטא לי אמתנו מספרי וגו' יל"פ במ"ש מוהר"ש ז"ל בס' מג"ע אופן קע"ג דידוע שיש ג' מיני אורות ג' מדרגות זו למעלה מזו אור חילון ואו"פ ואור מקיף וז"ס באור 'פני מלך' חיים ר"ת פנימי מקיף חילון אשר עליהס נאמר ויאמר אלד'ים יהי אור דא אור חילון ויהי אור דא או"פ וירא אלד'ים את האור כי עוב דא או"מ. ואיחא בזה"ק אור שצברא הקב"ה בקדמיתא חזי צי' מבייפי עלמא עד בייפי עלמא ובשעתא דהמא קוב"ה דיקומון ג' דרין חייבין והס דרא דאנוס ודרא דטופנא ודרא דפלגא גנו לי' דלא ישתמשון צי' חייבי עלמא ויהב לי' קוב"ה למשה ואשתמש צי' תלת ירחין ובתר תלת ירחין נטל לי' קוב"ה ומניה עד דקאים על טורא דסיני. וז"ס מה ה"א שואל מעמך א"ת מה אלף מא"ה ר"ל שרריך לתקן אלו הג' דורות 'מצול' אנוס 'הפלגה' שהס ר"ת מא"ה כי עיקר ירידת ישראל למל' הי' לתקן אלו הג' דורות וז"ס הקב"ה 'המכסה' אפי' 'מאברהם' אשר וגו' ר"ת מא"ה וכו' ע"ש. וכבר הבחתי דבריו צפ' לך וכתבתי בזה בס"ד ע"ש. והנה נודע כי את זה לעומת זה עשה האלד'ים רע לעומת טוב דכמו שיש בקדושה ג' אורות חמ"פ הג"ל כך יש בקלי' ג' 'משחית' אף 'חימה' ר"ת מא"ה. וז"ר הפ' איש רעים להחרוע ויש איהב דבק מאח כלו' כי כשהאדם עושה לו חבורות פשע ומריעים ואוהבים להרבות רשע הרג בקר ושחוט לאן ונסכו יין שחיה בכלל אכילה לנצות צטן אז דבק בג' קלי' הגו' שהס משחית אף חימה ר"ת מא"ה. ואפשר דז"ר משאז"ל 'מים' 'אחרונים' 'חובה' ר"ת מא"ה לרמוז שיעשה האדם כל מגמתו להרחיק ממאכלו ושתייתו את הג' קלי' הג"ל שהס ר"ת מא"ה ע"י שיכויין באכילתו ושתייתו להברות גופו לעבודת בוראו וד"ת על שולחנו או בסעודת מלוה. וכפי"ד האריז"ל שעיקר ירידת ישר' למל' הי' לתקן אלו הג' דורות 'אנוס' 'מצול' 'הפלגה' שהס ר"ת מא"ה שטעמו ע"ז וכנ"ל. אפשר דלזה רמז האל ית' בדבריו ציו"ד הדורות אנוי ה' אלד'יך אשר הולאחתיך מארץ מל' לא יהי' לך אלד'ים אחרים ע"פ שס רמז בתיבות אשר הולאחתיך מארץ ר"ת מא"ה 'מצול' 'אנוס' 'הפלגה' דחומ"ל הקב"ה אנוי ה"א ראו תראו דצעון ג' דורות הללו אנוס 'הפלגה' 'מצול' שטעמו ע"ז ע"כ ירדחס למל' וגשתעבדחס שס תחי"ד כדי לברר ולתקן אוחס

אֹתָם וְהוֹלֵכֹתִי לְהוֹלִיֵּא אֶתְכֶם מִשָּׁם מִצִּית עֲבָדִים לִבְנֵי מִכָּאֵן וְאֵינְךָ לֹא יֵהִי לְךָ אֶלְדִּים אַחֲרַיִם ע"פ לַחֲזוֹר וּלְקַלְקֵל עוֹד לַגְרוֹם שִׁחְזוֹר עוֹד עוֹן הַג' דּוֹרוֹת לִמְקוֹמָם. וְלִבְנֵי כִשְׁמֵאוֹ יִשָּׂר' צַעֲגֵל וְעַ"ז הַגְּבִירוֹ הַג' קִלִּי שֶׁהֵם 'מַשְׁחִית' אֵף 'חִימָה ר"ת מֵא"ח וְזֶהוּ שְׂרָמֹה הָאֵל ית' בְּמֵאֲמָרוֹ מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֲמַחֲמוּ מִסְפְּרִי דַע"י שְׁחַטְאוּ צַעֲגֵל וְעַ"ז הַגְּבִירוֹ הַג' קִלִּי שֶׁהֵם ר"ת מֵא"ח הַרְמוּזִים בְּר"ת מִי אֲשֶׁר חָטָא וְגַם הֵם גִּרְמוּזִים צִלְשֵׁשׁ אֲוִתִּיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל תִּצַּת אֲמַחֲמוּ וְעִי"ב אֲמַחֲמוּ מִסְפְּרִי. וְזֶהוּ שְׁאֵמ"ל הַקֶּבֶץ לַמַּרְעָה לְךָ רַד כִּי שַׁחַת עֵמֶךְ אֲשֶׁר הוֹלֵאֲתָ 'מֵאֲרֶץ מֶלֶךְ ר"ת מֵא"ה הֵיכֵל רָמוֹ שֶׁהַחֲזִירוֹ עוֹן הַג' דּוֹרוֹת 'אֲנוֹשׁ' הַפִּלְגָה 'מִצּוֹל לִמְקוֹמָם דֹּהֵם עֵיקָר יִרְדָּתָם לִמֶּלֶךְ כְּדִי לַצַּרְרֵם וּלְתַקְנֵם וְהוֹלִיֵּאֵם מִשָּׁם וְהֵן עַתָּה הַחֲזִירוֹ הַדָּבָר לְקַלְקֵלוֹ שְׁעַ"ז כְּרוּ מֵהֵר 'מֵן הַדֶּרֶךְ' אֲשֶׁר ר"ת מֵא"ה עָשׂוּ לָהֶם עֲגֵל מִסֵּכָה וְרִאשׁוֹיִם הֵם לְכַלּוֹתָם. עַ"ז א' מַרְעָה לִמֶּלֶךְ ה' יַחֲרֵה אֶפֶס צַעֲמֶךְ אֲשֶׁר הוֹלֵאֲתָ 'מֵאֲרֶץ מֶלֶךְ ר"ת מֵא"ה הֵיכֵל שְׂרָוֵה לְכַלּוֹתָם צַעֲמָה זֹאת שֶׁהַחֲזִירוֹ עוֹן הַג' דּוֹרוֹת שֶׁהֵם ר"ת מֵא"ה לִמְקוֹמָם זְכוֹר לְאַצְרֵהֶם וְגו'. וְעִיין צִמָּה שֶׁכַּתְּצִי צִם' לְךָ לְךָ וְיוֹמָתְךָ לְךָ יוֹתֵר מִה שֶׁאָמַר זְכוֹר לְאַצְרֵהֶם וְגו'. וְז"ר וַיִּשְׁלַךְ 'מִידֵּיו' אֶת 'הַלּוֹחוֹת ר"ת מֵא"ה שֶׁהַגְּבִירוֹ עוֹן הַג' דּוֹרוֹת :

פִּרְשֵׁת וַיִּקְהֵל

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר לוֹה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם שֶׁשֶׁת יָמִים תִּיעָשֶׂה מִלֵּאכָה וְצִיּוֹם הַז' יֵהִי לָכֶם קֹדֶשׁ שֶׁבֶת שַׁבְּתוֹן. פִּי' הַהִיד"א ז"ל צִפְכ"ד אֵלֶּה ר"ל אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ כַּמ"ט בְּמִדֵּר צִפ' ע"פ מִי צִרָא אֵלֶּה וְהַכּוֹנֵה אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הֵיוּ ע"י הַדְּבָרִים אֲשֶׁר לוֹה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם כִּי צִדְצָר ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ. וְז"ש שֶׁשֶׁת יָמִים שֶׁשֶׁת יָמִים צִיעָשָׁה הַמִּלֵּאכָה תִּיעָשֶׂה מֵאֵלֶּיהָ כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי. וּמִזֶּה תִּצְיֹנוּ וְצִיּוֹם הַז' יֵהִי לָכֶם קֹדֶשׁ שֶׁבֶת שַׁבְּתוֹן צ' שְׁבִיתוֹת מִדִּיּוֹר וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָרִי הַקֶּבֶץ כַּמ"י אֵף שֶׁמִּלֵּאכְתּוֹ דִּיּוֹר הַכְּתִיב צו מִנוּחָה צִשְׁבֶּת. לִבְנֵי גַם אֶתֶּם לְרִיכִים לִשְׁבוֹת גַּם מִדִּיּוֹר וְזֶהוּ שֶׁבֶת שַׁבְּתוֹן שֶׁבֶת מִמַּעֲשֶׂה. שַׁבְּתוֹן קָטָן ע"ד אִישׁוֹן מִדִּיּוֹר. אֲבָל אֵינֶם שׂוֹיִם צִשְׁעוֹרֵם כִּי כָל הַעוֹשֶׂה צו מִלֵּאכָה יוֹמֵת הֵיכֵל צִמַּעֲשָׁה דּוֹקָא וְלֹא הַמְדָּבָר עַכ"ד. וְלִי הַדֵּל יל"פ שֶׁבֶת שַׁבְּתוֹן לַפּוֹס מֵאִי דִקִּי"ל לְדִינָא שְׁמוֹתָר לַחֲלָל שֶׁבֶת צִשְׁבִּיל פִּיקוּ"ג לִמִּי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר שֶׁבֶת דּוֹקָא וְהַיּוֹצֵא אֵיבָא צִדְצָר וְזֶהוּ שַׁבְּתוֹן קָטָן ע"ד אִישׁוֹן הֵיכֵל יוֹם הַז' שֶׁהוּא יֵהִי לָכֶם קֹדֶשׁ שֶׁבֶת פְּעֻמִּים שֶׁאֵתָּה עוֹשֶׂה אֹתוֹ שַׁבְּתוֹן קָטָן ר"ל לַחֲלָל אֹתוֹ צִשְׁבִּיל פִּיקוּ"ג. אֲבָל ז"ד שְׁמוֹתָר לַחֲלָל צִשְׁבִּיל פִּיקוּ"ג לִמִּי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר שֶׁבֶת. מִשְׁא"כ מִי שֶׁהוּא מַחֲלֵל שֶׁבֶת וְעוֹשֶׂה צו מִלֵּאכָה לֹאִישׁ כִּזֶּה לֹא הוֹתֵר לַחֲלָל הַשֶּׁבֶת צִשְׁבִּילוֹ אֵלֶּה שִׁינִיחָו לְמוֹתָ. וְז"ש כִּי כָל הַעוֹשֶׂה צו מִלֵּאכָה יוֹמֵת וְלֹא הוֹתֵר לְךָ לַחֲלָל הַשֶּׁבֶת צִשְׁבִּילוֹ כ"א הוֹתֵר לְךָ לַחֲלָל הַשֶּׁבֶת לִמִּי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַשֶּׁבֶת. וְז"ר שׁוֹמֵר שֶׁבֶת מַחֲלָלוֹ ר"ל לֹאִישׁ

לאִישׁ שֶׁהוּא שׁוֹמֵר שִׁבְתָּ מִחֻלָּלִים הַשִּׁבְתָּ בְּשִׁבְלֹו :

מִסֵּרָה אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים ה' אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר לוֹה ה' לַעֲשׂוֹת אֲחֻסָּה. אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹּר אֶל בְּנֵי. אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דְבָרוֹ אֲמַת אִישׁ אֶת רַעְיוֹ בִּזְכָּרִי ח'. אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים עֲשִׂיתִים וְלֹא עֲזָרְתִים בִּישְׁעִי מ"ב. יל"פ דִּהוּא רִמּוֹ לַמִּשְׁזָל דְּכַדִּי שִׁיחָא לִימּוּדוֹ ש"א מִתְקִיִּים צִידוֹ וְלֹא יִשְׁכַּחְנוּ לְרִיךְ לֹזֶה כְּמֵה תַּנְאִים. רִאשׁוֹנָה שִׁיחֻזֹּר עַל לִימּוּדוֹ כַּמ"ש אִינוּ דּוֹמֵה שׁוֹנֵה פִּרְקוֹ מֵאֵה לְשׁוֹנֵה פִּרְקוֹ ק"א דְּבִזָּה מִשְׁבֵּר כַּח הַשֵּׁר שֶׁל שִׁכְחָה פּוֹט"ה שְׁעוֹלָה בְּגִי' ק'. וז"ר אֲשֶׁרִי מִי שֶׁבִּא לְכַא"ן גִּי' ק"א אִזִּי וְתַלְמוּדוֹ מִתְקִיִּים צִידוֹ. תּוֹרָה לו"ה לֹו מִשֶּׁה מוֹרֶשֶׁה. עוֹד שְׁנִית שִׁלְמוּד בְּקו"ר וְלֹא בִלְחִישָׁה כַּמ"ש צִעִירֻצִין בְּרוּרִיה אֲשַׁכַּחְתִּי לִהְיוֹת תַּלְמִידָא דְּהוּא קֹא גְרִים בִּלְחִישָׁה בְּעִשָּׂה בִי' אֲמ"ל לֹא כִךְ כְּחִיב עֲרוּכָה בְּכָל וְשִׁמּוּרָה אִם עֲרוּכָה בְּרַמ"ה אִיבָרִים שֶׁלךְ מִשְׁתַּמְרֵת וְאִם לֹא אִינֵה מִשְׁתַּמְרֵת. תַּנָּא תַּלְמִיד א' הִי"ל לר' אֶלְעָזָר שֶׁהִי שׁוֹנֵה בִּלְחָשׁ לֵאחֲרֵי ג"ש שִׁכָּה תַלְמוּדוֹ. גַּם לְרִיךְ שִׁלְמוּד ע"מ לְשִׁמּוּר וְלַעֲשׂוֹת לֹא כַּדִּי לַחֲדָד שֶׁכָּלוּ וְלִהְיוֹת כַּמ"ש בְּמַס' אֲבוֹת פ"ו הַלּוּמָד ע"מ לַעֲשׂוֹת וְכ' מוֹהַר"ש אֲוִיזִידָא ז"ל דְּרַמְזוֹ בִּזָּה לַמ"ש שֶׁהִי בִי תּוֹרָתִי אֶל תִּשְׁכַּח וּמִלִּיתִי יֹאֵר לְבָךְ. גַּם רִמּוֹ שֶׁהַלִּימוּד עֲלָמוּ לַפְעָמִים הָאֵדֶם לּוֹמֵד כַּדִּי לַחֲדָד אֶת שִׁכְלוֹ בְּפִלְפּוֹל וְלִהְיוֹת כַּמ"ש וְאִין לִימוּד כִּזֶּה מִתְקִיִּים צִיד הָאֵדֶם רַק הַלִּימוּד אֲשֶׁר לּוֹמֵד הָאֵדֶם ע"מ לַעֲשׂוֹת לִידַע הַדִּינִין פִּרְטִיִּים וְדִקְדּוּקִיִּים אִיךְ יִתְנַהֵג בָּהֶם לַעֲבֹד אֶת צוּרָאֵו תּוֹרָה זוֹ תַּתְקִיִּים צִידוֹ. עוֹד לְרִיךְ שֶׁלֹא דִי שִׁיח' לּוֹמֵד לַעֲלָמוּ דּוֹקֵא אֶלָּא גַם שִׁיח' מַלְמֵד לֵאחֲרֵים ג"כ כַּמ"ש שֶׁם הַלּוּמָד ע"מ לִלְמַד. גַּם לְרִיךְ שֶׁלֹא יֵהִי לּוֹמֵד יִחִידִי בַּחו' שֶׁנָּא חֲרַב אֶל הַבָּדִים וְעוֹאֲלוֹ ר"ל שֶׁמֶטֶפֶשׁ דִּתְרַגּוֹם וְאֲשֶׁר עוֹאֲלוֹ וְאֲשֶׁר אֶטְפֶּשֶׁט. וְצו"ו רִמּוֹ הַמִּסֵּרָה אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים שֶׁהִם ד"ת כַּדִּי שִׁיחֻקִּימוּ וְלֹא יֵהִיוּ נִשְׁכָּחִים לְרִיךְ אֲשֶׁר לו"ה ה' שִׁיחֻזֹּר לִימּוּדוֹ ק"א כַּמִּנִּין לו"ה וְגַם לַעֲשׂוֹת שִׁיח' לּוֹמֵד ע"מ לְשִׁמּוּר וְלַעֲשׂוֹת. וְלֹא דִי בִזָּה שִׁיח' לֵמַד לַעֲלָמוּ אֶלָּא גַם שִׁיח' מַלְמֵד לֵאחֲרֵים ג"כ וְהוּא אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַר מִשֶּׁה שֶׁהוּא הַת"ה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל. גַּם לְרִיךְ אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹּר שִׁיח' בְּקו"ר וְלֹא בִלְחִישָׁה. גַּם לְרִיךְ אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים שֶׁהִיא הַחו' שֶׁנִּקְרָאת תּוֹרַת אֲמַת שִׁיח' אִישׁ אֶת רַעְיוֹ וְלֹא יִחִידִי. אִזִּי כַּשִּׁיח' הַלּוּמָד עַד"ז אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים עֲשִׂיתִים וְלֹא עֲזָרְתִים שֶׁלֹא יֵהִיוּ נִשְׁכָּחִים מִמֶּנִּי :

וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת לֹב צִידִיה עוֹ וִיבִיאוּ מַעֲוָה. יֵשׁ לְרַמּוֹ לֵמַה שֶׁמּוֹדֵעַ בְּדַה"ק הָאֲרִיז"ל דְּתִיבָתָּ כָּל הִיא רּוֹמֶזֶת לִיבּוֹד דְּהַת כָּללִין בּוֹ וְגַם תִּיבָתָּ כָּל גִּי' ו' שֶׁהִם הַה"ה כ"א כָּלּוֹל מִי' הֵם ו' עֵיין בְּמִצְוֹת ש"ב ח"ב פ"ג. וְכַדִּי שִׁיחָא זִיוּג וְחִיבּוֹר יִסּוֹד וּמִל' יִתֵּד בִּתְחִילָה לְרִיךְ שִׁימְשִׁכוּ הַמּוֹחִין מִחו"ב לַחֲג"ת שֶׁהִם רּוֹמְזִים לִג' יוֹדִין יִד הַגְּדוּלָּה יִד הַגְּבוּרָה יִד הַחֻזְקָה וּמֵהֶם לּוֹז"ן וְאִזִּי יֵהִי חִיבּוֹר וְזִיוּג גִּמּוּר לּוֹז"ן. וְכַשִּׁיח' זִיוּג גִּמּוּר לּוֹז"ן יֵהִיוּ נִשְׁלֵמִים אֲחֻסִּיתִים ו"ה שֶׁהִם חֲסָרִים מֵהֶשֶׁם כְּדִכְתִּיב כִּי יֵד עַל כֶּס יֵה. וְגַם שֶׁעַר הֵן שֶׁל נִשְׁכָּח הוּא מִתְגַּלֶּה ע"י הַגְּאֻלָּה וִיקוּיִים מִקְרָא שֶׁכְּתוּב וּמִלֵּאָה הָאֶרֶץ דַּעַה אֶת ה'. גַּם עֵיין בְּס' אֲמ"ל כִּינּוֹ ז"ל מַע' הַגּוֹן אֲחֻסָּה כ"א שֶׁהִיא דַּנִּשְׁכָּח הֵם ה"ג שֶׁבִּיא כ"א כָּלּוֹל מִי'. גַּם יֵשׁ נִשְׁכָּח מֵה"ה כָּל א' כָּלּוֹל מִי' וְאִלוֹ הַנִּשְׁכָּח מֵה"ה כָּלּוֹל מִי' וְהַכֹּתֵר נִק' שֶׁעַר הֵן וְכו' ע"ש. וז"ר וְכ"ל